

Vatra veche

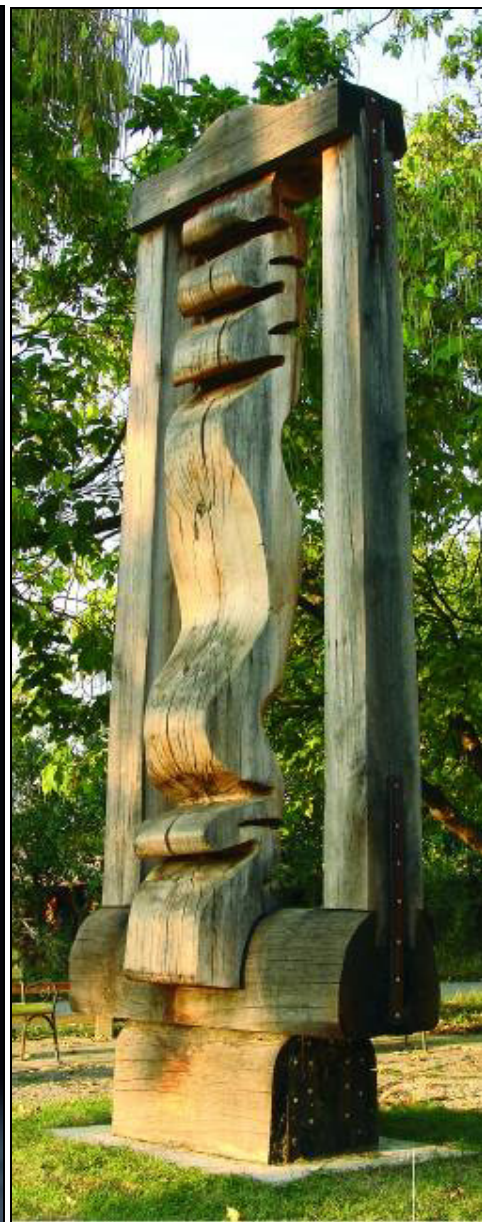
Vatra veche

4

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 4 (160) aprilie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

EUGEN PETRI, „CAVALER”; „SCURGEREA TIMPULUI”

Recurs la Eminescu: rușii

SUMAR

Puncte de vedere. Cine vrea război în centrul Europei?, de Silvia Urdea/3
Poeme de Dumitru Ichim/6
Semn. Recurs la Eminescu: rușii, de Aurel Buzincu/7
Miezul unui ev aprins. Bălcescu, de Aurel Buzincu/8
Contrapunct. Octavian Goga. Primăvară, primăvară..., de Maria Cecilia Nicu/10
Să ne reamintim de Camil Petrescu, de Dumitru Hurubă/11
Relecturi. Zodia Cancerului (Mihail Sadoveanu), de Ionel Popa/13
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/16
Memorialistică. Memorialistica lui Petre Stoica, de Dorin Nădrău/18
Vitrina. Un poet de anvergură națională (Nicolae Băciut), de Dumitru Hurubă/19
Cronica literară. Femeie, suspinul lutului meu! (George Baciu), de Christine Bernadette Rousseau/20
Cuvintele, ah, cuvintele (Marian Ilie), de Aureliu Goci/21
Mimesis-urile unui poet existențial (Titu Dinuț), de Florian Copcea/22
Cântecul iubirii (Ștefan Dumitrescu), de Mihaela I. Rădulescu/23
Poduri de hârtie suspendate, antologie, de Mircea M. Pop/24
Patriarhul haiku-ului românesc, (Laura Văceanu), de Mara Paraschiv/26
Foșnetul paradisiac al arșarului (Victor Albu), de Horia Ion Groza/27
Prima dragoste (Tatian Miuță), de Valeria Bîlț/29
Umorul e pe mâini bune (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/30
Întâmplări cu personaje reale (Aurel Podaru), de Lőrinczi Francisc-Mihai/ 34
Ars expentandi (Magda Ursache), de Zenovie Cârlogea/35
Un roman aproape duplicitar (Mihai Hafia Traista), de Ionel Necula/38
O cronică a Bucureștiului (Cătălin Dorean), de Mircea M. Pop/39
Evreu fără frontiere (Tiberiu Roth), de Iulian Cătălu/40
Dunărea, pas cu pas, antologie, de Mircea M. Pop/42
Eseostudii și cronici literare (Iulian Cătălu), de A.I. Brumar/43
Îngerul Ionduh (Ioan Gligor Stopiță), de Mihai Batog-Bujeniță/44
Nemurind în poveste (Nicolae N. Nedelcu), de Nicolae Suciu/46
Cartea zilelor noastre. Cârțița (Daniel Silva), de Adrian Simeanu/47
Cartea zilelor noastre, O „vrăbie” de soi (Jason Matthews), de Andrei Simeanu/47
Poeme de Christine Bernadette Rousseau /48
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/49
O nouă direcție de cercetare istorică (Marius Mureșan), de Ilie Rad/50
Poeme de Dumitru Mălin/52
Aniversări. Valer Gligan – 85, de Gheorghe Jurcă/53
Poeme de Constantin Stancu/54
România 1848-1947 (Ioan Popoiu), de Galina Martea/55
Un luptător de mare clasă : Dumitru Pădeanu, de Silvia Urdea/57
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/58
Amvon. Într-o lume zbuciumată, de Gheorghe Nicolae Șincan/59
Mitropolitul Nicolae Bălan, al Ardealului, de Florin Bengean/60
Dăruirea ieromonahului Maxim, de Luminița Cornea/60
Hristos – învierea noastră, de Justin Florin-Dumitru/62
În dimineața Învierii, poem de Ignatie Grecu/62
Seninul cerului – odihna sinelui, de Valeriu Tănasă/63
Starea prozei. Actorul și vârcolacii, de Lăcrămioara Stoenescu/64
Astersisc. Zâna, de Ioan Mugurel Sasu/66
Întâmplarea că ești, domnule Nichita..., de Răzvan Ducan/67
Poeme de Răzvan Ducan/68
Biblioteca Babel. Rainer Maria Rilke, traducere de Raul-Andrei Sabău/69
Biblioteca Babel. Margaret Atwood, de Iulia Roșu/70
Biblioteca Babel. Gérard Philipe, deja o sută de ani..., de Cristina-Rodica Mazălu/73
Aniversări. Vrednic este ! (Gheorghe Nicolae Șincan), de Nicolae Băciut/75
La granița anilor (Firiță Carp), de Nicolae Băciut/75
Protocoloalele de la Toronto, de Eugen Mera/76
Povești despre compozitori. Grigoraș Dinicu, de Veronica Pavel Lerner/77
Plastica. Eugen Petri, de Gabriela Petri/78
Literatură și film. Spălarea pantofilor în chiuvetă, de Alexandru Jurcan/79
Catrene epigram(at)ice, de Nicolae Mățaș/80
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/81
De la un clasic citire. Varel Ciceu/81
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/82
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/87
Paj între poeți, poem de Veronica Pavel Lerner/88

Eugen Petri , Filă din Cartea Sfântă

Eugen Petri , Joc fecund

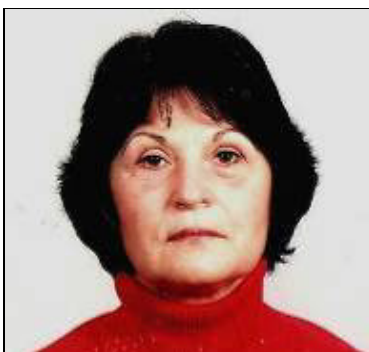
Număr ilustrat cu lucrări EUGEN PETRI

Puncte de vedere

Cine vrea război în centrul Europei?

Nu am dorit ca încetarea Războiului Rece să conducă până la urmă spre un război fierbinte în inima Europei. Iată însă că realitatea geopolitică ne redeșteaptă răni pe care le credeam vindecate după al Doilea Război Mondial. Acum amenințarea războiului a ajuns la pragul civilizatelor țări europene, care strigă în cor în frunte cu americanii că vinovăția este integrală a agresivului Vladimir Putin. Și s-a pornit o isterie propagandistică, ce ignoră aspectele neconvenabile ale paradigmei, informând tendențios și cenzurând sursele alternative, totul pentru a genera acel *manufacturing consent* (*consensul fabricat*) la care s-a referit Noam Chomski.

Insistența numai asupra invaziei lui Vladimir Putin, care este categoric o gravă încălcare a legilor internaționale, ne împiedică să înțelegem cauzele răului și ale proliferării lui. Istoricii, sociologii, politologii, comentatorii americani onești arată cu degetul spre politica NATO de trei decenii și intervenționismul american în afacerile interne ale Ucrainei, generând o acumulare de motive pentru un *casus belli*. Într-o suită de conferințe, istoricul expert în relații internaționale și profesorul universitar la Universitatea din Chicago, John Mearsheimer (n. 1947) a subliniat presiunea exercitată de NATO asupra Federației Ruse prin extinderea continuă, după încetarea Războiului Rece, spre granițele de vest ale acesteia. S-a spus că administrația americană nu a promis lui Mihail Gorbaciov nimic în scris, privind promisiunea ca NATO să nu avanseze *nici măcar un inch* spre estul fostei Germanii Democratice. Dacă într-adevăr Mihail Gorbaciov a fost atât de naiv să-i creadă pe cuvânt pe președintele George H. W. Bush, pe Secretarul de Stat James Baker și pe președintele Ronald Reagan, fără să le ceară dovezi la mână, se știe însă că cel puțin două documente stipulează această condiție de limitare a extinderii NATO spre est. Este vorba de *Summit-ul OSCE Istanbul 18-19 noiembrie 1999* și de *Declarația OSCE de la Astana*, din 29 iunie - 3 iulie 2008 cu ocazia celei de-a 17 sesiuni parlamentare OSCE.

Ambele documente se referă la obligația NATO de a se menține în limitele promise și la *caracterul indivizibil al securității europene*, prin care se înțelege că o țară nu-și poate asigura propria-i securitate, în dauna securității altelea.

Privind în urmă, se dovedește că rușii au procedat cu mai multă bună credință atunci decât partenerii lor occidentali. În primul rând, să amintim că rușii au propus încă în 1954 să fie primiți în NATO și încă atunci au fost de acord cu unificarea Germaniei, deși ea le cauzase moartea a 27 de milioane de oameni în cursul teribilului război. Propunerea lor n-a fost acceptată, fapt care a condus la înființarea Pactului de la Varșovia (14 mai 1955). Rușii și-au retras trupele de ocupație din Berlin (1990), au desființat Tratatul de la Varșovia, au renunțat la imperiul lor, eliberând 15 state care au devenit independente, în timp ce Occidentul nu a onorat înțelegerea stabilite. Și în acest punct venim la esența poziției occidentale care generează și astăzi Războiul Rece.

Se cuvine să menționăm aici opinia unui înțelept om politic, diplomat și istoric american, George F. Kennan (1904-2005), arhitectul războiului rece cu URSS, care, întrebat la vârsta de 94 de ani de mai tânărul jurnalist Thomas Friedman ce crede despre extinderea NATO, a dat un răspuns valabil peste decenii prin adevărul lui: „*I think the Russians will gradually react quite adversely and it will affect their policies. I think is a tragic mistake. There was no reason for this whatsoever. No one was threatening anybody else. This expansion would have made the founding fathers of this country turn over in their graves*”. (Cred că rușii vor reacționa ostil și va afecta politica lor. Cred că este o greșeală tragică. N-a fost niciun motiv pentru aceasta. Nimeni nu a amenințat pe nimeni.

Această expansiune ar face pe fondatorii acestei țări să se răsucescă în mormânt.) (Erik Black, *Putin, NATO, Kennan and cold war*, în *minnpost.com/erik-black-ink/2022*, February 23, 2022). Momentul interviului se leagă de rezoluția Senatului American votată cu 80 de voturi pentru și 19 împotriva, referitor la expansiunea NATO, mulțumindu-l pe deplin pe președintele Bill Clinton. Dar ceea ce l-a fericit pe Bill Clinton în primăvara lui 1998 are urmări foarte triste astăzi, la începutul primăverii lui 2022. George F. Kennan a avut perfectă dreptate. A fost o greșeală tragică.

Destinderea în era post-sovietică s-a bazat pe respectarea *principiului parității*: Rusia a fost recunoscută a „*co-equal great power*” (putere egală) cu legitime interese naționale, cu recunoașterea sferelor de influență, a principiului neintervenționismului și a responsabilității reciproce pentru pacea și securitatea în Europa. În 1992, observă Steve Cohen, istoricul expert în relațiile ruso-americane, G. H. W. Bush a subminat *principiul parității*, declarând în *State of the Union Address* că „*Buy the grace of God, America won the Cold War*” (*Prin Grația Divină America a învins războiul rece* - Steve Cohen, *War with Russia?*, New York, 2019, p. 28). Președintele Bush senior a afirmat preeminența categorică a Americii „*one sole and pre eminent power, the United States of America*” (o singură putere proeminentă, Statele Unite ale Americii). Madeleine Albright a numit Statele Unite „*the indispensable nation*” (*națiunea indispensabilă* - *op. cit.*, p. 28). Din acel moment, Rusia este privită ca o țară înfrântă, analogă cu Germania și Japonia după al Doilea Război Mondial. Rusia a început a fi tratată ca un *paria state*, care nu are dreptul la sfere de influență și a fost umilită în diferite ocazii. În zadar a pledat Mihail Gorbaciov pentru construirea unei case europene comune în care să fie inclusă și Rusia. După încetarea Războiului Rece, SUA și întregul Occident nu au conceput să se amestece cu Rusia. Kishore Mahbubani, un respectat diplomat din Singapore, specialist în relațiile sino-americane, deplânge în cartea sa *Has China won* (2020) umilirea Rusiei de →

SILVIA URDEA

către Occident, considerând-o o eroare de judecată în politica internațională. Cum a acționat SUA în condițiile lumii unipolare create după 1990? A afișat o *atitudine triumfalistă*, concretizată în numeroasele războaie care au ucis milioane de oameni nevinovați și au distrus fără impunitate țări din Orientul Mijlociu, din Africa, din Extremul Orient. Se mențin încă focare de război cu armament american în Yemen, Sudan, Siria.

Spre deosebire de Boris Yelțin, care a predat Rusia corporațiilor și băncilor occidentale pentru jaf, ruinând-o, aplicând acea terapie de șoc convenabilă rapacității imperialiste, Vladimir Putin, pune ordine în țara dezintegrată, stopează politica frauduloasă și luptă pentru resurgența Rusiei. Și nu doar atât, dar „only Russian President Putin, of major foreign leaders, has politically opposed the neocon/liberal interventionist aspiration for a US dominated „world order” (numai Președintele Putin, dintre liderii străini majori s-a opus politic aspirației neoliberale intervenționiste pentru o ordine mondială dominată de SUA - St. Cohen, *op. cit.*, p. 63). De aici i se trage președintelui rus demonizarea în cor de către politicienii și media de serviciu americană. Pentru Hillary Clinton, fostul agent KGB „doesn't have a soul” (nu are suflet). Las că d-na Clinton „a pus mult suflet” în lichidarea lui Muammar Gaddafi, act pe care l-a celebrat cu Samantha Power, parafrazându-l pe Cezar în americană: „we came, we saw, he's dead” (am venit, am văzut, el e mort). Henry Kissinger a observat corect că demonizarea lui Putin „It is not a policy. It is an alibi for not having one” (Nu e o politică. Este un alibi pentru a nu avea una). (St. Cohen, *op. cit.*, p. 1).

Americanii n-au văzut cu ochi buni un conducător ambițios la Kremlin care, după dezastrul cauzat de Boris Yelțin, vrea să refacă Rusia spre a deveni din nou a mare putere. În schimb, l-au apreciat în mod deosebit pe Yelțin, un vânzător al resurselor naturale rusești și unul care a pus tunurile pe parlamentul țării în 1993. Președintele Clinton, mare amic al lui Yelțin, s-a exprimat despre el că este „a kind of our guy”, citește insul de care avem noi nevoie, cu alte cuvinte.

Destul de repede după instalarea lui Putin au început să apară rând pe rând mizeriile din cutia Pandorei. Actuala criză cred că vizează, în ultimă instanță, înlăturarea lui Putin de la Kremlin, liderul care incomodează Washington-ul în demersurile lui pentru menținerea hegemoniei globale.

În 1999, NATO a condus campania de bombardare a Serbiei timp de șaptezeci și opt de zile, creând în inima ei un stat musulman, Kosovo, considerat leagănul culturii sârbești. Sârbii sunt o națiune slavă, iar țara lor - un protectorat al Rusiei. Se încălca astfel *principiul parității* care presupune respectarea sferelor de influență. În același an, Cehia, Ungaria și Polonia, foste membre ale Tratatului de la Varșovia, au fost primite în NATO. În 2004, au urmat Slovenia, Slovacia, Lituania, Letonia, Estonia, România și Bulgaria. Aceste țări nu s-au aflat în pericol de a fi invadate de Rusia, care trecuse de la socialism la economia de piață. În 2007, la întâlnirea de la München a țărilor din grupul G20, Vladimir Putin a întrebat împotriva cui are loc expansiunea unei organizații militare despre care s-a spus că e defensivă, când în fond războaiele din Serbia, Afganistan, Libia au demonstrat contrariul.

NATO e alianța militară înființată în 1949 pentru a apăra Occidentul de o eventuală agresiune a Uniunii Sovietice. Când Mihail Gorbaciov a convenit să desființeze Tratatul de la Varșovia, alianța militară a fostelor țări socialiste, același lucru trebuia să se întâmple cu NATO. Dacă dorim

Eugen Petri, Șuvoi de munte

pace în Europa și în lume, acesta este pasul rațional care trebuie făcut. Numai că ridicarea Chinei și lupta tensionată a SUA pentru hegemonie globală ne anulează orice speranță în acest sens. America nu vrea să observe că ordinea unipolară pe care o proclama Bush senior se schimbă, în locul ei dezvoltându-se un nou aranjament, cel bipolar, așa cum îl atestă alianța Rusia-China confirmată nu doar prin participarea Rusiei la *Shanghai Cooperation*, la BRICS, deci economic, dar și prin gesturi politice, precum cel al abținerii Chinei la recenta Adunare Generală ONU, când a fost supusă votului sancționarea multiplă a Rusiei. Similar s-au comportat India, Pakistanul, Israelul, Venezuela, Iranul. Un comentator afirma că războiul din Ucraina marchează sfârșitul ordinii mondiale impuse la *Conferința de la Ialta* (1945), care consfințea dominația absolută a SUA, pe atunci posesoare a unui GDP de 50% din cel mondial. Dacă atunci America era indiscutabil cea mai puternică țară a lumii la toți indicatorii, astăzi ea se luptă pe viață și pe moarte într-un context mult schimbat pentru a-și menține locul cucerit acum opt decenii.

În aprilie 2008, în Declarația de la București a țărilor membre NATO, se relevă primirea în viitor a Georgiei și Ucrainei în alianță, de data aceasta țări vecine cu Rusia, foste republici sovietice. În august 2008, Putin începe să freamăte. Se ciocnește cu armata georgiană pe teritoriul unei provincii secesioniste, Osetia de Sud. Gestul lui arată limpede că nu acceptă compromisul când vine vorba de vecinătatea Rusiei cu forțele militare NATO.

În februarie 2014, cu sprijinul Washington-ului, are loc lovitura de stat (Maidan) cu implicarea naziștilor din batalionul Azov, care îl înlătură pe Viktor Yanukovich, democratic ales, punându-l pe Petro Poroshenko, marionetă a Vestului. Viktoria Nuland, John McCain, Joe Biden, Lindsay Graham au fost oficialii americani frecvent văzuți la Kiev în acel moment. Intervenția în Ucraina a reprezentat pentru Putin ultima picătură, încălcarea *liniei roșii*, după expresia lui. Naziștii pe față din Ucraina dețin putere nu atât prin număr cât prin pozițiile pe care le ocupă în armată și poliție. Ei manifestă teribile sentimente rusofobe concretizate odată cu luarea puterii prin lansarea→

persecuțiilor la adresa rușilor din Donețk și Luhansk și a altor minorități naționale, printre care se numără și vreo patru sute de mii de români, pentru care nici președintele Emil Constantinescu, nici Traian Băsescu nu s-au luptat ca ei să se întoarcă la patria mamă. S-a interzis limba rusă în regiunile separatiste și, timp de opt ani, începând cu 2014, Donbasul este bombardat în cursul unui nemilos război civil întreținut de batalionul Azov, concentrat în Lvov, Mariupol. Mor 14.000 de locuitori din cele două republici separatiste. Rusia cere constant, viguros, guvernului de la Kiev negocieri pentru aplicarea tratatelor Minsk (1 și 2), redactate în colaborare de UE, Franța, Germania. Rusia insistă asupra necesității unei Ucraine neutre, demilitarizată și denazificată. Militarii naziști se comportă despotice cu președinții aleși, cu parlamentarii, dictând măsuri represive antirussești. Se trage de timp în speranța că administrația de la Kiev se consolidează militar prin ajutoarele de armament și de instructori dăruite cu generozitate de NATO, mai ales. Scott Ritter, un specialist ONU în armament, a relevat că trainerii NATO îi instruiesc pe naziștii din batalionul Azov și pe alți extremiști mascați. Să nu uităm că în spatele președinților Poroșenko sau Zelenski stau Viktoria Nuland, Anthony Blinken and co.

La 18 martie 2014, Putin își aduce Crimeea care aparținuse de decenii Rusiei, dar fusese dăruită de Hrușciiov (nativ ucrainian) Ucrainei în 1954, la aniversarea a 300 de ani de la acordul rus cu cazacii. Putin a dorit să păstreze Sevastopolul, baza navală istorică a Rusiei. H. Kissinger observă că va trebui dată Crimeea înapoi Ucrainei, dacă Putin vrea să îndrepte lucrurile, dar opinia noastră este că această retrocedare nu se va petrece prea curând sau nu se va petrece deloc. A urmat instalarea de baze militare în țările baltice, Polonia, România, Bulgaria.

Patrick Buchanan (n. 1938 - istoric, comentator politic, candidat la președinție 1992,1996) seamănă gestul lui Putin vis-à-vis de Crimeea cu cel al președintelui american Teddy Roosevelt care „*stole Panama with similar remorse*” (a răpit Panama cu aceeași remușcare - *Did he provoke Putin's war in Ukraine* în siouxcityjournal.com/opinion/column

nist/patrick-buchanan, February 28, 2022). Vladimir Putin a cerut demult și de multe ori ca Ucraina să rămână neutră și să nu facă parte nici din NATO, nici din vreo altă alianță militară. Iată comentariul lui Patrick Buchanan: „*Unable to get a satisfactory answer to his demand, Putin invaded and settled the issue. Neither Ukraine, nor Georgia will become member of NATO. To prevent that, Russia will go to war. Putin did exactly what he had warned us he would do*”. (Neprimind un răspuns satisfăcător la cererea lui, Putin a invadat și a rezolvat problema. Nici Ucraina, nici Georgia nu vor deveni membre NATO. Ca să oprească asta, Rusia va face război. Putin a făcut exact ceea ce a promis că va face.) Concluzia; „*Whatever the character of the Russian president, now being hotly debated in the USA, he has established his credibility. When Putin warns that he will do something, he does it*.” (Oricare ar fi caracterul președintelui rus, acum dezbătut fierbinte în SUA, el și-a întărit credibilitatea. Când Putin atenționează că va face ceva, el o face. - idem, *ibidem*). Cine este Putin? P. Buchanan ne răspunde: „*Putin is a Russian nationalist, traditionalist and a cold and ruthless realist looking out to preserve Russia as the great and respected power it once was and he believes it can be again*”. (Putin este un naționalist rus, tradiționalist și un realist rece și crud, care vrea să mențină Rusia ca marea putere care a fost și poate fi din nou - idem, *ibidem*).

Ucraina ar fi trebuit să tragă concluziile necesare din istoria intervenționismului american din ultimele trei decenii. Să ne amintim de proverbul plin de miez al românilor „schimbarea domnilor, bucuria nebunilor”. Și este musai să citez aici și zicerea devenită celebră a lui Henry Kissinger : „*It may be dangerous to be America's enemy, but to be America's friend is fatal*”. (Poate fi periculos să fii dușmanul Americii, dar să fii prietenul Americii este fatal). Conform dezvăluirilor din *Pandora's Papers*, președintele Zelensky are în contul său din afara Ucrainei peste un miliard de dolari și o vilă de 32 milioane dolari în Florida. Averele lui ni-l arată mai degrabă prieten al americanilor. Este substanțial de mult pentru doi ani de

președinție și o activitate de comediant. El pledează cu înfierbântare pentru continuarea războiului cu orice preț, cerând arme de la suporterii săi americani, care au afirmat mereu ideea neimplicării nici unui soldat american în luptă. Trebuie să moară ucrainenii.

Oamenii nu au învățat nimic din lecția celor două războaie mondiale pe pământ european, nu au învățat că marele secret al oricărei societăți umane echilibrate este să accepte compromisul care conduce la coexistență pașnică. Trebuie să te transpuși și în situația adversarului ca să-i pricepi revendicările. Henry Kissinger subliniază apăsător care este singura soluție a Ucrainei: „***Dar dacă Ucraina vrea să supraviețuiască și să prospere, nu trebuie să fie avansul unuia dintre părți împotriva celeilalte - ar trebui să funcționeze ca o punte între ele***”. (Henry Kissinger, *To settle the Ukraine crisis start at the end* washingtonpost.com/opinions, March 5, 2014).

În articolul menționat din *Wall Street Journal* (5 martie 2014), Henry Kissinger atrage atenția că problema ucrainiană nu trebuie transformată într-o confruntare dintre Est și Vest, deoarece o asemenea abordare ar ruina pentru mult timp orice tentativă de a aduce Rusia și Occidentul într-un sistem internațional de cooperare. Ucraina nu este o țară străină pentru Rusia, ci face parte din istoria ei de secole. Creștinarea rușilor s-a răspândit din cnezatul Kievului, o bătălie celebră pentru libertatea Rusiei s-a dat la Poltava, în 1709, pe teritoriul Ucrainei de azi. În orașul Nicolaev, funcționează un șantier naval încă de pe vremea împărătesei Ekaterina a II-a (1729-1796). Istoria Rusiei a început cu ceea ce s-a numit Rusia kieviană. Confruntarea dintre ucrainieni și ruși este tragic, deoarece are loc între frați. Naziștii din batalionul Azov omoară ruși din Donețk, dar cu 80 de ani în urmă, în Marele Război de Apărare a Patriei, rușii și ucrainenii au luptat și au murit împreună pentru pământul pe care îl iubesc. Vestul Ucrainei a fost inclus în URSS de către Stalin în 1939, când și-a împărțit prada cu Hitler prin odiosul Pact Ribbentrop-Molotov. Și înțelegem că în special această parte a Ucrainei se cere imperios să intre în clubul țărilor occidentale. E mare plângerea, dar în lume lucrurile se→

PSALM RUGULUI APRINS AL IUBIRII

Suntem din neam de suntem, argilei
împrumutul,
Când sfinți și când nemernici,
plătindu-l cu rodirea.
Unealtă de-ai fost slavei sau umilirii
cnutul,
Simbriile-ți și moartea, le-o judeca
Iubirea.
Fierbințile pustiuri ni-s drum și le
dorim pe
Hotar vecin cu-apusul, izvor spre
recântare.
Nici crinul, nici migdalul, ci oaza Ta
fu ghimpe
Nemistuitei flăcări, a rug aprins din
soare.
Ingrate orizonturi...doar spinii le
înaltă.
- Tacî, inimă, nu spune, Iubirea-i
mărăcină.
Tu n-o auzi? Durere, de cuget te
descalță!
Doar când iubești, storci morții

ciorchina-i de lumină.
Rotundă cruce-n moară, cu jertfa-i
spusă-n vrană.
Era normal ca rugul aprins să-L iei
coroană.

PSALM DE TAINĂ CU CERCEI

Când moartea rău mă-ncearcă,
ținându-o morțiș,
Că ea-mi hrănește ziua din bir pe
labirint,
Când tot mai fluier cheamă, grav,

codrul de argint,
Îți amintești cerceul ce-ți spuse pe
furiș?

Oprit pe lobul florii, flutur de-alean
confuz,
Tot aripă-i chiar dacă-i cât sâmbur de
mălin,
Asemuit cântării cu tors pe ac de spin.
Iubirea doar prin șoaptă ajunge în
auz!

„Nebunul meu și-al strunii lăutei din
Sumer!...”
Cum te alinți când ochiul sărută
spre-nțeleș!
Mărețu-mi Schopenhaur? Praf,
pulberi s-au ales!
Ce ți-o fi spus cerceul, ochi șarpelui
și cer?

Împărății, hotare? Tot dragostea-i
temei,
Că strașnică e taina păzită de cercei!
DUMITRU ICHIM

→mișcă mai mult spre Asia, în timp
ce Europa obedientă față de
Washington pare a deveni din ce în ce
mai puțin relevantă.

SUA trebuie să dovedească
profundzime în înțelegerea acestei
complexități istorice și să lupte pentru
reconcilierea părților, „nu dominația
unei facțiuni”. Părțile nu trebuie să
caute „satisfacție absolută, ci
insatisfacția echilibrată”. Se pare că
NATO și SUA nu se grăbesc să
termine acest război, știut fiind că
deviza lor este să nu lase nicio criză
neexploată profitabil. Președintele
Zelensky manifestă și el un spirit
competitiv, cerând insistent avioane
MIG29 din Polonia și instituirea unei
no fly zone, care ar constitui o uriașă
provocare la adresa lui Putin și prilej
diabolic pentru revărsarea războiului
peste granițele ucrainiene, un dezastru
total, escaladarea spre confruntarea
nucleară. Ce nu înțelege președintele
Zelensky este că poziția geografică a
Ucrainei, având graniță comună cu
Rusia, este un dat ce nu poate fi
schimbat, iar Rusia nu poate tolera un
NATO ofensiv la granițele ei,
percepând faptul ca o amenințare
existențială. Cum politica externă este
arta „stabilirii priorităților”, să
sperăm că președintele Zelenski cu
siguranță știe care sunt acestea.

Pe de altă parte, președintele
Vladimir Putin, vede oricine, a fost

împins la un act extrem de nesăbuița
alianței NATO și a administrației
Biden, reunind azi tocmai pe cei care
au copt în 2014 lovitura de stat din
Ucraina. Deci, dacă ne întrebăm pe
cine trebuie să acuzăm pentru
catastrofa produsă, cu certitudine
trebuie să-i numim în primul rând pe
americani în frunte cu NATO și asta,
în ciuda faptului că media americană
emite zilnic filipice împotriva agreso-
rului Putin. Acestei medii îi lipsește
cu desăvârșire spiritul autocritic.
Vladimir Putin este aggressor,
deoarece el a năvălit cu armata, dar
numai după ce a așteptat opt ani
(2014-2022) să fie luat în seamă
pentru negocieri, în timp ce rușii lui
erau măcelăriți în Luhansk, Donețk și
a promis război după încălcarea
„liniei roșii”. S-a ținut de cuvânt.
Așa cum regele Jugurtha (160 BC-
104) al Numidiei a descris Roma prin
celebra zicere „urbem venalem et
mature perituram si emptorem
invenerit” (oraș de vânzare care vei
pieri îndată ce-ți vei găsi un
cumpărător), Vladimir Putin a scăpat
la adresa Americii acuzația „*empire
of lies*” (imperiu al minciunilor) într-
unul din discursurile sale recente. Ca
să evite ruina care s-a întins pe trupul
Ucrainei, credem că președintele
Vladimir Putin ar mai fi putut amâna
războiul, deoarece intrarea Ucrainei
în NATO nu a fost și nu va fi

iminentă din cauză că regulamentul
alianței interzice primirea țărilor cu
probleme teritoriale, ceea ce este
tocmai cazul Ucrainei cu regiunea
separatistă. E adevărat că între timp
administrația Zelenski masă
armament, pregătindu-se pentru un
război de proporții cu vecinul rus.

Președintele Joe Biden ne-a
asigurat continuu în ultimul timp că
va evita un război al SUA cu Rusia pe
teritoriul Ucrainei. Dar dacă este așa,
ne întrebăm odată cu sagacele
comentator Patrick Buchanan : „*Why
would be then not readily rule out
NATO membership for Ukraine,
which would require us to do
something Biden himself says we
Americans, for our survival, should
never do: go to war with Rusia?*” (De
ce oare nu este anulată din start
membria NATO a Ucrainei, de ce să
facem ceva ceea ce Biden însuși
spune că noi, americanii, ar trebui să
nu facem niciodată dacă vrem să
supraviețuim: să mergem la război cu
Rusia - idem, *ibidem*).

Și, totuși, deocamdată, mergem la
război cu Rusia, manevrând sabia lui
Damocles deasupra capetelor noastre
în ciuda atâtor avertismente ale
rațiunii și a numeroaselor probleme
domestice pe care America le are de
rezolvat.

Delray Beach, SUA, 9 martie 2022

Recurs la Eminescu: rușii

(I)

În preajma și cu ocazia războiului ruso-turc din 1876-1878, probabil că se definitivează și, drept urmare, prinde să capete expresie opinia gazetarului Eminescu despre imperiul de la Răsărit, despre conducătorii și politica lui și mai ales despre felul în care acolo se proiectează viitorul acestei părți de lume. Lucruri importante, pentru că Rusia era deja o mare putere și fără ea nu mai erau de discutat problemele Europei, Turcia și Austria descreșteau vădit, lumea slavă în general era în afirmare politică și devenea tot mai acută, ca atare, „chestiunea Orientului”. Timid la început în a emite judecăți proprii și invocându-le pe ale altora (pe bază de agreement personal, fără doar și poate), Eminescu se dovedește însă, imediat, un veritabil inițiat în materie, subtil și nuanțat, iar asta pe un fundal de reprezentare a lucrurilor dominat de un simț practic, o luciditate, o raționalitate în raportarea la realități mereu de mirare pentru cei care și-au făcut despre el o părere doar pe seama poeziei. Deși, poate, gravitatea funciară a liricului Eminescu ar fi trebuit să ateste o atare natură – nu în primul rând ludică. Aderent adică – revenind la gazetar –, tocmai în temeiul viziunii astfel dobândite, la înțelesul unei așezări dinamice a lumii și una în care realitatea relației suzeran-vasal și a tentațiilor și riscurilor care decurg de aici, chiar dacă vetustă, e de privit ca fiind numai aparent depășită și de ignorat și în aceste condiții, o barcă precum cea a românilor, care nici nu se poate bate cu valurile și nu e de dorit să încerce să o facă și nici nu poate să renunțe vreodată la sine, e nevoie să navigheze în stare de veghe continuă, de bună cunoaștere a împrejurărilor de toate felurile și de orientare și comenzi deloptrivă inteligente, abile și înțelepte.

Se întâmplă că devine în timp extrem de interesant – coroborat, desigur, cu ceea ce gazetarul avea să mai scrie în chestiune și cu ceea ce istoria însăși urma să înregistreze – conținutul unuia dintre articolele publicate acum, în iunie 1876, în *Curierul de Iași*, aparent o notiță ceva

mai întinsă cu știri din afara țării, dintr-o Europă frământată. Eminescu le face cunoscut cititorilor ceea ce se dezbate, cu siguranță că și propagandistic, într-un ziar vienez important și urmărit de românii care se țin la curent cu mersul lumii, *Neue Freie Presse*, în legătură cu Rusia – aceasta, în scurtă vreme, venindu-le în sprijin, dar mai ales văzându-și astfel de interesele proprii, slavilor sud-dunăreni, supuși otomani care inflamaseră deja regiunea. E vorba despre ce află vienezii din scrierea unui general rus, Ignatiev, având titlul *Proiect pentru o soluțiune practică a Chestiunii Orientului*, în preambulul căreia, rezumă Eminescu, „se dovedește cum că cea mai mare parte a provinciilor Turciei europene e cuprinsă de populații de origine slavă și că a sosit vremea în care aceste țări să se guverneze prin ele însele”. Gazeta austriacă, insistă Eminescu (scrupulos, încă dispus să le fie favorabil rușilor și având știința că *Neue Freie Presse* n-ar fi „totdeauna iubitor de adevăr”), și-ar convinge cititorii în privința autenticității documentului pe bază de „extracte” – ceea ce nouă, care să mai fi auzit parcă, între timp, de așa susțineri, nu ne-ar mai fi astăzi de trebuință obligatorie. Reținem fără piedici de vreun fel că acum un veac și jumătate, generalii ruși aveau aceeași pasiune a dreptului la autodeterminare al populațiilor de rasă slavă și că proclamau asta – și o propuneau țarului – cu dezinvoltură, atunci când acest drept nu era îndeajuns de respectat de către alții și mai cu seamă de cei pe care ei îi declarau dușmani, aici turcii.

„Acest proiect, adaugă Eminescu spre a face cunoscute detalii de o relevanță cvasisimbolică azi, punându-se în vederea marelui principe moștenitor al Rusiei, acesta a răspuns că îl aprobă, întrucât înlocuiește domnia turcească prin monarhi creștini, dar nu crede că o confederațiune între rase atât de deosebite, unele îndușmănite chiar, ar fi înzestrată cu o mare putere de viață. Împăratul însuși să fi declarat că feliță pe autorul proiectului, dar găsește că prezentul nu e potrivit pentru realizarea lui, speră însă de a-l vedea într-o zi realizându-se”. Adică dornic, pofțitor, împăratul era totuși cumpătat și cu oarecare măsură.

Ceea ce ar fi preconizat acest

Ignatiev privea redesenarea hărții Orientului european „pe ruinele Imperiului Otoman” și îi avea în vedere nu numai pe slavi, pentru că enumerarea se referă la bulgari, albanezi, sârbi, români, greci. Fiecare cu regatul propriu și fiecare regat cu principele și cu teritoriile de ruși hotărâte.

Rusia păstrează în posesie, modestă, Constantinopolul cu Bosforul, Dardanelele și țărmul asiatic. „Constantinopolul devine – ar propune textul generalului rus – centrul și avangarda unei noi confederațiuni slave, la care pot lua parte și regatul României și al Greciei, însă sub condiția cu totul specială [pentru acestea] de a se supune unei conduceri militare și diplomatice comune (s.a.)”.

În același an, în octombrie, Eminescu avea să spună într-un articol, de astă dată pe cont propriu: „Netăgăduit că istoria Rusiei, studiată în legătura ei de cauze și efecte, ne va arăta un fel de unitate de dezvoltare precum n-o întâlnim la un alt popor”. Și iată, între altele, de ce: „De la întemeierea dinastiei scandinave de către Rurik (862 d. Chr.), de la mutarea capitalei din Novgorod la Chiev, de la războaiele cu împărații bizantini durează această tragere de inimă a slavilor pentru Țarigrad și, precum Roma era cuibul de aur spre care trăgeau popoarele vechi germanice, tot astfel Roma nouă sau Țarigradul a fost visul neîmbătrânit al slavilor de nord.”

Nefăcând vreodată gazetărie pur și simplu, ci una întotdeauna de o responsabilitate și un angajament cu totul de excepție, nu poate fi cătuși de puțin întâmplător că Eminescu este preocupat de astfel de lucruri, le reține, le studiază, le evaluează și le comunică atenționând asupra a ceea ce crede că e de avut în vedere cu deosebire.

AUREL BUZINCU

Miezul unui ev aprins

Bălcescu

(I)

Volumul de *Cronici și articole. Studii literare* din 1953 al lui Ov. S. Crohmălniceanu se deschide cu un text despre influența lui N. Bălcescu asupra literaturii noastre și susține că „marele patriot”, „patriotul revoluționar și democrat”, deși nu s-a dedicat problemelor fenomenului literar în mod special, precum Mihail Kogălniceanu, a avut asupra literaturii o influență „uimitor de puternică”. De altfel, centenarul revoluției pașoptiste și cel de peste puțini ani al morții eroului ei muntean au ocazionat manifestări felurite, dezbateri cu ținut impact public și apariția unui veritabil val de scrieri recuperatoare – probabil că în cadrul celei dintâi mari campanii a noului regim de unificare propagandistică a ideologiei comuniste cu *naționalul*, acum în variantă istorică, adică unul cu substanță autentică, dar și tolerabilă ideologic. Nu va fi vreodată ușor de știut dacă a existat aici sămânța oricât de firavă a unui plan, a unei deliberări și a unei intenții sau desfășurările au fost pur spontane, generate sau numai asistate de o imanență a lucrului – ceea ce pare posibil și deplin explicabil. Întrebarea este însă de pus, pentru că dincolo de un strat gros de conformism, de actul propagandistic recuperator care, ducând uneori până la pueril, duce și la legitimarea regimului prin insinuare în istorie, de fapt, *naționalul* istoric pe care îl evocă generația pașoptistă, revoluția de la 1848 și Bălcescu însuși aduce și depune în conștiințe, cu siguranță, oricât de periat și chiar dacă nu cu efecte imediate, semnul pe de o parte hrănitor, foarte necesar și cu atât mai așteptat cu cât dispariția lui totală o anunță mai des ideologia internaționalismului proletar, iar pe de altă parte, colportor de idei și de valori de factură cert subversivă și care dau asigurare, măcar ca sugestie, că perenitatea *naționalului* veritabil nu este o iluzie și că încrederea în el nu este utopică. E de pus apoi întrebarea și pentru că, într-un fel de ironie fără margini, tocmai regimul care a combătut ideologic *naționalul* pentru a-l recupera doar în forma lui convenabilă a fost acela care și-a pus servanții în situația să-l cultive, mai la vedere ori mai în ascuns, dar până la urmă indiferenți la orice conținut și la

orice formă, în bătălia lor pentru putere, permanentă și gata să devină mult mai importantă chiar decât ideologia – care, dialectic, îmbracă oricând, la o adică, formele specificului de orice fel. Parcă anume ca ambivalența și echivocul, cu ape curgând, adevărat, una la suprafață și cealaltă subteran, să nu dispară niciodată, să populeze totul, să-și aibă cuvântul ei de spus în dedublarea generalizată și în timp ce întreține, ca oxigenul, arderea, să o și complice infinit.

Bălcescu cel aflat aici în discuție, în primul rând revoluționarul prin excelență, luptătorul propriu-zis, dar și ideologul, vizionarul, cel care vede limpede calea și le-o arată celorlalți – mai ales o imagine din cine să știe câte posibile, fie și prin nuanțe – ar fi fost înzestrat cu „putere de a-i face pe scriitori să se strângă în jurul său, să-l iubească, să-l admire și să-l urmeze în luptă”. Argumentele sunt numeroase și menite să-l arate devenit – de foarte tânăr, cum de altfel a și rămas – un exponent al generației pașoptiste prin idei și prin influența pe care a exercitat-o în epocă, prin dăruirea altruistă totală, „până la sacrificiul suprem”, față de „cauza poporului” și chiar printr-o importantă operă proprie. Momentul însuși este înfățișat ca fiind marcat puternic de zvârcolirile unei tinereți neverosimil de grave și de angajate, precum și de o comuniune de vederi și de colaborări în consecință care trec, în această generație, peste mai toate granițele, nu doar peste cele dintre Principate: de vârstă, de boierie – privință în care moldovenii au în general un ascendent –, de școlire, tot în favoarea moldovenilor, mai trecuți deocamdată decât valahii prin studii occidentale, și chiar de situate față de împrumutul de formele străine,

muntenii fiind continuu mai deschiși, radicali, republicani, mai „roșii”, precum îi vede și gazetarul Eminescu. Dar, aflăm: „La niciunul, însă, ansamblul acestor idei nu formează un sistem atât de încheșat, la niciunul ele nu se ridică la o asemenea înălțime. Niciunul dintre contemporanii lui Bălcescu nu a întruchipat mai exemplar unitatea perfectă între convingerile democratice ale patriotului revoluționar și întreaga lui viață. Nimeni n-a fost consumat de o mai puternică și mai pură flacăra patriotică. Bălcescu a constituit efectiv pentru generația sa o existență exemplară și aceasta i-a asigurat un considerabil ascendent moral asupra tuturor acelor care l-au cunoscut”. Au contat cu siguranță, în impunerea figurii de erou memorabil, fundalul emoțional și, deci, cu priză populară, al poeziei lui de viață cu sorți neprielnici și cu dispariție prematură între străini (la 33 de ani!). Intensitatea coloritului ideologic, ca și, probabil că în mare măsură, prilejul însuși de valorificare în spiritul și în interesul zilei a pașoptismului sunt asigurate de serviciile lui M. Roller – acesta, spre exemplu, cu referire la un episod al frământărilor bucureștene din 1848, susținând că are argumente să afirme că „În fruntea acestei uneltiri stătea însuși mitropolitul Neofit, care se adresă consulilor reacționari cu cererea de a primi ajutor pentru a nu pieri <schingiuiți de o revoluție comunistă, care proclamă ruina familiei și a proprietății, uneltită de o bandă de nebuni care au pus mâna pe cârmuire>”. Are sau nu are dreptate în ceea ce se pretinde că face și spune, trebuie observat faptul deosebit că ierarhul bucureștean este văzut drept cunoscător al unor lucruri importante și la curent cu ele chiar în anul când se publică la Londra *Manifestul partidului comunist*.

Dar componenta de valorificare ideologică a pașoptismului, pe care propaganda comunistă l-a privilegiat încă de la începuturile acțiunii ei postbelice, se impune imediat ca temă în sine – comportând detalii care nu trebuie niciodată ignorate și mai ales nu trebuie privite ca avându-și semnificația epuizată în largul conformist al albiei ideologice: „Mișcarea revoluționară de la 1848 a fost și o *puternică mișcare culturală* (s.n.– A.B.), spune Ov. S. Crohmălniceanu. →

AUREL BUZINCU

Oamenii care pregăteau revoluția burghezo-democratică au înțeles foarte bine forța politico-socială a literaturii și artei. Ei au folosit din plin literatura ca purtătoare a ideilor înaintate...” Adică, dezvoltată, opinia lui M. Roller, dar nu numai atât: „Toate aceste năzuinți ale diferitelor pături sociale care au participat la evenimentele din 1848 și-au găsit expresia în acțiuni parțiale care au premers mișcării revoluționare. Evenimentele din 1848 au fost totodată pregătite de o puternică și susținută activitate ideologică, purtată în numeroasele societăți culturale (în fond politice)...” Încât, în linii generale, aceasta este canava pe care se concep și se expun cei câțiva Bălcescu ai literaturii anilor în discuție – realizați, de bună seamă, mai mult ori mai puțin *veridic*, în baza „adevărului vieții”, conform *metodei* realismului socialist.

Primul dintre ei în ordine cronologică, al lui G. Călinescu, este și un profitor absolut, în sensul artei, al metodei aflată acum la început de dare autohtonă în folosință. El e de departe cel mai reușit, ba chiar un personaj care stă bine pe picioarele proprii, ca și lumea prin care umblă, dar asta nu în temeiul veridicității, ci al verosimilului și necesarului – de care, în 1948, autorul își îngăduie să țină seama mai mult decât de orice altceva când scrie schița *Iubita lui Bălcescu*. Probabil însă că cel mai corect spus ar fi că, aici, G. Călinescu este un histrionic dibaci, după cum poate fi vorba, la fel de întemeiat, de o încercare, nebunește asumată, de a da, prin chiar rezultatul unui exercițiu de practică scriitoricească, sugestia unui alt tip de realism socialist. Păcat că textul, prin dimensiune, rămâne puțin relevant, doar o scânteie. Dar el are totuși ce-i trebuie ca să-și provoace cititorul care îi acordă credit la o lectură literară și la mai multe de metapalier.

Avem un *puzzle* concentrat, un joc de maniere, registre, motive, teme, limbaje care schițează în naturalețe, în păstrarea perfectă a impresiei de firesc, portretul unui Nicolae Bălcescu *progresist*, dedicat peste obișnuit cauzei sale, „înălțarea plebeianismului la putere”. Asta însă, nu e de ignorat, într-o scenă și o conversație de salon boieresc al cărui proprietar se scaldă subliniat în mai multe ape, cunoscut prin ”ținuta lui

politică ambiguă” și tolerat și frecventat ca atare, a cărui casă prezintă balzacian „caracterele incertitudinii lui morale” și în care se adună, de fapt, „o societate de boieri, unii conservatori, alții mai mult sau mai puțin progresiști, mergând până la ideea revoluționară”, pentru că, fiind mai toți legați între ei ”prin raporturi de rudenie, se menajau și în ciuda ororii de ordin ideologic, cultivau afinitățile sanguine, cei bătrâni sperând o îmblânzire din partea celor tineri, aceștia din urmă nădăjduind convertirea celor bătrâni și colaborarea”. În salonul acestei case vine, în egală măsură în familiaritate și într-o sobrietate de paradă, la o „soarea”, Bălcescu. Este însoțit de un tovarăș abia adolescent, prezentat ca secretar, dar putând fi la fel de bine ordonanță, valet, scutier, vasal, învățăcel sau toate deodată – chiar dacă amândoi sunt înveșmântați, lucru și precizat, dar și așiat suspect de personaje, „în stil carbonero”. Șirul ingredientelor menite să asigure consistența ambientală și impresia de viață aievea duce țintit, cu accente caragialești nu doar recognoscibile, spre dezbateră politică, iar aceasta la conversația care face miezul schiței lui G. Călinescu: serdăreasa tânără, frumoasă și bogată află, bulversată –

Eugen Petri, Quadriga

Eugen Petri, Presa timpului

ca și cititorul – de amestecul de absolut și de echivoc al dialogului, că partenerul ei de „valț” are o iubită cu semnamentele ei, dar că, în chip ciudat, el ar vrea să se însoare cu o femeie foarte bogată căreia să-i vândă moșiile pentru a cumpăra arme, acestea fiind necesare înălțării plebeianismului la putere, iar asta pentru că, marxist, „așa vrea istoria”, și el, conform acestui crez, vrea ca „românii să fie liberi, egali proprietari de pământ”, adică, în formularea conclusivă a femeii tulburate, vrea moșii drept zestre ca, pe seama venitului lor, să lupte tocmai împotriva moșierilor – iar iubita lui, află serdăreasa când musafirii ciudați sunt gata de plecare, „se cheamă România” (ceea ce, documentat, este o parafrază după o exprimare a lui Nicolae Bălcescu într-o scrisoare către Vasile Alecsandri). Vizibil, avem aici mai din toate cele care se pot întâlni în scrisul cu tematică istorică impus și patronat de realismul socialist – dar lipsește evident, în beneficiul șansei artistice, dintr-un atare alt fel de realism socialist sâcătoarea și plicticoasa prezență atitudinală auctorială. Și este adevărat că rămâne întrebarea dacă, avându-i în vedere pe creatori și nicicum îngustimea fermă a ideologiei, un joc de acest tip se putea practica și putea deveni „metodă” sau el urma să rămână strict călinescian, legat de însușirile acestuia în general și numai decât de pasiunea lui pentru jocul paradoxal. Firește, poate fi o temă interesantă urmărirea modului în care formula din *Iubita lui Bălcescu* este prezentă în romanele ulterioare ale lui G. Călinescu.

Contrapunct • Octavian Goga Primăvară, primăvară...

„April showers, May flowers” zice canadianul, ceea ce ar suna ca o transcriere poetică a variantei românești „noroc și ploaie la timp” ori poate și mai sugestiv, „March winds and April showers bring forth May flowers” și toate ar putea fi definiția primăverii și ar deschide porțile neliniștii pe care o știm așezată – convingător sau nu – între așteptare și speranță... fraze venite de undeva din înțelepciunea verificată de timp, nu atât cel pe care îl denumim trecere, cât cel pe care îl vrem așezat: cum zice poetul,

„Primăvară, primăvară...
Zâmbetul întregii firi,
Dragoste de fluturi galbeni
Și de galbeni trandafiri.”...

Ecou, așa pur și simplu, acest *Cântec* al lui Octavian Goga, reverberare poetică a ritmicității firii pe care, nu m-ar mira, să o fi știut chiar altfel decât noi, noi cei care știm dealurile de la Rășinari doar pentru că sunt în preajma Sibiului și poate pentru că este locul în care El s-a născut la 1 aprilie (1881) și a preluat frământările vremurilor așa cum le-a învățat a fi venite de demult și pe care le-a prins în vârtejul noului. Și dacă stau și mă gândesc bine primăvara este un « tur de forță », o bătălie, pe care n-am idee dacă o putem câștiga vreodată, o întorcere a feței de care nu știm cum să scăpăm, o răsucire înapoi, cu dorințe ascunse către înainte, un chin, de fapt, de a accepta chiar fără a înțelege că regenerarea există cu sau fără noi

„După Eminescu și Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul multimei, poet național totdeauna și pur că și Eminescu”.

Ceea ce susține George Călinescu în „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” (ed.1941) este aproximație valorică pe care, din păcate, am învățat s-o ignorăm, fie dominați de variațiunile istorice fie preocupați de ritmurile imediate... oricum ar fi rămânem datori înțelegerii și mai ales acelei permanente *înțoarceri* - de care, se pare, vorbesc continuu - către ceea ce ne dă substanță și ne afirmă valoric.

Sigur, nu se mai „poartă” spiritul național, stăm cam prost cu ortodoxismul, religiozitatea așa în general, patriotismul e o noțiune ușor ambiguă și oricum de modă veche, iar naționalismul... ce să mai vorbim... compromis total de istoria recentă...

Și atunci, de ce Octavian Goga?

Cu o biografie marcată de frământările primei jumătăți a secolului trecut – arestat în Austro-Ungaria, soldat în armata română în primul război mondial, poet, dramaturg, jurnalist preocupat de problema națională, de condiția românului de „dincolo”, de unde a venit, dar și de condiția celor din sud, politician pendulând între ortodoxism și naționalism, Goga este unul dintre intelectualii vremii prins în chingile neputinței de a traduce realul la adevărata lui valoare.

„La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătășă;
La noi atâția fluturi sunt,
Și-atâta jale-n casă.
Privighetori din alte țări
Vin doina să ne-asculte;
La noi sunt cântece și flori
Și lacrimi multe, multe...” (Noi)

Tonalitate (melo) dramatică dacă ar fi vorba despre sensul declamativ, dar de fapt profundă nesiguranță a durerii pe care poetul o lasă în voia tonusului emoțional... viarța românului ardelean sau de aiurea purtând marca neliniștii cu trimiteri adânci, istorice.

Permanența poeziei este în fapt nota definitorie a gândirii lui Goga, expresia metaforică descarcă intens, fulgeră (ar fi parcă mai corect) într-un tremur sufletesc neobișnuit, așa cum numai câțiva au știut s-o facă:-

„S-a fost pornit un vânt molatic
Să miște papură din baltă,
Într-un oțat prelung și sâlnic
Gemea tulpina ei înaltă.
(Cosașul)

Eh, sigur că sună oarecum arhaic acest „oțat” prelung și sâlnic”, a rămas acolo undeva în zona aia a pământului atotputernic către care Goga s-a aplecat într-o cucernică plecăciune și din care poezia a țâșnit

În mine câteodată țărani cu zeghea sură
Și glume și ispite și tot ce știe satul
S-amestecă de-a valma roind în bătătură
Și vin să-și ție sfatul... (În mine câteodată)

Goga simte primordial, apropierea de glia neamului are semnificațiile profunde ale contaminării spirituale, intelectul îi servește mijlocul de transport și atât, pe românește: Goga știe să se așeze în țărâna uliței și să se lase stivuit, permanentizat de ritmurile ramânismului... s-a născut doar pe 1 aprilie și germeii regenerării mustesc în ploile pe care primăvara le cheamă...

E un românism robust în acest ardelean obsesiv, poate nu la fel de încrâncenat în a ne defini poetic, cât plin de limpezimea unei gândiri nealterate, gândirea aceea capabilă să depășească cuminența învățaturii și să își permită zborul imaginativ dirijat de sentiment chiar așa expus judecăților „de valoare” pertinente sau nu.

Se poticnesc probabil, în modernitatea ‘depășită’ a poeziei interbelice, care cu sau fără Goga pare doar un salt de la Eminescu la Nichita Stănescu (de exdemplu) - și cum trăim în epoca corectitudinii politice (cam de când ne știm, parcă) totul se contopește cu poziția xenofobă a rasismului, a religiozității excesive a naționalismului agresiv din care ori ce element patriotic dispare și singura șansă a recuperării valorice ar fi să recapitulăm selectiv, nu ceea ce am citit, am memorat, am pus la păstrare cu grija zgârcitului emoțional, ci ceea ce vine spre noi ca apele primăverii: când calde când reci, dar necesare.

Cred ca n-am uitat:

“Și să cânti un cântec, Lae,
Cum se cântă-n sat la noi,
Când se tânguie ciobanul
După turmă lui de oi.....
Povesti-va atunci struna
Înălțimilor albastre
Vremea lungă câtă jale
Scris-a-n sufletele noastre”....’

(La groapa lui Lae)

MARIA CECILIA NICU

Să ne mai (re)amintim de...
CAMIL PETRESCU
(9 aprilie 1894 – 14 mai 1957)

(II)

Așadar, încă din anul 1920, participă la ședințele cenaclului *Sburătorul*, condus de Eugen Lovinescu, iar în revista omonimă publică primele poezii. Fin observator al realităților înconjurătoare și receptiv la plusurile și minusurile societății, multe dintre personajele din opera proprie, au ca model persoane reale. Astfel, Gelu Ruscanu din drama *Jocul ielelor* și din romanul *Patul lui Procust*, nu este altcineva decât scriitorul și publicistul de stânga, N. D. Cocea. Fără să intru în alte detalii, în primăvara anului 1921, ca urmare a unor atacuri din partea lui Ion Mihalache, scriitorul revenea în Capitală și a început să participe cu regularitate la ședințele cenaclului *Sburătorul*, este perioada în care creația camilpetresciană a fost predominant lirică. Ca mențiune, în acel an 1921, el a avut o singură colaborare la *Gândirea*, cu poezia *Înălțare...*

Dacă anul următor, 1922, ar fi de notat doar ca începutul colaborării la gazeta *Contimporanul*, 1923 poate fi considerat ca anul... compensator, fiindcă are loc debutul editorial al lui Camil Petrescu, publicându-i-se volumul de *Versuri. Ideea. Ciclul morții*, este anul în care continuă să publice în *Contimporanul* articole de opoziție cu caracter de persiflare, motiv care îi va reduce posibilitatea colaborării la alte publicații și periodice ale vremii, doar în gazeta *Flacăra* îi apare un fragment din drama *Suflete tari* și, spre sfârșitul anului, un fragment din traducerea piesei *Femeile savante* de Molière... Iar începând din toamna aceluiași an (din luna octombrie), Camil Petrescu va semna în ziarul *Argus* – singurul, se spune, care i-a acceptat colaborarea – *Cronica dramatică*, lucru care atestă criza prin care trecea autorul și care l-a hotărât până la urmă să editeze reviste proprii, și mă refer aici la publicația *Săptămâna muncii intelectuale și artistice*, având două scopuri: politic și cultural, care a apărut în doar 4 numere, între 5 și 15 ianuarie 1924. Din programul publicației, ambițios și mari pretenții, trebuie reținut că vorbim aici de o doctrină noocratică pe care Camil

Petrescu o va dezvolta în eseu intitulat chiar *Noocrația necesară...* Între timp, însă, el continuă colaborarea, deși sporadică, la publicațiile *Argus* și *Revista vremii*, dar mai este solicitat și de ziarul *Cuvântul liber*, în calitate de colaborator, ziar în care va publica un fragment din romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război...* Pe lângă faptul că semnează și în revista *Rampa* scurte cronici teatrale, în anul 1924, începe lucrul la drama *Danton*, pe care o va termina în anul următor, fiind primită pentru studiere și punere în scenă de *Compania Bulandra...* Însă nu a fost simplu, pentru că, întristat de refuzul unor directori de teatru de a accepta piesa, tocmai în 1947, Camil Petrescu nota: „Începută în 1924 și continuată până în toamna lui 1925, *Danton* însemna pentru mine revelația *Marii Revoluții Franceze*. Aproape zi și noapte, citind și scriind, am lucrat într-un soi de visare concentrată, mai bine de un an.” Însă piesa *Danton* nu a fost reprezentată în timpul vieții autorului, cu toate că despre *dramaturgia lui Camil Petrescu*, G. Călinescu scrisese: „*Cea mai profundă operă în dramaturgie este Danton*”, în legătură cu personajul principal al piesei, *Danton*, marele critic afirmând: „*Danton e un burghez bonom, soț bun, politician ferm, fără șovăiri sentimentale, disprețuind formalismele și paperaseria, suflet suav în întimitate, tată de familie fără puritanism...*” (*Istoria...*, p.292).

Ca evenimente mai importante, pentru anul 1925, rețin atenția publicarea la Editura *Casa Școalelor* a dramei *Suflete tari* (*Nebunia lui Andrei Pietraru*), a cărei premieră avusese loc în 1922, din piesă fiind

publicate fragmente în revista lui Liviu Rebreanu, *Mișcarea literară*. Al doilea eveniment al anului respectiv a fost apariția între 19 decembrie 1925 și mai 1926 a revistei *Cetatea literară*, un fel de completare la publicația *Săptămâna muncii intelectuale și artistice*. De notat că toate cele 10 numere ale noii reviste au fost aproape în întregime scrise de Camil Petrescu, și că în paginile sale au fost publicate fragmente din romanul *Patul lui Procust*, care a fost publicat apoi în 1933, dar și poeziile *Iubire*, *Aspecte*, *Închinare apocaliptică*, din ciclul *Transcendentalia...* Și continuă și colaborarea la publicațiile *Argus* și *Rampa...* Începând cu anul 1926, în numere din *Cetatea literară*, apare drama *Mioara*, care a avut parte de puține reprezentații, datorită unei campanii furibunde de presă lansată de Pamfil Șeicaru, fapt care l-a făcut pe Camil Petrescu, rănit sufletește, să retragă piesa care, abia după 17 ani, în 1943) să fie reluată la Teatrul Național, sub directoratul lui Liviu Rebreanu, și având parte de 25 de reprezentații cu săli pline... Fapt oarecum ciudat, aproape de respectiva dramă, deoarece fragmente din piesă au fost publicate inclusiv în *Universul literar*, revistă în care Camil Petrescu va tipări și poezia *Cearta*, care va fi inclusă în ciclul *Un luminii pentru Kicsiken*, din volumul apărut în 1957 și scena închisorii din *Conciergerie* din actul IV al dramei *Danton...* Se poate înțelege că, în acea perioadă, Camil Petrescu a dovedit o prolificitate justificată atât prin puterea de muncă, explicabilă pentru vârsta lui, la 32 de ani, talentul și capacitatea intelectuală. Valoarea creațiilor sale va fi probată prin rezistența și aprecierea lor în timp, în literatura națională.

Însă, avem demonstrația continuității acestei... cantități atât prin creații în multe genuri literare – teatru, eseu, poezie, proză – cât și colaborări la reviste, ziare și în general publicații, unele reprezentative perioadei, avem ilustrarea manifestărilor unuia dintre cei mai importanți creatori din literatura națională. Afirm aceasta, când am în vedere că și în anul următor, 1927, Camil Petrescu colaborează permanent la *Viața literară* (1926-1938), director G. Murnu, *Universul* →

DUMITRU HURUBĂ

literar (1928-1932) – supliment al ziarului *Universul* – a cărei conducere Camil Petrescu o preia după plecarea lui Perpessicius; în *Viața literară*, publică eseu *De ce nu avem roman?* Însă, important pentru creația sa literară și colaborarea la respectiva revistă, în 1928, publică în paginile acesteia un fragment din actul I din comedia *Mitică Popescu*, piesă publicată apoi în întregime în *Caietele Cetății literare*, supliment al revistei cu același nume... În acest an, el continuă prezentarea de medalioane de personalități românești la *Universul literar* (inclusiv în anul următor) și colaborează fără întrerupere la *Rampa*, iar în 1929 i se editează volumul *Teatru*, cuprinzând piesele *Miorița* și *Act venețian*... Colaborările la diverse publicații continuă tot anul, în 1930, el debutând cumva în forță prin publicarea de fragmente, ca un preambul, din viitorul celebru roman *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, atât în *Tiparnița literară* cât și în *Facla*, și apărut apoi în 2 volume la Editura „*Cultura Națională*”. Iar fiind vorba despre acest roman, cred oportun să citez părerea lui G. Călinescu referitoare la autor, dar și la roman: „*Om de o rară mobilitate a spiritului și de inteligență artistică, Camil Petrescu nu e lipsit nici de modalitatea observației obiective, adică puțința creării de tipuri (...). Și, ca exclamație din partea marelui critic și istoric literar: „Romancierul are intuiții strălucite sufocate de vițel demonstrativ.”* (p. 744). Și încă, privitor la roman: „...*este o proză superioară. Un om cu un suflet clocotitor de idei și pasiuni, un om inteligent și neprihănit totdeauna, plin de subtilitate, dar și naiv, cu inocențe (și cu talent) de poet.*” (...). *Camil Petrescu a adoptat aici stilul clasic francez al analizei și dacă ușurința supără puțin, meritul de inovator este incontestabil.*” (G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Minerva, București, 1988, p. 745). De fapt, avem aici o sinteză a posibilităților de strălucit creator ale lui Camil Petrescu constatate și comentate de Călinescu... În paranteză fie spus, însă în realitate imposibil de contestat, romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* a fost extrem de favorabil primit de public și epuizat

în scurtă vreme, dovadă fiind publicarea de către „*Cultura Națională*” a unei noi ediții, de unde putem deduce că anul 1931 a fost unul datorită căruia s-a cristalizat și a devenit una dintre personalitățile scrisului românesc. La respectiva situație a contribuit apariția la aceeași Editură a plachetei de versuri intitulată *Transcendentalia* (șapte poeme), dar și a dramei *Danton* la Editura *Vremea*, după ce ea a fost publicată în fragmente în ziarul cu același nume. În anul 1932, ar fi de remarcat doar ascuțirea conflictului dintre Camil Petrescu și mentorul de la *Sburătorul*, reflectat în eseu-pamflet camilpetrescian: *Eugen Lovinescu sub zodia seninătății imperturbabile* și publicat în *România literară*, editat într-un volum de 142 pagini în redacția *Cetății literare*. Acest eseu reflectă perfect verva și polemismul autorului, dar și priceperea și puterea sa în a interfera și combina gradul său de erudiție și lirismul... Se continuă colaborarea în *Rampa* și *Cuvântul*...

Evident, nu se poate trece mai departe cu prezentul comentariu fără a face oprire la anul 1933, considerat a fi fost unul dintre cei mai prolifici al lui Camil Petrescu, pentru că, într-un fel de clasament ad-hoc, respectivul an este cel al apariției celor 2 volume din romanul *Patul lui Procust* la Editura *Naționala-Ciomei*, însă, după scurtă vreme, văzând lumina tiparului o a doua ediție a romanului, revăzută și adăugită. În context, însă, să reținem că acesta este considerat cel mai valoros roman al său și unul dintre romanele importante ale modernismului european. Despre acesta, Călinescu scrie: „*Din multe puncte de vedere «Patul lui Procust» înfățișează o scriere mai matură. [față de *Ultima noapte de dragoste*...? n. d.h.]. Materialul este mai bogat, ochiul mai liniștit, fraza a pierdut o parte din lunecarea aceea puțin cam agasantă și se apropie de data aceasta mai mult de ariditatea Codului civil pe care o râvnea Stendhal.*” (id. G. Călinescu, *Istoria*..., p. 746). Însă criticul face și un portret detaliat și rezumativ al romancierului Camil Petrescu, care „*este în roman un anticafil, partizan al dicteului automat, în paginile permise de gen, dușman al caracterologiei clasice și fixe. Bergsonian și proustian, înțelege să*

cultive fără stânjenire «fluxul amintirilor» și gidian, să respecte autenticul în jurnale în care pretinde a nu modifica nimic din cursul amintirii...” (*Istoria*..., în *Compendiu*, EPL, 1968, p. 290). În luna martie 1933, Camil Petrescu publică în *Adevărul literar și artistic (Jocul pântecului)*, în *Rampa (Taina cipreșilor)*, ambele capitole dintr-un memorial de călătorie cuprinzând condițiile speciei: documentar, impresie și reflecție, intitulat *Rapid-Constantinopol-Bioram – simplu itinerar pentru uzul bucureștenilor*, text apărut apoi în volum la Editura *Cartea Românească*. Între timp, el mai colaborează și la gazetele *Credința* și *Reporter*, dovedind în același timp multilateralitatea și puterea sa de autor și de creație...

Urmând firul cronologic al informațiilor, anul 1934 se arată a fi unul mai bun pentru Camil Petrescu, inclusiv din punct de vedere al situației materiale a scriitorului, iar această stare de lucruri trebuie pusă în legătură și explicată inclusiv prin faptul că, din simplu colaborator, el devine redactor-șef al *Revistei Fundațiilor*, unde funcționează, cu intermitențe, timp de 13 ani, respectiv până în 1947.

Să reținem că în *Revistă* erau interzise polemicele, dar și că, în paginile acesteia, Camil Petrescu a publicat importante eseuri: *Modalitatea și tehnica romanului polițist și Amintirile colonelului Grigore Lăcusteanu și amărăciunile calofilismului*, care, după un timp (în 1936), au făcut parte din cunoscutul volum *Teze și antiteze*. După credința mea, anul 1934 a fost unul dintre anii echilibrați din mai toate punctele de vedere: creații, colaborări la publicații (*Reporter*, *Gazeta*, condusă de Al. Kirilțescu care, s-ar putea spune, în anul următor a fost dominată de polemicele caustice ale lui Camil Petrescu”), articole de fond, comentarii sportive, dar și materiale diverse din domeniile educație, economie, administrație, educație, cultură etc., dovedind astfel o indiscutabilă maturitate politică și artistică.

Și tot cu referire la anul în cauză, trebuie amintit un fapt mai puțin plăcut: în cartea sa intitulată *Nu*, Eugen Ionescu se îndoiește de originalitatea romanului camilpetrescian...

ZODIA CANCERULUI

sau VREMEA DUCĂI-VODĂ,
ROMAN ISTORIC în HAINĂ
REALIST-BALZACIANĂ

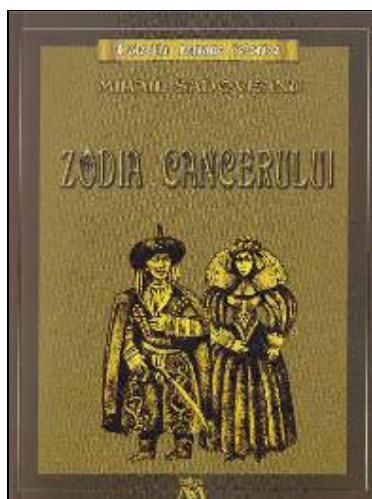
(II)

Într-o secvență, te întâmpină o scenă din viața privată a lui Duca-Vodă și a familiei sale. Scena respectivă seamănă cu una din viața unui burghez din romanul realist al secolului al XIX-lea: „Duca-Vodă avea obiceiul să mănânce [...] îndată ce ieșea de la divan. Trecea în casa cea mică, unde îl aștepta Doamna Anastasia. Fără ceremonie deosebită, numai între soție și copii cu gravitate și tăcere. Mânca însă bine feluri moldovenești îmbelșugate și grase. Îi plăcea să beie câteva cupe de vin [...]. Îndată după prânz, Domnul își bea cafeaua în iatac și se lasă într-un cot, pe divan, ca să-și facă odihna. Era însă neliniștit și gânditor” (p.88-89).

Următoarea scenă ilustrează „munca zilnică” a unui burghez preocupat de îmbogățire, de autoritate de stăpân și de imaginea lui respectabilă pentru cei din jur: Doamna Anastasia, căreia vodă îi spunea „albina harnică”, „De cum se zărea de ziuă, era și ea în picioare, primind daruri, îndatoriri și puține cumpărături de la băcănie, pe care le rânduia singură în cămară, [...]. După cum însemna tot ce-i intra, ținea deasemeni catastif de tot ce ieșea pentru masa domnească, pentru cuhnea slujitorilor, pentru daruri de mânăstiri și pentru toate celelalte nevoi, între care de altminteri nu făcea niciun fel de risipă. Cămărușile și beciurile ei din curte cuprindeau și lucruri care se vindeau cu bani buni. Știința și grija ei se întindeau și asupra moșiilor, hanurilor, morilor, stânilor, și tamazlăcurilor – din care iarăși, cu chibzuială și asprime, se scoteau destule folosințe”.

De sesizat prezența, alături de elementul specific feudal, a celui de „ciocoi nou”.

Ca și anteriorul descrieri ale spațiului exterior (imagini ale naturii) și a celor interioare, și descrierea Istanbulului și a Seraiului surprinde „culoarea locală”, numai că evocarea „istorică” e umbrită de descrierea realistă făcută prin ochii călătorului francez venit dintr-o lume de civilizație modernă, total diferită de ce orientală, el observând și reflectând asupra ei.

Trecând prin Moldova, la tot pasul abatele de Marenne e impresionat de ceea ce vede și aude de la Ilie Turculeț, Vâlcu Bârlădeanu ori șătrarul Griga, e uimit și nedumerit, până la neînțelere, de contrastul dintre frumusețea locurilor (spre exemplu secvența cu poiana zimbrilor), de înțelepciunea oamenilor (vezi lecția de meteorologie oferită de Turculeț abatelui), de ospitalitatea și prietenia cu care este întâmpinat (vezi popasul din casa lui Griga), și imaginile de „paradis devastat” ale satelor. Nedumerit, abatele se adresează bezadei Alecu:

„-Nu înțeleg, prințule, ce se întâmplă aici, căci populația pământului e din familia noastră creștinească și găsesc oameni ca domnia ta.

-Nedumerirea dumnilor e justificată, domnule abate, nu-mi cere însă explicații, căci n-aș putea să le dau. Nu m-am ocupat în viața mea de asemenea studii grave. Constat că domnia ta vii dintr-un stat care trăiește rânduie sub mâna Domnului său [...]. Câteodată, domnule abate, cuget cu întristare că am avut o soartă vitregă. S-ar fi convenit să mă nasc în timpuri de pace. [...], după cum spune un compatriot al meu, cărturar ca și domnia ta, nu sânt vremurile sub cărma omului”.

Abatele spune bezadei: „Sunt nevoit să încep niște tabele nouă, e vădit că am de însemnat fapte vrednice de amintire [...]. Observațiile acestea trebuie să le comunic unora din prietenii mei de la Academie.”

Personajele, reale sau fictive, sunt personaje de roman istoric, numai că în portretizarea lor domină viziunea realist-balzaciană. Tehnicile

de portretizare la care apelează Sadoveanu sunt variate.

În principal sunt caracterizate de narator, mai ales în creionarea portretului fizic. Prin notarea comportamentului în diferitele situații se sugerează trăsăturile psiho-morale. În anumite secvențe narative, personajele sunt lăsate să se caracterizeze reciproc, ca în romanul realist. În caracterizarea, un rol important și subtil îl are limbajul și dialogul indicându-se astfel statutul social și intelectual al personajului. Sub acest aspect exemplare sunt limbajul și dialogul dintre abatele Paul de Marenne și bezade Alecu Ruset.

De la prima apariție, scriitorul face abatelui un portret esențializat, urprzându-i trăsăturile care îl personalizează, care, apoi, de-a lungul narațiunii sunt detaliate și ilustrate prin relațiile cu celelalte personaje (bezade Alecu Ruset, Ilie Turculeț, Vâlcu Bârlădeanu, Griga, iar în ultimile pagini cu Sultanul), prin vorbe, gânduri, prin reacțiile și comportamentul din anumite situații.

Înzestrat cu un ascuțit somț al observației, cu abilită mănuitoare a conversației și cu comportament rafinat, abatele e un diplomat și, în același timp *bonhomme*, exponent al unei lumi moderne. În munele momente ale narațiunii ia locul naratorului. În felul acesta descrierea Moldovei din vremea domniei lui Grigorie Duca câștigă în verosimilitate realistă.

Bezade Alecu Ruset, când îl întâmpină la hotar pe abate, îi apare acestuia ca un tânăr „palid și subțiratic”, ai cărui ochi „priveau fără nici o strășnicie și avea pe obraz un zâmbet nesilit”. „E sobru în îmbrăcăminte, fără strălucire, dovadă a disticției”. În discuțiile lui Alecu cu abatele, scriitorul introduce elemente din biografia personajului. Bezade Alecu e un dandy într-un mediu de feudalism întârziat în Moldova secolului XVII. E neîmpăcat cu soarta-i potrivnică. În șirul datelor biografice, menite să-l caracterizeze, un loc semnificativ ocupă visul pe care îl are. Visul respectiv e un element de roman realist și mai puțin unul romantic. Sub pretextul visului, naratorul coboară în subconștientul personajului, schițând cu umor un divan al judecății. →

IONEL POPA

În visul său, caută să se ape-re în fața lui Dumnezeu (Dumnezeu pare un bătrân șugubăț). Secvența e prea importantă și semnificativă pentru a nu o cita *in extenso*:

„Figura palidă a beizade Alecu era concentrată, cu fruntea încrețită între sprâncene. Somul lui nu era senin ca al lui Paul. Boierul nu-și isprăvisse neliniștea zilei și urma să trăiască întreg un puternic vis.

I se arată cu totul ciudat, însă ceva. Îi sta înaintea Dumnezeu, cărunt și bărbos, cu mâinile în șolduri, cu giubeaua fluturând, cu ciubote mari în picioare. Îl muștra c-un glas înfricoșat:

-Tu ești acela cucon nebunesc, carele nu te-i temut de nimic pe lumea asta?

-Eu sunt... suspină beizade.

-Nu te-ai temut de mânia și de nimeni, căci te-ai știut feciorul lui Antonie-Vodă; și fiind sub ocotirea părintelui tău, ai săvârșit multe blăstămății, cu alți feciori buiaci ca tine, nărvindu-te la jocuri și beții...

-Doamne, sfinția ta nu osândi pe băutorii de vin. Așa spun și prietenii mei și ava Paul și părintele Nicoară.

-Pentru vin nu te osândesc. Însă ai furat prin sate muieri și fecioare, care ți-au plăcut, și-ai petrecut cu dânsese în dezmierdări. Bătându-ți astfel joc de ele, s-au burzului creștinii blestămându-te și părându-te. Însă Vodă, fiindu-ți părinte, nu te-a certat precum se cuvenea, nici cu toiagul, nici cu vorba.

-Doamne, părintele meu a fost bun și blând, și cât a stat în țara asta, n-a scos rânduielei nouă și norodul a trăit în belșug și pace. Dacă a greșit ceva – pedeapsa lui a fost crâncenă, căci necredincioșii l-au muncit ca pe Domnul Hristos. Iar pentru cele pe care le-am făptuit eu, de care vorbești sfinția ta că sânt rele, de ce să mă pedepsească? N-au fost rele, ci bune... așa mărturisind cele câteva muieri și fecioare cu care mi-am petrecut primăverile.

-Cum îndrăznești beizade a vorbi astfel?

-Îndrăznesc, Doamne, căci nimeni nu poate petrece cu femeie fără voia ei. Așa ai zidit-o sfinția ta și altfel nu poate să fie.

Atunci Domnul Dumnezeu a zâmbit a râde. Și beizade văzu în fața lui pe popa Nicoară, fără să-și mai aducă aminte că era Dumnezeu. Îi făcu un semn cu o cană de vin și bău

un gât” (p.47-48).

Beizade Alecu impresionează plăcut pe frnțuz, călător prin Moldova „barbară”, prin vorbirea și atitudinea ceremonioase, prin cultura sa (cunoștea limba abatelui și pe cea a lui Ovidiu, ca și polona și turca). E un fin intelectual călătorit prin Europa. Sigur că nu s-ar fi făcut de răs la curtea Regelui Soare. Prin aceste calități, Beizade câștigă respectul și pretenia abatelui francez, care îi spune: „Domnia ta, ești mai mult al nostru decât al Orientului”. De remarcat că abatele i se adresează mereu cu apelativul *prințe*, care nu mai are conotație politică, ci una de apreciere pentru calitățile intelectual-spirituale. Beizade Alecu Ruset își pierde ceva din statutul de personaj de roman istoric și câștigă ceva de personaj de roman realist.

Imaginea beizadei se definitivează prin povestea sa de iubire pentru domnița Catrina, fiica lui Duca-Vodă, dușmanul său. Din cauza relației de dușmănie, sinceritatea iubirii lui Alecu pentru Catrina, și ea victimă a tiraniei și ambițiilor ploitice ale lui Duca-Vodă, e umbrată de orgoliul și ura, de dorința de răzbanare pe cel vinovat de mazierea părintelui său. Părintelui Nicoară îi dezvăluie gândul său ascuns: “-Mărturisesc drept, eu pe măriia sa Grigori Duca îl socotesc dușman și varvar [...]. Floarea pe

Eugen Petri, Familia celulă

care o are în grădina n-aș lua-o numai din dragoste, ci și pentru ura mea împotriva lui”.

În romanul lui Sadoveanu nu povestea de iubire, romantică în esența sa, cu peripețiile inerente, nici decorul de epocă sunt importate, ci modalitatea evocării, scriitorul dând atenție deosebită frământărilor, neliniștilor celor doi îndrăgostiți. Cu alte cuvinte, Sadoveanu e interesant de fața psihologică a poveștii celor doi tineri, care stă sub semnul unei „iubiri blestemate”. Despre îndrăgostitul beizade, naratorul relatează că este din ce în ce mai „melancolic”, că pare „bolnav” și că-i place să-și „trăiască suferința cu cruzime”. Lui Paul de Marenne, care caută să-și sprijine prietenul, i seconfesează: „Am pe mine cămașa lui Nessus”. În marea tensiune a iubirii, rațiunea i se întunecă și acționează pripid, aventurier. Când încearcă să răpească pe Catrina sechestrată la mănăstire dă greș, iar când încearcă să răpească pe mirele sortit Catrinei de vodă, chia în ajunul nunții, e prins și ucis de vodă cu buzduganul.

Având în vedere profilul psihocaracterial și comportamentul din situații și din povestea de iubire, despre beizade Alecu Ruset putem spune două lucruri: are trăsături de personaj de roman realist; și poate fi considerat strămoșul intelectualilor înfrânți din romanele realiste ale lui Sadoveanu.

Încă din primul capitol al cărții se întrvede conflictul politic dintre beizade Alecu, fiul domnitorului mazilit, și noul domnitor, Duca-Vodă. Cele două personaje sunt construite pe o opoziție tipologică.

Prințul trăiește într-o lume răvășită de intrigi, comploturi, duplicități, spionare. El e conștient de starea de feudalitate orientală a țării, pe care se întemeiază tirania lui Duca-Vodă, însă nu opune o opoziție activă, iar în ura lui împotriva lui vodă nu se sprijină pe vreun posibil suport social și politic, mărginându-se la sfidarea acestei lumi și a tiranului lui Duca-Vodă, prin spiritul și comportamentul aventurier, de *dandy*. Moral și psihologic prințul Alecu e un sceptic, și până la urmă un înfrânt. Acest tip de personaj e frecvent nu numai în opera lui Sadoveanu, ci și în proza contemporanilor săi.

Duca-Vodă, cel mai istoric personaj al romanului, este un→

maestru purtător de mască. Cu abilitate își ascunde sub mască gândurile și planurile încât pe fața lui nu se poate citi nimic. Tirania sa întru pofta de putere și îmbogățire e augmentată de teama mazilirii care poate veni în orice moment de la Înalta Poartă.

Masca de om evlvios și de trai auster înșală pe cei din jurul lui. Chiar și mitrololitul Dosoftei se lasă pradă iluziei și vede în domnitor doar un bun gospodar și creștin cucernic. Nu e de mirare că Guido Celesti, călugărul de la așezământul catolic din Iași, care adese se întreținea cu mitropolitul, în discuție cu abatele de Marenne, să afirme: „Prețuiesc la el unele virtuți pe care le poartă ca pe niște diamante. Pietatea lui Duca-Vodă se vedește în lăcașurile dumnezeiești pe care le-a clădit și le-a împodobit măreț. Aș mai adăuga viața severă și castă pe care-o impune familiei sale [...]. Odaia lor [a lui și a Doamnei] e-o chilie de monahi care viețuiesc fără peihană[...]” (p.81-82).

O altă secvență elocventă pentru purtătorul de mască este cea în care se relatează prezența voievodului la slujba de la mănăstirea Golia. Duca-Vodă stă „neclintit” în strană „cufundat în rugăciuni” și ascultă „umilit în genunchi” citirea Evangheliei.

Masca oferă un chip pe care „nu se putea cunoaște nimic”. În spatele ei se ascunde omul „hotărârilor secrete, al pedepselor amânate cu sadism și al iertărilor tactice” (N.Manolescu). Duca-Vodă e un adevărat maestru al torturii fizice și psihice. Caracterul lui sângeros e perfect ilustrat de „laudele” și „sfaturile” date călăului Buga: „Buga, tu ai meșteșug să faci pe îndărădnici să cânte. Îi poți acestuia [„necredinciosul sulger Lupu”] face slujbele cele de trebuință, ca că-și aducă aminte. Crestează-i limba cu briciul și pune-i-o cu sare. Gătește spini și așchii ca să i le bagi dub unghii, pedepsând degetele care au păcătuțit. Sucește-i și desfă-i picioarele care au alergat împotriva stăpânului său. Și numai după ce va birui toate aceste încercări, tai ce-ai sărat și pune la fum. Atuncea poate să tacă” (p.108).

Acum înțelegem de ce prima apariție a lui Duca în roman are loc în „chilia de taină”, unde el ține sfat „ce nu trebuie să ajungă la urechea nimănui”.

În personajul Duca-Vodă, scriitorul a pus ceva din Nero, împărarul care a pus foc Romei, și din săgerosul Richard al III-lea, regele Engliterei, făcut nemuritor de Shakespeare.

Întrigile, trădările diplomația duplicitară, spionarea, cruzimea pedepselor, spolierea populației, într-un cuvânt tirania, sunt de când lumea. În *Zodia Cancerului...*, Duca-Vodă nu e doar un domnitor din veacul XVII, ci un exponent al tiraniei. Scriitorul descrie tirania lui ca într-un roman realist, sugerând ca fiind contemporană.

Despre conviețuirea dintre Vodă și Doamna sa, călugărul Celesti spune că „viețuiesc fără prihană”, că „se poate arde smirnă”. Printre altele, din spusele călugărului deducem că între Duca și Doamna Anastasia există o bună înțelegere, care îi unește în dorința lor de putere și îmbogățire. Iată portretul Doamnei în plină „muncă zilnică”, făcut pri conlucrarea naratorului cu ochii Catrinei, fiica cea mare: „Privi furiș spre maică-sa. Cu tot roșul pe care-l pusese în umerii obrăjilor, Doamna Anastasia nu putea ascunde decât mulțimii oboseala care îi încovoia grmazul. Catrina citi în ochi preocupările care astupau îndârjirea datoriei. Toată ziua stătuse în picioare descântând slujitori, boieri și negustori, primind stofe, bani și mărfuri pentru cămări, sonile oilor de la munte, a boilor de la Bohotin, a hergheliei din braniștea de la Neamț – căci la Sfânta Paraschiva hotărâse sorocul tuturor acestor daruri. Iar a doua zi avea din nou să fie în picioare la revărsatul zilei, ca să isprăvească, să vadăască unora minciunile și înșelăciunile, iar pe slugile cele bune să le răsplătească c-o vorbă de milă – căci bani și strai se știa că Doamna Anastasia e zărcit. Îndată după aceea trebuia să drămluiască în cămară cele de cuviință, ospățul curții din acea zi mare, să vadă orânduindu-se sub ochii ei toate, să deie pe seama bucătarilor lucru cu lucru, bucățică cu bucățică, rămânându-i pentru celelalte ceasuri să pândească pe fiecare la datoria lui, ca să nu se risipească un fir de orez sau strop de ulntdelemn.

Doamna căscă prelung cu ochii lăcrămați și bătuți de gânduri. Catrina zâmbi întorcându-și în altă parte obrazul: (p.180-181). În acest decor feudal apare *ciocoiul nou*; Doamna Anastasia e un Dinu Păturică în fustă...

Eugen Petri, Sucală (vârtelniță)

Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă e roman istoric doar prin cronotop și detalii de „culoare locală” istorică. Spre deosebire de celelalte romane istorice ale sale, în acesta, Sadoveanu a renunțat la descriția lirică-impresionistă a naturii, la eroicul patetic, la elementul mitic și epopeic, într-un cuvânt a renunțat la *nostalgia* după o anumită istorie. Din sadovenianism au rămas doar „estetica culinară”, știința vinului, voluptățile rustice și limbajul ceremonios (N. Manolescu).

Prin o parte din materie, prin modalitățile de observare și descriere, prin caracterul narațiunii *Zodia Cancerului* e un roman realist în tradiție balzaciană.

Prin observațiile călătorului francez și discuțiile acestuia cu beizade Alecu Ruset, prin secvența culinară și bahică din casa șătralului Griga și prin consemnarea unor superstiții și tradiții, Sadoveanu face și un mic studiu de geografie, sociologie și politică, dând astfel o **cronică** a societății din veacul XVII, așa cum contemporanul său Cezar Pertescu scrie „cronică” societății românești din secolul XX. Toate aspectele puse în discuție aproprie scrierea lui Saoveanu de romanul realist clasic, făcând din *Zodia Cancerului* întâiul **roman** al scriitorului.

Mediaș, ianuarie, 2022

Corespondența lui Dimitrie Stelaru

(XLIX)

1969

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă, de la București (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26), la 17 ianuarie 1969, mamei sale, la Turnu Măgurele (Sursa: Al. Raicu, 1974, 275; 1978, 164-165).

17 ianuarie 1969

“Pasca Stoicea

Turnu Măgurele, str. 1 Mai, nr. 35

Dragă mamă,

Am primit scrisoarea matală și ne-am bucurat cu toții. Pe aici a fost iarnă grea. Zăpadă multă și ger. Autobuzele n-au mai mers într-o vreme și chiar trenurile. Cîteva zile oamenii au stat mai mult prin case. Vremea acum s-a îndreptat, străzile s-au desfundat, totul a revenit la normal. Eumene a plecat. I-am cumpărat o scurtă de piele, pantofi, lenjerie, ciorapi și altele de care avea nevoie. Am condus-o cu toții la tren. Acum așteptăm de la ea un răspuns. Ar vrea să intre în primăvară la o facultate din Cluj, la psihologie.

Eu continui cu medicamentele și pregătesc o carte. Angela își vede de gospodărie, iar Norișor... face năzdrăvăanii. Am uitat să spun că Eumene și Norișor au făcut casă bună, dormind împreună. Norișor îi spunea întruna „soră”, iar ea lui „frățioare”. Băiatul chiar a plîns mult după plecarea fetii.

Îți dorim sănătate și îți așteptăm veștile,

Mite

[Dimitrie Stelaru, București, str. Aleea Stupilor nr. 6].

Notă

Al. Raicu (1974, 275) pune greșit o notă explicativă, spunând ca “pe aici” trebuie să se înțeleagă tot *Buftea*, însă familia Stelaru deja se mutase din toamna lui 1968 la București, în Cartierul Berceni 2 (pe Aleea Stupilor nr. 6, Bloc E. 9, sc. II, et. I, ap. 26)].

*

Scrisoarea lui Benedict Corlaciuc, prim-redactorul șef al „Almanahului literar 1970”, trimisă la începutul anului, înainte de sfârșitul lunii aprilie 1969, poetului Dimitrie Stelaru. București, [între ianuarie – 30 aprilie 1969]

„ALMANAHUL LITERAR 1970, Redacția: București I, Șoseaua Kiseleff, nr. 10, Telefon: 17.72.85

BC/fd.

Stimate domnule

Dimitrie Stelaru,

Pomind de la buna primire, de care *Almanahul Literar 1969* s-a bucurat atât din partea cititorilor, cât și a presei, redacția noastră a trecut la elaborarea almanahului următor, consacrat anului 1970.

Am fi mai mult decât bucuroși, dacă ne-ați onora cu prețioasa dvs. colaborare, pe care v-o solicităm în modul cel mai călduros.

În acest sens, vă informăm că, pe lângă versuri (originale sau în traducere) și proză beletristică, mai avem în vedere, pentru *Almanahul Literar 1970*, o serie de colaborări din cele mai variate domenii: critică și istoriografie literară, dramaturgie, cinematografie, literatură științifico-fantastică, jurnale de călătorie, pagini de memorialistică, interviuri, anchete, reportaje literare, documente de arhivă literară și cultură (scrisori, manuscrise, fotografii, comentarii etc.), literatură pentru copii și adolescenți, reproduceri de artă plastică (cultă și folclorică), articole de știință etc. Nu uităm nici rubricile rezervate humorului, epigramei, calambururilor și cancanurilor literare, cuvintelor încrucișate, automobilismului sau sportului și turismului etc.

Precum puteți constata, sumarul pe care-l preconizăm include și zona dvs. de activitate. Ceea ce însă nu vă limitează colaborarea la genul specific; le-ar face chiar plăcere cititorilor noștri, dacă le-ați oferi și materiale extra-literare, cum ar fi: desene sau picturi originale, compoziții muzicale, fotografii de ale dvs. în străinătate sau la masa de lucru, corespondențe etc.

Subliniem în același timp că, spre a evita întârzierea apariției, am luat anul acesta o serie de măsuri organizatorice, în cadrul cărora ne revine și obligația de a preda tipografiei manuscrisele pînă la maximum 1 mai a.c.

Convinși că atât colaborarea, cât și sugestiile Dvs. ne vor parveni în timp util, vă mulțumim anticipat.

ALMANAHUL LITERAR
1970

PRIM REDACTOR,
Benedict Corlaciuc”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit lui Gheorghe Sarău această scrisoare, în 1989.

*

Scrisoarea trimisă de Eumene Stelaru, de la Constanța (Bd. Tomis 99, Bl. S0, Sc. A, et. 4, ap. 13) în 7 februarie 1969, lui Dimitrie Stelaru, la București (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26), sosită în 9 februarie 1969.

Constanța, 7 februarie 1969

“Dimitrie Stelaru

Aleea Stupilor, nr. 6, bl. E. 9, sc. II, et. I, ap. 26, Localitatea București, Berceni II

Dragă tată,

Ce mai faci? Te-am visat mereu. Cred că m-ai bodogănit că nu ți-am scris. Sînt tare ocupată și obosită. Ce mai faceți cu toții? Tu, Norișor, tanti Angela? Mi-e grozav de dor de voi toți, dar n-am cum și cînd să vă văd. Doar la vară.

Eu m-am apucat de învățat. E cam greu, că trebuie să-nvăț și pentru școală, da’ m-oi descurca eu. Tată, vreau să te-ntreb: ce părere ai despre Șt. Augustin Doinaș?

Scrie-mi și mie și, dacă știi, spune-mi cîte ceva despre el. Eu am citit ceva poezii de-ale lui și vreo trei mi-au plăcut. Fiindcă tot sînt la poezie, te rog să-mi mai trimiți și mie poezii de-ale tale. Tare-aș vrea să-mi trimiți!

Voiam să te întreb, dar am uitat, care este, în mare, tematica poeziilor noi, noi de tot, adică a puzderiei de poeți și poetese de acum? Și, în general, cam ce problematică abordează poezia modernă? Eu nu prea știu și, ce-i în mîna nu-i minciună, așa că te întreb pe tine.

Ce părere ai de Philippide? Pe noi ne-a înnebunit madam Stănescu →

GHEORGHE SARĂU

cu Prometeu lui și cu accentele protestatere și viziunea revoluționară asupra acestui domn Prometeu.

A propoz de prof. de română, feblețea mea. Vreau să-ți dau câteva fraze magnifice de-ale ei, mai bine zis îmbinări de cuvinte: 1. „De la un abstract foarte abstract se ajunge la un concret foarte concret”; 2. „Intelctualicistici”; 3. „Despre talentul și calitățile deosebite ale lui Jebeleanu. „Proiectează spaimele întunericii masacrelor, care au ucis tinerețea generației sale” Ceea ce nu se uită); 4. „Retrospectivă bibliografică asupra tineretii sale și în același timp crezul de credință”; 5. „Influența mării și a vegetalului în poezia Mariei Banuș”.

Dacă mai aflu minunății de-astea, îți le trimit să te delectezi și tu, nu numai eu. Acum închei că e 12 noaptea și sînt foarte obosită. Îți promit să-ți scriu o scrisoare mai lungă peste vreo două săptămîni.

Te sărut și-ți trimit niște desene. Nu te supăra că te tot inițiez în arta mea teribilă. Te rog să-mi scrii ce părere ți-au făcut, cam ce-ar trebui să corectez, să aduc în plus, bineînțeles cît te pricepi. De altfel, am văzut că-ți pot cere sfatul cu încredere.

Eumene

P.S.: Sănătate de la mama. Străbunica (Maica) stă la noi din vacanță. E tare simpatică și înțeleaptă”.

[Stelaru Eumene, Strada „Tomis”, nr. 99, bl. 50, sc. 1, et. 4, Ap. 13, Constanța]

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit lui Gheorghe Sarău această scrisoare, în 1989.

*

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă, de la București (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26), la 28 februarie 1969, mamei sale, Pasca Stoicea, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai nr. 35)

București, 28 februarie 1969

„Pasca Stoicea

Turnu Măgurele, str. 1 Mai, nr. 35

Dragă mamă,

Am primit scrisoarea prin care îmi ceri actele privitoare la pensia cea veche. Eu îți trimit recomandat tot ce voi găsi. Dar mă tot mir, fiindcă acum dumneata ai pensia rămasă lui

Stoicea, de ce mai trebuie să o amesteci cu cea veche? Fă cum crezi!

Noi îți dorim să rezolvi grabnic și problema asta și să ne anunți când sosești aici, cu ziua precisă, ca să te așteptăm la gară.

Cu drag,

Mite

[Dimitrie Stelaru, București, str. Aleea Stupilor nr. 6]”.

Notă

Textul este reprodus din Al. Raicu, 1974: 277.

*

Scrisoarea trimisă de Despina Petrescu Stelaru, de la Constanța (Bd. Tomis 99, Bl. S0, Sc. A, et. 4, ap. 13), la 5 martie 1969, lui Dimitrie Stelaru, la București (str. Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26).

Constanța, 5 martie 1969

„Dragă Mitia,

Am tot amânat să-ți scriu deși aș fi dorit s-o fac. Socot că sîntem amîndoi destul de înțelepți acum să ne înțelegem. Mulțumesc pentru urările de bine trimise prin Eumene.

Și, înainte de a sta de vorbă despre lucruri plăcute, permite-mi te rog să le rezolv pe cele necesare. Știi că Eumene merge anul ăsta la Facultate. Discutând cu ea, am căzut de acord să dea la Cluj, pentru următoarele motive matur invocate de ea.

Bucureștiul e prea zgomotos, cu o viață plină de tentații ciudate, cărora nu știe dacă le-ar rezista, eventual mai mare posibilitate a examenului de admitere.

La Cluj, am o prietenă veche, doctoriță, cu o inteligență solidă și cu un simț al echilibrului specific ardelenilor.

Eumene ar vrea să stea la ea, dacă se poate, bineînțeles contra-cost. O cunosc pe Eumene și știu că nu s-ar adapta vieții de cămin. În cazul când nu s-ar putea rezolva cu Malva, ar trebui să-i găsească o pensie într-o familie temeinică, în care să am încredere și ea să se simtă bine.

Și cu asta vine partea delicată, deși foarte firească. Mă interesează cu cît ai putea contribui tu, la treaba asta, lunar.

Acum 2 ani, am ținut-o la Bistrița pentru motive de sănătate și mă costa 800 de lei pensie, plus banii de buzunar etc.

Nu știu care pot fi prețurile acum,

poate mai mari în funcție de scumpirile repetate.

Știu că tu și Angela ați fost foarte amabili cu ea și i-ați propus să stea la voi. E și asta o soluție bună, dar, ținînd seama de considerentele ei pentru Cluj, pe de-o parte, pe de alta de faptul că tu ai viața ta de familie și e vorba nu de o vizită de 2 săptămîni, ci de patru ani; trebuie să vedem care e cea mai bună și soluție și pentru ea, care trebuie să învețe, și pentru tine, care trebuie să-ți duci rosturile cu tabieturile și treburile tale.

De ce-ți scriu acum și te rog să-mi răspunzi imediat, adică pînă la 15 III; pentru că, dacă n-ai putea contribui la cheltuielile de la Cluj, singură nu m-aș putea descurca și ar trebui să accept oferta ta generoasă ca fetița să stea la tine cît face facultatea.

În funcție de asta, trebuie să știu unde o trimit în vacanța asta, adică de la 20 III, la pregătire pentru examen. Dacă dă admiterea la București trebuie să vină acolo la pregătire în vacanța de primăvară și după examenul de bacalaureat, dacă dă la Cluj - se duce acolo la pregătire.

În sfîrșit, e vorba de banii pentru lecții. Aici îi dau eu pentru lecțiile de anatomie și fiziologie, poate că pt. prof. universitari ai să te sacrifici tu.

Aș vrea să nu mă înțelegi greșit, dragul meu. Mi se pare că știi că nu sînt omul care am cerut, de regulă, am dat. Sînt nițel cam dezorientată că deabia fac față cheltuielilor crescînde, deși muncesc de dimineața pînă seara - școală, meditații, treabă.

În sfîrșit, ar fi important să știu dacă relațiile tale ar fi un sprijin eficient pentru ex. ei de admitere în București. Se pare că are importanță. Doamne, ce puțin loc mi-a rămas să-ți scriu că aș fi fost fericită să mă pot repezi să tragem o palavă despre nimicuri frumoase. Amintirile nu-mi plac. Prefer să rămân în clipa prezentă. Cu ajutorul muncii mele de robot, cel mai bun calmant, ajung să mă desființez ca ins. Sînt doar un om care trebuie să reziste cel puțin 4-5 ani, pînă termină Eumene școala. Uf, și ce friguros e începutul acesta de martie. Sărută-l pe Nourăș! Ție și Angelei sănătate. Și te rog, răspunde-mi pînă la 15 III. **Despina**”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

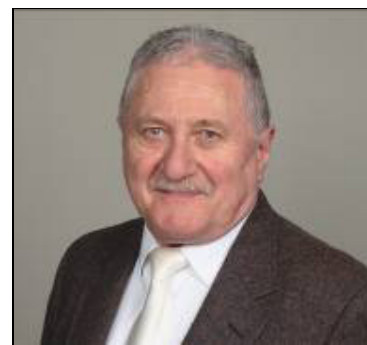
Memorialistică Memorialistica lui Petre Stoica

Întemeietor spiritual al „generației '60”, alături de strălucite vârfuri ale literaturii române (Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Cezar Ivănescu, Modest Morariu, Cezar Baltag), Petre Stoica s-a remarcat ca poet, publicist, traducător și pasionat bibliofil. A fost deosebit de prolific, fiind considerat scriitorul cu cea mai mare longevitate literară. S-a născut în județul Timiș (1931), iar după absolvirea Liceului „C. D. Loga” din Timișoara s-a mutat la București și a urmat cursurile Facultății de filologie (secțiile română și germană). Între anii 1954-1962, a fost corector la Editura de Stat pentru Literatură și Artă (E. S. P. L. A.) și la Editura Univers. Din ianuarie 1963, până în august 1972, timp de 9 ani, a fost redactor principal la apreciată revistă Secolul XX. În anul 1964, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România, instituție în care, după 1989, a fost ales în Consiliul de conducere. A editat peste 100 de numere din *Dreptatea literară* printre ai cărui fondatori s-a numărat. După ce a părăsit definitiv capitala, primarul orașului Jimbolia (mare admirator al său) oferindu-i o casă în stil bănățean cu mai multe camere, în 1995 a întemeiat aici Fundația Culturală Româno-Germană „Petre Stoica”, având drept obiectiv reconstituirea vieții culturale și spirituale română și germană de pe teritoriul Banatului. În anul 2007, și-a văzut visul cu ochii: la 14 septembrie, a deschis Muzeul Presei „Sever Bocu”, muzeu unic în România, cuprinzând ziare, gazete, manifeste, jurnale, foi volante și câteva componente ale unei vechi tipografii. Retras la Jimbolia, poetul nu a dispărut câtuși de puțin din peisajul poeziei românești, publicând nu mai puțin de șapte cărți și traducând altele din limba germană și din poezii nordice.

Memoriile și jurnalul lui Petre Stoica probează indubitabil un scriitor de primă mărime despre care în mod regretabil se vorbește și se scrie astăzi destul de puțin. Un substanțial volum, apărut la Editura Humanitas, în 2019, în colecția Memorii/Jurnale sub titlul „Amintirile unui fost corector. Însemnările cultivatorului de măr”, condensează cu relevanță măiestria de memorialist a lui Petre Stoica. Ediția este îngrijită și prefată de Marius Chivu care precizează: „Amintirile, anecdotele, portretele, întotdeauna foarte calde, făcute de tânărul Petre Stoica oferă, indirect, câteva priviri

asupra unui mediu literar, în special al anilor '50, pe cât de nefast prin dogmatismul realismului socialist, pe atât de complex prin amestecul de impostori, oportuniști politic și reale personalități culturale, artiști insoliți, supraviețuitori ai lumii de dinainte de război. Prin amintirile sale în tonalități nostalgice cu tușe de umor se perindă sute de scriitori, traducători, gazetari, pictori, actori, dând astfel imaginea unei lumi vii, populate cu nenumărate personaje, nu rareori contradictorii în destinele lor aflate sub vremuri nu tocmai prielnice”.

Fragmente: = [1977] *În sfârșit avem și mult așteptata iarnă. A viscolit cât a fost noaptea de lungă. Casa și curtea se leagănă printre pulberi albe. Hrănesc în grabă iepurii și trec la măturatul zăpezii strecurate până sub ușă. Către seară vântul suflă cu o viteză de 60-70 km/oră. Clopoștii mei chinezești din pridvor sunt într-o continuă agitație, scot sunete dulci și stranii câteodată. M-ar ispiți drumuri prin pădure, vântul însă doboară. Observ că până și bețivii notorii (am început să-i cunosc) stau retrași văduvind bufetul care îi așteaptă întotdeauna cu deosebită dragoste. Da, domnișoară. Ascultă-l pe Jules Michelet... „La un vrăjitor, zece mii de vrăjitoare” (17 ianuarie) După o adevărată odisee, ajung acasă. Ileana cu Radu (tocmai sosit în permisie) s-au refugiat în apartamentul vecinilor. I-am găsit la lumina lumânărilor. Atmosferă de priveghi. În apartamentul nostru, numai cioburi de sticlă și obiecte răsturnate. Toate farfuriile și paharele sunt fărâmate, ceasurile smulse de pe perete (ce timp să mai măsoare?), televizorul zace în mijlocul sufrageriei. O acuarelă de Bakonsky a poposit în hol. Greu de explicat cum a fost proiectată acolo. Ușa bibliotecii este blocată de rafturi dislocate și de cărți. Dorm două ore.(...) Ileana mă duce la Bulbucata. Hrănesc în fugă iepurii și plec la primărie, dornic să pipăi pulsul satului. Acolo discuțiile converg în jurul singurei teme posibile în aceste momente de groază: efectele cutremurului. Primarul întreabă dacă mișcările seismice nu pot fi prevăzute. Sunt exprimate păreri timide, mă îndeamnă dracul să vorbesc despre anumite persoane, extrem de rare, capabile să vestescă din timp cutremurele de pământ, ca bunăoară Goethe în trecut. Invoc mediurnitatea, însușire ce o posedă destui oameni, una însă de calitate redusă, cea mai puternică având-o Iisus Hristos.*

„Expunerea mea, insuficient documentată și bazată pe lecturi foarte vechi, este ascultată cu interes, până intervine unul, bărbat tânăr, cam afumat: -Îl bag în p... mă-si pe Hristos. Lumea pleacă, stânjenită, capetele. Profesorul Relu, amicul individului cu înjurătura, îl apostrofează: Ce, mă? Așa vorbește un comunist? (5 martie, după cutremur).

= [la câțiva ani de la moartea soților Bakonsky, în cutremurul din 1977, relatându-i lui Marin Preda cum îl apăra soția lui Bakonsky pe el, pe „Monșer”, în timp ce soțul îi ironiza romanul „Moromeții”] *Doamna Clara, perfect convinsă de valoarea inegalabilă a romanului, îl apostrofa: „Tolea, n-ai dreptate, fii cinstit și recunoaște că nici nu ai citit cartea”. Oprit din mers, [Preda] și-a sprijinit piciorul de unul din stâlpii de fier implantați în beton să bareze trecerea mașinilor pe sub poarta palatului. În fînța lui s-a produs o rupere zguduitoare. „Așa a spus Clara?” Întrebare însoțită de suspine trecute fulgerător în hohote de plâns, da, în hohote de plâns. („Ciudat, nu l-am văzut niciodată plângând”, îmi mărturisise deunăzi Eugen Simion). Repeta întruna: „Clara, vai, Clara, a fost o femeie minunată, de ce a murit? Spune-mi, de ce?”!. Dar eu nu puteam spune nimic despre moarte, despre cutremure de pământ, despre destin, despre deșertăciunea deșertăciunilor. Amușisem. Mi se părea că, făcându-i această destăinuire, îl abat de la tristeți de moment, că totodată îi aduc în suflet o lumină pe care nu avea de unde s-o cunoască: doar eu știam că soția neprietenului din timp depărtat îi era aliată întru dreptatea frumosului. Mi se părea... „A murit, biata Clara, a murit și Tolea, și Gafița... S-au stins cu toții...”. Își ștergea lacrimile, ochelarii. Cuvintele mele, eventual consolatoare, ce puteau fi decât impietate? Stăteam amândoi nemișcați la capătul aleii slab luminate, sub cerul vântat.*

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

UN POET DE ANVERGURĂ NAȚIONALĂ

Citind versuri din creația lui Nicolae Băciuț, am impresia tot mai solid-explicativă că o seamă de... șmecherași, pretinzându-se poeți, ar trebui să-și revizuiască bagajul de cunoștințe într-ale poeziei. Știu că nu e lesnicioasă propunerea, însă, cred, ar fi în folosul tuturor...

Echinolist prin definiție, dar și tributar arealului liric ardelenesc, Nicolae Băciuț și-a construit opera poetică pe o structură ideatică în care, vers cu vers, se simte atât grija pentru valoare cât și responsabilitatea în fața actului de creație.

Aceste două laturi îi asigură personalitatea și individualitatea artistică, tocmai pentru că a surprins și s-a adăpat spiritual din constatarea: „Pe aici a trecut Dumnezeu/și le-a uitat toate la vedere,/ici-colo câte-o urmă de zbor,/ici-colo câte-o cădere”. Pentru că, zice poetul, „Pe aici trec și eu,/ca o secundă uitată,/ca lacrima lui Dumnezeu.” (ȘI EU, p. 40). Nimic de zis, poetul și-a însușit prompt momentul, l-a adăugat cu grijă zestrei sale de har, așa că, într-o pornire de cuprindere cosmică, el își anunță vrerea cumva *icarică* și multiplicată adusă la zi: „Aș vrea să/fiu pretutindeni,/deodată;”, însă fără o desprindere totală de propria lume terestră: „aș vrea să fiu frunză – /amintirea unui copac/uitat în sămânță/ca o floare vinovată.”, dar altruist, cum și stă bine unui sentimental, își extinde dorința într-o lume perfect intimă: „Aș vrea să fim/ eu frunză – tu copac (...)” (ARBORELE VIEȚII, p. 46).

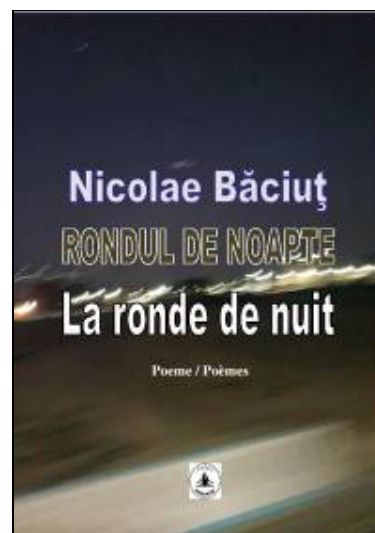
Aproape fără să vreau, titlul cărții mi-a amintit și de celebra pictură *rembrandtiană* „Rondul de noapte”, dar și, evident pe alte coordonate artistico-realiste, de „Azilul de noapte” (piesă de Maxim Gorki) – două capodopere în care, fără a-și știrbi personalitatea, Nicolae Băciuț pare prins în câteva locuri ca într-un clește simpatic și eficient.

E o ușoară pierdere a densității operei? Nici vorbă!

Deși sunt sesizabile câteva semne de implicare, poetul, în demersul său liric, este destul de puternic pentru a face față unor tentații nu totdeauna echivoce...

Într-un context ceva mai larg, dar fără a părăsi o anumită zonă pregnantă a comentariului, acest volum de versuri a fost gândit și alcătuit ca un mesaj de excelență echilibrată în lumea liricii actuale. Însă trebuie să adaug imediat că Nicolae Băciuț, măcar din ce cunosc eu, este un profesionist în a-și pune în valoare posibilitățile de exprimare chiar dacă nu am ține seama că el este un adevărat maestru în a ridica edificiul poetic la reală și indiscutabilă valoare, deși încearcă să dribleze cu eleganță cititorul: „Acela nu sunt eu,/poate că e aripa mea,/poate că-i zborul,/când poate lacrima –/poate că-i aerul/când prinde chip/și seamănă cu umbra ta,/poate că-i râul,/când malurile-ncep/ a lumina.” (AUTOPORTRET LA ZI, p. 86).

Ceea ce aș mai remarca la Nicolae Băciuț, este indestructibila relație, uneori de-o intimitate profund emoționantă, cu Divinitatea reprezentată concret prin substantivul *Dumnezeu*. Iată: „Pe-aici a trecut Dumnezeu”; „Azi ai trecut/prin noaptea mea,/ori era Dumnezeu”; „când eram tu, când erai eu,/ținând de mâini pe Dumnezeu”; „Atât de aproape Dumnezeu –/atât de departe”; „în respirația lui Dumnezeu”; „dacă-n toate nu e/o clipă măcar, Dumnezeu”. Cu toate-acestea, cel puțin aparent, poezia lui Băciuț nu suferă de o anumită gravitate, ușor interpretabilă, derapată spre... religiozitate, ci, printr-o subtilitate abia perceptibilă și agreabilă turnantă tehnică, suntem conectați la o versificație înșelător

jucăușă fără ca ideea în sine să-și piardă din valoare și substanță.

Pe de altă parte, dar așa cum și stă bine unui poet ardelenesc de anvergură națională, autorul acestei valoroase cărți – nu mi-e teamă să spun asta – este în momentul de față unul dintre poeții cei mai importanți ai liricii actuale-contemporane. Acest adevăr este dovedit și de ușurința abordării de teme fără ca materia primă să-și piardă esența valorii după... prelucrare și mă refer aici la poezia de dragoste „tratată” după o rețetă absolut proprie, inclusiv din punct de vedere tehnic. Și iată flagrantul, una dintre poeziile superbe din carte: „Îți scriu doar cu ninsori,/îți scriu cu iarna,/cu fulgi ușori,/ca un colind,/îți scriu în alb,/să nu-nțelegi ce scriu,/până zăpada la fereastră/o să știi/că-ți bate –/nu să-i deschizi,/ci doar s-ascuți/cum ninge cu colinzi.” (NINGE CU COLINZI, p. 68).

Așadar, da: RONDUL DE NOAPTE este cartea unui poet consacrat pentru care creația literară nu mai are niciun fel de valențe care să-i dea o mână de ajutor cititorului în ceea ce privește receptarea și înțelegerea. Discret, perfect proprietar de expresie lirică, Nicolae Băciuț îi transmite cititorului mesajul unei lumi consolidând convingerea că avem de-a face cu un mare poet al liniștilor și iubirilor cu specific pur ardelenesc, dar și cu viguroase ecouri naționale.

DUMITRU HURUBĂ

(Nicolae Băciuț: *RONDUL DE NOAPTE*, Editura „Vatra veche”, Tg.-Mureș)

Femeie, suspinul lutului meu!

Poetul George Baciu își începe cartea cu două citate aparent diametral opuse: „Femeia nu e sexul slab. E cel mai nobil dintre cele două, prin puterea sa de sacrificiu, de suferință în tăcere, de umilință, credință și cunoaștere”, semnat Mahatma Gandhi.

„Un spectacol de operă este ca o femeie inteligentă: costă mult, e greu de înțeles și nu poți spune nimic rău despre el fără să fii considerat mitocan.”, semnat Cleveland Amory.

Cel care scrie această carte, **Femeie, suspinul lutului meu!**, nu este numai poet, bărbat îndrăgostit, veșnic trubadur, epigramist dar e și filozof.

Pare că poetul George Baciu a studiat îndelung femeia, a studiat-o cu sufletul și cu mintea. Nu a vrut să piardă nimic din ceea ce o alcătuiește pe femeie. Domnia-sa este un bun observator și o face dezvăluindu-ne aceasta în propriile stări de spirit, în inima sa sensibilă și căutătoare de neprevăzut. Poetul are o filozofie privind femeia, dându-i un loc unde bărbatul nu poate ajunge decât prețuind-o, iubind-o, venerând-o: „Încă de la facerea lumii, femeia și-a câștigat locul ei în rostul vieții, tocmai de aceea ea nu poate fi egală cu bărbatul, pentru că dacă ar fi așa, și-ar pierde superioritatea.”

Și încheie, ca un adevărat lord: „Sărut, femeie, mâna ta!”

Cartea **Femeie, suspinul lutului meu!** e concepută cu simetrie, fiind formată din patru părți și fiecare parte plecând de la cuvântul „gând”: **Gânduri la adăpostul inimii, Gânduri la vecernie de suflet, Gânduri rostite pe furiș, Gânduri la sfârșit.**

Prima parte, **Gânduri la adăpostul inimii**”, e formată, la rândul ei, din treisprezece panseuri scrise din cuget și simțire poetică. Asupra fiecăruia din aceste panseuri ne-am apleca, regăsim melancolia poetului, îi regăsim zbuciumul din inima îndrăgostită, îi descoperim marile semne de întrebare și răspunsurile-ca pe niste câmpii pline de flori, rediate însăși inimii sale: „Există o îndoială a inimii mele: iubesc, nu cuget, deci mă rostesc.

Cugetarea înseamnă doar rațiune, pe când iubirea e întregul. Ea simte amărăciunea fiecărei celule, suspinul așternutului, melodia lunii, sensul Nimicului.

Iubirea, ca exercițiu de nesupunere în fața minții te tăvălește în orgoliul inimii, proscris de vicii, te viețuiește descoperindu-ți sonetul devenirii, căci tăcerea netăcută a pasiunilor este sensul destinului ce poate nega monotonia existenței.”

A doua parte: „**Gânduri la vecernie de suflet**” e formată din paisprezece poezii care în loc de titlu sunt puse cifre, ca și cum cele paisprezece poezii ar forma un singur poem și încă două pozii care au următoarele titluri: „Ninge trist, în noi” și „Iubito, vine vara”.

Poetul George Baciu, mereu adolescentin, declară, în vers modern: „8”: „Vara se plimbă agale prin nervii plictiselii./ bolnavă de insolație./ Să mergem, iubito, la Vama Veche./ pe digul cu săruturi la liber./ și să petrecem majoratul sânilor tăi./ încă necurtați de iubire./ Să ni se umple trupul de mirosul algelor/ plecate-n derivă./ tu să plângi pe umărul unei scoici/ povestea primei înserări de femeie./ Și, când ochii albaștri ai mării/ se vor ascunde după geamandura/ cu tricoul portocaliu./ să adormim pe plajă/ mahmuri de dragoste.”

În poezia cu numărul 10, Poetul, îndrăzneț și doritor să descopere femeia care „botezată în descânt”, era „suspîn de cântec, violată de frumos” încheie poezia în felul său mereu surprinzător: „Ea era în mine toată,/ undă picurând a râu,/ când muiere și când fată,/ ne-ncepută, negustată,/ gurii nesfârșit desfrâu”.: „Ea era neînceptută,/ botezată în descânt,/ lut păgân, din flori făcută./versul inimii i-ascult./ Ea era suspîn de cântec,/ violată de frumos./ gândul sânilui i-l spintec/ c-un femur de chiparos./Ea era în mine

toată,/ undă picurând a râu,/ când muiere și când fată./ne-ncepută, negustată./ gurii nesfârșit desfrâu.”

A treia parte „**Gânduri rostite pe furiș**” începe cu: „E bine-n brațele unei femei./ Dar, rău să-ncapi pe...mâna ei!”

Această a treia parte scoate în evidență spiritul ludic al lui George Baciu; domnia-sa ne vorbește despre femeie în catrene, făcându-ne să îi admirăm umorul, ca în catrenul ce urmează: „Ca un înger e femeia,/ Orice clipă o sfințește./ Și-ți oferă noaptea cheia/ Către Paradis, firește...”

Dar ne și îndeamnă să nu uităm să adorăm femeia: „Femeia e suspîn de Ană/Ridicată mânăstire./ La vecernii de prihană./ La utrenii de iubire!”

Gânduri rostite pe furiș se încheie cu poezia „În zăvoi”, a cărei ultimă strofă e de o sensibilitate bucolic paradisiacă: „Mi te-oi prinde, cine știe./Sus, la schitul dintre vii/Și pe sânu-ți de sub ie./ Buzele-mi voi spovedi.”

A patra parte, **Gânduri la sfârșit**, reprezintă un mic discurs plin de profunzimi poetice cu care poetul George Baciu ne demonstrează, cu elocință, respectul și iubirea ce îi poartă femeii, eterna necunoscută, eterna dorită, eterna iubită dar și eterna neînțeleasă: „Asemenea vremii, femeia e însoțită sau înourată, capricioasă și schimbătoare, caldă, proaspătă sau rece, că o zi, că un izvor sau că o noapte de dragoste. Să-i deslușim doar misterul sau s-o iubim? Freud spunea că Femeia trebuie iubită, nu înțeleasă, căci Ea este suspînul lutului nostru cel de toate zilele.” Acest citat ne descoperă însuși titlul cărții: „**Femeie, suspinul lutului meu!**”

Nu voi încheia înainte de a preciza că această carte este presărată cu ilustrații ale artistului plastic Nicolae (Cucu) Ureche, cartea fiind editată de către George Rotaru, la editura Bibliostar. Însăși coperta reprezintă un El și o Ea; sărutul lui către ea și al ei către el este un fluture. El și Ea sunt pictați în alb și negru iar fluturile în nuanțe de verde, galben, maron, adică culorile pământului.

Și ca în orice cronică ce se respectă, finalul îi aparține poetului: „Femeie, înger lumesc./Sub privirea ta mă cresc./ Cu tine păcătuiesc/ Și cu tine mă sfințesc./Sărut mâna, te iubesc!”

**CHRISTINE BERNADETTE
ROUSSEAU**

Cuvintele, ah, cuvintele...!

Între universul câmpiei, poezia de dragoste și atitudinea pamfletară

În zilele noastre, identitatea scriitoricească a devenit o opțiune rar întâlnită, dar uneori ea are valoarea unei pietre rare; este cazul lui Marian Ilie, poet remarcabil și traducător de limba turcă, din păcate destul de puțin cunoscut, deși are o operă lirică eflorescentă: *Dreaptă dragostea mea*, *Mellactonia* (ed. Semne, 2007), *A doua Scrisoare a III-a* (ed. Semne, 2010), *Cântece din Prepeleac – Cronică pictată-n rime*, (ed. Rafet, Rm.Sărat, 2011), *Lampa mea cu gânduri mov* (ed. Rafet, 2012), *Tristeți pontice*, ediție bilingvă româno-turcă (ed. Betta, 2017), și volumele de traduceri: *Chemările necuprinsului* de Fuzil Hüsnü Dağlarca (ed. Rafet, 2013), precum și *Antologia de poezie turcă contemporană* (ed. Betta, 2017) și *Antologia de poezie română contemporană* tradusă în limba turcă (ed. Betta, 2018).

Filolog, absolvent al secției de limba turcă a Facultății de litere București, Marian Ilie s-a născut în satul Gulianca, în toposul fabulos al Brăilei, oraș balcanic înfloritor, dar și al Dunării la vărsare, cu bălțile și misterele ei, în descendență directă a marilor scriitori ai locului, de la Panait Istrati la Fănuș Neagu, și pare a fi moștenit de la aceștia înclinația spre metafora viguroasă, spre lirismul apăsător.

Poezia lui Marian Ilie se înscrie, cu rezoluție clară, în seria tipologică a neotraditionalismului, a poeziilor câmpiei și orizontului infinit, sub cupola unui cer în culori grave și frământat de arătura volatila a norilor. Pot fi amintiți aici, ca „rude” literare, creatori congeneri ca Zaharia Stancu cu ale sale *Poeme simple* iluminate de energia stepei lui Esenin, sau poezii Câmpiei, de la Vasile Voiculescu și Nichifor Crainic la Tudor George și George Alboiu.

Trebuie însă subliniat faptul că Marian Ilie nu seamănă cu niciunul dintre autorii enumerați, doar preia, nuantează și rafinează dominantele de semnificație ca repere eterne ale unui pregnant univers existențial: câmpia infinită, pădurea fabuloasă, bolta necuprinsă: *Mai unge-mă, Doamne*,

copil să-mi vântur sufletul de-atunci/ Când mă căzneau să merg timpil adevărindu-mă pe brânci/ (...)/ Să bat câmpia-n lung și-n lat s-o simt sub talpa supărată/ Că i-a fost dor de legănat copilul care-am fost odată... (Dor de câmpie). Autorul reușește să convertească energia primară în credință, să-și particularizeze discursul liric, marcând o identitate bine precizată.

Poezia lui Marian Ilie are o remarcabilă unitate de ton, deși universul său are o vastitate și o profunzime puțin întâlnite azi. Cele cinci cicluri ale cărții *Brăilogând, Cuvintele, ah, cuvintele, Dans prelung și Viziune* susțin un punct de vedere liric convergent, cu o voce teritorialitate semnificativă propriei (*Împărăția Dincolodecuvintelor*).

Poezia de dragoste cuprinsă aici în ciclul *Dans prelung* trepidează în ritmuri năvalnice, sneimtenele se exprimă în formulări intempestive și nimic nu are măsura cunoscută: *Iubita mea, am mai durat o seară/ În plin acord de neuronii, târziu/ Am descântat la trupul tău chitară/ Cel mai nebun tangou pe care-l știu/ Sorbeam eternități din părul tău/ Duceam la buze parcă un Graal/ În care rezona acel tangou/ Și germina un nou context astral/ (...)/ Prelung și unduios și sacadat/ Ca o colindă-a cetei de irozi/ Îngemănând femeia de bărbat (Tangou celest).*

De la poem la poem semnificațiile dominante se modifică și poezia devine mai interiorizată, căpătând uneori accente religioase,

care se pot metamorfoza în meditații existențiale. Avansând în cuprinsul volumului, observăm că discursul liric nu se dispensează de un anume sarcasm, un fel de ironie satiric-filosofică, precum în poemul *Lecție de viață*, care mi-a amintit de poezia de la finalul carierei literare a lui Marin Sorescu. Iată *Lecția de viață*: *Ca să simți că trăiești trebuie/ să faci din tine o noțiune însuflețită,/ vie, să poți plânge roua dimineților/ și să ostoi cu ea setea cailor înaripați/ ai plâsmuirilor tale/ să știi semăna și culege/ să poți strânge tot ce-ai cules/ în hambarul pieptului/ să-ți cuprinzi femeia/ cum ai aduna soarele de pe câmp/ să te joci de-a v-ași ascunselea cu noaptea/ fără să te temi de strigoi ori fantome cu chip/ (...).*

Ciclul *Viziune* dezvăluie un discurs liric cu aspect pamfletar, cu o ironia revărsată în sarcasm. Poetul se apleacă asupra realităților sociale imediate și vitriolează comedia politică aplatizată care însă consumă toate energiile creative ale națiunii. Poetul e neiertător și versul său are violența blestemului arghezian.

În baladele haiducești se vorbește chiar și de... statul de drept, semn că fie viața a căzut în ficțiune, fie ficțiunea a căpătat apocaliptice dimensiuni reale: *În statu-acesta de drept strâmb/ Ce nu se mai dezdoaie-odată/ Port șiș poemul la carâmb/ Să dau cu el să sfarme piatră./ Să sară din poem cuvinte/ Ca din amnar roi de scânteii/ (...)/ Să ne-ndoim că-n lumea asta/ Repopulată cu momâi/ Doar calul, pușca și nevasta/ Ne sunt iubiri de căpătâi/ Că bidiviii de-altădată/ Pe care ne propteam în șal/ Demult ne fură trași pe roată/ Și nu mai au cum necheza/ Că flinta-aceea din poveste/ Cu care ne păzeam de hoți/ De folosință nu mai este/ În țara-n care fură toți... (Statul de drept strâmb).*

Bolovănos, dar nu și arid, ca și plaiul pe care s-a născut, poetul împletește forța cu sentimentul adânc, indiferent dacă abordează tema iubirii, a credinței sau a protestului politic, reactivând atitudini romantice pe care le așează sub cupola lirismului său special, de luptător îndrăgostit.

AURELIU GOCI

Marian Ilie, *Cuvintele, ah, cuvintele...!*, ed. Betta, 2015

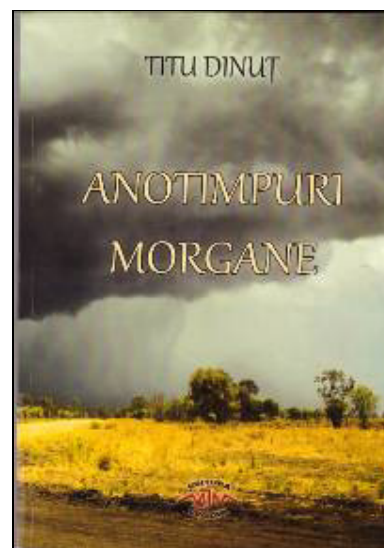
Mimesis-urile unui poet existențial

Exuberant și neliniștit, mereu în efervescentă, proteică confruntare cu timpul viclean și inefabil, Titu Dinuț e unul dintre poeții înzestrați cu darul tămăduirii tristeților lumii, cu o mitopo(i)etică proprie, singular în peisajul literar nord-dunărean. Cu volumul *Anotimpuri morgane* (Editura MJM, Craiova, 2021), cu siguranță cea mai însemnată, destinală, carte din creația sa de peste două duzini de titluri, vine să demonstreze, asemeni unui „rătăcitor stelar”, că poezia, iluminând amintiri trecute în văltoiri sinestezice, tănuite parcă în afunduri de memorie „îndepărtată”, cum sugerează în poemul *Tu împlinești văzduhul țesut din curcubeie*, cicatrizează răni, fără a le vindeca însă definitiv: „Atât de adevărat este că-mplinești/ această vedire nesperată./ încât eu însămi înțeleg/ că stelele sunt niște zvonuri sechestrare/ într-o memorie a noastră-ndepărtată./ când clipa bate haosul peregrinării/ și se întoarce nestemată”; sau, și mai convingător: „Bezna primejduia tot mai mult omenirea./ Pe scările palatului regal Poetul sângera./ lovit de scutierii care susțineau că umbra lui/ trebuie ajustată în patul lui Procus./ fiindcă se cățara molipsitor pe toate treptele sociale./ riscând să destrame scara învechită./ Atunci Poetul s-a hotărât să facă lumină/ cu poemele sale./ Era o retragere cu torțe către Marele Turn./ Fiecare poem a devenit o făclie strălucitoare/ în marea cruciadă nefirească./ Mărșăluiau pe străzi cuvinte pașnice./ dar și cuvinte foarte revoltate./ cuvinte hămesite și cuvintele boeme/ convinse că erau născute-n viitor./ Se revărsau în stoluri, spuzind lumea./ ca păsările pornite către soare./ uitând adesea să se mai întoarcă./ [...] Din Turn Poetul urmărea sincopa iederei pe ziduri./ însă ținea porțile-nchise: l-ar fi invadat/ o fericire-nsângerată” (*Retragerea cu torțe*).

Se observă în discursul poetului o obsesie, puternic accentuată prin recursul la canoanele postmodernismului, pentru deconstrucția alterității ființei (bine surprinsă în versurile din *Final de poem*), pentru punerea la index a avatarurilor la care permanent este supus creatorul („cuvintele/ nu au zăbale, ca niște ochi care-au uitat să vadă” – *Imbroglia*), dar și atunci când își propune „tulburat de

îndatoriri și miasme livrești” (*Profesoara cu priviri de vânzare*) să „înierbeze gânduri” într-o realitate cu „ziduri în paragină” (*În largul Mării Marmara*), eventual mai puțin ostilă vremurilor trăite în prezent și în care „strigătu-mi înghețase în gură ca o piatră” (*Cucerind Cetatea Logosteiei*), și: „Nu eu sunt singur, ci singurătatea e singură./ Eu sunt cu mine. Ea mișună doar prin lucrurile mele./ Și e uitucă, fiindcă nu mai știe pe unde le așeze./ De pildă, ieri, mi-a rătăcit inima pe aici, pe undeva./ încât n-o găseam *in vitro*./ Mă preocupă faptul rătăcirii./ fiindcă între două bătăi de inimă./ te-ntrebi dacă mai vine și a treia./ De la o vreme am constatat că până și treptele/ au început să-și urce scara./ Una câte una. Semănând după sine abisul./ Când și ultima va reuși să erodeze pedestaltul./ cuvântul de ordine va fi prăpastia” (*Cuvânt de ordine*).

Contaminat deopotrivă de calofile și de un imagism des întâlnit în poezia actuală, dominată de ludic în exces și imbricată de influențe intertextuale, poetul, evitând programatic clișeistica tematică, găsește forța lăuntrică de a se menține pe o linie modernă, de inspirație livrescă. Astfel se justifică deseale/ arborescențele sale incursiuni ontologice generate de contactul cu poezia optzeciștilor. Meditațiile sale existențiale, în care „setea de cuvinte dă în spic” (*Hartă cu sentimente migratoare*), se textualizează în versuri ale căror mesaje se află la intersecția artei cu aserțiunile aforistice despre lume și ființă ale lui Homer, Dante, Schiller, Michelangelo, Quasimodo, Shakespeare, Seneca, Beethoven, Newton, Voltaire, Picasso etc., spirite luminate, excelent întrupate în rama logosului practicat de Titu Dinuț. Din această perspectivă lirohistoriosofică el „omologhează” atât rostul ancestral al Poeziei („paralela unui timp ireversibil”) cât și rostul efemer al Poetului („Eu și amurgul [...] eu sunt firul de nisip/ iar el e țărnamărginirii”). În monologul liric poetul transfigurează imaginile unei realități hieratice/ imuabile: „Nu-mi amintesc care au fost cuvintele/ care mă defineau ca fiind goale de oameni./ Din pricina lor muream puțin câte puțin./ Mă consolez doar că era pe vremea/ când lacrimile nu fuseseră descoperite” (*Relativitatea permisibilă*); sau: „Mi-am văzut umbra înnodând meticolos/ un fir de

șarpe-n nisipiște./ Trecutul pietrei semăna prezent./ Ca pe-o stafie veșnicită./ Dând vetrei amăgirea că respiră timp./ Cineva și-a măsurat într-o zi linia vieții./ Avea lungimea veacului pierdut./ Însă de unde-ncepe labirintul în care stă ascuns/ sufletul cântând ca un greier sub zăpezi?” (*Foșnind între coperti de piele*). Detectăm în registrul transcendent al limbajului semnele eshatologice ale credinței că în mod clar poetul are menirea, „lumind poarta cetății de cuvinte” „să sape o fântână-n pântecul mării” spre a obliga moartea să „se așeze-n rândul de tăceri” (*Apa trece, poeții rămân*). Spectaculoase, exotice și savuroase sunt, în poemele lui Titu Dinuț, acele cuvinte care își marchează prezența semantică, suferind metamorfozări spectaculoase ale formei inițiale, desigur asimilatoare. Ipostazele în care apar aceste unități lexicale asociative, (constatăm o contagioasă manieră a poetului de a utiliza în frazarea versurilor inovații lexicale în aparență strănii), sporesc inconfundabilitatea și unicitatea scriiturii. Iată câteva: *solomonerii* (p. 10), *piramizând* (p. 11), *precombriene* (p. 20), *șistori* (p. 37), *rusticană* (p. 40), *tălăzuitoar* (p. 44), *civiltir* (p. 47), *nelafeluri* (p. 50), *acuarela* (p.55), *logostea* (p. 59), *bocciu* (p. 62), *columbic* (p. 77), *înierbau* (p. 80), *boltică* (p.83), *orliște* (pg. 84), *ofidian* (p.80), *cărâmidă* (p. 96), *buzărit* (p. 103), *drujbiadă* (p. 108), *biterași* (p. 116), *circăia* (p. 121), *șerpiliu* (p. 142), *săvârșenii* (p.155), *nisipiște* (p. 156), *abstrus* (p.172), *patibular* (p. 173), *amișunam*→

FLORIAN COPCEA

(p.175), *botfori* (p.176) ș.a.

Am insistat asupra chestiunii pentru a evidenția faptul că Titu Dinuț, un filolog de marcă, a înțeles că în poezie este nevoie de primeneală, chiar dacă în dicționarele curente anumite noi cuvinte își fac cu greu intrarea. Cert este că în poezie, în literatură, în general, nu își au locul numai cuvintele „înstrăinatoare” și că lexicul limbii române se află într-o continuă mobilitate.

Revenind la poezie putem arăta că topoi predilecți cultivați de poet sunt: *piatra, clipa, clepsidra, umbra, eoul, tăcerea, aripa, strigătul, viața și moartea*. Ele sunt alchimic „puse în operă” în compoziții care sacralizează lumea și creația, adăugând sens și mister realității primordiale: „Impactul culorilor din curcubeu s-a produs/ în Valea Regilor, unde cenușa umbrei/ se trage din nemărginire de vieți./ fiindcă scuturată de cenușă/ viața nu-i decât umbra unui timp” (*Poteci altfel bătătorite*), și: „Împărțind istorie cu sabia, ca Bonaparte./ viața impune să fii concomitent tu însuși./ dar în șirul celorlalți.// Doar când ai suferit pentru credință./ ai dreptul să fii umbră vieții, ori să-ți fie steag” (*Moartea duce spre nicăieri*); sau: „Ne lepădăm de umbra sângelui, șoptește adevărul./ Simțim tabla timpului subțindu-se, ruginind./ Din bălți se desprinde un crotal/ către poemele de față” (*Râul și-a învățat albia pe de rost*).

În concluzie, poemele din *Antotimpuri morgane* conțin o consecventă aspirație a creatorului de a păstra, ritualic, tainele lumii, de a îndepărta abisul cu arma cuvântului din calea „trestiei gânditoare” care este, nu-i așa? – omul. Și toate acestea nu se pot (în)făptui decât demitizând temporalitatea și, evident, asumând efemeritatea ființei: „Moneda își zângănește atât capul, cât și pajura./ E paralela unui timp ireversibil./ Consumi din el cu spaimă și conștient de asta./ ai convertit trecutul în prezent, însă omniprezența/ scurgerii ca ființă devine canonic virtutea ta./ Ești conectat la ideal prin accesare virtual./ Monedă zângănindu-și atât capul, cât și pajura” (*Cuibar jinduind după aripi*).

Fără îndoială, Titu Dinuț e unul dintre importanții făuritori de slovă ai literaturii române contemporane.

Cântecul iubirii

Ștefan Dumitrescu, personalitate plurivalentă, s-a remarcat deopotrivă în poezie, proză, dramaturgie, critică și istorie literară, filozofie și analiză politică. Scriitorul contemporan publică o operă impresionantă, fiind o voce puternică în spațiul literar contemporan. Volumul de versuri intitulat *Iubirea ca un canion și ca un țipăt pe vârful muntelui*, publicat la Editura Armonii Culturale, în 2021, impresionează prin ideatică și prin construcție vizionară, fiorul autenticității suprapunându-se unei arhitecturi lirice livrești. Poezia este o chemare a sinelui și totodată, o redefinire a lumii interioare în raport cu spațiul exterior, emoția lirică transfigurând realitatea într-un univers diafan, impregnat de viziuni cosmogonice.

În poezia lui Ștefan Dumitrescu, dragostea este aidoma unui imn închinat ființei adorate, ființă care devine reperul fundamental al existenței. Erosul prefigurează un univers ce se fluidizează în emoție pură, în trăire evanescentă. Discursul liric se constituie adesea într-un dialog între eul poetic și iubită, revelația poveștii născându-se din metafore comparative inserate abil în arhitectura poemelor: „Dacă așa fi un arbore/ tu ai fi toate frunzele mele / iubito./ murmurând dulce mângâiate / de adierea zefirului / și de stele / spunându-mi pe limba ta / verde de clorofilă / că mă iubești / iar eu cu toate rădăcinile mele / înfipte în pământ / ți-aș spune cât de mult te iubesc / pe limba mea pămâtoasă / în care cânt”. Volumul dezvăluie pasiuni cu ecouri dionisiace în fierberea in-

Eugen Petri, *Cartea amintirilor*

terioară, pasiuni ce se transformă sub reflexia apolinică, în cântece melancolice. Frenezia trăirii erotice nu tinde spre combustii interioare, ci mai degrabă, deconstruiește carnalitatea, o duce spre înălțimi pure ale spațiului oniric. Poetul își definește viața, se autodefineste prin prisma raportului cu dragostea, sentiment ce stă la temelia armoniei universale.

Materialitatea, carnalitatea este deconstruită, inefabilul fiind surprins abil în metafore și alegorii ce se insinuează elegant, în structurile de adâncime ale textelor. Poetul nu poartă o poveste comună de dragoste, ci e o iubire înălțată din trăiri metafizice, construind o adevărată mitologie sentimentală. Ființa adorată e un fel de zeitate căreia i se închină pentru totdeauna, e o Penelopă modernă, care așteaptă reîntoarcerea iubitului, iar poezia e calea spre recunoaștere, spre împlinire. Poetul este așadar un Odiseu ce reface fericirea inițială prin poemele care eternizează dorul, trăirea, povestea. Discursul liric impresionează prin emoția pe care o declanșează la nivel subtextual, codul lingvistic imprimând mesajului, diferite aluzii simbolice: „I-auzi, iubito, cântecul greierilor în univers / În lumea subatomică e primăvară / Codrii enisici au înflorit a doua oară / Electronii și planetele se-nvârt invers / Atomii au înflorit și ei înalți ca noi / Cum merg pe țărmi cântând în gura mare / Toată materia, Doamne, mă doare / Eu vin gânditor prin ninsori și prin ploii / Corzile materiei foșnesc dulce și stins / Lumea se sprijină melancolică pe ele / →

MIHAELA I. RĂDULESCU

Sufletele noastre se vor transforma iubito în stele / Universul însuși va fi un vis”.

Destructurarea materiei implică un proces al abstractizărilor, iar linia transcendentă imprimată în avatarurile ființei ilustrează o anumită viziune, singularizând astfel, proiecția lirică a lui Ștefan Dumitrescu în peisajul poetic actual. Lucrurile, obiectele își pierd conturul fizic, se fluidizează, captând energie prin intermediul căreia se reconstruiește lumea, universul. Esența spirituală devine singura forță capabilă să susțină viața, dragostea fiind unica soluție în dobândirea nemuririi. Prin puterea acestui sentiment unic, conștiința umană își revendică eternitatea, dragostea fiind redată în toate ipostazele și înțeleasă aidoma ca în *Cântarea Cântărilor*. Ștefan Dumitrescu, spirit cu experiență livrescă înaltă, inserează cu dibăcie în substratul versurilor, înțelesurile complexe ale manifestării iubirii, fără ca vreo ipostază simbolică să-i scape.

Lectorul atent intuiește pe parcursul cărții, implicațiile textuale alegorice, desăvârșite stilistic, în imediata realizare metaforică a ideii. Poetul nu doar că insinuează uneori șiret sau evaziv, alteori jovial, taina împlinirii dragostei în dimensiune telurică, dar chiar evocă o anumită stare a beatitudinii carnale. Trebuie însă menționat faptul că nu vorbim despre o împlinire banală a actului, ci de o transfigurare în metafizic, o receptare a senzorialului, în dimensiuni celeste: „Și vine zburătorul în fiecare noapte / Să te mângâie și să te iubească. / În ființa ta se face primăvară / Și toată lumea-ncepe să-nflorească! / Și pietrele și dealurile-ncep să cânte / Ca într-un Imn cosmic aiuritor / Eu sunt o flacără în fundul lumii iubito / Cântând înalt înnebunind de dor”. Asistăm la o substituie de sensuri, de idei, autorul jonglând pe marginea repertoriului interpretativ, orizontul de așteptare al lectorului crescând cu fiecare poem, căci actul poetic se întrupează în emoție pură, în trăire autentică.

Evanescența sentimentală se pliază unei reconstituiri interioare, întregul proces desemnând un fel de facere a lumii, o reconfigurare cosmogonică. Dragostea nu e doar forță regeneratoare, e energia primordială, se întrupează în cuvântul biblic. Ștefan Dumitrescu glosează poetic și livresc pe marginea acestui concept,

devenind idee-reper în demersul proiecției lirice. Dincolo de puterea de seducție a cuvântului, autorul atribuie acestuia, puteri demiurgice: „dar cel mai mult visez că / tu ești gingașa și fierbinte materie roșie / care clipocește și murmură născând galaxiile și planetele / iar eu sunt universul care te înconjoară mângându-te / care te țin în brațele mele să nu te risipești în univers / și într-o viață viitoare, iubito, tu / chiar vei fi dulcea și fierbinte și roșia materie clocotitoare / murmurând născând astfel galaxiile / și stelele și muzica divină / iar eu voi fi universul / care te voi ține îmbrățișată strâns / toată veșnicia / ca să nu te risipești / în lumină”.

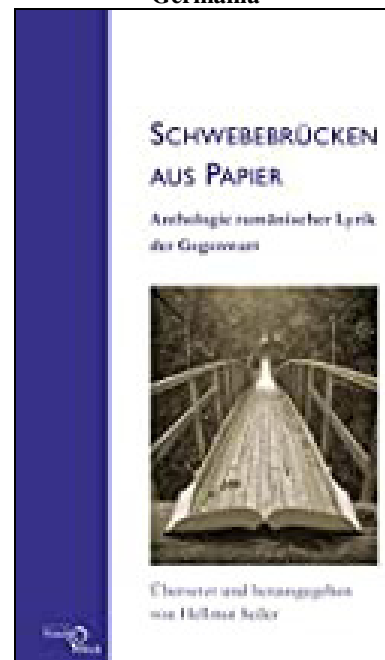
Fără să fie tributar vreunei direcții estetice anume, acest volum de versuri instituie arhitecturii poemelor, o construcție postmodernă, stilistica textuală valorificând tehnica ingambamentului și a obiectivizării discursului liric. Dincolo de structura modernistă a versurilor, dinamica ideatică dezvoltă receptări intertextuale. Poetul este un vizionar, cântând iubirea în note înalte, invocând fiorul ancestral al refacerii poveștii paradisiace, avatarul cuplului adamitic, întrupându-se în Poet și în Muza sa. Cântecul iubirii lui Ștefan Dumitrescu este un țipăt cu ecouri prelungite dincolo de ființă, e ca un surâs al Giocondei, care imprimă deopotrivă extaz și miraj. Cartea *Iubirea ca un canion și ca un țipăt pe vârful muntelui* ilustrează definiția iubirii care nu se pierde, a dragostei care mântuiește și care înalță. Ștefan Dumitrescu construiește o frumoasă poveste, în care Iubirea devine ea însăși un meta-personaj, din care se naște cântecul lumii.

Eugen Petri, Umbră podului

Poduri de hârtie suspendate

O nouă antologie de lirică românească contemporană în Germania

După ce în 2020 a apărut antologia „Rosarien” (Cultură de trandafiri / Mătăanii) în traducerea poetului Christian W. Schenk, carte care însumează peste 300 de poezii aparținând unui număr de 56 de poeți, în 2021 apare antologia bilingvă „Lirică românească. De la romantici până în prezent”, editată de Aurelia Merlan și Joshua Ludwig, care însumează 22 de poeți cu 143 de poezii, începând cu „Bardul de la /Mircești” și încheind cu Mircea Cărtărescu, tot în 2021 și tot la aceeași editură apare în condiții grafice deosebite, hardcover, format ceva mai mare (13 x 20,5 cm), cu sprijinul financiar al Institutului Cultural Român antologia „Poduri de hârtie suspendate”¹, tradusă și editată de poetul și traducătorul Hellmut Seiler, născut în 1953 în Rupea, care a studiat în Sibiu germana și engleza și a tradus volume de poezii din creația Rodicăi Draghinescu, a lui Ioan Flora, Emilian Galaicu Păun și Robert Șerban. →

MIRCEA M. POP

¹ *Schwebebrücken aus Papier*. Anthologie rumänischer Lyrik der Gegenwart. Aus dem Rumänischen übersetzt und herausgegeben von Hellmut Seiler, Edition Noack & Block in der Frank & Timme GmbH, Berlin, 2021, 377 p.

În antologia de față, sunt incluși în ordine alfabetică 36 de autori cu 214 poezii, după cum urmează: Ana Blandiana (12 poeme), Horia Bădescu (7), Magda Cârneci (1- „Poezie trans-neuronală”- 3 fragmente), Gabriel Chifu (5), Mariana Codruț (6), Mircea Cărtărescu (4), Gellu Dorian (4), Rodica Draghinescu (5), Teodor Dună (4), Dinu Flămând (8), Emil Hurezeanu (3), Florin Iaru (3), Ioana Ieronim (10), Nora Iuga (9), Angela Marinescu (7), Virgil Mihaie (7), Ion Mircea (8), Ioan Moldovan (6), Ion Mureșan (6), Ileana Mălăncioiu (7), Aurel Pantea (1-„Nimitorul” – 5 fragmente), Mircea Petean (4), Ioan Es. Pop (6), Ion Pop (7), Adrian Popescu (4), Simona Popescu (5), Robert Șerban (12, Octavian Soviany (5), Cassian Maria Spiridon (4), Liviu Ioan Stoiciu (2), Eugen Suciu (9), Grete Tartler (Tăbărași) (8), Liliana Ursu (6), Matei Vișniec (8) și Andrei Zanca (4).

Dacă în antologia „Rosarien” erau prezenți dintre aceștia Ana Blandiana, Gelu Dorian, Mircea Petean, Ioan Es. Pop, Cassian Maria Spiridon și Liviu Ioan Stoiciu, deci șapte poeți, în cea editată de Aurelia Merlan și Joshua Ludwig sunt prezenți doar doi, Ana Blandiana și Mircea Cărtărescu.

Cartea de față se deschide cu un „Cuvânt înainte” (pp.5-12) semnat de reputatul critic de poezie Al. Cistelean, care face o succintă dar pertinentă incursiune în lirica românească de la începuturi până în zilele noastre, extrem de utilă cititorului german, necunosător al fenomenului literar românesc.

Decanul de vârstă este poeta Nora Iuga (n.1931), secondată de Ileana Mălăncioiu (n.1940), urmată de Angela Marinescu și Ion Pop (n.1941), cel mai tânăr poet inclus fiind Teodor Dună.

Cei 36 de autori incluși sunt prezentați succint pe câte o pagină, constând din data și locul nașterii (cu trei excepții: Ana Blandiana, Cassian Maria Spiridon și Andrei Zanca), studiile făcute, funcțiile avute, cărțile publicate și premiile obținute. Cititorul află că Ana Blandiana și Gabriel Chifu sunt deținătorii Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu”, dar acest premiu a mai fost acordat Ilenei Mălăncioiu (în 1996), Angelei Marinescu (în 2004), lui Adrian Popescu (în 2007), lui

Dinu Flămând (în 2011), lui Ion Mircea (în 2012), lui Ion Mureșan (în 2014), lui Aurel Pantea (în 2018) și lui Liviu Ioan Stoiciu (în 2019)...

Ușor didactice și critice totodată, subliniind indiferența contemporanilor față de ceea ce a fost, sunt două poeme de Ana Blandiana, din care cităm: „...locuitorii grăbiți cumpără și vând, / vând și cumpără, / mănâncă din mers / și, din când în când, obosiți / se opresc să bea o cafea / la o măsuță pe trotuarul / de lângă o catedrală din secolul XI, / pe care o privesc fără să o vadă, / pentru că vorbesc la telefon...” („Biserici închise”, p.19) sau, în altă parte: „*Ei trec pe role / cu căștile bubuind la urechi, / cu ochii fixați pe monitoare, / fără să observe frunzele care cad, / păsările care pleacă, / ei trec pe role / și peste ei trec rulând anotimpurile*”

Cea mai scurtă poezie inclusă este „Lentilă” de Ioana Ieronim: „*Cine dar cine cine / care Dumnezeu miop privește lumea / prin stropii de rouă?*” (p. 148), iar cea mai lungă aparține lui Emil Hurezeanu, „Toamnă gri, eram sigur c-o să vii” și numără 120 de versuri, urmată fiind de poemul lui Mircea Cărtărescu, „Lasă-mă în inima ta”, de 80 de versuri.

Dacă în poeziile Ilenei Mălăncioiu, constituite din trei-cinci catrene, rimează versurile doi și patru, din traduceri nu reiese însă acest aspect.

Poetul clujean Virgil Mihaie rămâne în memoria lecturii prin trei micropoeme pe care le reproducem în traducerea noastră inversă, din germană în română: „*Ieri / am crezut că / azi / este mâine*” („Echinoc de toamnă”, p.176), „*nu știu dacă poezia / mai poate salva ceva / dar pe mine,*

Eugen Petri, Metamorfoză

mă salvează / gândul că poezia / mar putea salva” („11 februarie 2008”, p.177) și „*la răscrucea nedreptății / stă direct / statuia libertății mele: / femeia transilvană*” („Monumentalia”, p.178).

Numele lui Nichita Stănescu e scris greșit, „Nichita Ștănescu”(p.163).

Din creația poetului bănățean Robert Șerban s-au tradus tot 12 poeme, ca și din creația Anei Blandiana, primele cinci fiind din volumul „Cinema la mine-acasă”, apărut în Germania în 2009 în traducerea lui Hellmut Seiler.

De un pesimism iremediabil, fără nici o perspectivă, e finalul unui frumos poem de Cassian Maria Spiridon: „...azi sau mâine / și multe secole după aceea // îmi sunt simplă amintire // o grămadă de moloz // care singură dovedește / ce am fost // dacă într-adevăr am fost”(„xxx”, p.312).

Într-o antologie, poeziile pot fi incluși în ordine cronologică – așa cum este cazul antologiei realizate de Aurelia Merlan și Joshua Ludwig – sau în mod alfabetic, precum în antologia editată de Christian W. Schenk. Hellmut Seiler optează pentru ordinea alfabetică, doar că în acest caz Mircea Cărtărescu ar trebui postat înaintea Magdei Cârneci, a lui Gabriel Chifu, Mariana Codruț, Ileana Mălăncioiu ar fi trebui plasată imediat după Angela Marinescu, deci înainte de Virgil Mihaie, Ion Mircea, Ioan Moldovan și Ion Mureșan, iar Robert Șerban trebuia plasat după Octavian Soviany, Cassian Maria Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu și Eugen Suciu.

În altă ordine de idei, am aminti că în Republica Moldova sunt o serie de poeți foarte talentați, precum Leo Butnaru, Irina Nechit, Emilian Galaicu-Păun, Arcadei Suceveanu, ca să dăm doar câteva nume. Aceștia, precum și alți câțiva, sunt incluși în antologia realizată de Schenk, dar din cea de față lipsesc cu desăvârșire. Putea fi inclus măcar Emilian Galaicu-Păun, din creația căruia Hellmut Seiler a tradus un volum cu mai mulți ani în urmă...

Pe coperta a patra a cărții de față, scrie, printre altele: „*Poeziile românești strigă și șuşoțesc, ele sunt vesel colorate sau triste, excesive sau scurte și concise. Într-un cuvânt: ele sunt așa de felurite precum cultura României. Eliberați de cătușele ideologice, autoarele și autorii arată după 1990 toată puterea lor poetică*”.

Patriarhul Haikuului Românesc

Scriitoarea Laura Văceanu ne invită la o Cină de Cuvinte, având ca obiectiv, personalitatea și opera genialului poet Radu Patrichi, numit **Patriarh al haikuului românesc** și de alți adepți ai acestei literaturi, amintindu-l doar pe haijinul, situat pe lista celor mai prestigioși creatori ai acestui gen de scriere, Șerban Codrin.

Cartea nu este o simplă monografie ci, mai curând un pretențios studiu al vieții literare a poetului, la care autoarea Laura Văceanu pătrunde în labirinturile întinse ale întregii opere. Caută și găsește argumente plauzibile la toate afirmațiile ce le susține în aprecierea scrierilor poetului, de o certă valoare, în contextul fenomenului creației de inspirație niponă.

Un prim loc dintre aceste creații, îl ocupă *haikuul românesc*, prezent în antologiei din România și din străinătate, precum și în reviste, cărți sau studii ale autorilor consacrați ai acestui gen de literatură română. Textele selectate pe parcursul traversării volumului au criteriul valorii, venind să confirme afirmațiile autoarei referitoare la calitatea poetului **Radu Patrichi**, ca fiind cel mai prolific scriitor al acestui gen de creație, practicat și în România, pe o arie mai restrânsă.

Autoarea, prin acest volum, „**Radu Patrichi - Patriarhul haikuului românesc**”, și-a propus să-l prezinte publicului larg în trei ipostaze, evidențind calități de apreciat: *poetul clasic, haijinul și prozatorul*. Toate acestea la un loc înseamnă erudiție, cu un anumit rafinament în păstrarea rigurozității scrisului, spiritualitate și comunicare, fiind nelipsit de acea sensibilitate și demnitate, care nu trebuie să lipsească niciunui poet.

Poetul clasic se formează în adolescență, cochetând cu poezia despre natură și iubire, scrise sub influența studiului literaturii române și universale, publicate în diverse reviste. Radu Patrichi, un creator și un visător, trăia în modestia-i personală, fără dorința de a ieși în față, cu iubire și respect pentru familie și prieteni. Acel *Ceva*, din spațiul interior, avea să explodeze puțin mai târziu.

În timp ce era inginer navalist, orașul Constanța i-a oferit prilejul de

a se întâlni cu poezia japoneză, la cenaclurile conduse de plastician și conf. dr. Ion Codrescu – fondator al Societății de Haiku Constanța.

Odată ce a călcat pe tărâmul liricii de influență japoneză, Radu Patrichi s-a îndrăgostit iremediabil de poemul haiku, format din 17 silabe în forma: 5-7-5. Acest poem, simplu la prima vedere, ascundea o profunzime în mesajul ce-l transmitea.

Cred că acest subterfugiu i-a arătat frumusețea, lansând, totodată, și provocarea.

În scurt timp, poetul **Radu Patrichi** va insera pe foile blocnotesului, pe caiete... obișnuite să stea cuminiți în albul imaculat, folosind și numerotarea, *zeci și sute de poeme haiku*.

Timpul îi devine prieten drag, îl încurajează și-l împinge mai departe spre *rengay și renga* apoi *tan-renga* și alt fel de scrieri, în calitate de autor sau coautor al unor antologii. În librării, apar diverse cărți și studii ale altor adepți ai acestui gen de literatură, unde **Radu Patrichi** este citat sau se fac referiri la creațiile sale. Menționez pe Șerban Codrin și Olga Dușu, în ale căror pagini sunt prezentate și poeme de-ale poetului. Revista *Albatros* a Societății de Haiku Constanța va găzdui, apariție după apariție, poemele și alte creații de-ale poetului Radu Patrichi, sub coordonarea unui staff inițiat în poezia cu formă fixă japoneză.

Laura Văceanu, pentru a fi veridică în tot ceea ce afirmă în acest volum, folosește pentru documentare dintre manuscrisele poetului: *Blocnotesul, Jurnalul, Caietele și Agendele – jurnal ...* în care poetul își notează cu regularitate diverse reflecții, idei, trăirea unor clipe, momente unice,

frumoase și sensibile, care îl marchează. Îl fac să vadă și să simtă frumusețea în nemărginirea ei. Să se scalde într-o imensă bucurie, precum copilul care se joacă cu melcii din luncă!...

Toate le păstrează într-o singură tănuță în suflet, în bucuria ce-l inundă și de ce nu, și în clipele în care suferă, într-o avalanșă de hakuuri, scrise cu inima și sufletul înzestrat cu frumusețea aceea, de a fi *nu numai un poet genial al scrierilor de inspirație niponă, ci și UN Om în care te poți baza la greu*.

Iată câteva dintre haikuurile antologice ale patriarhului:

„doi arici striviți
pe șoseaua umedă –
noaptea nunții”

„în soarele cald
satul s-a albit
vremea salcâmlor”

„pe luciul apei
petalele se scurg -
stelele rămân”

„în noapte -
ascultând la burlan
sonata ploii

„sub plopul acesta
nu calc pe trotuar –
numai frunze galbene”

„deodată plopul
capătă frunze negre -
stol grauri”.

O singură dată am întâlnit familia Patrichi, dar mi-a fost suficient s-o privesc, pentru a-mi da seama de valoarea pe care o are:

Privirea caldă
emana empatie –
surâsuri în zori

Felicitări, pentru performanța scrierilor, de până aici și de mai departe. Să fiți sănătoși pentru a vă îndeplini proiectele propuse. La mulți și frumoși ani!

Felicitări Laura Văceanu, pentru realizarea acestui volum, atât de complex, frumos redactat, interesant și foarte necesar. Meritați! Împreună, UN LAUDATIO!

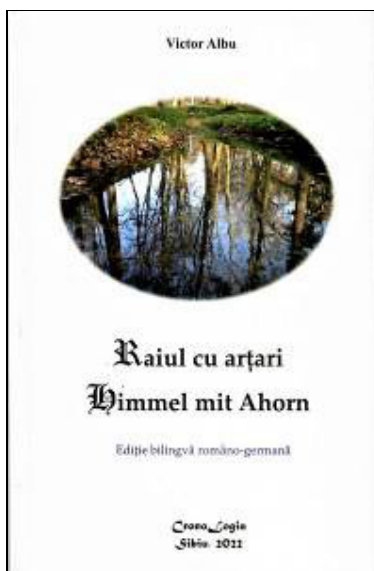
MARA PARASCHIV

Foșnetul paradisiac al arțarului

Victor Albu se află la a șasea sa carte de poezie, o carte de maturitate, de înalt meșteșug poetic, de bogat conținut ideatic. Titlul ei, „Raiul cu arțari” (Himmel mit Ahorn), evocă acel punct înalt în care se strâng toate aspirațiile, unde sublimează toate durerile în intensitatea lor ascendentă, unde se produc transfigurările – Edenul în care Adam seamănă harnic nume în lumea multicoloră de păsări, arbori și flori, încercând să le înțeleagă și astfel să se definească pe sine. Arțarul, simbol de putere, toleranță și rezistență în mitologia celtică și credințele din China și Japonia, prin învăpăierea cromatică a frunzelor sale în toamnă, este în ton cu arderile din inima poetului, setos de lumina dar cu „aripi ce se frâng”. Cartea constituie în fapt o dublă sărbătoare deoarece a apărut în ediție bilingvă, traducerea în germană fiind realizată de către un alt talentat poet, Christian W. Schenk, care a rezolvat într-un mod admirabil problemele de echivalență a metaforelor și a cuvintelor mai puțin comune, precum și problemele de sintaxă și muzicalitate.

Paul Valéry spunea că un poem trebuie să fie o serbare a intelectului și poezia lui Victor Albu urmează această opinie. Hugo Friedrich povestește că Valéry, văzând răspunsul lui Mallarmé, „Versurile nu se fac cu idei ci cu cuvinte”, dat pictorului Edgar Degas, debutant în poezie, care se lamenta că nu reușește să scrie bine din cauza excesului de idei, a notat: „Aici este tot secretul” – căci, pentru adevărata poezie, forța cuvântului este mai mare decât forța ideii.

Victor Albu a absolvit liceul Octavian Goga din Sibiu (la clasa specială de matematică) și facultatea de construcții, deci este un om al ordinii sublime a lucrurilor abstracte dar și al rigurozității măsurabile a lucrurilor concrete. Există o legătură secretă între matematică și poezie, o gândire și o receptivitate comună ambelor - calități ce conferă celor care le stăpânesc o logică și un mod de exprimare diferit de al celorlalți. Mintea strălucită a viitorologului Mihai Botez observa că poetul Ion Barbu a devenit creator în matematici numai după ce și-a lichidat trecutul literar, că „punctul de criză al mesajului poetic barbian se află la

intersecția categoriilor experiență și notație, ceea ce explică necesitatea permutării sintaxei” și că poetul matematician savura ermetismul lui Moréas rezultat „din concentrarea extremă a copleșitorului său curent de gânduri și emoții orifice”. Poezia lui Victor Albu urmează același făgaș. În plus, imaginile barbiene, aparent insolite („patru scoici, cu fumuri de iarbă de mare”) își găsesc ecou în cele ale lui Victor Albu („larmă aburindă”, „maci aburind”, „aburi de prunc”).

Nu sunt cuvinte alese aleatoric în poezia lui Victor Albu. Uneori ele ar părea că sunt dictate de cantabilitatea versului, pentru că aceasta conferă o forță intuitivă, irațională dar extrem de sugestivă minții prin semnalul furnizat de simțuri. Cugetând la sonorele versuri barbiene „Vir o con go eo lig/ Oase-nchise-afară-n frig”, Leonid Dimov comenta că „silabele onomatopoeice din primul vers pregătesc intervertirea de spații din cel de-al doilea: a închide afară” și astfel se realizează tabloul decantării morții. Noica observă că rima poate naște cuvinte și închide bucla gândului, ritmându-l (*Creație și frumos în rostirea românească*).

Poetul nu recurge la lipituri ca Herta Müller, nici la Magnetic Poetry cu cuvinte așezate la întâmplare pe ușa frigiderului. Deși un poem este dedicat lui Gellu Naum, Victor Albu doar experimentează căci poezia suprarealistă nu este poezia proprie lui. De la suprarealism au plecat oniricii, de care poate am fi tentați să-l apropiem pe Victor Albu, dar de la pictura suprarealistă și nu de la lite-

ratură. Poemul în proză *Onirocritique* al lui Guillaume Apollinaire sună astfel: „cărunii cerului, trandafirii lăstăreau bolți de viță care se plecau sub povara ciorchinilor de lună”. Oniricii de la noi, Dumitru Țepeneag și Leonid Dimov, evită metaforele propunând asocieri neașteptate în neobișnute sisteme de referință. Țepeneag comentează astfel poemul lui Dimov, *Destin cu bile*, care începe cu versurile: „Vaporul vechi cu două roți uriașe/ Plutește pe sub poduri, prin orașe./ Licori albastre, galbene, verzui”: „În acest pictural, care poate părea parnasian unui ochi neatent, există o atmosferă stranie, subtil creată prin câte o imagine neliniștitoare care te face să te gândești că realitatea devine aici sprijin semantic, sursă lexicală”.

Spre deosebire de toți aceștia, Victor Albu compune o poezie de mare rafinament metaforic, mergând până la metafore de gradul doi - o metaforă a metaforei, ceea ce impune cititorului o mai îndelungată atenție la receptare dar mesajul devine mai bogat, produce emoție și bucurie și rămâne statornic în memoria sufletului. Chiar dacă, în caz extrem, găsim metafore imposibile precum „sudoare de mierlă”, „vis răgușit” sau „stele cu copite moi”, acestea nu sunt alăturări onirice, insolite, la maximum de condensare, ci sunt metafore greu de înțeles, de taină - codurile secrete ale autorului, aura care sporește vraja poeziei.

Rostul poeziei adevărate este să zugrăvească inefabilul, căci ea este singura formă de cunoaștere care îl poate exprima (sugera). Mallarmé, în ermetismul poeziei sale, încerca să creeze conceptul unui lucru inexistent. Folosind termenii lui Ion Negoițescu pentru caracterizarea liricii lui Eminescu, putem afirma că Victor Albu trece, în poeziile sale de vârf, de la mesajul neptunic la acela plutonic, al adâncurilor încă nerostite, al „vârstelor eterne” și al „noptii fără început a visului”. Cele mai inspirate poeme ale lui Victor Albu, lucrute cu migală de orfevrier, respiră fiorul apropierei de frumusețea lui Dumnezeu, ca la acel ceas de cufundare în meditație și rugăciune când se aprinde inima: „a năvălit iar cerul/ trupul meu liniștit/ macii în holde/ mușcă din asfințit” (*trup liniștit*). Un poem sprinten poartă titlul „hai la ra!” care →

HORIA ION GROZA

amintește foarte direct vorba Părintelui Cleopa de la Sihăstria: „mânca-v-ar raiul”. Inspirare versuri, cu iz filocalic, aflăm în psalmii săi: „iată-mă lacrimă/ în boț de pământ/ Doamne, sunt aici/ ia-mă cum sânt” (*psalm*). „Cascade de cicoare/ din dealuri se preling/ ard ca o lumânare/ în lacrimă de frig// icoane dorm în culme/ cu pleoapele pe rug/ privesc din altă lume/ la sfinții care curg” (*psalm*). Poemul *umeri.sună* rilkean.

Volumul cuprinde trei părți cu frumoase nume: *Dealul mut*, *Arde o pasăre* și *Trup de înger*. Luna și stelele întunericii apar frecvent. Ele exprimă veghea de sus asupra acțiunii omului și naturii, aduc fior cosmic. Deși lumina este un factor care însuflețește multe poeme, poetul nu pomeneste soarele decât o dată și acela este „soare de miază noapte” (*curmătură*). Discret ca natură, el caută umbra care spune poezia luminii. Alt cuvânt frecvent este „dor”, un cuvânt necesar, vital poate, sufletului poetului căci el exprimă, chiar indirect, setea de asimilare a universului, setea de absolut.

Victor Albu cunoaște pe deplin forța cuvântului. Niciunul nu este gratuit. Iată, de pildă, ultima strofă din *trup liniștit*: „luna mă-ngroapă/ în puhoia de dor/ raiul deșiră, un mal de alior” Poetul dovedește marele rafinament al artei sale, stăpânirea perfectă a fiecărei nuanțe: aliorul nu vine în vers doar ca o cerință sonoră ci este într-adevăr o plantă ierboasă de pajiște uscată, deci de sete, de dor.

Poemul *nimb* este laconic, dens, și frumos ca un proverb al regelui Solomon: „gâște/ cu pendule/ în piept/ atârnă/ într-un/ nimb/ ruginit/ și-nțelept”. Mișcarea gâtului ca un orologiu, ca o pendulă, marchează trecerea pe nesimțite din timpul perisabil de toate zilele în cel etern, al profunzimilor. În poemul *trup de înger*, trei strofe ca trei afirmații bine ponderate, se leagă discret într-o ascensiune spre ceruri într-o tăcere în care se aude doar scârțâitul carului. Diminutivele „căruș” și „deluș” dau viață dulce, de dragoste, realității seci, concrete. Diminutivul, formă lexicală atât de proprie limbii românești, „sporește pentru că înființează”, spunea Noica. Poemul *trup de înger* construiește cu mijloace moderne un tablou pastoral, în care simțim pe Grigorescu cu carurile sale și pe Horia Bernea cu dealurile.

Poemul scurt ca un haiku *poveri*, închinat lui Lucian Blaga, evocatorul „luminii create în ziua dintâi” (Blaga, *Lumina*) vorbește despre liniștea de dinainte de creație a cărei lumină, până a-și încheia drumul, se împovărează cu zbuciumul rebel, iconoclast, al lumii create în doritele ei izbeliști profane. Un poem înrudit, *lumina tresare*, se referă la două timpuri și tablouri: (1) cel trecut ca la strânsul fânului de lucernă pe rouă ca să nu se scuture frunzele când se simt zboruri departe sus sub stele și (2) cel prezent și viitor – când în contemplarea pe prispă la mijit de zori întâmpinăm lumina ce începe să tresară din somnul nopții, pregătindu-se a se așterne, sub albastrul cerului, stăpânind peste faptul zilei. Expresia „mi-e dor” leagă cele două momente situându-ne exact la interfețarea acestora.

Motivul botgrosului (cireșarului), o pasăre mare, greoaie ca albatrosul baudelairian în care poate se oglindește cu noi nuanțe poetul, pasăre sperioasă, preferând ascunzișul dar vajnică în a sparge sâmburii și chiar devasta livezile, un personaj „cafeniu sfios”, prilejuieste un frumos poem cu sonorități barbiene, cu inspirate dar neașteptate alăturări adjectivale: „dulce gângav/ dealul jilav/ agale mă-nrouă/ lacrimă nouă// cafeniu sfios/ suavul botgros/ tremură pur/ și fără contur// foșnet de ascet/ calcă încet/ cu cireșe în cioc/ pe răni la soroc” (*cafeniu sfios*). Poemul începe ca un descântec, curge pitoresc dar sfârșește brusc, într-un vers amar, sfâșietor, existențial, căci rănile pe care pasărea calcă încet și apăsător sunt ale noastre,

Eugen Petri, *Heraldică*

la ceasuri bine socotite de pronia atotputernică. Multe poeme par acurele de mare finețe, stampe japoneze, unde fiecare trăsătură, cât de delicată, porcede direct din inefabilul din jurul nostru. Așa e *praf de râu* cu liniștea casei, binefăcătoare și plină de înțelesuri tainice, în vibrația fluturilor de lumină (minunată încheiere). Un frumos tablou de noapte cu lună („luna se-nfruptă/ ca vulpile-n vii”) constituie *calcă norul agale*. Un alt pastel, *raiul cu arțari*, evocă malul râului din copilăria poetului, cu voluptatea calde, cu maci roșii ca pete fierbinți, cu parfumul luncii împădurite, cu curgerea neîntreruptă al luminii parcă spre marile viitoare focuri ale toamnei din frunzele arțărilor ce străjuiesc un rai pământesc. Și deasupra tuturor, veghea stelelor pe imensitatea bolții care, din întunericii de deasupra luminilor din vale, transfigurează ființa cu aripi încă imperfecte. Iată și un peisaj de ploaie de vară: norii acoperă încet cerul, ploaia se năpustește cu furie dar trece repede lăsând să reapară cerul ca prunci de cicoare printre nori ce se răsfiră: „aici șade cerul/ țese coajă de nor/ luna-dârjită ară/ ploi în mohor// prunc de cicoare/ bate vita pe crupă/ brazdă carnoasă/ din lumină să rupă” (*prunc de cicoare*).

Poetul este ardelean și-și iubește rădăcinile. Râul Șteaza și Sibiul transpar în poemele sale o dată cu imaginea mamei, parcă, cumva, în tonul familiar al „Mamei” lui Coșbuc. „Căzut adânc cu/ capul pe genunchi/ ascult/ Ardealul apunând//lumii de seară/ mușinând/ foșnet de nor/ și stropi de miere/ în pleoapa grea/ a mamei mele” (*Ardeal apunând*). „Mi-e dor de un/ burg foșnind arini/ de sfinții care/ dorm în Ursuline/ și ulițe călcând/ pleoapă de crini/ de luna care/ coace pâine// mi-e dor de nopți/ mustind a măr/ de tălpi în luncile/ celeste/ și ploaia ce se/ scaldă-n calapăr/ de mama care/ arde la ferestre” (*Mi-e dor*) Hotărât, lectura volumului „Raiul cu arțari” oferă, prin cele mai reușite poeme ale sale, întâlnirea cu marea poezie. Lirica lui Victor Albu denotă maturitate, stăpânire a meșteșugului poetic, bogăție ideatică, putere de exprimare a inefabilului. Intensitatea emoțională a versului este înveșmântată discret în hainele de sârbătoare ale cantabilității. Așteptăm cu nerăbdare noi creații ale acestui remarcabil poet.

Prima dragoste

Un univers al tihnei și a frumuseții spirituale

Povestirile lui Tatian Miuță evocă o lume autentică, savuroasă, care-și derulează viața după reguli prestabilite, cu iubiri împlinite, dar și cu drame survenite din greșelile tinereții, ori cauzate de destin. Povestirile, independente prin titluri și trame bine încheiate, căci au intrigi și deznodăminte proprii, sunt piese ale unei opere monografice a toposului oltenesc, reconstituit din secvențe narative de esență autobiografică. Unitatea lor e dată atât de topos, satul vâlcean, cât și de personajele care se susțin, se întrajutorează în cel mai pur spirit rural tradițional. Tehnica reflectorului care-și lansează spotul de lumină pe unul sau altul, oferă, pe rând, unor personaje ocazia de a se afla în prim-plan, tehnică inaugurată de Balzac în *Comedia Umană*. Amintirea este motorul acestor micronarațiuni care par a completa tabloul pe care deja l-am cunoscut în literatură prin Marin Preda, dar fără tăvălugul istoriei și fără agresiunea timpului. Tinerețea eroilor este ruptă din tinerețea autorului. Scriitorul este prins într-un joc al amintirilor de tinerețe, un timp foarte bogat în experiențele descoperirii. Eroii se află la vârsta la care tentațiile iubirii se suprapun peste ambițiile devenirii, ale depășirii condiției de țaran prin educație, facultatea, cariera fiind țeluri atât de importante, încât iubirea este, uneori, amânată.

„-Harnică e fata asta a lui, Lina, adaugă Genica. Chiar, mă mamă Titi, ce-ar fi s-o iei tu?-De, mă mamă, nu prea-mi place de ea. Are ea ce are, nu zic nu, în special cozile alea lungi și ochii de șerpoaică, dar de, nu prea arată așa cum aș vrea eu.. -Auzi, taică? Ascultă ce-ți spun eu, zice bunicul. Frumusețea-i trecătoare. Să nu te uiți numai la frumusețe. Dar Lina are o inimă... și e harnică și pricepută la toate. Și am văzut că-i place de tine și nici tu nu prea te dai'n sus...-De, om vedea, dar eu încă nu mă gândesc la însurătoare. Întâi să fac armata și facultatea, dacă s-o putea.” (*Seceta*) Această dorință de emancipare nu vine din nevoia de evadare din mediul sătesc, dimpotrivă, satul este perceput ca

eternă matrice, trezorer al tradițiilor și al valorilor morale perene. Frumusețe și puritate sufletească și stilistică răzbate din fiecare povestire. Urmașii lui nea Mărin sunt șugubeți, dar harnici și serioși. O cumițenie în gânduri, sentimente, atitudini și comportamente caracterizează personajele, aflate permanent sub incidența moralității, a decenței și a bunului simț. Universul evocat de Tatian Miuță este cvasiidilic, la adăpost de tulburări și zbucium, dramele personale, dacă există, se consumă discret, fără ca autorul să insiste asupra lor și a tensiunilor eventuale: „De Sf. Ilie, Lenuța naște un băiat, dar n-are noroc. Îi moare după ce l-a născut.” Chiar senzaționalul, acolo unde apare, este perceput ca firesc și înscris în cursul obișnuit al vieții, transmîțând cititorilor tihnă și confort, nostalgie uneori, dar de cele mai multe ori, bucurie. De aici rezidă și frumusețea celor 12 povestiri care completează monografia etnografică și autobiografică din „Prima Dragoste”, volumul prin care am cunoscut proza lui Tatian Miuță. Autenticitatea povestirilor este susținută de reperele spațiale ce țin de geografia reală. Satul se află în comuniune indestructibilă, ce vine din ancestral, cu satele învecinate. Între tinerii satelor se încing competiții sportive sau se dezvoltă rivalități juvenile. Figuri emblematice, nelipsite din niciun sat românesc, se insinuează printre eroi, oferindu-le acestora servicii dintre cele mai diverse, de la terapeut la mentor, de la vraci la instructor muzical: „nenea Dumitru Ciobanu, care știa să facă mai multe: dădea

sânge la animale când se sângerau, făcea injecții, scobea porcii, trăgea pe cei cu mâini și picioare scrântite. Acesta l-a uns un pic cu o alifie, apoi odată l-a smucit de mână, a sucit-o cum știa el și a pus-o la loc. Apoi i-a cântat din caval și fluier. Noaptea, Marin a visat că și el cântă din fluier. Atunci a făcut unu din cucută, apoi altul din soc. Nu s-a lăsat și s-a dus și la nenea Ninu, care l-a învățat să cânte la fluier. A trecut și pe la nenea Gheorghe Mreană din Făurești, care-l ținea pe genunchi și-i cânta la vioară și din gură din tot sufletul. „Doamne, ce bine trăiam/ Când cu mândra mă iubeam/Mă duceam la cosătură/ Și stăteam tot gură-n gură...”. Și-așa Marin a prins drag de fluier și de cântecele noastre românești.” Oraltatea contribuie major la construirea atmosferei specifice timpurilor și locurilor, iar limbajul personajelor are valoare de autentificare. Tradiționalist prin formare, scriitorul nu caută formule novatoare, ci ține cu strictețe la linia realismului tradiționalist, tema satului înscriindu-se prin excelență în această tendință. De remarcat este faptul că reușește să se mențină într-o echidistanță față de trei riscuri majore: idilismul sămănătorist, realismul socialist și didacticismul. Tatian Miuță le evită cu grație și oferă mostre de realism obiectiv, filtrat însă prin sита propriei percepții asupra lumii evocate. Paradoxal, procesul este cu dublu sens, căci, la urma urmei, tocmai această lume a contribuit la formarea viziunii artistice a scriitorului. Una dintre virtuțile tehnice ale lui Tatian Miuță este știința de a construi dialogul consistent, de o natură excepțională. De altfel, dialogul este o modalitate de expunere predominantă, iar una dintre funcțiile lui este și cea de relansator textual și de multistratificare:

„-Auzi, mă Ioane, că se întoarse de pe front nepotu-tău Nică al lui Victor, frate-tău, zise Genica.

- Ce ți-e, fă muiere? Pe cine auziși? - Pe Veta lui Niță. Trecea puntea. Venea de dincolo. Eu eram cu vacile la adăpat la râu lângă punte. Se întâlnise la capul punții cu Ioniță, Măria, nevastă-sa și alții și se opriseră pentru taclale. Cică, spunea ea, că a fost rănit la un picior. →

VALERIA BILȚ

- Bine că e viu, că au murit destui de pe aici : al lui Drăgoi, al lui Șoacă, chiar unchi-tău Mitică.

- Mai zicea că războiul e aproape gata, că pe pământul nostru nu se mai dau lupte, că luptele se dau dincolo de granițe, la alții către scăpătatul soarelui. -Doamne, de s-ar termina odată, să trăim și noi liniștiți! Că, uite, copilul ăsta al nostru s-a mărit și eu zic să-l însurăm până pleca în ar-mată. Să nu mai facă la fel ca mine, că, după armata de 3 ani făcută prin Basarabia la Bălți și asta tot după un război mondial (primul), cu încă vreo doi-trei ani petrecuți acasă s-au strâns peste 25 și e cam târziu pentru însurătoare. Tu ce zici? -Păi, cum zici dumneata. Cred că nu e rău. După ce pleacă el în armată rămâne nevastă-sa cu noi și avem cu cine ne ajuta, că sunt atâtea angarale pe capul nostru. Dar uite că războiul nu s-a terminat. De nu l-ar lua pe front că doar un copil ne-a dat Dumnezeu!...

-Taci tu, că e pe terminate! Și apoi n-ai văzut că, după ce trece furtuna, apele tulburate se limpezesc încet-încet... - Taică-meu zice să ne apucăm și de casă până pleca el în armată. - De, vedem noi ce facem! Deocamdată să trecem cu bine iarna asta, că uite e aproape venită, trec păsările călătoare. Ne mai trebuie lemne, că de celelalte mai avem.”

Tot din dialog se desprind și reperatele temporale, un timp istoric, anunțat, de altfel, în insertul de la începutul schiței „Seceta” și unul cosmic, ce ține de ciclicitatea anotimpurilor. Dar mai ales, mentalitatea profund practică, sănătoasă a țăranelor, înțelepciunea lui care-l obligă să planifice cu rigoare cursul vieții.

Indiscutabil, prin proza lui Tatian Miuță ne redescoperim literatura tradițională, într-o epocă a post-postmodernității și a digitalizării. „Alte timpuri” își revendică dreptul de a se povesti așezat, pe îndelete, ca la gura sobei de odinioară, relansând narațiunea de tip recuperator a trecutului. Tatian Miuță scrie cu bucuria celui ce are de împărtășit multă bogăție spirituală și existențială, iar siguranța scriiturii se datorează maturității creației și solidei cunoașteri a literaturii tradiționale ce se revendică de la Creangă, Preda, Sadoveanu, dar și de la proza romantică a lui Ionel Teodoreanu.

UMORUL, PE MĂINI BUNE...

„FOSFOR și PSIHIATRIE”, (Editura Vatra veche, 2022), noul roman al prolificului scriitor Dumitru Hurubă pare o oglindă pusă în fața realității, însă reflectarea realului ține totuși și de oglindă, mai ales de unghiul în care a fost fixată de acest maestru al umorului.

Autorul aruncă cea mai sigură, cea mai scrutatoare și cea mai pătrunzătoare privire într-o instituție oarecare și ne prezintă un eveniment minor din *activitatea* unor funcționari, aflați mai mult în ședințe sau în delegații decât lucrând, dar și a unor obscuri directori care se cred elita provincială:

„-Adică, eu sunt parte din... vulg?, se supără Adjunctul.

-Pe mine, zise Varvigeanu, m-ar interesa dacă e vorba de vulgul de rând sau de unul emancipat...

-Vulg de elită, băi, colega, doar e Adjunctul nostru, nu?” (p.103).

Tema este satirizarea vieții sociale contemporane, cu toate neajunsurile acesteia, pe care cu toții știm, le parcurgem. Locul în care se petrec evenimentele este localitatea numită „Gaița, spre disperarea băștinașilor care se simțeau din ce în ce mai jigniți și cumva umiliți, mai ales când, cu vreo ocazie, erau întrebați cu ușor dispreț, în orice caz cu ironie (...)” (p.5). Dar, ne asigură autorul, „Așa era până în '89.” (p.5), când „noua putere de la Primărie a hotărât schimbarea statutului localității din comună în municipiu, iar Gaița s-a și înfrățit cu Alascania City, oraș din zona Canioanelor americane” (p.7).

Dumitru Hurubă este un realist ce surprinde secvențe din viața oamenilor obișnuiți, cu defecte, calități și slăbiciuni, pe care le satirizează, le critică într-un mod comic. Aceasta deoarece realismul impune o gândire veridică a realității, obiectivitate, spirit critic, personaje tipice în împrejurări tipice. Așadar, în Gaița „s-au organizat alegeri libere, atât de libere, încât toată lumea s-a pregătit cu grijă să fraudeze pe toată lumea aleșilor.” (p.6) și „din cauza emoției, în timpul campaniei electorale”, „unii dintre candidați” și-au afișat nivelul de cultură generală, „indicând pe hartă Dorohoiul la Reșița, iar Vasluiul

unde prin partea de sud-est a județului Harghita, Bucureștiul ajungând astfel să fie amplasat exact pe raza comunei Subcetate-Mureș din respectivul județ.” (p.6).

Nu mai constituie o noutate faptul că și unii politicieni contemporani, din viața reală, nu dețin cunoștințe dintr-un anumit domeniu, asta după ce mass media le arată lacunele... Dar nu e vorba doar despre ignoranță, ci și de un *modus vivendi* încetățenit la noi: minciuni electorale și manipulare, garnisite cu câte o trântă: „Cum era și firesc, au fost încăierări responsabile și pătimașe, fiecare grup promițând electoratului industrie înfloritoare, o economie duduitoare și un PIB, încât vârful se putea zări doar cu ajutorul telescopului Hubble”. (p.6). Așa cum chelului îi lipsește tichia de mărgăritar, tot așa pentru gaițeni „un municipiu doar cu dispensar fără să aibă și un spital cu câteva sute de paturi, era un fel de umilire, astfel că, la o ședință de consilieri desfășurată în sala de festivități a *Institutului Perspective, Explorări, Licitații și Fezabilități*, după ce doi reprezentanți de la putere s-au luat la trântă cu doi de la opoziție – ca să vadă lumea municipiului ce lupte se dădeau pentru sănătatea și bunăstarea populației – s-a votat în unanimitate construirea respectivei unități medicale, ea ocupând imediat locul întâi într-o ierarhie a importanței și investiției.” (p.7).

Iar într-o lume complet deraiată ca cea descrisă în acest roman, în care personajele spun ce gândesc, →

DOINA BĂLȚAT

nu ce trebuie, nu putea fi util decât *Spitalul Municipal de Psihiatrie „Gaița”*, așa că „prioritatea priorităților era, normal și legal, construcția Spitalului, drept care s-a și organizat o licitație oficială și ultrasecretă, după încheierea căreia, câștigată conform așteptărilor de-o firmă-căpușă manageriată de vărul primarului, proiectul instituției a fost pus la dispoziția edililor de un arhitect”. (p.8). Până aici totul decurge ca în viața din preajma alegerilor, nimic nou... Politicienii locali nu își pierd interesul pentru noua construcție, ei caută și găsesc soluții funcționale, la modă: „Inițial, noul spital „de nebunatici”, cum l-a numit într-o glumă răutăcioasă un parlamentar local, a fost împărțit în două părți egale: Secția „Paranoia”, cu Subsecția „Adolescenți cu simptome de Alzheimer”, respectiv elevii care nu mai știu nimic după orele de curs și Secția „Disponibilizați”, având și trei saloane de nevrotici în devenire... Însă, mândria noilor aleși a fost că ansamblul investițiilor s-a făcut prin aprobarea de fonduri europene nerambursabile, supranumite în intimitatea familiilor de afaceriști, și **mană cerească**, fără ca sintagmei să i se dea o definiție clară.” (p.10)

Centrul de interes al naratorului se mută apoi spre „Institutul Perspective, Explorări, Licitații și Fezabilități din municipiul Gaița,” unde „prin niște aranjamente și relații îmbârligate și cumva contorsionate, Andricuț Strecheanu ajunsese angajat în calitate de inginer proiectant, firmă aflată deocamdată în stand by, respectiv până la „Implementarea unui program de finanțare-investiție”.

Stilul acestui autor se caracterizează prin limbaje din toate mediile sociale, cu solide și vaste cunoștințe de cultură generală, dar și prin viziunea monografică, descrierea cotidianului, urâtul, răul și comicul constituind tot atâtea particularități ale realismului. Umoristul îmbină adesea comicul cu seriozitatea gravă, iar ca rezultat al acestui contrast putem descoperi inteligența subiectului. Și este normal să fie așa, scriitorul știe bine că umorul este produsul inteligenței și se adresează așadar inteligenței. Consideră că fiecare personaj poate fi un alter ego al creatorului său, împrumută așadar

fiecărui câte puțin din inteligența personală, din experiența de viață, acesta devenind un fel de portavoce a arhitectului acestui roman.

Andricuț Strecheanu, personajul central al romanului, absolvent a două facultăți, om cult, justifică de ce nu dorește funcție de conducere: „Vreau să fiu doar specialist – mai bun? mai rău decât alții?, n-are cine știe ce importanță, pentru că am o profesie frumoasă, pentru că o practic cu plăcere... Să am funcție de conducere? Nici vorbă! În regulă: azi! Poate și mâine? Dar poimâine? Voi nu vedeți ce e în jurul nostru? Tot mai mulți au devenit oportuniști, lingăi profesioniști, inși al căror scop în viață înseamnă carierism, în sensul cel mai compromițător și scârbos al cuvântului...” (p.33). „Citea mult, incredibil de mult, considerau rudele, colegii și prietenii. (...).

–La ce dracu-ți folosește să cunoști amănunte despre viața lui Garibaldi, Montesquieu sau Maria Stuart?, îl întreba uneori careva din birou.

–Ca să știu, răspundea sec.” (pag.116).

Același Andricuț Strecheanu, specialistul cu limbaj elevat, poate trece cu ușurință la limbajul suburban sau poluează limba română cu englezisme la modă, cuvinte intenționat stâlcite, atunci când consideră că situația o cere:

„–Adică, să fiu conducător?, păru Andricuț că nu aude. În ziua de azi, domnilor colegi? Păi, **băga-mi-aș...**!

–Dom inginer, domnu Strechea-

nu, îl trase de mânecă discret Adjunctul. Pentru numele lui Dumnezeu, suntem într-o ședință de analiză cu Trimisul de la FOR pe capul nostru – nu mai înjura, te rog, ’tui mama mă-sii de treabă! Nici acu nu te poți abține? Că ne facem de tot rahatul...” (p.82).

„–Păi, fusei **menajer**...

–Aha! Manager, dragă!

–Tot aia, dar bine, mersi pentru traducere!... Deci, vin organele de la DNA, de la Parchet, de la Parlament, de la Guvern, de la dracu mai știe de unde, că s-au înmulțit organele astea care te acuză, de nu-i adevărat! Doamna Luana, îmi dați voie să spun cu indecență **organe care ne regulează?**

–Vai, domnu coleg, dar îmi face plăcere să constat că am un coleg atât de cult și cu un vocabular atât de bogat!

–Frumos spus – bravo, Luana, foarte bravo!, interveni Ioncelu. Ce e drept, nu mă așteptam...

–Scuză-mă, am vrut să spun atât de omenos, de corect și deschis-academic, încât **chiar spune exact ce gândește**, continuă Luana...” (p.82-83)

Fire religioasă, are uneori tangență cu Biserica, indirect, ce e drept: „Ești credincios, adică frecventezi biserica?

–Deocamdată, răspunse Ioncelu în locul lui Andricuț, o frecventează doar pe doamna preoteasă, când preotul e la liturghie...

–E adevărat, Andricuțule?, întrebă medicul zâmbind.

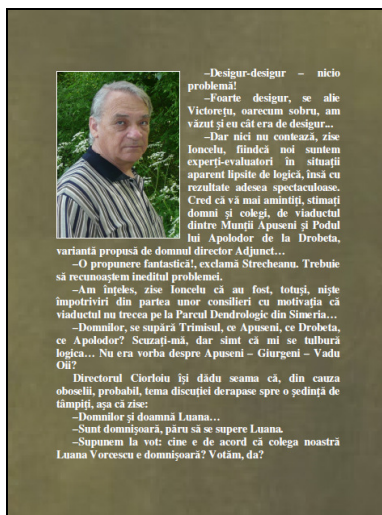
–Câteodată, da, e adevărat...

–Câteodată?!

–Da, când lipsește părintele, fiindcă ne trebuie intimitate, nu liturghie și slujbă!” (p.57).

Nu are ticuri verbale, nici bâlbe, pentru că vorbirea sa este adaptată la situații și e mobilă, precum caracterul său. Dacă inițial își asigură în mod repetat colegii că nu dorește funcție de conducere, situația se schimbă în momentul în care este numit director al unei fabrici de scobitori și chibrituri, începând cu data de întâi aprilie, adjunctul urmând să fie ales chiar de el.

În final, o alege pe colega lui, Luana Vorceșcu, economist-grafolog, cea pe care o admira fățiș. Oricum, relația lui cu Miruna, arheolog în București, „devenise tot mai obositoare”. (p.119). Cu Luana→

pleacă în vizită la tatăl acesteia în Zambia de Sud, unde se logodește cu ea, iar tatăl fetei, un prosper om de afaceri, îi promite că poate contribui „și la finanțarea fabricii de chibrituri și scobitori și la construcția hangarului pentru viermii de mătase...” (p.153).

La polul opus personajului Andricuț Strecheanu se află **Adjunctul**, cel care are funcția obținută pe căi politice, nicidecum pe competențe:

„Iar ați cacofonizat, dom director!...”

–Domnu coleg, zise directorul cu un început de enervare, o singură dată dacă mă mai corecți... Vă rog omenește: pentru cacofonii să nu mă mai întrerupă nimeni, clar?

–Am înțeles: vot de blam!, zise Victorețu.

–Vezi că știi? Și, încă o chestie, dragi colegi, dacă n-ați priceput până acum: eu am fost numit aici politic nu ca să mă ocup de gramatică – împede? Chiar la primirea sarcinii, domnul prim-vicepreședinte al partidului nostru m-a întrebat în glumă:

–Domnu coleg, vă place gramatica?

La care, normal, am răspuns hotărât:

–Mie!?! Păi, neam de neamul nostru am fost agramați, ce naiba! Pentru noi, școala a fost școală, ca să nu mai vorbesc de studiile superioare... Sper că am fost clar înțeles...” (p.27). Sau:

„Mersi! Deci, domnilor colegi, ceea ce este și mai important este că avem datoria cetățenească să votăm, să alegem pe cine trebuie, adică candidați în care avem încredere pentru ca cu toții, noi, poporul...”

–Mă scuzați: ați zis două cacofonii...

–Da, și? Măcar atâta drept am și eu în calitate de director, nu?

–Yees! Uraaa!...” (p.25).

Acest Adjunct dorește să fie spiritual, să acapareze atenția subalternilor prin bancuri la care aceștia trebuie să râdă, altfel... se vor găsi motive să fie sancționați:

„Stimați colegi, vă spun un banc, deee...”

Azi, la fel...

–De?, vrea să știe pe loc Victorețu.

–De facem pe noi, răspunde Luana de fiecare dată întrerupându-l, știm-știm... Domnu Adjunct, îmi dați

voie să râd anticipat, că trebuie să transmit situațiile astea la FOR?

–Bine, râde-te, o îmbie Ioncelu, să nu te rânjești ca iedu cel mic...

–Mersi! Uite, trec pe la budă și apoi trag niște hohote la bancu domnului Adjunct – e okei?...

Iar Adjunctul spune bancul și râd toți, cu sughituri, neapărat cu sughituri – Andricuț totdeauna cu un sughit-hohot în plus după ce o pățise cândva:

–Domnu' coleg, dumneata, de ce nu te distrezi?, l-a întrebat Adjunctul oarecum ofensat. Ești prea sobru, nu ți-a plăcut bancu meu, ori ți-a murit mâța în...

–El nu se știe hlizi, zise Varvigeanu împăciuitor. Încă nu se știe, dar dacă-l ardeți cu o sancțiune, va râde regulamentar, vă garantez, dom Adjunct...

–Ei, dom director, cum să nu-mi placă? Da râd acasă. Știți? Mie-mi place să râd, să mă distrez singur, într-un cadru intim, e o moștenire de la taică-mi-o, adică din familie...

–Și râzi mult?, îl întrebă Ioncelu.

–Cel puțin zece minute, însă depinde de valoarea bancului...

–Preiau ideea, zise Luana.

–Desigur, așa, din patriotism local, continuă Andricuț, îi însoțesc la râs și pe colegi, da numa după ce termin situația cu raportările pe primele nouă luni ale anului...” (p.72-73).

Ședința de analiză nu poate fi ținută în mod normal din pricina discuțiilor, pe cu totul alte teme, dintre funcționarii participanți:

„Li-ni-ște! Liniește!, zise Adjunctul ridicându-se în picioare. Aruncați în derizoriu o ședință de analiză, domnilor? Ce-i cu voi? Mă rog, cu dumneavoastră... Vă simțiți cumva ca niște internați la casa de nebuni?

–Daaaaa!, strigară cu toții.

–Vreau la Psihiatrie!, zise cu glas tare Varvigeanu.” (p.97).

Luana Vorceșcu, fiica unui om de afaceri din Zambia de Sud, personajul feminin din biroul cu pricina, este economist-grafolog, mai târziu „șefa serviciului Plan-Aprovizionare-Desfacere” (p.69-70), dar în final ajunge director economic la noua firmă, însă numai după logodna cu Andricuț Strecheanu, numit director fără concurs. Este născută în România, „În cartierul Luca Vraiește din municipiul Gaița...” (p.69), dar „cu studii la distanță (...) și cu

masterat în insolvențe și falimentări.” (p.70). Despre ea gândește obiectiv Strecheanu, cel care în final îi va deveni logodnic: „...iat-o pe Luana în mărime naturală, posesoare a unui nume straniu-exotic, gata-gata să debiteze elucubrații stupide fără să clipească, fără să țină seama unde se află și în prezența cui...! Cu o grimasă de adorabilă și infatigabilă inocentă, spunea adesea propoziții care-l făceau până și pe directorul Adjunct să roșească, el, care râdea până la leșin de propriile glume, vechi, stupide și obscene, apropiindu-se periculos de-un posibil preinfarct.” (p.72). Se enervează doar atunci când cineva i se adresează cu apelativul „doamnă”, în loc de „domnișoară”:

„Nu mă mai întrerupeți, doamnă!, se enervă rapid Adjunctul.

–Domnișoară!

–Bine, domnișoară, da, ce naiba, doamnă, domnișoară, nu-mi mai respectă nimeni autoritatea în instituția asta?

–Am făcut, cumva, sex amândoi, de-mi ziceți doamnă?, îl întrebă Luana liniștită. Că nu-mi amintesc...

–Nu-ți face probleme: toate femeile frumoase uită – e un specific al...

–Subscriu, zise Ioncelu.” (p.91).

Limbajul și raționamentul acesteia nu se deosebește prea mult de cel al colegilor:

„Hai, domnule, că sună!, îi intră în auz, de undeva de departe exclamația colegei, devenită între timp șefa serviciului „Plan-Aprovizionare-Desfacere”. **Să-mi bag picioru'**, dacă nu sună fain... Uite, eu nu pot cugeta la nivelul ăsta, de fapt, nici nu mă interesează – ca să fiu sinceră. A fost, a trecut – adio!

Vorbe de șefă, demonstrația, voită sau nu, a impotenței sale intelectuale, sau, mai blând spus, nivelul său de cultură generală! În context, piciorul ei? Superbă construcție anatomică, nu degeaba o trimitea directorul Ciorloiu în delegație zicându-i:

–Du-te, măi fată, că unde nu pot rezolva unii cu capu, tu rezolvi cu...” (p.71-72). Din aprecierea directorului Ciorloiu deducem că era și frumoasă, nu doar descurcăreață...

Inodor Ciorloiu, directorul, are o părere bună despre subalternii săi:

„Știam eu că am un colectiv de subordonați inteligenți, păru să se bucure Ciorloiu.→

–Să nu exagerăm: nu sunt inteligenți, ci au momente de istețime, preciză Adjunctul.

–Așa-așa e!, aprobă cu oarecare entuziasm Varvigeanu. Doar noi știm cu ce eforturi reușim să fim inteligenți!...

–Vai nouă!, exclamă Ioncelu.

–Subscriu, zise și Luana.” (p.104).

Trimisul FOR-ului, **Onu Viermorel**, este uluit de comportamentul acestor funcționari cu studii, de gândirea și limbajul lor în timpul unei ședințe de analiză:

„Delegatul Viermorel privi pe rând la ei și nu-i venea deloc să creadă că acești oameni cu pregătire, cu pregătire superioară, la urma urmei, se comportau exact ca niște inși gata-gata să fie băgați în cămăși de forță și duși la Spitalul de Psihiatrie.” (p.86).

Agasat și revoltat de stâlcirea numelui său în fel și chip, le solicită atenția concentrată asupra problemelor stringente:

„În sfârșit, haideți să terminăm odată cu mascarada asta!, se supără Onu Viermorel. Și nu mă mai tot botezați, domnilor!...

–Aha!, se destinse Luana. Bănuiam eu că ședințele astea de analiză trebuia să poarte alt nume...

–Cine e pentru?, întrebă Varvigeanu.

–Pentru?, întrebă Andricuț. Pentru ce să votăm?

–Să le zicem mascarade ședințelor noastre de analiză, conform indicațiilor domnului ministru Viermoreanu, Trimisul de la FOR...

–Indicațiile mele?! Am spus eu așa ceva? Și-apoi, nu sunt ministru, nu-mi atribuiți funcții pe care nu le am... Eu, se descotorosi Viermorel, doar am constatat, domnilor, n-am indicat...” (p.92).

Când discuțiile derapează de la ordinea de zi, Viermorel intervine iarăși:

„–Liniște!, păru să se supere Trimisul de la FOR. Dumneavoastră nu aveți măcar un pic de respect?

–Ei, cum să nu avem, domnu? Sigur că avem, se auzi o voce mormăită, dar nu-l purtăm cu noi, să nu ni-l fure cineva, că se înmulțiră hoții în toate domeniile... (p.28).

Naratorul își valorifică din plin spiritul de observație, elaborează diverse conexiuni sau transpune totul

în forme expresive de limbaj, stârnind adevărate izbucniri de râs. A conturat cât mai bine tiparele comicului valorificând în primul rând limbajul, dar nu a ocolit nici comicul de situație, de caracter, de nume (Tania/tenia, p.63; Viermorel/toate derivatele acestui cuvânt) sau de intenție. Prozatorul a căutat mereu slăbiciunile omenești, dezacordul dintre aparență și esență, dintre ideal și real. Ironia, umorul, sarcasmul și satira sunt mijloacele care susțin comicul, un comic spontan, îngăduitor, însă manifestat sub forma unei ironii ușoare, indulgente, așa cum ne-a obișnuit deja Dumitru Hurubă în scrierile sale. Și este evident că întreaga întâmplare descrisă este comică: toată această agitație, situații compromițătoare, amenințările și mijloacele de șantaj pentru obținerea de fonduri, de subvenții reprezintă o sursă de comic: „Auzi, **grand maman**, vorbește lumea-n târg de niște chestii amoroase în care ai fost implicată – știi ceva despre?

–Nu, dar mor de curiozitate...

–Nu vreau să te omor, așa că îți propun o afacere: știu că ai relații puternice la FOR...

–Să zicem că am – și?

–Simplu: chestiile alea rămân între noi, iar tu pui o vorbă pentru finanțarea Fabricii „Gaița” și Crescătorii viermilor de mătase. Ce zici, batem palma?

–Încerci să mă șantajezi, Andricuțule? Drept cine mă crezi?” (p.45).

Cu toate acestea, i se confirmă obținerea finanțării când, după doar „patru zile îl sunase delegata de la FOR:

–Ei, ce zici **coolule?** Îți place lucrătura mea?

–Ați făcut-o de frică?

–Mai vorbim noi!, zisese ea ca un fel de amenințare. Dar în vocea ei, Andricuț simți și o nuanță de căldură femeiască.” (p.53).

Lumea de azi, zugrăvită cu mult haz în timpul acestor campanii electorale ori după, nu diferă prea mult de cea de ieri, prezentată de marele nostru Caragiale, rămas *mereu actual* prin opera sa. Dar iată o descriere magistrală făcută de alt personaj al romanului:

„–În sfârșit, stimați colegi, zise Victorețu, avem violență legală,

corupție pe față, nepotism pursânge, programe europene pentru hoții, instituții de spălare a creierelor de cunoștințe generale, violuri, crime, perfecționare în lingușiri politico-administrative și escrocherii... Am văzut ultima ordonanță a guvernului...” (p.48).

Nu e de mirare că, începând de la vârful ierarhiei sociale și terminând cu funcționarii ședințomani de la instituția mai sus amintită totul pare întors pe dos, frizând nebunia, chiar și dorințele:

„–Liniște!, țipă Adjunctul brusc ridicat în picioare. Vreți să creăm impresia că suntem o casă de nebuni, că suntem internații de la noul Spital de Psihiatrie?, rânji el.

–Daaaaaa!, răspuseră subordonații în cor și aplaudând.

–Ce-ar fi să-i spunem balamuc, încercă să îndulcească lucrurile Ioncelu.” (p.91).

În roman sunt amplificate ironic absurdități sociale și umane, întâlnim exagerări intenționate, dar și caricaturalul în creionarea protagoniștilor, cu intenția clară de remedierea acestora.

Umorele devine așadar și un mod cultural subtil de implicare în analiza contradicțiilor și nedreptăților vieții sociale, un mod cultural de a percepe imperfecțiunile sociale, de a trăi eșecurile, neîmplinirile, e o atitudine pur existențială, cum frumos și corect remarcă Tudor Vianu în scrierea sa *Estetica* și anume că *umorul apare ca o demascare, dar una care ajunge să descopere o valoare înaltă sub aparențele umile, mai stângace, care o ascund. Rădem în ambele prilejuri, dar, în primul caz (al comicului), pentru a pedepsi, și în cel de al doilea, pentru a răscumpăra. Veselia noastră are în fiecare din aceste împrejurări câte o altă semnificație. Iar a face „haz de necaz” rămâne modalitatea terapeutică de ieșire dintr-un impas, dintr-o situație penibilă, de a suporta eșecurile și dezamăgirile pentru a le depăși, pentru consolare, pentru revenirea la o stare optimistă a scriitorului.*

Umorele maschează, în asemenea situații, tristețea, dezamăgirea, descurajarea, disperarea, căci romanul în discuție este o imitație a vieții, oglindă a obiceiurilor, imagine a adevărului. De aceea opera lui Dumitru Hurubă nu este una pesimistă, dimpotrivă...

Întâmplări cu personaje reale

Într-un univers dinamic de proză scurtă derulat cu o iuțea cinematică ne invită Aurel Podaru cu noua sa carte intitulată *Întâmplări cu personaje reale*, apărută la Editura Casa Cărții de Știință, în 2021. Această alcătuire literară narativă reunește mai bine de cincizeci de titluri, prin care autorul dă ființă unui tărâm evocativ fascinant, printr-o introspecție lucidă și un tonus reverberant. Toate minuturile literare se constituie într-un corpus narativ autentic, printr-o amprentare afectivă și topofilică, pornind de la inserții autobiografice, într-o condensare real-ficțională bine meșteșugită, din care nu lipsesc ludicul temperat, ironia fină, umorul, patosul evocării, pasajele moralizatoare și refreshizantele elemente de inedit și imprevizibil artistic, care dau savoare și sens scrierilor.

Sunt istorisiri în care emoția și tandrețea se îmbină armonios cu profunzimea și raționalul, pagini de proză antrenante, fortifiante spiritual și cu o doză de umor transilvan care hrănește cititorul și îl prinde în mreje. Într-un evenimential dens, paginile de proză scurtă alcătuiesc, după cum susține Monica Grosu, în „Cuvântul introductiv”, cu o finețe de observator critic al operei, „un album memorialistic atipic. La nivelul întregului, vocea cu semnificație este cea a nartorului memorialist, cel care pune lumea în rama sa potrivită, oferind unghiul favorabil și detaliul semnificativ”.

Toate locurile devin privilegiate prin amprenta afectivă și prin latura experiențială, în delta narativă revărsându-se atât amintirea unor evenimente trăite de autor, mărturisite, momente de cotitură ale vieții, definitorii prin acele întâlniri de kairicitate, identitare, care hotărăsc destinul omului și îi dau sens, cum au fost întâlnirile cu Nicolae Steinhardt, cu profesorul Ion Vlad și prin acesta cu Pavel Dan. Cu gustul de pâine al cuvântului și cu darul ei atemporal ne întâlnim în paginile de proză scurtă *Prin Ion Vlad la Pavel Dan, Monahul de la Rohia*. Și începând de la întâlnirea cu profesorul Ion Vlad drumul l-a purtat pe scriitorul Aurel Podaru o viață întreagă către Pavel Dan, scriitorul realizând o muncă titanică de recuperare a operei prozatorului din Triteni, având privilegiul de a reconstitui și publica *ediția critică integrală: Pavel Dan, Opere, Editura*

Eikon, Cluj-Napoca, 2012. Dealul și valea sunt elemente toponimice care definesc spațiul natal, de altfel dinamica sistemului vale-versant este o constantă a peisajului transilvan. Dealurile în opera lui Pavel Dan apar într-o magică formulare metaforică, „valuri împietrite”, poetul Ioan Mărginean amprentând acest teritoriu arhetipal: *doina ta se-neacă-n dealuri-vale*, o tristețe-bucurie, pe care aș asocia-o cu „răsu-plânsul” stănescian sau cu „dealul-vale” paveldanist. Toate aceste filamente lingvistice se așază pe o profundă învățare a limbii, despre care depune mărturie scriitorul Aurel Podaru în povestirea *Omagiu la centenar* și aduce mulțumiri dascălilor de limba și literatura română: *aici mi-am găsit modele a căror icoană o port cu mine pretutindeni*. Las cititorului bucuria interioară a textului.

Paginile de proză scurtă sunt episoade trăite, retrăite sau imaginate, care propun o reprezentare a lumii din orizontul local apropiat, atât geografic cât și afectiv, însoțite de emoție, de cunoaștere reflexivă prin intermediul unei întâmplări, a unei întâlniri, a unui moment fabulos, toate cu un suculent sensorium, pe care îl dăruiește cititorilor. În cadrul istorisirilor vocea autorului se împletește cu cea a oamenilor, cu a indivizilor care istorisesc. Și pentru o clipă totul este suspendat, eternizat prin povestire, această magică poartă prin care pricepătorul și discernătorul scriitor cucerește pe cei care vin să guste din izvorul poveștilor. Timpul povestirilor împletește pe cel obiectiv cu cel subiectiv, al naratorului, care pornește într-o aventură retrovizoare, o perieghază prin memorări și amintiri, prin frânturi de viață și trăire, iar aceste

decanțări estetice sunt filtrate printr-o memorie, care iată, se dovedește vie și lucidă, în stare să reaseze pe diapozitivul introspecției fapte și locuri, oameni și evenimente, lucruri și limbaje, într-o narațiune dinamică, bine încheată, concisă și de efect.

Am citit cu încântare proza scurtă intitulată *Plouă pe Hârcana*, o furtună năprasnică se sloboade peste *Hârcana, cătunul din Hotaru Turzii*, unde, *de peste două luni de zile n-a mai căzut nici măcar un strop de ploaie*. Un panoptic natal cuprins de furiile cerului se transformă într-un câmp ficțional efervescent. Interioritate și veleități literare.

Miniatura literară *Desculț, spre Runcu Salvei* este o rememorare a unei întâlniri, de mare valoare afectivă, cu Ioan Pinteș, într-un orizont local cunoscut, împrejurare care își are peripețiile ei. Momentele evocate distilează umor fin, atitudine și nădejde.

Volumul de proză *Întâmplări cu personaje reale* reunește o seamă de istorisiri și evenimente, multe dintre ele intim legate cu domeniul cultural, cu o acoperire temporală de o viață de om, începând din perioada de formare a școlarului, a studentului și continuând cu viața și încercările omului și a scriitorului Aurel Podaru, care reunesc în flashurile prozei scurte reconstituiri de evenimente, povestea cenaclurilor literare, evocări aniversare, omagii oamenilor de seamă întâlniți pe poteca vieții, voalate, alteori fățișe, în nuanțe comice uneori sau păstrând rigori clasice, alteori mustind de ironie sau povestiri ascunse în pasta narativă a parabolei sau cu evidentă tentă moralizatoare, la care se adaugă pagini picante despre idile adolescenței, îmbibate de un senzualism inocent, pe care cititorul, de bună seamă, le va gusta cu plăcere. Întâmplări sau notații se pot metamorfoza în pagini de proză bine scrise.

Prozele scurte reunesc o onomastică variată și toponimii care polarizează un spațiu larg transilvan, cu prevalarea teritoriului natal, care, prin efortul creator al plămuitorului, se spiritualizează și devine topos ficțional. Volumul *Întâmplări cu personaje reale* este o cronică retrospectivă a unor evenimente-mărturii din viața scriitorului Aurel Podaru, proza acestuia dobândind profunzime prin componenta reflexivă care își află prilejuri și pe care o regăsim în năvoadele textului narativ.

O pescuire, de cuvinte, minunată!

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

Un metaroman-antidot la vreme de
pandemie

ARS EXPECTANDI

Mic manual de tehnica așteptării

Făcându-i-se dor de personajul din „Conversație pe Titanic” (2001) pe nume Caterina Savu, care avea atunci 29 de ani, Dna Magda Ursache, prozator de mare forță și publicist de justițiară ținută critică, își propune să continue povestea acestei femei, într-un roman cu un titlu care ar putea interesa: „Dragoste cu gust de dragoste” (formularea aparține medicului străin Onur, adresându-se Caterinei: „Ai putia să simți dragoste cu gust de dragoste, Katherine.”, p. 43). Femeia are acum, în primul an de pandemie Covid 19, 51 de ani nemişcați, dar arătând ca de 40, și acțiunea se petrece la Iași, unde protagonista este realizatoare de *talk-show*-uri la postul TeleNext. Aici îl invită pe dr. Onur Arda, de 53 de ani, un bărbat înalt, nu neapărat gras dar corpulent, cu ochi negri și rostirea specifică unui arab cu distincție de „stranger”, dar „un bun român, cu drag de cei disprețuiți și neglijați de doctorii cu tarif”, care se afla la Iași în interes medical (făcea parte dintr-un grup de lucru, de analiză a virusului și măsuri, coordonat de la București).

Întrebat câți oameni a salvat de la moarte, medicul de origine persană – nu prea iubit pentru măsurile restrictive luate: starea de urgență din 16 martie, apoi trecerea la starea de alertă, cu distanțarea socială, purtarea măștii, limitarea/interzicerea deplasărilor ziua și noaptea, închiderea localurilor publice etc. – spune că nu a ținut numărul, doar că „medicul te salviază, sistemul te omoară”, iar tot ce își dorește este să facă o schimbare în bine „în sistemul medical de urgențe” din România. Suferind, în drum spre casă, o cădere de calciu, lipotimie, „bărbatul cât Rarăul”, care o însoțea, a intervenit imediat, ducând-o pe realizatoarea *talk show*-ului acasă, unde o veghează toată noaptea, lămurind-o în privința stresului acumulat și a modului de viață ce se impune. „Am intrat în jocul dragostei și al întâmplării cu un nod dureros în stomac”, consemnează Caterina Savu la 1 august 2020.

Narațiunea începe la 31 iulie și se continuă până la 1 decembrie 2020, însă e mai complicată, ca scriere, decât așa de cursiv cum ne-am început noi prezentul comentariu.

Romanul înaintază, paralel, pe două registre (și în mai multe episoade), unul aparținând Magdei U., începând

din 30 iulie 2020 (care este și nu este în totalitate autoarea Magda Ursache), celălalt reprezintă consemnarea Caterinei, începând cu episodul datat 1 august 2020 și sfârșind cu cel din 1 decembrie 2020.

„Ars expectandi” este „o carte-antidot la vreme de stress”, dedicată „lui Petru, într-adins”, cum ne încredințează autoarea încă de pe pagina de gardă, depășirea marelui impas făcându-se prin acest „mic manual de tehnica așteptării”, materializat într-o interesantă și pasionantă „poveste de dragoste” care, dacă nu e, nimic nu e, conform principiului paulin.

Dar a scrie azi un roman de dragoste și, mai mult, readucând în scenă protagonista dintr-un altul scris în urmă cu două decenii, nu e deloc ușor, dimpotrivă problemele acestea și le pune Magda U. încă din primul episod al „Jurnalului de bord”. Dincolo de scrierile Magdei Ursache, în care „eroul principal este România tranziției, cu relele și bunele ei” și în care apar atâtea destine rupte, „prinse în cușca obsedantelor decenii”, în general „eșecul profesional, dar și erotic” (ca în „Rău de România”, „Astă vară n-a fost vară”, „Strigă acum” ori „Bursa de iluzii”), romanul intenționat va trebui să reconsidere raportul *memorie-istorie-ficțiune*, acel „mai-mult-ca-prezent” întâlnit în cele șase romane de până acum, construite cu un „discurs ficțional pur”. Totul poate intra într-un roman (un pic din toate, cum zicea Barthes), scrie autoarea, ceea ce contează însă este „montajul”. În „docu-roman” se amestecă produsele imaginării cu acelea ale „documentarului”, apoi elemente de eseu, de jurnalism, de fapte evenimentiale. În acest fel al re-dării realității trecute prin suflul, „non-ficțiunile din proza mea sunt mai mult decât biografemele mele” (așa cum se întâmplă în „Bursa de iluzii”). Așadar, ca la Goma, nu „verosimil” ci „veridic”, căci „literatura se naște din realitate (viață), dar și din raftul cu cărți de istorie”, precum face Stendhal cu oglinda lui purtată de-a lungul drumului („Oglinda o plimbi și pe drum, și de-a lungul șirului de cărți”, scrie autoarea în acest prim episod al „Jurnalului (său) de bord”).

Astfel, în romanul de față vom întâlni din plin „aluvioni de biografeme” din viața Magdei U. și „tehnica detaliului”, dar – suntem preveniți – „narratorul nu sunt eu (confuzie voită, poate)”. Deși are rezerve față de ironiile

postmoderniștilor la adresa *descriptologismului*, Magda U. va aprecia la aceștia acea recuzită pe care o experimentează și d-sa la rând, mai mult sau mai puțin (*fragmentarismul, ambiguitatea, colajul cultural, aluzia livrescă, ludicul* „jocul de-a una și de-a alta”, *pașiștea, autocitarea ironică* etc.), deopotrivă „emoție” și „mult acid”, reducând decalogul scriitorului la doar trei „porunci”: *răbdare, credință, iubire*.

La rândul ei, Caterina Savu, în episodul inițial, remarcă la Magda U., o tristete adâncă, la 7 august împlinindu-se „7 ani de la plecarea Bătrânului” (se știe că e vorba de universitarul și etnosoful Petru Ursache, mort într-un spital iașiot, prin eroare și băjbăială medicală, căruia i s-au editat de devotata soție nu mai puțin de șaisprezece cărți, mai multe decât ar fi tipărit el fiind în viață, după cum se exprimă preotul duhovnic Ioan Cr. Teșu de la Facultatea de Teologie a Universității cuzane).

„Am fost și eu, mărturisește Caterina, prăbușită, destrămată, nimicitor interior după despărțirea de Silver” medicul, primul bărbat din viața ei („*my first*”), și el de origine persană precum dr. Onur din prezentul povestirii. Lui Silver i-a urmat sensibilul poet Aurel Savu, într-o căsnicie de patru ani, din care ultimii doi în camere separate... Dacă la Aurel Savu, fostul coleg de la catedra limba română pentru studenți străini, a ținut, spune Caterina, pe celălalt, Silvestru Asan, l-a iubit, cu acesta cunoscând „jumătatea sa trupească”. Dar insensibil, afemeiat și consumator de alcool, dr. Silver o va dezamăgi, femeia →

ZENOVIE CÂRLUGEA

matură dorindu-și, în sfârșit, o relație stabilă și, mai presus, una de adânci trăiri sufletești („Doamne Dumnezeu, fă să am parte cu Onur nu numai de fior trupesc, ci de Fior. Cu majusculă.”).

Foarte bine reliefată, personalitatea medicului Onur, care făcea parte dintr-un grup mare de analiză a virusului și dintr-altul tot mai mare de comunicări, impresionează prin fermul devotament de „urgentist”, care, până la vaccin, în pofida tuturor negaționiștilor și adversităților (pe care le-am văzut la adresa medicului Arafat, cu care personajul se aseamănă foarte mult), recomandă păstrarea distanței, protejarea cu mască, dezinfectia mâinilor: „Abia atunci lanțul astă se rupe și scăpăm.” Că autoarea preia în portretul doctorului Onur, care-și făcuse liceul la Damasc și facultatea în România, activând aici mulți ani ca voluntar, fără salariu, multe din elementele portretistice și de personalitate ale coordonatorului SMURD, dr. Raed Arafat, inclusiv vorbirea în „românaaraba” acestuia, este un fapt evident (de fapt, dr. Onur a lucrat în echipa lui Arafat la constituirea Smurdului: „L-am susținut. Eu eram și mai tânăr decât el.”). Musulman nepracticant, dr. Onur declară că totdeauna „Coranul meu e cartia de medicină”. „Eu rămân altă parte decât Raed Arafat” – îi spune Caterinei, nesusținând că măsurile luate de ministrul Nelu Tătaru sunt impecabile, nici că Guvernul ar acționa perfect, cu atât mai puțin acceptând ideea altei „somități” ajunsă în politică, după care vârstnicii de peste 65 de ani ar trebui izolați în locuri special amenajate... „Nu-i triaba mia să fiu avocatul guvernului, doctorul de urgență trebuie să fie numai avocatul bolnavului, tot și tot, iar mediatizarea negativă a medicilor nu ajută”, declară „doctorul de la București”, Onur, într-o emisiune TV cu Dan Radovan. Toată degingolada produsă în societatea românească din primul an de pandemie, cu vocile pro și contra, cu suspiciunile privind planul secret de asasinare în masă pus la cale de oculta mondială, cu întregul carusel de măsuri restrictive, inclusiv carantinarea generală sau parțială, și contestări mitingiste susținute de anumite televiziuni și de opoziția politică privind macabra izoletă (sicriu de plastic plimbător), „neconformitatea” măștilor și mai ales afacerile de miliarde făcute de guvernanți (hoțul strigă hoții!), tot tamtamul cu poliția și jandarmeria abuzând cetățenii, cu falimentarea HORECA, cu închiderea școlilor și interzicerea pelerinajelor religioase, cu munca de

acasă, cu încălcarea „dreptului la libertate”, - totul este de regăsit în paginile romanului construit pe relația de cuplu și prietenie dintre Caterina și medicul persan Onur.

Apropierea dintre Caterina și Onur („atracție magnetică”), cu „orele noastre de miere” și plimbările pe dealurile dimprejurul orașului foarte poetice, dezvăluie, însă, un sentiment puternic de gelozie din partea medicului, care vrea să afle mai multe amănunte din viața femeii iubite (citise romanul „Conversație pe Titanic”, în casa acesteia, ea fiind chemată la o ședință de redacție). „După Magda U. tu ești femeia care iubește și așteaptă”, îi spune dr. Onur, pe care Caterina îl vede „condamnat să fie veșnic gelos”. „Gelozia e un infern”, este „stereotipă”, „o tensiune care sufocă mai rău decât Covidul”, observă femeia, recomandându-i iubitului să „inventeze altceva”. În schimb, îi apreciază ideile ferme, mintea limpede, raționalismul, ținuta morală, gingășia sufletească, cultura asimilată într-un timp relativ scurt.

Ea însăși fiică de medic recăsătorit, Katy încercase să se sinucidă la 15 ani din pricina mamei vitrege. Fusesse, în timpul facultății, o lună la specializare în Franța și se stabilise la Iași, făcând presă, dar, dezamăgită de fauna din televiziunea iașiotă, cu șefi ca Pavel Michituș („mediocritatea face audiența, iar prostia, una și mai mare”), nutrea ideea de a-și deschide „o cafenea-librărie cu galerie de artă, poate și cu antichități” sau „măcar anticariat”.

Eugen Petri, Floare de Săsăran

Ideea de a scrie un roman de dragoste inspirat din propriile-i experiențe de viață este întâmpinată de Magda U., buna ei prietenă, cu rezerve. La rândul ei, Caterina se arată față de partener nemulțumită de felul în care Magda U. a zugrăvit-o în romanul „Conversație pe Titanic”: „Viața mea nu e un roman de Magda U.” Printre altele, obiecta că prietena sa îl preferase pe Aurel, hotărând pe deasupra faptelor ca partenerii să rămână împreună, într-un final „sentimentalizat”. Însă Aurel nu putuse să treacă peste „mica-marea mea infidelitate”, pedepsind-o pentru o „vină inexistentă” (se îmbrățișase cu Silver, într-o circumstanță care nu însemna decât ceva formal și nu că ar mai simți ceva față de fostul partener, infidel și insensibil).

Încercarea de a-și duce iubita la București eșuează, Caterina simțindu-se claustrată într-un oraș copleșitor, de aceea, după o lună de zile, cei doi revin la Iași.

Hotărât să rămână în Iași, cerând detașarea la noul spital, doctorul Onur (care rămâne ferm pe principiul „ca să punem virusul în izolare, trebuie să ne izolăm, altfel nu scăpăm”) va trebui să plece la Paris, timp în care Caterina cade bolnavă la pat și se neglijează cu disperare. Intervine prietena ei Magda U., care o internează în clinica particulară a chirurgului Silvestru Asan.

Într-un episod al „jurnalului de bord”, Magda U., intenționând să scrie o carte gen „Love affaire”, ar dori să actualizeze viața protagonistei, în contextul celui de-al doilea mariaj: „Acum în romanul meu, ar trebui să fie ultima noapte de dragoste și prima de război. El pleacă pentru o lună în Franța, dar o să-i las să se iubească și în ultima zi a verii. Inclusiv pe 31 august. Îmi place să-i văd făcând dragoste. Bărbatul impunător, prea înalt și prea corpolent, cu siluetă maiestuoașă, și fărăna asta de femeie (...) Este o dragoste în limitele normalului, dacă nu punem la socoteală gelozia obsesivă a bărbatului”...(p. 96).

Rămasă singură („dedulcitate la singurătate”), Caterina – „o adolescentă deghizată într-o femeie de 51 de ani neîmpliniți” – intră în reflecțiile Magdei U. cu o referențialitate oarecum consimțită, până la suprapunerea de biografeme și portret sufletec:

„Am inventat chiar un personaj de control: Magda U., pentru că am nevoie de luciditatea ei, de ironia ei. Am adus-o pe Magda U. în scenă, ca să nu se mai întrebze cititorul dacă vorbește autoarea sau personajul ei, Caterina. Deși, câteodată, nici eu →

nu mai știu cine vorbește: Caterina sau Magda U.?”

Magda U. e de părere că maniheismul islamic o să-i dea de furcă vecinei sale de apartament și că Onur „o să dezlanțuie mereu jihaduri din gelozie, în loc să ducă jihadul interior cu gelozia lui. Da, cred că e greu să iubești un persan...”. Nu un persan, ci pe un al doilea om din viața ei, de origine persană...

Compașiunea Magdei U. este mișcătoare ca a unei prietene adevărate, care ar dori ca Onur, noul iubit al Caterinei, să nu fie „un Silvester stilizat” și ca răul făcut de Silver „să fie șters de Onur”: „Să dea Dumnezeu să nu plătească scump prețul acestei micimari fericiri târzii. Mi-e milă de *l'agnelle* a mea. A intrat în viețuca ei, de ființă fragilă cu palmele roz (...) Mă rog pentru ea să nu fie o iubire dureroasă, cu suferință (a suferit destul), vreau ca răul făcut de Silver să fie șters de Onur.” „Iubirea-febră” pentru medicul Silver ar trebui sublimată în relația ei cu Onur: „Mi-a spus că împlinirea ei ca femeie a venit cu Onur.”

Și ca să scrie această poveste de dragoste, Magda U. se consultă cu D.A. și D.C., de la care primește sfaturi precum: „O iubire fără tragism e mediocră”; „Să nu abunde politica și să nu faci caz de prea multă filosofie”. Dar și despre echilibrarea dialogului în cadrul narațiunii, despre evitarea „vulgarității și vorbirii needucate”, a „derapajelor sexuale”, a evocărilor „fiziologice” ori a „urltelor animalice din jungla dormitorului” (precum face Ioana Bradea în „*Băgău*”). Căci „femeia nu e doar carne, inima ține trupul”... Amendând toate acestea, Magda U. știe ce are de făcut, ideea e de a nu face „viața ca literatură”, ci „viața ca viață”. Ar fi dorit ca, în cartea ei, prietena ei să rămână cu Aurel, însă personajul îi cam fuge de sub condei, căci „*Caterina nu-i pe de-a-ntregul plăsmuire a minții mele. Cea reală e când prea lucidă, când prea candidă.*” „*Da, Caterina din roman nu-i chiar Caterina din viața reală,* - scrie Magda U., - *dar eu cred că adevărata viață e viața ca literatură*” (p. 116).

Așa cum remarcase Denk (alias Șerban Codrin) într-o prezentare a „*Bursei de iluzii*”, intitulată „*Magda Ursache și personajul Magda U.*”, autoarea și-a dorit un *personaj în personaj*, fapt atât de vizibil și în romanul pe care-l comentăm acum:

„*Jocul de-a Magda U. e mai vizibil în romanul pe care-l scriu acum: Magda U. nu mai știe dacă personajul*

ei, Caterina, e real sau construit. Ambiguități de 7 feluri care mi se trag de la postmoderniști. Trăiesc la limită amestecul de real/ nereal din romane, pendulez între Magda U. și Caterina, sunt când eu, când ea. Mă las «locuită» de ea. Magda U., personajul, nu autorul, spune că n-are cheie romanul, cheia n-are cheie etc.”

Așadar, nu este o carte à clef, drept care, aflându-se în exercițiul ficțiunii, autoarea cere „imunitate ficțională”. Șaptezecista Magda Ursache va re-debuta în 1990, la editura „Timpul” cu *Universitatea care ucide*, apoi, la Institutul European, cu romanul *Astă vară n-a fost vară...*, în fapt scris primul, dar zăcând ani la Cartea Românească, la Bălăiță. În total are șase romane, în toate reflectându-și viața ca într-o mare, panoramică oglindă spartă. Concentrată în cioburile acestei devălmașe, viața fierbe ca într-un cazan sub presiune, ficțiune și realitate realizând un produs artistic final ingenios, inteligent și bine temperat, dar de mare frământ sufletesc și de largă respirație spirituală, ca nevoie urgentă de eliberare, de redempțiune, de ieșire mântuitoare la liman... Ficțiunea se inspire din situații reale, iar Magda U. s-a vrut „*alter-ego* al meu”. În romanele sale se pot identifica biografeme/ autobiografeme, mărci ale livrescului: „Scrie romane cu de toate: bibliografie, glosare, note subsolice și speră să obțină de la cititorii ei un trofeu. Trofeul prozatorului singur.”

„Eu m-am simțit atât de bine în cuibul albastru din ochii lui Petru, vreme de cincizeci de ani”, mărturisește autoarea într-o convorbire cu Caterina ei, din viața căreia Magda U. vrea să facă un roman. Ea vedea cum „frățica” tânjește după iubitul plecat, abia așteptând reînțorcerea acestuia din Franța, ca să trăiască din plin „vara de noiembrie” a Sfântului Martin, după augustana lună de miere sfârșită cu despărțirea de la 1 noiembrie.

„Durerea absenței lui Onur a schimbat-o la față pe Caterina”, Magda U. o găsește având o paloare „bolnăvicioasă”, ba mai mult va sări în ajutorul prietenei ducând-o în clinica lui Silvestru. *Ciudățica* prietenă (măritându-se cu Harap Alb, cum l-a poreclit Silver), care la București „în casa aceea somptuoasă, ca a califului din Bagdad”, s-a văzut „dislocată”, nu se simte bine decât la Iași, în dulcele târg, de unde acum îi duce dorul iubitului. Onur, unul din doctorii fără de arginți, fiind comparat cu Vasile Voiculescu sau cu C. D. Zeletin, este iubit cu o patimă fără margini: „Habar

n-ai, Magda U., cât de bine îmi este cu el. Îl iubesc în întregime: de la zâmbetul răvășitor la scăpările de limba română.” De aceea va trebui să aștepte, având „antrenament la singurătate”.

Dincolo de unele referințe sau auto-biografeme reluate (precum aspecte din viața universitară, cu tot felul de ipochimeni și colaboraționiști, între care apar figuri luminoase precum eminescologul Mihai Drăgan sau Luca Pițu; acțiunea concertată a lichelelor, în numele corectitudinii politice, de atacare a valorilor naționale consacrate, de la „Miorița” la Eminescu, Sadoveanu, Călinescu etc.), autoarea accentuează ideea că în toate romanele Magdei U. cele mai nefericite sunt „femeile care așteaptă”, e o așteptare „în miez cu disperare”, o fericire „în miez cu disperare”, o dragoste „în miez cu disperare”, cum scrie Caterina. Această *temă a așteptării* ar dori s-o transpună într-un „manual de tehnica așteptării” numit „*Ars expectandi*”, un mic sau mare *tratat* despre „expectare”.

„Mai e puțin așteptarea” o anunță Onur Arda de la Paris, iar prietena Magda U. o întărește cu prezența și povestirile ei. Caterina, internată cu anemie gravă, se va recupera psihologic și emoțional, dar și cu transfuziile administrate de dr. Silver, asigurându-o că de întâi decembrie „veți fi acasă la voi, în Copou”. Onur sosește și „i-a atins (bolnavei dormind) obrazul alb ca varul cu buzele și fețișoara Caterinei a prins culoare”. Bărbatul refuză căruciorul, luând-o în brațe și ducând-o acasă.

De ce ar lăsa-o Magda U. să moară, conform dictonului că toate marile iubiri sunt tragice?! Chiar dacă femeia are obsesia sinuciderii „ca mai toate personajele dumneavoastră”, observă Daniel R. Așadar, potrivit ar fi nu un final de telenovelă, ci unul „de basm”. Dacă Petrarca a pierdut-o pe Laura din cauza *Ciumei bubonice* din sec. al XIV-lea, Magda U. nu vrea s-o piardă pe Caterina, în sec. al XXI-lea, de altă ciurmă, prin urmare le urează personajelor sale „Spor la fericire, dragii mei, până când moartea nu vă va despărți...”

În romanul pe care și l-a propus să-l scrie, numit „*Ars expectandi*” (Eikon, București, 2021, 228 p.), Magda U. mărturisește, în ultimul episod al *Jurnalului* (său) *de bord*, că a procedat la combinarea amintirilor sale cu ale Caterinei, „personajul meu, deci invenție”, împrumutându-i câteva biografeme din „deceniile personale”, copilăria și adolescența, una mai tristă decât alta, precum și „ceva minunat din drumețiile mele cu tata prin munții Buzăului”. →

UN ROMAN APROAPE DUPLICITAR

M-am apropiat greu de această carte - **Hristosul de tablă** (Editura Mantaua lui Gogol, 2021, București) - controversată și, cel puțin prin titlu, menită să umple spațiul dintre nihilism și cucernicie. De fapt, lumea în totalitatea ei.

Nu sunt un habotnic, dar cred în Dumnezeu și nu mi-a fost niciodată indiferent cum se vorbește despre Mântuitorul nostru, despre Fiul Omului. Ori de câte ori mă gândesc la Hristos am în vedere cuvintele lui N. Steinhardt: ... *cred că Hristos este adevăratul. Dar și dacă nu ar fi, l-aș alege pe Hristos fiindcă este supra-adevăratul* (Nicolaie Steinhardt *răspunde la 365 de întrebări adresate de Zaharia Sângeorzan*, p. 131).

Deși cu un titlu mai puțin obișnuit, romanul semnat de Mihai Hafia Traista pornește de la un fapt real, de la existența unei troițe rurale, cum sunt multe în satele noastre, cu imaginea lui Hristos, pictat pe tablă, macerată Populat de un personaj colectiv - lumea peștrișă și pătimașă a satului maranureșan - se detașează până la urmă figura lui Ieremia Dragoban, un netrebnic, cunoscut ca

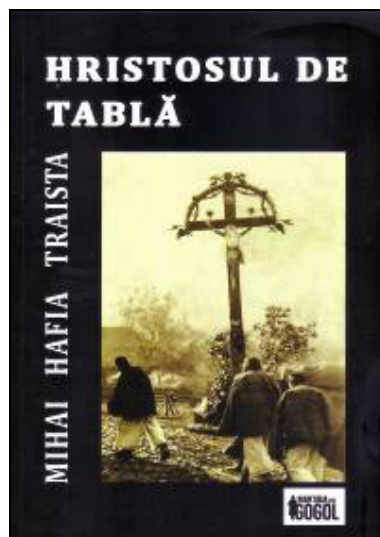
un găinar sărăntoc, obișnuit ca sub aco- perirea întunericii să dea iama prin păsările oamenilor.

Într-o noapte s-a hotărât să dea lovitura și la cotețul evreului Kaufmann. Pentru anihilarea câinelui a luat un *boț de mămăligă amestecat cu călți de cânepă și sticlă pisată*. Într-o oră-două câinele trebuia să moară (p. 58).

Era după Diktatul de la Viena și satul maramureșan intrase sub administrație maghiară, unde se aplica riguros politica antisemită a lui Hitler. Evreii din satul maramureșan intră în panică și caută să-și pună averile la adăpost. Taman în noaptea respectivă Kaufmann împreună cu alți doi conaționali își ascund banii și lucrurile de valoare la rădăcina unui gorun strâmb din Dâmbul Roșu. Ieremia Dragoban renunță la furtul păsărilor, urmărește din întuneric această lucrare și peste noapte devine cel mai bogat om din sat.

A dat norocul peste el și, în semn de mulțumire, construiește această troiță cu Iisus din tablă.

Din Auschwitz-Birkenau nu s-a mai întors viu decât unul dintre cei trei, Iankel Feldenstein - *deținutul cu numărul format din șase cifre - 378564* care, stupoare, găsește locul gol.

Aceasta e cartea - tonică, alertă, sprintară și captivantă, dar dincolo de conținutul ei ademenitor și bine articulat trebuie să subliniem apăsător arta autorului, abilitățile sale narative și constructive, ideea direcționară care să confere secvențelor epice o logică, un liant, o arborescență.

Fără îndolială, avem de-a face cu un romancier bine înțelenit în noime și principii scriitoricești și cred merită să fie creditat ca o promisiune a imaginarului narativ românesc.

IONEL NECULA

ARS EXPECTANDI

→Comun le este celor două, Caterina și Magda U., „*eul ca rană deschisă*” (Cioran), de dinainte de 1989 până azi; una a încercat 20 de ani să se tot schimbe, cealaltă rămânând aceeași până azi. Alături de aceste „protagoniste”, au fost aduse în scenă personajele cunoscute din *Lupercalia* scriitorincilor, dar și a teleaștilor... Scriitorinci și teleaști...

Povestea aceasta de dragoste nouă ni se pare una din cele mai importante „supraviețuiri” în *Post-Moralia* (v. cartea de dialoguri cu Adrian Alui Gheorghe „*Supraviețuiri în Post-Moralia*”, 2018). Episodul acesta, ultim, are submenționarea „*Be continued*”, ceea ce bănuim că așa se va cam termina o iubire mare!

Romanul în întregime, construit astfel pe paralelismul Magda U. – Caterina Savu, ca două oglinzi față în față în care imaginile adâncesc până la confundare, readucând astfel în discuție problema construcției epice postmoderniste, chiar a *metaromanului*,

este de o cursivitate deghizată în biografeme și auto-biografeme, utilizând, cum deja menționam, procedee din arsenalul de ultimă generație, ca să ne exprimăm astfel. Așezarea episoadelor care aparțin Caterinei cu texte poetice aparținând unor autori de azi (Ana Blandiana, Radu Ulmeanu, Gheorghe Grigurcu, Ion Scorobete, Vladimir Udrescu, Adrian Alui Gheorghe, Mihai Barbu, Dan Petrușcă, Șerban Codrin, Valentin Talpalaru, Ioan S. Pop, Claudiu Komartin, Paula Romanescu, Ion Lazu, Virgil Diaconu, Leo Butnaru, Adrian Munteanu, Marin Ifrim ș.a.) dezvoltă o apetență specială pentru poezie, cum multe pagini frează de poezia drumețiilor și peisajului românesc.

Reținem, de asemenea, în aceeași notă livrescă, numele unor îndrăgiți scriitori, care apar în auto-biografemele Magdei U., precum Mihai Ursachi, Aura Christi, Lucia Negoită, Luca Pițu, Șerban Codrin, Radu Ulmeanu, Paula Romanescu, Val Gheorghiu, Cezar Ivănescu, Dan C. Mihăilescu și mulți alții, fiecare reținut cu o amintire, cu o

referință, cu un apel motivațional.

Carte-antidot la vreme de criză, „*Ars expectandi*” este și un exercițiu de eliberare, de redempțiune mărturisitoare, o carte-manual despre „tehnica” așteptării raportată la sufletul feminin. O carte despre „golul amănării, al așteptării”, așteptarea ca stare a sufletului fiind „meru chinuitoare”, așa cum o simte protagonista Caterina Savu, ipostază de *alter ego* al Magdei U., dar și de avatar mai general aspirând la „dragoste cu gust de dragoste”...

Inteligent scris, cu o alertețe cursiv-episodică, prefirând/ cernând o poveste de dragoste dintr-o „oglină” în alta, totul fiind prezidat de poetica postmodernistă a metaromanului, resimțindu-se de stilul foiletonistic și de o mai acută urgență a diaristicii practicate, „*Ars expectandi*” întrunește toate calitățile unui roman de top care își anunță deja continuarea.

Vom avea, probabil, urmarea din al doilea an al Pandemiei de Covid 19 / SARS-CoV-2, ani de răscruce în istoria omenirii...

O cronică a Bucureștiului

Bucureștiul, fiind mare și totodată capitala țării, i-a tentat pe scriitorii din toate timpurile, adică pornind de la Nicolae Filimon și până în zilele noastre, să-l prezinte. Nici unul însă nu s-a gândit să scrie o carte despre Foișorul de Foc, deși acesta este situat destul de central și are o înălțime care nu poate fi chiar așa de lesne trecută cu vederea...

Iată însă că un scriitor de origine română, născut în 1967 în Timișoara, stabilit împreună cu părinții, din 1982 în Elveția, la Zürich, autor a mai multor romane, fiecare dintre ele abordând o altă problemă și a căror acțiune se desfășoară de preferință în România, Cătălin Dorian Florescu, publică recent romanul **Turnul de foc**², de fapt cel cunoscut de noi cu numele de Foișorul de Foc. Cartea e hardcover cu supracopertă, de dimensiuni ceva mai mari (21x13,5 cm).

Romanul are 16 capitole de dimensiuni diferite și se deschide cu primul capitol care este de fapt un fel de prolog, legenda lui Iane din vremea lui Mihai Viteazul și Sinan Pașa, care se mai povestea în București în 1892, deci după 300 de ani. Iane e cel care atenționează strigând „Vin!”, dar nu e luat în serios, e considerat chiar nebun și ajunge la închisoare, eliberat fiind tocmai de dușmani, adică de turci...

Foișorul de Foc a fost construit în 1890 și avea o înălțime de 42 m, fiind pentru mult timp cea mai înaltă clădire din „București” - ca să preluăm ortografia autorului - până la construirea Palatului Telefoanelor, care este cu 2 m mai înalt. Foișorul de Foc a fost folosit până în 1935 de pompieri ca turn de observație a incendiilor, iar din 1963 a devenit Muzeul Național al Pompierilor.

Sunt prezentate cinci generații de pompieri ai familiei Stoica, începând cu Grigorie, cel care în 1877, în timpul războiului de independență, împușcă calul lui Kerim Pașa, după care este rănit de un obuz, urmat fiind de Vasile, apoi de Darie, după care vine Ionel, ultimul fiind Victor Stoica, al cărui nume îl aflăm de-abia în capitolul 10, „nea Victor” (p.209),

² Cătălin Dorian Florescu: **Der Feuerturm**. Roman, Verlag C.H. Beck, München, 2022, 361 p.

născut în 1932, singurul din familie care nu devine pompier. În schimb acesta este naratorul cărții.

Romanul este o adevărată cronică a Bucureștiului, „Bucuresci” – cum scrie autorul - fiindcă sunt evocate o serie de fapte și întâmplări: incendiile din 1847 și 1848, marele incendiu din 1877 provocat de un copil la joacă, cutremurul de pământ din 1738, foamea, epidemiile de ciumă, războiul de independență din 1877, incendiul de la circul Sidoli din 1884, apoi cel de la Universitate. Aflăm că „Dacă orașul era în ceva bogat, atunci în biserică” (p.58), că în 1892 a fost o iarnă grea, cu -27°C. Sunt scoase în evidență și progresele tehnicii: tramvaiul electric, construirea băncii CEC-ului în Calea Victoriei, noua poștă, venirea cinematografului (Cinema Lumière).

Bine e prezentată agitația de pe Lipsani. De fapt descrieri sunt destul de abundente și saturate de imagini vizuale și auditive. Talentul prozatorului Florescu constă în faptul că dacă ia ceva în vizor, îl duce până la epuizare, cercetând toate aspectele posibile.

Desigur că și primul război mondial face obiectul discuției, la terminarea căruia are loc unirea Transilvaniei cu regatul României. Apoi venirea legionarilor. E prezentat atentatul legionarilor, după care regale abdică, noul conducător fiind Antonescu. Dacă dictatura regală îi vâna pe comuniști și pe legionari, pe de altă parte, legionarii îi vânau pe oamenii regelui, pe comuniști și pe evrei. Un

exemplu este cel al lui Salomon, bătrânul cumsecade, care împărțea copiilor bomboane și care este ucis cu sânge rece de legionari, prezentată fiind și înmormântarea acestuia, la care participă toți cei care l-au iubit.

Se constată că „Viața era scumpă și avea gust de decepție și de cenușă” (p.264). Se mai constată că războiul, bombardamentele și morții îi maturizează devreme pe copii.

După al doilea război mondial, când ajung comuniștii la putere, „Autoacuzarea a ajuns la modă” (p.274).

Precum într-un roman anterior, „Jacob se decide să iubească”, unde la un moment dat se afirmă: „Era perioada de aur a denunțătorilor”, tot așa, și în cartea de față, aflăm că: „Timpul de aur al denunțătorilor a început” (p.274).

Victor, povestitorul, student la istorie, într-o discuție purtată cu Tiberiu, cel care crescuse la ei în casă, devenit acum securist, în perioada când poporul maghiar s-a ridicat împotriva URSS și comunismului, îi spune acestuia, printre altele, că „Marxism-leninismul pe care îl învățăm în școală este curată tortură psihică” (p.291). Drept consecință, va fi arestat și la proces vine fratele său mai mare cu cinci ani, Alex, devenit pompier, conform tradiției familiei, și îl acuză, fapt pentru care Victor va primi zece ani de închisoare, la proces fiind și părinții de față.

Din nou asistăm la redarea condițiilor inumane din pușcăriile comuniste și la comportarea bestială a paznicilor și a ofițerilor anchetatori. Victor va fi eliberat după opt ani, în 1964. Cândva ajunsese acolo și profesorul său de la universitate, în celula vecină. Se comunica fie cu semne morse, fie cu o ceașcă de metal cu fundul lipit de perete, în care se vorbea.

După eliberare, decanul nu-l reprimă la facultate și în cele din urmă Victor ajunge ucenic la un croitor din periferie, Simon Stern.

Aflăm că se constituie „un palat pentru propriul nostru rege roșu, Nero, nebunul nostru” (p.212).

În 1986, în cimitirul Crângași sunt deshumați morții și familiilor lor li se cere să vină să-și recunoască morții, care apoi sunt puși în sicrie și transportați și îngropați în altă parte, fiindcă acolo urma să se construiască un baraj.→

MIRCEA M. POP

În ultimul capitol, 16, aflăm că la Timișoara, printre altele, s-au spart vitrinele librărilor și au fost arse cărțile lui Ceaușescu, cel care a instiuit „dictatura țaranului” (p.352).

Dacă Victor se dovedește sceptic în ceea ce privește reușita revoltei, în schimb fiica sa, Iana, este optimistă.

În final, revoluția începe și la București și un grup de revoluționari se refugiază cu un rănit în foșor, fiindcă „Turnul ne ocrotește” (p.356).

Întrebat autorul de subsemnatul de ce a fost introdusă în capitolul 1, pe care l-am denumi “prolog”, legenda lui Iane, iată ce mi-a răspuns:

„legenda lui iane vorbeste de un om, care vrea sa previna .. si nu este crezut sau ascultat, ba chiar considerat neburn. este prototipul celui care isi ia inima in dinti si se exprima, a multor casandre din toate timpurile, a disidentilor din dictaturi, cei care isi risca viata pentru o idee, un adevar ... iar la sfirsitul cartii se va chema iana fata protagonistului, deci se inchide cercul, stafeta este preluata de cei tineri, care in 1989 inalta baricade si incearca sa vada dincolo de orizonti”.

În acest roman, se re-creează o lume care a fost. Autorul se mișcă cu dezinvoltură în Bucureșul de ieri și de azi.

În roman întâlnim cuvinte românești, precum: „Grătare, mititei și chiftele” (p.206), sau “În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin” (p.38). Unele sunt explicate în „Glosarul” de la sfârșitul cărții (pp.359-360).

Iată ce scrie, printre altele, pe supracoperta exterioară a cărții: „În captivantul roman care cuprinde un secol, povestește Cătălin Dorian Florescu despre vicisitudinile istoriei, despre familie, prietenie și persecuție și despre schimbările vieții în această metropolă. Zguduitoarele zile din decembrie 1989 le mai trăim odată la începutul lor....**Turnul de foc** cu cinci generații de Stoica și o mulțime de figuri de neuitat, cu umor vag, integru și totuși purtat mereu de speranță, este un mare, răscolitor eveniment de lectură”.

Traducerea romanului și publicarea lui în țară, la editura Humanitas, precum ultimele romane ale talentatului scriitor, este un gest firesc și necesar.

Evreu fără frontiere

Este greu să fii evreu, vol. II, de

Tiberiu ROTH

Dacă primul volum al masivei cărți a autorului brașovean Tiberiu Roth, *Evreu fără frontiere. Călătorie prin țări, idei și ere*, vol. I, apărută la Libris Editorial, Brașov, 2019, sub atenta îngrijire a scriitorului Mircea Brenciu care a scris și o substanțială prefață și chiar postfața lucrării, avea ca temă generală, culturală și filosofică ideea sau conceptul de identitate sau de „preocupare identitară”, a domniei sale și mai ales a poporului evreu, cel de-al doilea, având ca subtitlu *Este greu să fii evreu*, tipărit la aceeași editură și în același an 2019 și lansat în 2021, continuă într-un sens mai profund și mai aplicat, pe multiple paliere această viziune. Tiberiu Roth susține că medita de mai mult timp la *subiectul identității evreiești*, realizând mai târziu că acesta este “foarte complicat” și că generații de savanți au scris foarte multe cărți, eseuri, teze de doctorat etc., au creat numeroase controverse, încercând să găsească „definiții complete și corecte spre uzul evreilor și non-evreilor”, al celor care „iubesc poporul evreu”, dar și celor care din motive confuze „nu îi iubesc”, prin care să formuleze o idee clară asupra identității evreiești. Volumul este împărțit de autor în 7 “cărți” ori segmente mari, titlurile atribuite fiecărei „cărți”, semnificativ-sugestive de altfel (Iudaism, Sionism, Israel, Ierusalim, România, Familia și Lumea), care sunt inegale ca volum și conținut, reprezentând o abreviere ușor abuzivă, după cum spune Tiberiu Roth, în primul rând, pentru că fiecare dintre „eseurile” organizate pe câte o „carte” pot conține teme și din celelalte, iar în al doilea rând, pentru că titlurile atribuite fiecărei „cărți” în parte nu cuprind multitudinea ideilor și temelor conținute în ea, având uneori doar o “legătură” vagă cu titlul atribuit.

Trecând la prima carte sau primul mare capitol al cărții, *Iudaism*, Tiberiu Roth pornește în demersul său cultural-istoric și eseistic chiar de la problema identității, de la *evreitate*, identitatea fiind ceea ce îl face pe un om deosebit de ceilalți, ca individ,

familie, trib, comunitate, țară, popor sau națiune, limbă, cultură sau religie, dar și suma trăsăturilor pe care le împarți cu alții, sau liantul grupurilor și al structurilor care s-au creat succesiv din nevoile ancestrale ale omului de a nu fi singur, metamorfozate apoi spiritual. Aceasta din urmă, deoarece omul este unica făptură care se simte singură și singura care este în căutarea de celălalt, după cum spunea poetul mexican nobelizat Octavio Paz, în eseul său *Dialectica singurătății*, natura omului constând în năzuința de a se realiza în altul, el fiind “nostalgia și căutarea comuniunii”. Geneza identității, consideră Tiberiu Roth, nu se rezumă la dorința de a depăși „singularitatea” multiplicând-o, apar interesele materiale și spirituale care, ineluctabil, vin în opoziție sau conflict cu interesele unui alt grup, născându-se fenomenul, amenințarea sau uneori chiar numai fantoma „dușmanului comun”, stimulând noi identități sau întărindu-le pe cele existente. Rezumând, autorul brașovean crede că identitatea nu este un „atribut imuabil”, ci evoluează cu împrejurările vieții și ale istoriei. Apropos de istorie, Tiberiu Roth face în continuare o scurtă trecere în revistă a identității, sau despre „cum a fost mai demult?”, începând cu Iudeea antică (În perioada de peste 600 de ani de autoritate a Sanhedrinului a fost consacrată Cartea de identitate a poporului evreu, Tanach, Tora, Neviim, Ketuvim, adică →

IULIAN CĂTĂLUI

Biblia), continuând cu învierea Sanhedrinului evreiesc de către împăratul Napoleon Bonaparte în anul 1807, evreii dobândind libertatea de mișcare și egalitatea drepturilor și șanselor, proclamate de Revoluția Franceză, și încheind cu crearea statului Israel în 1948, centrul spiritual al iudaismului fiind și rămânând în Israel, la Ierusalim, iar iudaismul este “călăuza spirituală și conceptul de viață ale poporului evreu, oriunde s-ar afla”. Aici, trebuie să menționăm că în timp ce Revoluția din 1789 și Codul civil garantaseră egalitatea juridică a tuturor cetățenilor, Napoleon Bonaparte a impus totuși evreilor „decrete discriminatorii” în 1808, inclusiv cel din 17 martie 1808, descris ca un „decret infam” ce reglementa cămătăria, interzicând intrarea în Franța a evreilor străini și interzicând evreilor francezi să fie înlocuiți atunci când „trăgeau numărul greșit pentru recrutare”, spune istoricul Jean Tulard.

Moștenirea napoleoniană este contradictorie: unii au salutat dorința de a recunoaște și de a structura iudaismul francez la egalitate cu alte culte și de a impune această idee progresistă în Europa în teritoriile anexate Franței sub Imperiu, în special în cele germane și italiene, dimpotrivă, alții o percep ca o „preluare de către stat” și o „asimilare forțată”.

Într-o altă importantă “carte” sau parte a volumului al doilea din *Evreu fără frontiere*, intitulată „Sionism”, Tiberiu Roth încearcă să răspundă la complexa întrebare de ce era și există atâta „înverșunare împotriva sionismului”, autorul venind cu mai multe explicații și motivații, de la faptul că antisionismul este o „replică mai modernă a vechiului și înrădăcinatului antisemitism devenit desuet”, sau că e o „expresie a opoziției arabo-musulmane la ideea și ulterior față de realizarea unui stat evreiesc în *Ereț Israel*, pe care ei îl denumesc cu obstinție Palestina”, un termen care nu are nicio legătură cu arabii, dar dădea bine, deoarece provenea de la numele unui popor care trăia în urmă cu 3.000 de ani, aprox. pe unde se află Fâșia Gaza. Într-adevăr, aici trebuie spus că apologetii antisemitismului, atât cei de dreapta cât și cei de stânga folosesc deseori, mai ales

după Holocaust, cuvântul „sionist” în locul celui de „evreu”, pentru a nu fi acuzați direct de antisemitism.

O tradiție în acest sens s-a creat încă în cercurile comuniste, staliniste și troțkiste, în cele anarhiste, precum și în propaganda antisemită promovată de astuțioase grupări conducătoare și intelectuale din lumea arabo-musulmană și de simpatizanții acestora, pătrunzând și în narativul de “neo-emancipare islamică față de expansionismul modernist” reprezentat de S.U.A. și Israel. Drept critică la adresa antisemitismului mascat ca antisionism se poate argumenta că de fapt „dușmănia gratuită față de țara unui popor nu poate fi separată de dușmănia gratuită față de acel popor”. În prezent, tema sionismului este grupată în trei grupuri „majore” din societatea israeliană, clasificate de specialiști în sionism, postsionism și neosionism: *postsionismul*, care vrea să dea o orientare laică Statului Israel, normalizând relațiile cu palestinienii; neosionismul, moștenitorul sionismului, moștenitorul sionismului revizionist și al sionismului religios, care revendică și susține „caracterul evreiesc al Israelului în toată țara lui Israel”. Pentru Anita Shapira și Steve Chan, neosionismul accentuează „dimensiunile mesianice și particulariste ale naționalismului sionist” în timp ce post-sionismul accentuează „dimensiunile sale universaliste și normalizatoare”. Potrivit lui Tiberiu Roth, antisionismul, cu alte cuvinte condamnarea sionismului ca fiind o mișcare și o ideologie rasistă, nu este un fenomen nou, din contră, iudaismul a fost declarat de ONU (în 1975, adoptată cu 72 de voturi pentru, adică toate țările arabe și țările comuniste, 35 împotriva și 32 de abțineri) o „formă de rasism și discriminare rasială!” Atunci, foarte mult lume a apreciat că această rezoluție a Națiunilor Unite a fost revoltătoare, reprezentantului SUA vorbind despre evreii care au devenit de două milenii europeni, și de atunci până în zilele noastre, cu scurte și binevenite întreruperi, au fost ostracizați, persecutați, excluși din „societatea dominantă”. Sionismul condamnat în 1975, anul celebrei Conferințe de la Helsinki, a fost răspunsul unei părți importante a poporului evreu, din Europa, tocmai la aceste secole de discriminări rasiale

la care a fost supus în cele mai multe țări ale Europei, precizează Tiberiu Roth,

De altfel rezoluția avea să fie revocată 16 ani mai târziu, în 1991, autorul subliniind că trebuie să fii total ignorant sau lipsit de simțul umorului pentru a ștampila ca rasist sionismul, „o mișcare profund evreiască”, născută din disperarea strânsă vreme de două milenii de un popor pedepsit pentru vina de a fi crezut în misiunea lui de a păstra „Legea scrisă după porunci divine”.

Tiberiu Roth se apleacă documentat și asupra unor perioade dificile și contradictorii din istoria României, cum ar fi perioada comunistă.

De pildă, ziua de 6 martie 1945 este văzută de Roth drept una nefastă a istoriei românești, o zi în care s-a instalat practic regimul comunist printr-o „perversă acțiune de tipul lupul îmbrăcat în haine de oaie”, deoarece personalitatea reprezentativă a acestei epoci era dr. Petru Groza, un fel de „boier transilvan bogat și educat”, un „cal troian” prin care a fost cucerită fără lupte fortăreața sau citadela numită România de către „(mini) Partidul Comunist Român, cu sprijinul marelui imperiu roșu de la Răsărit”. De asemenea, Roth consideră că în timpul guvernării Groza s-a aplicat o Reformă Agrară dezastruoasă care, împreună cu colectivizarea forțată începută în 1949, a condus la metamorfozarea României dintr-o țară care a fost și este și astăzi exportatoare de produse agricole, într-o țară în care, deși o treime din populație este rurală, se importă de un miliard de euro mai multe produse ale agriculturii decât se exportă.

Desigur, sunt multe de spus despre complexa și masiva carte a lui Tiberiu Roth și spațiul nu ne permite, dar în concluzie, *Evreu fără frontiere. Este greu să fii evreu*, vol. II, este o lucrare complexă, o sumă de „7 cărți”, erudită, livrescă, bine scrisă, într-un stil juxtapus, literar și istoric, plin de umor și foarte bine documentată, care își propune să analizeze nu numai identitatea evreiască și poporul evreu de-a lungul vremurilor, care nu o dată au fost nefavorabile pentru el, ci și aspecte importante din istoria României, văzute din perspectiva unui intelectual evreu.

Dunărea pas cu pas,

de la izvor la confluența în Marea Neagră

Deja în 2012 a apărut în cadrul seriei „Europa erlesen” în Austria, la Wieser Verlag, o amplă antologie „Donau”, editată de Christian Friedrich, în care nu este însă inclus nici un text scris de un autor român sau german din România.

Doi ani mai târziu, deci în 2014, același Christian Friedrich editează, în cadrul aceleiași colecții și la aceeași editură, antologia „Donaudelta” în care sunt incluși Ștefan Bănuțescu, Dana Grigorcea, Panait Istrati, Gellu Naum, Fănuș Neagu, Mihail Sadoveanu, precum și Hans Bergel, Oskar Walter Cisek și Josef Puvak.

Iată însă că în n 2018 apare în condiții grafice demne de invidiat antologia „Fluviul. Un alt fel de antologie a Dunării”³, editată de Edith Király și Olivia Spiridon, în cadrul unui proiect european conceput ca și cooperare între Institutul de germanistică ELTE din Budapesta și Institutul pentru istoria șvabilor dunăreni și a cunoștințelor despre țară din Tübingen și este publicată cu sprijinul financiar al Fundației Baden-Württemberg.

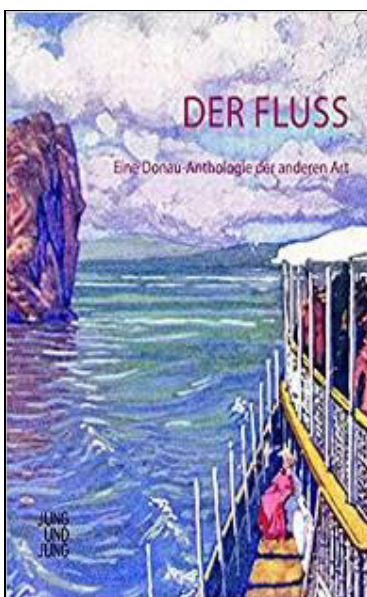
Cartea este în format ceva mai mare (18x14 cm), legată, cu semn de lectură și prevăzută cu zeci de imagini în alb-negru sau color.

După cum arată editoarele cărții în prefață: „Ideea modelării și a lipsei de formă a spațiului fizic constituie și punctul de plecare pentru concepția antologiei noastre a Dunării, ea este completată de o dimensiune în timp și istorică, care este proprie fluviului nu numai ca scenă a evenimentelor istorice, ci și ca metaforă a timpului și istoriei” (p.7).

Cartea este scindată în 23 de capitole, pornind de la „Izvor” și încheindu-se cu „Confluențe”.

Demn de remarcat că fiecare capitol se deschide cu comentariul editoarelor asupra operelor antologate.

Desigur că nu ne vom referi la antologie în întregul ei, ci doar în

măsura în care sunt incluși autori români sau germani proveniți din România.

În capitolul „Geografii (imaginate)” e prins un fragment din „Domnișoara Cristina” (pp.124-126) în care Dunărea e amintită de cinci ori în discuția dintre Nazarie și Egon, iar Nazarie simte atmosfera Dunării, deși aceasta se află la o distanță de... 30 km.

În capitolul „Poduri” e redat un fragment din „Levantul” (pp.175-176) de Mircea Cărtărescu, precum și textul „Podul de la Cernavodă” (pp.177-179) de Nicolae Iorga.

În „Granițe” apare Richard Wagner cu poemul „Tulcea. Duminică” și terțina „Sulina. Vara” (p.191), pe care o redăm în traducerea noastră: „inaccesibile / vapoarele / pe apă”.

În „Traversări” e prezent Klaus F. Schneider cu poemul „Rodeo” (p.206) și un fragment din „Știutorii” – de fapt „Orbitor. Aripa dreaptă” (pp.207-215)- de Mircea Cărtărescu.

În „Insula scufundată” e prezent Mircea Cărtărescu cu un fragment din „Ada-Kaleh, Ada-Kaleh” (pp.270-277).

În capitolul „Peisaje orășănești” e prins și Cătălin Dorian Florescu cu un fragment din romanul „Omul care aduce norocul” (pp.328-330), precum și Klaus Hensel cu poemul „Circulație” (p.331).

În „Înfrângeri” apare iarăși Mircea Cărtărescu cu un fragment din „Ada-Kaleh, Ada-Kaleh”(pp.372-375).

În capitolul „Lagăr disciplinar și localități ascunse” e reprodus fragmentul “Oala de noapte” din romanul „Vulpea a fost atunci deja vânătorul” (p.405) de Herta Müller și Hans Bergel apare cu un fragment din „Dunja, stăpâna. Amintiri despre un fluviu” (pp.414-417).

În „Marea strâmtoare” e inclus iarăși Hans Bergel cu un minifragment din „Dunja, stăpâna” (p.439).

În capitolul „Culori” e amintită, în comentariul autoarelor, care precedă textele antologate, poezia „Delta Dunării” de Franz Hodjak, citată și comentată (p.447), iar la p. 448 e inclus un citat din „Europolis” de Jean Bart.

La capitolul „Delta”, în comentariul autoarelor, găsim citate din poezia lui Franz Hodjak Delta Dunării. Mila 23”, versuri din care reproducem câteva în traducerea noastră: „e bine de știut / aici e fundul lumii / tu stai în barcă.../ străzile sunt goale, goale sunt curțile / viața se desfășoară în taină / ca o perfectă sinucidere” (p.453).

În același capitol e inclus un fragment din „Fluviul fără sfârșit” (p.454-457) de Oskar Walter Cisek, precum și Ștefan Bănuțescu cu fragmente din „Mistreții erau blânzi” (pp.459-462) și Jean Bart cu un fragment din „Europolis” (pp.463-465).

De fapt acest capitol e acoperit în întregime de autori români sau proveniți din România.

În ultimul capitol „Confluențe”, sunt reproduse din cartea „Călătoria pe Dunăre a fiicei Rinului” de Carmen Sylva câteva pagini (pp.475-477), precum și din „Europolis” (pp.478-479) de Jean Bart.

Printre alți autori incluși, se cuvin amintiți: Andreas Openko, Pavao Pavličić, Johann Georg Kohl, Franz Grillparzer, Arnolt Bronnen, Heimito von Doderer, Péter Esterházy, István Kemény, Egon Erwin Kisch, Mór Jókai, Elias Canetti, Karl-Markus Gauß, Mihajlo Pantić, Adalbert Stifter, Arno Geiger, Horst Widmer și alții.

În concluzie, o lucrare de referință asupra literaturii inspirate de Dunăre în țările prin care acest fluviu trece.

MIRCEA M. POP

³ Edith Király, Olivia Spiridon: **Der Fluss. Eine Donau-Anthologie der anderen Art.** Verlag Jung und Jung, Salzburg und Wien, 2018, 491 p.

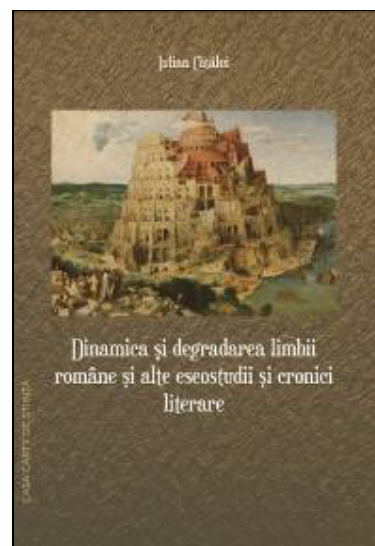
ESEOSTUDII ȘI CRONICI LITERARE

Dinamica și degradarea limbii române (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2020), un titlu promițător, o culegere de eseostudii și cronici literare a lui Iulian Cătălui, remarcabilă în totalitate, păcătuiește, o spun cu regret, de absența, intenționată în cel puțin un caz, a spiritului critic: de exemplu aprecierea, semăduirea, ca să zic astfel, a lui Mircea Brenciu, a cărui activitate (sunt două cronici care-i sunt dedicate, una cu un titlu, la o carte modică de memorialistică, supradimensionat ideistic - „**Între finitudine și plenitudine de ființă**” -, impozantului romancier, doctor în Filologie și preot practicant Ovidiu Moceanu, autor al unui studiu de oniologie, consacându-i-se doar un singur comentariu, excepțional, ce-i drept) s-a constituit parțial pe minciună și, nu exagerez defel, pe impostură (a comunicat, de pildă, autorilor **Enciclopediei scriitorilor români contemporani de pretutindeni – în propria lor viziune** -, e vorba de basarabeni acad. Mihai Cimpoi și Traian Vasilcău, că a condus, la Brașov, suplimentul săptămânal al revistei **Astra**, **Libertate cu dreptate**, când, în realitate, acesta a fost inițiativa lui Vasile Gogea, fostul redactor-șef adjunct al revistei, și a lui Leonard Oprea. Și mai sunt câteva de felul acesta, inutil a le discuta acum după atâta amar de ani; de nu cumva ar fi cazul a discuta și despre căderea, prăbușirea individului în doaga conspiraționismului).

Într-o prezentare cu care am însoțit această frumoasă carte (pe coperta 1, Gabriel Huteră folosește cunoscutul tablou **Turnul Babel** al lui Bruegel cel Bătrân), scriam că temele sunt (aproape) toate atracțioase, tratarea lor aidoma, autorul fiind un critic literar talentat și experimentant, aci, de exemplu, el inovând în domeniu: articolul greoi tratatistic trecând, la Iulian Cătălui, în forma mai lizibilă, cuceritoare a eseostudiu-lui, o specie hibridă, nu mai puțin, însă, elocventă – varietate doctă și convingătoare. Istoric literar și comparatist (într-o epocă în care comparatistica e o disciplină, vai, în neoprită subțiere, astăzi aproape subestimată, dacă nu neglijată, deja, în teritoriul lecturii, ignorată), Iulian Cătălui demonstrează expertiza unor exponenți

ai tinerelor promoții în lucrarea literară selectă, lucrare de minuție și decodări ingenioase. Aș aminti aici „**Între voința de putere, ratare și omul din subterană, în romanele trăiriste ale lui Mircea Eliade**” : „De-a lungul celor două romane care ne interesează (**Întoarcerea din Rai** și **Huliganii**, n.n.), personajele, în mare parte influențate de gândirea lui Dostoievski și Nietszsche, formează un grup relativ traicnic, solid”, scrie, nu fără exces de erudiție, Iulian Cătălui. „Dintre aceștia, se detașează net Pavel Anicet (metafizic sinucigaș „cu metodă” a la F.M.Dostoievski) și Petru Anicet (un „suflet înghețat”, aproape mort...(…) în semeția-i diabolică, în el întretându-se carveriano-altmanian balzaciano-stendhalienii Rastignac și Sorel, un fel de meschin Stavroghin balcano-carpatino-pontic și un tho-masmannian Leverkuhn *avant la lettre*, înmugurind ineluctabil din același borhot post-nietzscheean...; „David Dragu, continuă Cătălui caracterizarea perdonajelor cu inspirate expresiuni caracteriale (teoreticianul „huliganismului” mănos), Alexandru Pleșa (panegiristul „moralei virile,, , al „spiritului de corp,, menit să organizeze proximele cohorte și legiuni drogate de mitul morții colective), Mitică Gheorghiu („hooligan” unidimensional, biologic-instinctual) etc. Vizavi de sinucidere, în **Întoarcerea din Rai**, un personaj își închipuie un individ care ajunge la o filosofie a suprimării și nu se poate suprima, fiind o adevărată dramă în acest sens”.

Altundeva, în „**Modernism și avangardă la Adrian Marino și Matei Călinescu**”, Iulian Cătălui compară, descoperind influențele, de fapt conclucrarea spornică, mai exact îmbogățirea ideatică a termenilor de *modern*, *modernism*, *modernitate*, *avangardă*, la cei doi mari teoreticieni ai literaturii, Adrian Marino și Matei Călinescu, în concluzie recenzentul evidențind superioritatea teoretic-filosofică ultimului, Adrian Marino fiind trecut la enciclopediști, lipindu-i stilul: „La Adrian Marino – scrie Iulian Cătălui – abordarea este una de tip cantitativ, enciclopedic, de însumare urieșească, gigantescă de citate, opinii, totuși, ale altora, autorul **Biografiei ideii de literatură** încercând să ofere o viziune totalizantă asupra termenilor și conceptelor de modernism și

avangardă, față însă a oferi o concepție originală, proprie. În cartea-eseu **Modern, modernism, modernitate**, dar și în **Dicționar de idei literare** (inclusiv în capitolul „Avangarda” din acest volum, „amplu și bine documentat”, de altfel), Marino adoptă metoda explicativă, enumerativă, didacticist-tezistă, cu o aglomerare de citate și explicații (...), în timp ce Matei Călinescu în **Cinci fețe ale modernității** merge pe calea dialogului interdisciplinar, „multicultural”, de tip american, mult mai viu și atractiv, stilul este mai vioi, mai fermecător-plăcut, iar viziunea mai largă, incluzând elemente de filosofie, istorie, arhitectură, literatură, muzică, pictură și chiar de politică, depășind concepția „semantică tipologică” și etimologică adrianmariniana”.

În partea a II-a a volumului găsim o sumedenie de „cronici și recenzii,, (aci mă prenumăr eu însumi cu două recenzii la volumele mele **Pustia și călătorul și Apologii și navigații**). Remarc aici cronica remarcabilă **Despre ascuns și putere în romanul politic Casa Dante** de Carmen Gheorghe, o romancieră eminentă, insuficient comentată. Cronicarul începe cu definiția *ascunsului*, un concept „fascinant”, spune Cătălui utilizând în caz pe elvețianul Jean Starobinski (mai de folos ar fi fost aci, după opinia mea, Martin Heidegger): „Ascunsul reprezintă cealaltă latură a unei prezențe, iar puterea absenței, dacă încercăm s-o descriem (...), ne reduce la *puterea* pe care o →

A.I.BRUMARU

deținem într-un mod destul de inegal, anumite obiecte reale: ele desemnează, în spatele lor, un „spațiu magic”; sunt semnul a altceva decât ele”. Autorul observă în continuare că romanul, excelent, a trecut „pe nedrept” neobservat atât la public, cât și la critica literară serioasă: „deși ar fi meritat mai multă atenție,, , conchide Iulian Cătălău. „Este, continuă el, un roman *a clef* ascuns, dificil, complex, greu de parcurs de către un lector obișnuit. Dincolo de a fi un roman intelectualist, **Casa Dante** este o creație narativă polifonică, realist-psihologică, politică, jurnalistică, un roman cu cheie despre evenimentele istorice importante din România anului 2012, un roman care tinde să fie total, în stilul acelor creații masive ale unui Mario Vargas Llosa.

Romanul lui Carmen Gheorghe este narat din punctul de vedere al mai multor povestitori, homodiegetici, heterodiegetici, intradiegetici sau extradiegetici etc., al eului epic sau alter ego-ului scriitoarei (ori al vocii auctoriale), stilul alternează între cel jurnalistic, cu fraze laconice și precise, cu notații de jurnal fulgurante, lapidare și dialoguri neconvenționale, burdușite cu anglo-americanisme, monologuri de tip psihologic, și o scriitură reflexiv-meditativă despre starea societății în lumea anului 2012 și a personajelor, încapsulate în situații-limită, care le arată adevărata lor față”.

P.S.Nominalizată la premiile Filialei USR Brașov, **Dinamica și degradarea limbii române** a luat premiul unei obscure societăți literare conduse de Mircea Brenciu. Se înțelege de ce.

ÎNGERUL IONDUH

CUVÂNTUL CONSTRUIND UN UNIVERS DE PLUMB

Cu ceva timp urmă, pe când vizitam un muzeu, mai bine zis o necropolă, m-am trezit, undeva într-o lume subpământeană, rătăcit printre sute de războinici așezați pe mai multe rânduri, înarmați până în dinți, așteptând parcă, de cam două mii de ani, un ordin de luptă. Mult mai înalți decât mine, cu priviri deloc binevoitoare, mă priveau destul de tăios cu ochii lor oblici și nu m-ar fi mirat dacă vreunul, cu una din acele mișcări pline de eleganță și grație, așa cum văzusem de multe ori în filme, m-ar fi spintecat, trecându-mă definitiv în lutul din care purcedem toți, însă fără nicio șansă de a mai fi ca ei, vreodată, statuie. Faptul că mai bine de două milenii trecuseră peste ei fără să le schimbe cu nimic înfățișarea amenințătoare și trufașă, îi făcea să semene cu niște zei necunoscuți, prin urmare, ignorați. Ori, se știe prea bine ce se întâmplă când ignori un zeu! Darămite, cele câteva sute în mijlocul cărora mă aflam! Un om normal ar fi fugit cât mai repede din acel loc. Cum nu trăim într-o lume normală, fiind noi produsele ei, spaimele mi-au provocat reacții paradoxale. Am început să mă învârt printre uriașii încremeniți într-un fel de nemurire, admirându-le caii cu harnașamentele lor (tot din lut), armele, coafurile, armurile și, în general, să mă uimesc până peste poate, de arta absolut necunoscuților artizani care îi immortalizaseră pe acești soldați, individualizându-i, ba mai mult, așezând pe figura fiecăruia un anumit sentiment, o grimasă, un fel unic pentru fiecare, așa cum erau, presupun, și în viață. După un timp mă obișnuisem cu înfricoșătorii luptători ai timpurilor intrate de mult în legendă și începeam să disting tot mai multe detalii ale incredibilei realizări. Aveam cumva tendința de a intra în lumea lor, ignorând-o pe cea în care, în mod inexorabil, mă aflam.

Soția, salvatorul de serviciu deci, m-a extras din necropolă după un puseu de panică, firesc pentru cele două ore în care am fost dat dispărut. Abia peste câteva săptămâni am început să povestesc prin ce mi se părea că am trecut...

Și, poate această întâmplare ar fi rămas bine pitită pe undeva în imensitatea cosmică a creierului dacă, nu aș fi primit trei volume de poezie, cu tematică asemănătoare împărțite în trei părți, ale poetului, colaboratorului și prietenului *Ioan Gligor Stopița*. El însuși la fel de paradoxal precum acea, aproape incredibilă acum, întâmplare cu firoșii de lut. *Solilocviile eului*, Ed. Cenaclul de la Păltiniș, 2013 și *Puii veșniciei au mustăți*, Ed. Eikon, 2014 au apărut în volume, al treilea volum *Îngerul Ionduh*, încă în manuscris aflat în curs de apariție.

Autorul este un om cultivat, cu un fel de a te privi unic și de a te cântări, cu un umor ardelenesc de cea mai bună factură, poet cu o sensibilitate, cumva neașteptată, inimos și având mereu o vorbă de duh, foarte potrivită situației, pentru toți cei din jur, dar cu o poezie tulburătoare, de un dramatism pe care ai putea să-l consideri livresc, dacă nu ar fi atât de bine și evident ancorat în realitatea zilnică și, mai mereu, născătoare de stranii și dureroase interogații interioare, prin urmare, un poet autentic, deși îndrăznesc să spun, de o construcție interioară mult diferită de cea exterioară, senzorial perceptibilă.

Ultimul volum, ce va apărea în acest an, e și mai zguduitor, prin coborârea poetului în subteranele sale unde îl are călăuză pe Îngerul Ionduh, ceea ce mi-a adus în memorie →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

teribila (pentru mine!) întâmplare din necropolă. Am citit destule poezii publicate în revista *Rapsodia*, unde poetul e redactor-șef și unde eu sunt colaborator, redactor-șef adjunct de peste zece ani. Poeziile au parcă greutatea plumbului. Nu te lasă nici să abuzezi de lectura lor, nici să le reciți la vreo petrecere, nici să le abandonezi, dar nici să dormi după! Are el un talent aparte de a construi din diafanul cuvântului un vers încărcat de un soi de durere, de o apăsare pe care nu o poți mărturisi nimănui, fiindu-ți dată numai ție și, culmea, înobilându-te parcă. Mesajul poeziei sale poate fi, într-un anume mod, asemănat cu acela al vestiților edecari ai lui Repin, cei care, într-o lumină dumnezeiască, par striviți de un efort continuu, dar colectiv, prin care își duc la capăt o misiune irevocabilă, în mod cert neaducătoare de cine știe ce foloase materiale, un alt fel de cruce pe care ei o poartă fără să se plângă, poate cu un ușor fatalism, dar și cu o nedisimulată mândrie, privind-o cumva ca pe o datorie care, odată împlinită, îți va oferi, probabil, un fel de senină libertate.

Universul poeziei lui Ioan Gligor Stopița este, normal, satul, locul nașterii și al copilăriei. Spun normal, nu numai pentru că acesta este obârșia asumată de autor, ci și datorită faptului că satul și lumea sa, ancorată ferm construcției cosmice, poate fi considerat univers, orașului lipsindu-i, din cauza superficialității viețuitorilor săi, acest nobil atribut. Găsim, firesc, amintirea unui tată, robind pentru pâinea cea de toate zilele, deloc vesel sau chiuind fericit pe la nunți și botezuri, o mamă neasemănată cu frumusețea și detașarea unei icoane, copleșită și ea de mulțimea grijilor și a nevoilor de tot felul, chipul unui frate, un înger osândit să trăiască doar câțiva ani (îngerul Ionduh) pe această planetă a durerii și care pleacă la cerurile din care fusese trimis, lăsând în urmă o durere adâncă, dar pe care nimeni nu este tentat să o facă publică.

Oamenii au un fel al lor, aspru și reținut, indus de credința fermă că toate lucrurile în lume au logica lor, una mai presus de noi și, cu o admirabilă demnitate și tărie, își poartă și ei crucea, având credința de neclintit că acesta este drumul spre mântuire.

Nimeni nu se vaietă, nimeni nu înjură ridicând pumnul spre cer și, deși Dumnezeu pare a fi plecat demult din mijlocul copiilor săi, nimeni nu simte nevoia ca din daturile vieții, așa cum sunt ele, bune, rele, să facă spectacol.

Pentru că, acești oameni cred cu toată ființa lor, iar credința le dă întreaga tărie de a suporta o viață pe care, în lipsa credinței, ar fi tentați să o abandoneze, lepădându-și astfel ultima șansă de a birui întru eternitate.

Într-un anume mod, autorul seamănă cu acei maestrii din străvechime care au imortalizat chipurile unor anonimi soldați și i-au făcut nemuritori. „Bădița” Gligor sau Ioan, cum îi spun prietenii, cioplește în sufletele și neuitarea noastră chipurile unor martiri pe care altfel nimeni nu i-ar mai recunoaște ca atare, durerea lui, zbaterile lui terifiante uneori, pentru ca inevitabilul colb al vremurilor să nu acopere definitiv cu veșnicia lipsei de aducere aminte, atât de caracteristică nouă, oamenilor.

Aceste volume de poezie adevărată au parcă un fel aparte de a te ține încordat, de a te face să vrei a fi mai bun, mai îngăduitor cu cei din jur, deoarece, mai fericit este greu să te gândești că ai mai putea fi, iar asta îți se pare, acum, chiar inutil, împo-

triva sfaturilor pe care le primești, cu o dubioasă dărnicie, seară de seară pe micile ecrane. Citind, de mai multe ori cu lacrimi, poeziile cuprinse în această trilogie poetică, ai, la un anumit moment al lecturii, senzația că în spatele decorului poetic se furișează o umbră, un personaj, un înger, mereu același, fantomatic și trist. Trăiești cu impresia, un timp, că este, firesc, proiecția emoțională a autorului, dar vei avea, curând, o mare surpriză. Ești chiar tu, cititorul, cu amintirile tale, cu durerile și neîmplinirile vieții tale, ești chiar tu și nu poți să nu te miri că, poetul, pe care de altfel nici nu-l cunoști, te-a descoperit, știe că și tu ai trecut prin experiențe traumatizante, că și tu ești vinovat, alături de el, pentru tot ce se întâmplă și te provoacă la o analiză profundă, sau poate îți propune chiar exercițiul pocăinței, în sensul cel mai bun al conceptului, adică, cel inițial de: „pocca intens”, transformarea interioară, înălțarea în spirit, asumarea faptelor și, prin aceasta, dobândirea unei alte trepte de înțelegere.

Știu, se obișnuiește ca prin prezentarea unui volum sau mai multe, mai ales poezie, să se recurgă la citate, cu cât mai multe, aparent, cu atât mai edificatoare. Mă voi feri, voi evita această cutumă, deoarece consider că poezia lui Ioan Gligor Stopița trebuie citită, așa spune chiar asimilată, fiindcă numai astfel își va face înțeles mesajul. Există o nevoie de personalizare a ei, așa cum un parfum de calitate devine unic numai în contact cu o epidermă, unică în felul ei, deși, superficial privind, foarte asemănătoare celorlalte. Este posibil ca, după ce citim toate poeziile din cele trei volume, legate între ele cu fire nevăzute, să înțelegem acest gest al dăruirii de sine prin cuvânt, propriu poetului în general, iar lui Ioan Gligor Stopița în special, și poate, vom vedea și noi că trebuie să fim iubitori față de străinul care este aproapele nostru, să fim mai buni, sau poate chiar să facem ceva pentru a ieși din mocirla unei existențe de cea mai vulgară extracție, în care singura icoană a devenit, semn al prostiei și răutății, imaginea unei bancnote. Dar nici nu trebuie să ne mire această dorință a noastră și nici să ne sperie. Este, în fond, doar esența unei vieți smerite.

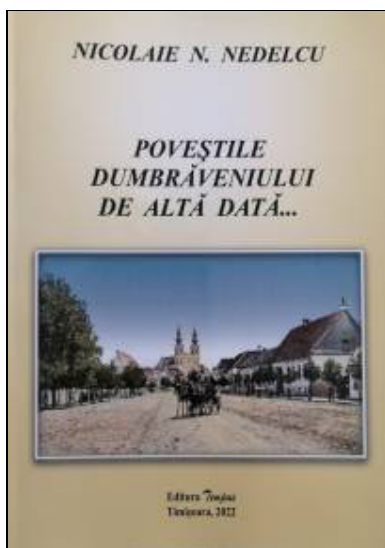

Eugen Petri, Germinație

NEMURIND ÎN POVESTE

De cele mai multe ori, opera unor autori este cea mai fidelă oglindă atât a educației primite de aceștia în familie, cât și a formării lor în școală, ca oameni de cultură. Este și cazul lui Nicolae Nedelcu, inimos și asiduu autor al unor opere care fac cinste vechiului orașel de pe Târnava Mare. Ori de câte ori mi se întâmplă să citesc doar câteva rânduri semnate de Nedelcu, fie și pe pagina de facebook *Esti din Dumbrăveni dacă...*, văd în ele adevărata valoare a școlii românești de altădată (a anilor '65-'75) care, în ciuda opririi dictaturii comuniste, mai păstrase vechile metode de predare, făcând din absolvenți, nu numai adevărați oameni de cultură, dar și neîntrețuți iubitori de limbă și istorie românească. Cu toate că în 1948, *Asociațiunea ASTRA* fusese deființată, spiritul ei militant, dedicat limbii române literare și culturii românești, încă mai dăinuia tacit în instituțiile de învățământ, rezistând chiar și „manierei” forțate de cultivare de către regimul ceaușist, prin *Cântarea României*, a kitchurilor folclorice. Nu cred că exagerez susținând sus și tare, că autorul *Lecției de istorie dumbrăvaneană* este produsul școlii românești în care se studia temeinic istoria, cu profesori de elită. Că este însăși oglinda faimoșilor profesori ai *Liceului de Cultură Generală Dumbrăveni* din județul Sibiu, printre care și domnișoara profesoară de istorie, Oltea Stănescu. Totodată, autorul acestui volum este oglinda părinților săi, oameni cu frică de Dumnezeu, credincioși, care, în ciuda restricțiilor din acele timpuri, își duceau copiii, pe Lulu și pe Nicu, cu regularitate, la biserica ortodoxă de pe Baltă și nu în ultimul rând, este oglinda înțelpciunii preotului Ioan Turcu, parohul acestei biserici cu hramul *Sfântul Nicolae*.

Salutând una dintre postările - viitoare subcapitole ale prezentului volum, *Poveștile Dumbrăveniului de altă dată* (1) – ale lui Nicolae Nedelcu pe facebook, într-un articol intitulat *Câți rămași din cei chemați*, postat tot pe facebook în urmă cu doi ani, nu întâmplător, în încheiere, făceam apologia unuia dintre cei mai sensibili termeni ai articolelor sale și anume termenul „acasă” despre care spuneam parafrazând cuvintele americanului John Ed Pearce, că ele înseamnă înainte de toate, „locul de unde, când crești, vrei să pleci, și unde, când îmbătrânești, vrei să revii”, dorind, printre altele, să las un final deschis mai ales în ceea ce privește depășirea *avant la lettre*, de către autorul *Lecției de istorie dumbrăvaneană*, a studiului istoric *stricto sensu*. Parcă aș fi presimțit atunci că următoarea carte a ofițerului de transmisiuni avea să fie una care, pornind

tot de la istoria locală, să acosteze la țărnul celor mai adânci sentimente umane: *dorul de casă*. O dovedește însuși autorul care, deunăzi, modest cum este, mă făcea atent pe mesenger scriind: „Eu nu sunt istoric, ci numai un *îndrăgostit de istoria pământului natal*”.

Cu alte cuvinte, cartea de față este, înainte de toate, o piatră de încercare a manifestării celor mai profunde sentimente ale unui adevărat patriot. Un prilej al naratorului care, apelând la istoria locală, își descarcă sufletul și, scriind despre oameni dragi de altă dată, găsește alinare, asemenea marelui Creangă, povestind din perspectiva celei mai dragi vârste a omului, copilăria.

Alcătuită din două părți distincte, așa cum se precizează în *Epilog*, prima intitulându-se *Oameni și fapte*, iar cea de a doua *Instituții și construcții dumbrăvenene*, cartea impune atât prin rigurozitatea informațiilor despre istoria Dumbrăveniului, cât și prin originalitatea și savoea succintelor medalioane despre oameni care au trăit în lăcașul de altădată. În timp ce *Oameni și fapte* deschide șirul unor grăitoare medalioane în care sunt surprinse în tușe afective, fie instituții, cum ar fi *Despărțământul ASTRA „Timotei Cipariu”* Dumbrăveni și *Liceul „Timotei Cipariu”*, lăcașe în care care s-au format de-a lungul timpului, mari oameni de cultură, fie rememorarea unor figuri de oameni dragi, profesori, pictori, medici, preoți - în partea a doua a volumului face lumină în ceea ce privește atât istoricul unor instituții, cum ar fi: lăcașurile de cult, *Cazarma*, *Gara*, *Primăria orașului*, *Palatul de Justiție*, *Penitenciarul*, cât și alte construcții dumbrăvenene: construirea vechiului pod de metal de peste Târnava Mare și mutarea albiei râului Târnava Mare.

Pornind de la studiul lui Tudor Vianu, *Dubla intenție a limbajului*, putem

observa că în cartea de față, avem de a face cu două stiluri diferite: unul tranzitiv și altul reflexiv.

Adică un stil științific, definit prin proprietatea termenilor și rigurozitatea informației, și altul, reflexiv, propriu literaturii, cu mențiunea că, în timp ce limbajul tranzitiv doar *comunică ceva*, prin cea de-a doua intenție a limbajului, autorul *se comunică*. Își face cunoscută starea lui sufletească.

Încă de la prima sa carte, *Lecția de istorie dumbrăvaneană*, se poate remarca, chiar dacă ceva mai timid, această discrepanță dintre cele două stiluri și „pohta” ce-i scurmă neconținut istoricului Nedelcu sufletul: dragostea nesecată de locurile natale.

Avându-l ca model în istoriografia latină, pe Titus Livius, istoricul care valorifică în *Ab Urbe condita*, toate posibilele legende ale Romei, excelând mai ales în tehnica narațiunii, Nicolae Nedelcu demonstrează prin această nouă apariție editorială, că anumite povestiri despre „oameni cari au fost” în vechea urbe de pe Târnava Mare, se vioau neapărat spuse.

Perspectiva subiectivă valorificată în medalioane, nu însă, fără a țese canavaua narațiunii pe eșafodajul adevărului obiectiv, are marele avantaj de a lăsa loc pentru eventualele varii completări din partea celor care au cunoscut și ei, personalitățile respective.

Povestind despre învățământul de astăzi, în urmă cu doi ani, cu primarul comunei Hoghilag, inginerul Nicu Lazăr, acesta își exprima dorința ca, în școala din comuna sa, elevii să poată studia istoria locală, literatura locală, folclorul local etc. Ar fi de bun augur ca, la inițiativa *Consiliului Local Dumbrăveni*, și în școala din Dumbrăveni, istoria locală să fie inclusă în curriculum, iar frumoasele cărți ale lui Nicolae Nedelcu să figureze în bibliografia acestui obiect de studiu, alături de cărțile altor localnici.

Reînnoind invitația luceafărului poeziei românești de a nemuri prin poveste („Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești. Cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme. Ne trezim și murim cu ele” (2), îmi permit să subliniez valoarea taumaturgică a *Poveștilor Dumbrăveniului de altă dată* și să vă invit la lectură.

BIBLIOGRAFIE:

1. NICOLAE N. NEDELICU, *Poveștile Dumbrăveniului de altă dată*, Ed. Tempus, Timișoara 2022
2. MIHAI EMINESCU, *Opere VII, Proza literară*, Editura Academiei Române, 1977, p 282

NICOLAE SUCIU

Cartea zilelor noastre

„Cârțița”

Sau omu` rușilor în Occidentul ăstui mileniu. Servind neclintit noul țar. Colonel în structuri moscovite. Chiar de nu era o slavă, ci o englezoaică. Fiica lui „Kim” Adrian Harold Russell Phillby. Și el agent dublu în veacu` trecut. Angajată-n intelligence la englezi. În post de top la Washington. Care, dacă n-ar fi fost cineva perspicace, ar fi adus Rusiei actuale supremație furată. Iară Vestului slăbiciune și pagube ireparabile poate...

Cartea*, rod al fanteziei fain utilizate, cuprinde întâmplări captivante. Detalii relevante. Despre servicii. Compromisuri. Trădări. Asasinate. Dedesubturi. Tehnici la zi. Intuiție de vârf. Curaj. Risc. Șansă, neșansă. Caractere. Conjuncturi. Comploturi. Acțiuni specifice. Locuri varii în desfășurare. Erori, reușite. Agenți de teren, șefi coordonatori. Creiere și brațe făcute, formate să lupte-n domeniu. Gabriel Allon, personajul principal. Întâlnit și-n volume anterioare. Cum se cuvine

pus în valoare de-un jurnalist născut la Detroit. Acu`, novelist de calibru, în patria sa. Un sexagenar priceput, documentat. Făuritor de suspans apăsător. Dibace, echilibrat. Cunoscător vădit în probleme de politică. Și spionaj. Psihologie. Istorie comunistă și actualitate neosovietică. Cu imaginație super, îmbelșugată. Chibzuită, eficientă, convingătoare bogat...

Daniel Silva e numele lui aureolat de succes meritat. Căci romanele deja publicate adusu-i-au notorietate din plin. Sunt scrise fluent și alert. Cu întâmplări și momente pregnante prin diverse orașe. Unu` mai palpitant decât altu`. Cu dialoguri adecvate temei la fix. Descrieri expresive ca niște picturi uneori. Amintindu-mi cumva de Brown și profu` foilor sale. Mai ales că Allon e și-un destoinic restaurator de tablouri. Căutător, iubitor de frumos și-n artă, și-n viață. Chiar de nu-l prea află-n ocupația-i oficială. De care depind, în ascuns, pacea și viața în lumea asta tot mai zburciunată și încrâncenată...

Așadar: servicii secrete ingleze, americane, ruse, israeliene, la muncă. În confruntare specifică pentru putere

și apărare. Pericol, adrenalină, închipuire, realități. Și un condei numa` bun să le pună sub ochi, ingenios. Cu rost moral planetar imperios. Cel puțin în acest moment de cumpănă mare. Cine o citi, cert s-o dumiri. Util și neîndoios...

ADRIAN SIMEANU

*Daniel Silva, *Cealaltă femeie*, Ed. Litera, 2020

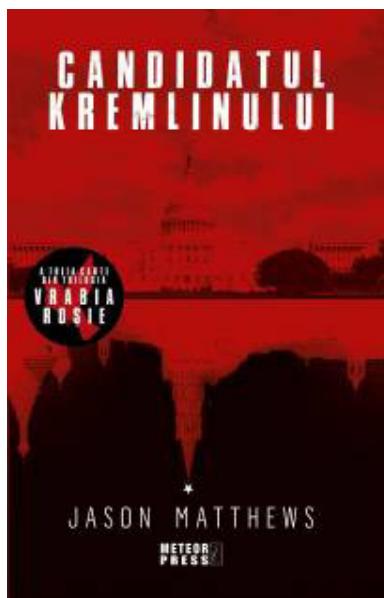
Cartea zilelor noastre

O „vrăbie” de soi

Rusoaică frumoasă, supercurajoasă. Deșteaptă, lucidă și c-un dar mai rar, al sinesteziei. Lâng-al omeniei, camaraderiei. Nu o fitecine, că, de la balet, a ajuns spion. Mai de voie, de nevoie s-a-nhămat la asta în chip temerar. Trecând chiar prin școala de „vrăbii” (prostitute) a serviciului putinian de resort. Căci sub noul țar de tip stalinist se petrece totul. Eroina noastră înfruntând atâtea ce nu le-ai gândi. Pentru iubire și dreptate. Demnitate și adevăr. Un alt viitor al patriei sale, ce nu se prea vede, din nefericire...

Dominika Egorova e numele ei. Caracter puternic, stimabil enorm. Vădind conștiință, obiectivitate și tenacitate. Plus abilitate și-ndrăzneală mare. Voință, știință, megaiscusință în ce-a întreprins...

N-o să povestesc, nu voi să știrbesc farmecu` lecturii. Așa c-am să spun că al ei tătuc este... Jason Matthews. De peste ocean. Ofițer la

CIA, experimentat. Astăzi, novelist amplu premiat. Fără îndoială, din plin respectat. Fincă scrie excelent, informat și pertinent. Acțiunea clocotește, misteru` se adâncește, povestea se împlinește. Dezvăluirile curg, zorile te-ajung și ești tot cu ochii-n opurile*

lui. Deoarece aventura, misteru`, doar pretexte sunt. Pentru analize și judecăți pertinente. Descrieri, evaluări și portrete. Mărturisiri subtile și, mai ales, expuneri de fapte nu la-ndemâna oricui. Omu` dovedind cunoștințe țais într-ale politicii, psihologiei, istoriei ruse contemporane. Îndeosebi actualitatea de la Vest la Est. România nefiind uitată nici ea. Epicul e aparența, mesajul` dă consistența. Jason și Domi vrând a spune lumii, pe față, că stalinismu` nu a murit la Kremlin. Ci s-a adaptat și pândește-ntunecat. Imperialismu` roșu revigorându-se clar. Ticăloșia, cruzimea, șantajul`, corupția, idem. Cabale, asasinate profund odioase, la orice oră din zi și din noapte. Spionajul`, să nu mai vorbim. Semn că setea de putere cea clocotitoare frontiere n-are nici în mileniul curent. Invazia-n curs dând pe față totu` mai crunt decât am gândit...

ADRIAN SIMEANU

*Jason Matthews, *Vrabia roșie, Palatul trădărilor, Candidatul Kremlinului*, Ed. Meteor Press, 2018, 2020

GEAMGIU

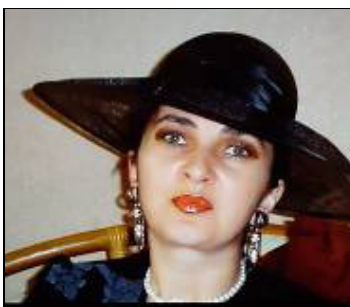
Tânăr,
cu ochi ca măslina verde,
cu vorba tunând a ploaie,
pe spatele drept purtând suportul din lemn
cu geamuri în el, cu ne-geamuri.
O rază de soare
atingea pieziș sticla
dând vestea pe garduri,
pe caldarâm,
pe case...
Geamuri!
Geamuri!
Vând geamuri de rouă,
vând geamuri care se topesc odată cu ploaia,
vând geamuri
cu miros de levănțică și rozmarin.
Geamuri!
Geamuri!

HOȚ DE BUZUNARE

Și cât de bine știa el
că parfumul din fiecare buzunar e altfel,
e levănțică,
e mosc bătrân și întârziat,
e lămâiță,
măgdale și măr și rozmarin ușor obosit.
Cât de bine știa hoțul de buzunare
locul și rânduiala fiecărei bancnote.
Înainte de a o vedea ochiul lui,
o vedea inima lui,
inima lui de parfum,
inima lui de pară,
veșnic fără stăpân,
inima lui bătând
ca un râu cu valuri mici
în malurile cu sălcii mereu curgătoare.

FOCHIST

Abur,
sevă,
timp alergând,
toate pulsau
prin venele fochistului,
praf și fum curios
la vederea zărilor albastre.
Mașinăria trecea
odată cu pădurile,
ca prin grădini
în care scânteii de pene
și suflete de aer blând
se topeau într-o calmă plutire.
Pe lângă locomotiva lui
se așternea o seară cu voal.

HAMAL

Port la fluviu.
Iarbă. Multă iarbă pe țarm.
Mult nisip în adâncuri.
Un hamal în bocanci
încerca întunericul.
Întunericul părea că-i face loc.
Era o dimineață ce venea
cu goluri de aer
și locuri de liniște.
Saci. Mulți saci.
Faină, sare, orez...
Butoaie
cu ulei, cu vin, cu măslina,
cu dinamită.
Nimic nu lipsea.
Brațe, umeri,
palme, gânduri,
părul tuns scurt deprins cu nisipul.

CROITOREASĂ

Uneori
luna îngheța
și sunetul clopoțelului de la ușă.
Inima tinerei croitorese
trecea pragul.
O întâmpinai
o sobă cu tăciunii stinși,
luna din colțul ferestrei,
apoi foarfecele, rigla, masa de
croitorie,
degetarul,
paietele, perlele, brocarturile,
mulțimea de nasturi, dantelele,
mătăsurile cu bucuriile lor,
stofele de lână aducătoare de ierni,
mașina de cusut-un duh bătrân
cu dinți de oțel și sufler de fluture,
și peste toate
tremurul ascuns
străbătând mâinile ei,
un tremur și o bucurie,
alunecând ca pe zăpezi eterne...

SOBAR

Cuiburi de foc
făurea sobarul,

sobe învăluite
în albul răcoros
al nesfârșitelor veri,
sobe înaripate,
sobe mângâietoare,
sobe din argilă doinită,
sobe cu pasărea jarului în ele,
amintind
de vetrele vechi
mereu vorbitoare,
tăcute mereu.

CIOPLITOR

Aștepta ca vântul să adune
zăpada în cruce,
apoi însemna locul.
Începea să ciopească troița
din lemn tânăr
descoperind povești ale pământului
scrise în vârstele lemnului,
povești despre înfrățirea cu iarba,
cu rădăcinile,
despre înfrățirea cu trupuri de
animale,
despre morminte,
despre morți.
Oameni și fluturi
treceau prin locul acela,
oameni și fluturi de pădure,
fluturi de stepă,
de podiș, de gradină,
de zi și de noapte...
Oamenii toți.
Fluturii toți.

BĂIAT DE PRĂVĂLIE

Subțirimea firii lui
părea că s-ar asemana cu luna
trecând ca o seceră tremurândă
prin dreptul ferestrei prăvăliei.
O mătase de raze
țesută-n fir subțire
acoperea tejgheaua,
paharele,
sacii cu făina nopților de iarnă,
ochii peștilor sărați și uscați,
trecând peste uleiul adormit
în butoaie leneșe
dar și peste țuica cea clocotitoare
de stări și vorbe.
Acolo pe podeaua dată cu gaz
începea povestea băiatului de
prăvălie.
Pe sub jarul zilelor,
zburau mierlele inimii lui.

**CHRISTINE BERNADETTE
ROUSSEAU**

Despre educația prin limbă și istorie

Locuitorii asediați, ajutați de o armată reductabilă din exterior, au rezistat, i-au respins pe atacatori și au trăit – inclusiv datorită propagandei vremii – un moment de apoteoză, convinși că au salvat civilizația europeană sau „Republica creștină” (pe-atunci, cele două noțiuni erau sinonime). Textul destinat să fie scris pe placa de marmură și elaborat de unul dintre colegi – distins și erudit istoric – conținea acest adevăr, al respingerii acelor inamici (indicați cu numele lor), cu scopul apărării civilizației creștine europene. Omul nostru politic, de educație europeană și doritor de construcție europeană, a clătinat din cap sceptic și a respins politicos formularea: inamicii din urmă cu secole erau acum amicii Europei, în care trăiau în număr mare ori voiau să intre, și nu era „politic corect” să spunem că ei periclitaseră civilizația europeană sau Europa; pe de altă parte, chiar și cuvântul „creștin” putea fi ofensator pentru făuritorii Europei fără bariere și frontiere, pentru Europa tuturor locuitorilor ei. Așa că textul cu pricina nu s-a mai pus în forma lui istorică adecvată, deși oamenii de-atunci, din vremea asediului invocat, au avut convingerea că au fost scutul Europei (creștine, cum era ea atunci). S-a pus însă un text vag, aproape de neînțeles pentru cunoscătorii, dar cu valențe educative largi, specific nu numai drepturilor omului și ale cetățeanului, dar adecvat și ultimelor documente legate de educația europeană, adoptate la Bruxelles și la Strasbourg.

De-aici am înțeles că se pregăteau pentru cei 15 membri, câți aveau atunci Uniunea Europeană, directive de urmat, sub forma propagandei, pentru făurirea noii Europe și pentru fortificarea ei. Aceste idei au trebuit să pătrundă, natural, și în sistemul educației organizate, cea mai generală și mai eficientă formă de construire a noilor europeni, a adevăraților europeni, fără

prejudecăți, capabili să fie vectorii unei lumi mai bune. Numai că multe dintre aceste modalități – de la conținut și până la unele formulări de detaliu – semănau izbitor cu altele, pe care noi, cei din fosta lume comunistă, le trăiserăm, le condamnaserăm, doriserăm să scăpăm de ele.

Ca istoric, sunt absolut convins de relativitatea cunoașterii trecutului, de imposibilitatea aflării adevărului absolut, de greutatea reconstituirii lumii de-odinioară „așa cum a fost” (după formula celebră a lui Leopold von Ranke), dar sunt la fel de convins că trebuie să tindem spre adevăr, să-l căutăm, să corectăm clișeele și, pe cât posibil, să nu transpunem mentalitățile noastre și ale lumii noastre în trecutul pe care-l studiem. Or astăzi, în lumea digitală pe care o trăim, vedem că ideile în lumina cărora ne-am format sunt complet depășite. Vedem că se încearcă făurirea identității europene viitoare (a celor 28 de state), inclusiv prin instrumentalizarea trecutului, a identităților locale, regionale și naționale.

Mai întâi, discursul identitar este orientat în direcții preconcepute, ori foarte generale, ori foarte particulare, iar dimensiunea istorică este aproape complet ignorată sau deviată. Spre concretizare, voi lua exemple legate de învățământul din România, dar multe dintre aceste date se potrivesc și pentru mulți alți membri ai Uniunii Europene.

Învățarea limbii și literaturii române a îmbrăcat în ultimii ani forme speciale, de la metode până la conținuturi. Accentul nu mai cade pe corectitudinea exprimării scrise și orale, pe studiul aprofundat al gramaticii, pe partea normativă, ci pe cultivarea de timpuriu a „gustului estetic”, a „gândirii autonome”, a „formării de reprezentări culturale”, a „abordării flexibile și tolerante a opiniilor și argumentelor celorlalți” etc. Studiul limbii și literaturii, pus sub genericul „limbă și comunicare”, a fost subsumat aspectelor strict practice, de viață cotidiană materială, pornind de la citirea unui ziar până la accesul pe stadion și de la rețete de bucătărie până la jargonul digital. Și mai ales, a dispărut aproape orice dimensiune istorică de studiere a limbii și literaturii. În programele

cele mai recente de limba și literatura română se începe cu generația clasicilor – Eminescu, Creangă, Slavici, Caragiale (adesea fără Alecsandri) – și se ajunge la contemporanii (mulți încă în viață) Mircea Cărtărescu, Nina Cassian, Ana Blandiana sau H.R. Patapievici. Literatura se studiază pe teme, cum ar fi „Adolescența”, „Joc și joacă”, „Familia”, „Școala”, „Iubirea”, „Scene din viața de ieri și de azi”, „Aventura, călătorie”, „Lumi fantastice”, „Confruntări etice și civice”, „Personalități, exemple, modele”.

În cadrul temei legate de adolescență se începe cu Eminescu și se sfârșește cu Golding, în domeniul jocului se pornește de la Creangă și se ajunge la Italo Calvino, la familie inițiator e tot Creangă, iar încheietor e Steinbeck, iubirea se exemplifică mai întâi cu Gala Galaction și la urmă cu Octavio Paz etc. Nu mai există nicio dimensiune istorică, legată de studierea temeinică a marilor curente culturale românești, de la literatura medievală până astăzi și, mai ales, nu mai există nicio idee clară despre ceea ce înseamnă literatura română. Autorii sunt studiați în funcție de temele mari fixate, fără plasarea lor în timp și spațiu, încât, spre exemplu, studiul prozei despre „Iubire” începe cu Gala Galaction, Garabet Ibrăileanu, Radu Petrescu și sfârșește cu Mircea Cărtărescu; după Cărtărescu este plasat imediat Shakespeare, cu Romeo și Julieta, iar apoi se trece ex abrupto la poezia de dragoste a lui Eminescu, George Coșbuc, Blaga, Arghezi, Minulescu, Nichita Stănescu și se ajunge iar la Mircea Cărtărescu, după care vine Cântarea cântărilor și din nou Shakespeare cu... Romeo și Julieta.

Acad. IOAN AUREL POP

O nouă direcție de cercetare istorică:

DE LA EVENIMENT LA INDIVID

1. Preliminarii. Marius Mureșan aparține celei mai tinere generații de istorici clujeni, din care mai fac parte Mircea-Gheorghe Abrudan, Mihaela Bedecan, Sanda Borșa, Mihai Croitor, Mihai-Octavian Groza, Iuliu-Marius Morariu, Marina Trufan – poate mai sunt și alții, pe care nu îi cunosc eu. Această generație vine din urmă cu câteva aturi, pe care generațiile anterioare de istorici nu le-au avut: accesul la surse altădată interzise, cunoașterea mai multor limbi străine (care permit accesul la bibliografiile străine), cercetarea arhivelor, fără restricțiile cenzurii, libera circulație a ideilor, stagiile de cercetare în străinătate etc.

Tânărul istoric Marius Mureșan (n. 1991, la Gherla) este specialist în istoria contemporană a României, mai ales în alegerile prezidențiale postdecembriste, domeniu în care a dat o cercetare de anvergură, *Destinația Cotroceni. Alegerile prezidențiale în România, 1990-2014*, 2019, 454 pagini (teza lui de doctorat, coordonată de Doamna prof. univ. dr. Marcela Sălăgean).

2. Profil de istoric. Autorul a urmat Liceul Teoretic „Petru Maior” din Gherla, apoi Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, iar după studii aprofundate (masterat) la aceeași Universitate, și-a susținut teza de doctorat (2018). Din 2015 este cadru didactic asociat la Universitatea absolvită și, simultan, redactor (din 2017) la cea mai importantă editură clujeană, Casa Cărții de Știință (editură care aniversează în acest an trei decenii de existență). A pus bazele revistei *Philohistoriss* (în anul 2015), a inițiat și organizat mai multe conferințe naționale de istorie și a coordonat diverse proiecte editoriale, având ca parteneri Ministerul Culturii și Ministerul Educației și Cercetării. Coordonează domeniul „Istorie” la Editura Casa Cărții de Știință. A participat la peste 20 de conferințe științifice naționale și internaționale și a publicat peste 20 de studii (în română și engleză) în reviste științifice și în volume colective. A coordonat, editat sau îngrijit următoarele volume: *Transilvania și Marea Unire*. Coord. Mircea Popa.

Ediție îngrijită de Marius Mureșan, Cluj-Napoca, 2018; Victor Lazăr, *Clujul și Ardealul în epoca Marii Uniri*. Editori: Alexandra Blendea și Marius Mureșan. Cuvânt înainte de Marcela Sălăgean, Cluj-Napoca, 2018; *Metamorfoze clujene după Marea Unire. Rolul Monarhiei*. Ediție și studiu introductiv de Marius Mureșan. Cuvânt înainte de Ana-Maria Stan, Cluj-Napoca, 2018; *Tradiție, integrare, modernitate în legislația românească din primul deceniu interbelic*. Volum îngrijit de Marcela Sălăgean, Marina Trufan, Marius Mureșan, Gheorghe Cazacu, Adrian Iușan, cartea fiind volumul VIII al seriei de opt volume, *Construind Unirea cea Mare* (coord. Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan, Ioana-Mihaela Bonda, Ana Victoria Sima, Teodor Laurențiu Popescu), Cluj-Napoca, 2018; Teofil Frâncu, George Candrea, *Românii din Munții Apuseni (moșii)*. Ediție îngrijită și note de Marius Mureșan. Cuvânt înainte de Mircea Popa, Cluj-Napoca, 2019; *Istoria locală povestită de elevi*. Coordonați: Marina Trufan și Marius Mureșan, Cluj-Napoca, 2019; *Multiculturalism în Transilvania, după Conferința de Pace de la Paris*. Coordonați: Marina Trufan și Marius Mureșan, Cluj-Napoca, 2019; Silvestru Moldovan, *Ardealul. Ținuturile de pe Olt. Ținuturile de pe Mureș*. Ediție îngrijită de Marius Mureșan. Cuvânt înainte de Ion Talos, Cluj-Napoca, 2020; *Anul 1940 în istoria Europei. Între expansiune și declin*. Coordonați: Marina Trufan și Marius Mureșan, Cluj-Napoca, 2020.

3. O nouă direcție de cercetare istorică. Recentul volum semnat de Marius Mureșan, *Între rural și urban. Fragmente din cotidianul comunist. Studiu de caz: Raionul Gherla*, [cu un text-escortă semnat de prof. univ. dr.

Marcela Sălăgean], Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2021, abordează o temă de maximă actualitate, care se circumscrie unei tendințe din cercetarea istorică actuală, aceea a studierii cotidianului comunist, a interferențelor dintre sfera publică și viața privată, domeniu despre care există deja numeroase cercetări, în România și în străinătate: *Viața cotidiană în comunism*, volum coordonat de Adrian Nicolau (2004), *Stat și viață privată în regimurile comuniste*, volum coordonat de Cosmin Budeancă (2009), *Și eu am trait în comunism*, volum coordonat de Ioana Pârvolescu (2015), din străinătate putând aminti nume precum Sheila Fitzpatrick, David Crowley, Susan E. Reid, H. Tomae, Daniel Chirot și alții.

Așa cum spune autorul în *Introducere*, cartea de față se înscrie „într-un univers istoriografic de înnoire teoretică și metodologică, lansat în anii '60, de istorici precum Sheila Fitzpatrick, sub impulsul curentului revizionist, care a mutat accentual de la eveniment la componenta umană, mentalitate și viață privată, respingând modelul clasic de analiză al perioadei comuniste, căutând concepte sau obiecte de studiu din câmpul științelor sociale” (p. 14). (Precizez că termenul *revizionism* are alt sens decât acela de revizuire și modificare a granițelor, vizând în cazul de față *reînnoirea* metodelor de cercetare, cum spune autorul, accentul mutându-se de la *eveniment* la *individ*, lucru imposibil de acceptat în timpul regimului comunist, în care individul era neantizat, în favoarea *maselor*.)

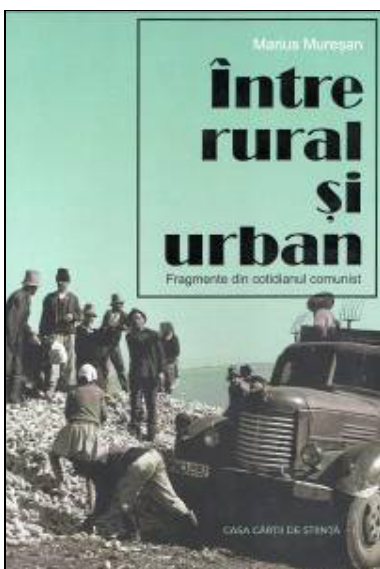
După cum mai afirmă autorul în *Introducere*, volumul de față „reunește o serie de interese de cercetare, care s-au concretizat în lucrările de licență și disertație, susținute în cadrul Facultății de Istorie și Filosofie (Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca), o parte dintre ele dezvoltate și dezbătute în cadrul unor articole științifice sau conferințe naționale” (p. 10). În ciuda provenienței disparate în timp și context științific, volumul are o evidentă unitate de stil și conținut, fiind străin de unele ezitări sau incongruențe specifice lucrărilor de debut (numeroase capitole fiind tipărite înainte de deza de doctorat a autorului). →

ILIE RAD

O altă idee importantă a cărții, care îi asigură valoarea de contribuție științifică reală, este delimitarea ariei de cercetare la „efectele pe care politica de colectivizare, impusă de comuniști, odată cu anul 1949, în complementaritate cu industrializarea, le-au avut asupra dezvoltării mediului rural, respectiv a orașelor, pornind de la aspectele privind viața cotidiană.”

Ca „studiu de caz” (o altă tendință în cercetarea actuală, istorică și nu numai), autorul a ales zona Gherla, nu numai pentru că o cunoaște foarte bine, fiind născut în acest oraș, ci și fiindcă zona „întrunește criteriile necesare abordării ipotezelor de cercetare: existența unui centru urban cu industrie bine dezvoltată, precum și a unor localități rurale învecinate, care joacă rolul de furnizori ai forței de muncă, dar și de potențială sursă pentru schimbarea structurii demografice a populației orașului.” (p. 10-11).

Dezvoltându-și ideile și interpretările de la general la particular, Marius Mureșan discută pe larg transformările pe care le-a avut în lumea rurală românească implementarea modelului sovietic al colectivizării, care a pus țărâșimea de la noi pe drumul „imposibilei întoarceri”, cum spunea Marin Preda, adică al renunțării la o civilizație ancestrală. Prezentând modelul colhozului sovietic, care a fost impus în statele-satelit ale Moscovei, autorul arată că, după Revoluția bolșevică din 1917, prin *Decretul asupra pământului*, semnat de Lenin, suprafețele agricole au trecut, din proprietatea culacilor, în cea a statului (a societății, spune autorul), ceea ce arată diferența enormă dintre realitățile românești și cele sovietice. Țăranului sovietic îi era indiferent, la urma urmei, dacă pământul era al culacilor sau al statului (căci oricum nu era al lui). Care a fost situația din România? Secole la rând, țărani români au luptat pentru pământ (a se vedea poezia *Noi vrem pământ!*, a lui Coșbuc, sau romanul *Ion*, al lui Rebreanu, cu țăranul sărutând pământul). În două războaie mondiale, țărani români au participat și cu speranța că, la întoarcere, ei sau urmașii lor vor fi răsplătiți cu loturi de pământ, ceea ce s-a și întâmplat, prin reformele agrare, din 1922, respectiv 1945. Dacă cei care au primit loturi de pământ în 1922 s-au bucurat două decenii și jumătate de

avantajele acestora, împroprietăriți din 1945 au trăit drame greu de imaginat, fiindcă, după cinci ani, aceste pământuri li se vor lua cu de-a sila, pentru a intra în întovărășiri, iar apoi în gospodării agricole colective (GAC-uri). Romulus Rusan a demonstrat că, în perioada 1949-1962 (începutul și sfârșitul procesului de cooperativizare forțată a agriculturii), s-au înregistrat în România peste 100 de răscoale țărânești, împotriva colectivizării și a cotelor.

Al doilea capitol al cărții se ocupă de colectivizare și industrializare în zona Gherla, autorul subliniind, pe bună dreptate, că “dezvoltarea centrelor urbane a reprezentat un magnet pentru populația rurală, dornică să își schimbe modul de viață” (p. 12) A fost o greșeală fundamentală a regimului de atunci, ale cărei consecințe se vor vedea și peste o sută de ani. În loc să sprijine infrastructura minimală (drumuri asfaltate sau măcar pietruite, introducerea apei potabile și a canalizării, a gazului metan), să acorde subvenții la lucrările agricole și contracte avantajoase cu statul, măsuri prin care tinerii nu și-ar fi părăsit satul natal, fiindcă ar fi avut la țară tot confortul de la oraș, regimul i-a încurajat pe tineri și nu numai să migreze la oraș, pentru a avea o viață mai bună. După Revoluția din 1989, s-au făcut asemenea investiții, dar ele nu mai au obiect: majoritatea satelor noastre sunt îmbătrânite, casele părăsite, mult pământ fiind nelucrat. O dramă deopotrivă de mare, pentru părinții (care mai trăiesc) și pentru

copiii acestora. Abia prin anii '80, spune Marius Mureșan, „comuniștii au construit în centrul comunelor blocuri («columbare», le zicea marele meu profesor, Mircea Zăciu, n. I.R.), fără apă, fără gaz și canalizare, în care erau obligați să se stabilească «specialiștii», inclusiv profesorii” (p. 128). Politica de distrugere a satelor, din aceeași perioadă, cu un mare impact internațional, prin care satele urmau să fie concentrate în mici așezări urbane, urmarea și posibilitatea controlării mai temeinice, de către partid și organele de Securitate, a vieții și activității oamenilor.

Cel de-al treilea capitol studiază „viața cotidiană între rural și urban în zona Gherla”, exemplificată cu modul în care s-au ridicat din mijlocul țărâșimii noile categorii sociale și elite, transformările prin care a trecut familia tradițională, organizarea unor activități culturale, pentru a combate misticismul și biserica (regimul comunist se considera totuși un regim ateu, chiar dacă în România nu au fost distruse bisericile, cum a procedat Stalin în Rusia, regimul comunist de la noi preferând să-și facă din Biserică un aliat decât un dușman). Sunt analizate apoi consecințele reformei învățământului din 1948, care au impus modificarea programei școlare, implicarea învățătorilor și a profesorilor în campaniile organizate de partid pe diverse fronturi, aspect ilustrat cu Școala Pedagogică de Fete din Gherla.

Pentru realizarea obiectivelor sale de cercetare, autorul a folosit surse variate: o bogată bibliografie de specialitate, în română și engleză, presa vremii, surse arhivistice, existente în cadrul Direcției Județene Cluj a Arhivelor Naționale sau la Primăria comunei Țaga, dar și câteva interviuri cu persoane din zona Gherla și reprezentând categoriile profesionale analizate.

Trenbuie adăugat faptul că, pentru a realiza o panoramă cât mai completă a cotidianului comunist, autorul a folosit fotografii de foarte bună calitate, extrase din Fototeca online a comunismului românesc, din Arhiva Fotografică Minerva a Asociației Culturale Minerva Cluj, dar și din cadrul unor surse particulare. În finalul cărții, fiecărei fotografii i se indică sursa în mod riguros, lucru încă rar în cărțile românești, nu doar de istorie. →

4. Propuneri și sugestii. La pagina 42 a cărții, autorul amintește de suprimările unor elite ale gândirii economice, precum Mihail Manoilescu (cel a cărui carte, *Teoria protecționismului și a schimburilor internaționale*, a fost tradusă și publicată, în anul 1932, și în Brazilia, devenind „biblia industriașilor brazilieni“, pe ale cărei principii a fost relansată economia acestei țări), Virgil Madgearu sau Lucrețiu Pătrășcanu, „care, deși comunist, obținuse un doctorat în Economie în Germania”, p. 42). La aceștia trebuie adăugat neapărat și Mircea Vulcănescu. I-am dedicat lui Mircea Vulcănescu un număr din revista *Excelsior* (an VII, nr. 11, 1998), ocazie cu care am aflat că președintele cehoslovac, Thomas Masaryk, într-o scrisoare către Virgil Madgearu, vorbește despre acele “sclipiri de geniu” ale lui Mircea Vulcănescu, pe vremea când era subsecretar de stat în Ministerul de Finanțe.

La capitolul *Bibliografie*, pentru o eventuală ediție, îi sugerez autorului și o apariție editorială recentă: Stefano Bottoni, *Moștenirea lui Stalin în România. Regiunea Autonomă Maghiară, 1952-1960*. Traducere din engleză de Mugur Butuza, Editura Humanitats, București, 2021. Am în vedere capitolul *Sera stalinistă: Viața cotidiană în “Mica Ungarie”*.

O observație pe care o pot face nu doar lui Marius Mureșan, ci aproape tuturor istoricilor români, se referă la lipsa de rigoare în transcrierea textelor mai vechi, din altă epocă ortografică. Astfel, în cartea de față, organul oficial al partidului este transcris când *Scânteia*, când *Scînteia*, *Harkov* e transcris *Kharkov* (p. 25); alte inadvertențe: scrierea lunilor anului cu literă mare (*Decembrie*; *Noemvrie*); grafii de tipul *dela* cursuri, *dela* lecțiile; *scoalei*, dar și *școlii*; *ideia*; unele sigle sunt scrise cu punct (I.M.S., T.O.Z., altele fără punct (URSS, UTM, GAS, dar și G.A.S., CAP, dar și C.A.P.)). Înregistrăm prezența unor asperități stilistice, explicabile pentru perioada de început a scrisului oricărui autor. Punctuația ar putea fi ameliorată, cu virgula obligatorie înaintea propozițiilor atributive și circumstanțiale. O atenție specială se cuvine acordată articolului posesiv-

genitival, *al, a, ai, ale*. Când un citat se introduce în fluxul narativ, el trebuie să înceapă cu literă mică: „afirmă că «[B]olșevismul a distrus viața privată»”. Titlul complet al cunoscutului Raport Tismăneanu este *Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru analiza dictaturii comuniste în România* (p. 46).

5. Concluzii. O lucrare științifică este importantă nu doar prin informațiile pe care le oferă, prin originalitatea interpretării, ci și prin faptul că stimulează, în conștiința cititorului cărții, propriile reflecții pe marginea faptelor și evenimentelor discutate.

Pentru că nu sunt istoric de meserie, aș încheia prezentarea de față cu aceste considerații semnate de prof. univ. dr. Marcela Sălăgean, în textul de pe coperta IV, de care aminteam la început, care vedea în cartea lui Marius Mureșan „un studiu de istorie locală, foarte bine documentat, prin care autorul aduce în atenția cititorilor evenimente inedite, pe care le-a analizat, explicat și integrat în context național și chiar internațional. Cu certitudine, demersul nu numai că va îmbogăți literatura de specialitate din țara noastră, ci va putea fi un model și un îndemn și pentru alți cercetători, de a-și îndrepta mai mult atenția asupra istoriei locale, care merită a fi studiată și publicată.”

Eugen Petri, Tabloul amintirilor

Cine?

Pe care munte, dragoste, m-aștepți
Și cum să mai ajung până tine
Când stâncile-s înalte, cu nămeți,
Iar prăbușirea calea mi-o aține?

Și peste ce prăpastii să mai trec
Cu ape-nvolburate-n dedesupturi,
Când eu mă tem de-adânc și de înec:
Tu frunză nu te temi c-ai să te scuturi?

Cine să-mi dea povață și îndemn
Când toți sunt orbi și surzi și toți
întreabă:
Pădurile, cu sufletul de lemn,
Îmi înțeleg tristețea mai degrabă.

Un plop, în tremur lung,
nepământesc,
Îmi spune câtu-i vremea de târzie
Și-atunci despre ce dragoste vorbesc,
Ce dor și ce-așteptări mă mai sfășie?

Cântarea asfințirii nr. 54

Copacii verii nu mă prigonesc
Și nu mă necăjește nicio frunză,
Pe iarbă-n umbra lor când zăbovesc
Și-mi dă năvală cântecul pe buză.

Nu mă lovește niciun curcubeu,
Nu mă urăște ploaia și nici vântul
Astea-s averea sufletului meu,
Cu care-mpart și cerul și pământul.

Cu iarba mă simt prieten de răcori,
Deși am mai trecut-o și prin coasă
Doar cât să văd că măcar uneori
Să mai adorm în proaspăt fân mă lasă.

Iar râului de-acasă-i scriu și-acum,
În fiecare zi câte-o scrisoare
Și el la fel, îmi spune ce și cum,
Ce dor și ce neliniște mai are.

Cât despre munte, nu știu dacă știți,
Dar el îmi e mai drag decât un frate,
Încă de-atunci, din anii fericiți,
Când îi urcam potecile, pe toate.

Dar, cel mai tare, oamenii dragi mi-s,
Chiar și acei ce m-au lovit vreodată,
Că și ei, ca și mine-s dor și vis
Și sete de iubire nesecată.

DUMITRU MĂLIN

Aniversări

Valer Gligan – 85

„ Sunt un cronicar al satului moșesc ”

În 15 martie a.c. Valer Gligan a împlinit frumoasa și respectabila vârstă de 85 de ani. L-am vizitat în frumoasa lui casă, veche de peste o sută de ani, casă care poartă pecetea tradiției moșești, căreia autorul s-a îngrijit s-o renoveze și să-i adauge un plus de farmec prin amenajarea unei grădini în care pe vremea roadelor găsești de toate: viță-de-vie, pomi fructiferi, toate soiurile de legume, iar într-un amplu spațiu din fața casei se lăfăie un gazon verde pe care îți vine să calci cu sfială. Într-un cuvânt gospodăria lui Gligan are toate atributele unei ferme încântătoare.

Am fost nu odată protagonistul unor întâlniri de taină cu prozatorul Valer Gligan în acest „macondo” sălcuienesc unde m-am ales cu clipe de mare desfătare spirituală, îi găsisem mai în glumă, mai în serios o sintagmă „Tolstoi de la Sălciua”. Îl asemuiam cu marele scriitor rus din ținutul *Kaluga* și numai pentru că exista o mare asemănare între locuința sa (înconjurată de o verdeață abundentă, de viță-de-vie, de livezi cu pruni și meri, de grădini cu legume) și celebra reședință a marelui conte, numită *Iasnaiia Poliana*.

Valer Gligan este un autentic, un fermecător povestitor, iar arta povestirii o are numai scriitorii autentici. Sub pana lui vuiesc toate elementele primordiale ale naturii, în cazul de față, Munții Apuseni, cu istoria locurilor și cu tot ce au ei la suprafață și în adâncuri, în timp ce iscușii săi povestași în frânturi de frază uneori eliptice îți pun în palme viața cu cohorta lor de servituți, nevoi și necazuri, dar și de bucurii. Și slavă Domnului au ce și cui povesti. Curiozitatea aproape maladivă a scriitorului forează adânc în cugetele și bolgiile celor din care va forja personajele cărților sale. Gligan e înzestrat cu o memorie fabuloasă a locurilor și oamenilor. La vârsta lui venerabilă n-a uitat nimic din anii copilăriei ori ai tinereții, în cărțile lui rar face apel la ficțiune, la fantezii scripturale. Din realități peste care s-a așezat humusul istoriei, a trecerii vremurilor, reușește să ne dea admirabile poeme în proză. O altă mare virtute a prozatorului Gligan este capacitatea uimitoare de a reda în cel mai neaoș stil vorbirea, lexicul de odinioară folosite la Sălciua și în celelalte localități de pe Valea Arieșului, în Țara de Piatră. Lingviștii și cercetătorii vechiului grai moșesc se pot inspira lesne din cărțile lui. Multe

din povestirile realizate cu pricepere în cărțile sale sunt adevărate bijuterii realizate cu mîgală și talent în mai vechiul limbaj al locurilor. Păcat că la ce aduce prozatorul din actualitate nu se adaugă și bonusul unor studii moderne. Și totuși mă întorc și spun că în acest caz s-ar fi suprimat stratul dintăi, cel autentic și sănătos, izvor nesecat al românismului, la care ne mai adăpăm din când în când tocmai datorită acestor păstrători și cărași ai lui din veac în veac. Ca atare e bine să nu renunțe la acel grai și nici să nu-l încrucișeze cu limbajul argotic al zilelor noastre, e prea bogat și prea frumos, păcat să-i strice farmecul. Cu atât mai mult cu cât, folosindu-l realizează atât de ușor niște povestiri deosebit de fermecătoare, fascinante uneori.

- Am observat d-le Gligan din ceea ce scrieți, ca și din ceea ce faceți că răzbate din toate fibrele scriitorului Gligan o dragoste, aș zice pătimașă pentru sat și pentru oamenii lui. Cum explicați acest fapt?

- Destul de simplu. Sunt țaran prin toate fibrele mele și aparțin satului moșesc. Țăranul și pământul sau pământul și țăranul sunt lucrurile pe care se sprijină această lume și mai ales spațiul nostru românesc. Țăranul face pământul să rodească, îl însuflețește cu ființa lui vrednică, cu mintea sa iscoditoare de doine, îl udă cu sudoare, cu lacrimi și cu dorurile sale. Fără țăran și fără pământ, holdele n-ar fi holde, iarba n-ar fi iarba și florile n-ar mai mirosi a flori.

- Știu că locuiți la țară, la Sălciua. Practicați încă meseria de țăran?

- Păi tocmai că sunt țăran. M-am născut țăran și vreau să mor țăran. Din păcate nu pot practica această meserie așa cum aș vrea, cum au făcut-o părinții mei. Aș fi vrut să am o gospodărie ca cea în care m-am născut și am crescut, cu două pluguri trase de două perechi de boi falnici, cu multe vaci de muls, cu zeci de oi fătătoare și o ciurdă de vițeluri. Dar ceva din toate astea tot am

- Ați trăit o bună parte a vieții în mediul muncitoresc, mineresc al

zonei. Mediul industrial nu v-a alterat fibra de țăran?

- Deloc. Cu cât am stat mai mult printre băieși, cu atât mai tare m-am simțit legat de sat. Munca la birourile minei este o alterare a ființei mele de țăran. Orice aș face și oriunde m-aș duce, eu numai țăran mă simt. Orașul mă sufocă, mă obosește. Poate vi se pare curios, în mica mea bibliotecă n-o să vedeți prea multe cărți despre lumea orașelor. Le cumpăr totuși, în speranța c-o să-mi placă, dar când dau să le citesc, mă plictisesc repede și le las de-o parte. Mă simt în largul meu numai când dialoghez cu scriitorii, așa ziși rurali: Agârbiceanu, Gala Galaction, Lăncrăjan, Rebreanu, etc.

- Când ați început să scrieți și de ce?

- Am scris primele pagini la vârsta când alți scriitori sunt sătui de scris. Așa a fost să se nască această pasiune sau patimă a scrisului la o vârstă târzie. De ce scriu? Scriu pentru că mă doare văzând cum decad rosturile satului, cum lumea această veche, deodată cu apa și pământul, plină de mesaje și simboluri perene se erodează, se depreciază. Dacă am văzut că încet, încet această lume extraordinară moare, am zis s-o salvez prin scris, închizând-o în filele unei cronici. Ceea ce fac eu nu numesc literatură, ci cronică a unui sat de munte de pe Valea inferioară a Arieșului.

Începuturile scrierii mele s-au petrecut foarte simplu. Mi-a venit așa un dor să colind văile, coamele dealurilor și pădurilor, să mă pierd pe cărările copilăriei. Am înnoptat în vârf de munte, am băut apa izvoarelor, am văzut țăranii cum își adapă animalele în amurguri însângerate, cum dorm ogoarele sub velința stelelor, cum se înfioară pământul în fața soarelui, am dat față cu cerbii și căprioarele, dar și cu mistreții, am legat vorbă cu plugari și secerători. Am redescoperit viața intimă a satului, tiparele nescrise ale vremurilor de odinioară. După această călătorie prin lumea de piatră și de pământ a Apusenilor, am simțit ceva dureros care m-a îndboldit să aștern pe hârtie toate frământările, durerile, nostalgiile și mărturisirile despre această lume prea puțin cunoscută.

- Cine v-a citit primele manuscrise și v-a încurajat să scrieți?

- O întâmplare, pe care o consider foarte norocoasă, a făcut să dea peste aceste caiete distinsul poet, eseist și critic literar, domnul Aurel Rău, pe atunci redactor șef al cunoscutei reviste clujene „Steaua”. Dânsul m-a încurajat să scriu și să public. →

GHEORGHE JURCĂ

POEME ÎN SALA DE DANS

Ecoul urcă aceste scări

Întotdeauna va exista un drum de argint prin pustiu,
peste ape mari în care au fost îngropate biserici de piatră,

peste munți încărcăți de neuroni...

Doar pentru cei care au auzit ecoul chemării,
deși nimeni nu a vorbit, nu vorbește,
nu va vorbi.

Există un drum și ecoul care urcă aceste scări pătate de sângele altcuiva...

Un pod deasupra capetelor

Primăvara este un loc vesel unde îți ard mâinile, cei care vor veni vor înțelege.

Pomii au flori în care locuiesc imperii,
flutură o culoare pură peste zidurile zilei.

Va veni secolul în care nu voi mai fi,
locul acesta va păstra umbra ființei mele pe iarba crudă, eternă.

Un pod atârână deasupra capetelor noastre,
cei care vin după noi vor privi dintr-un timp aleatoriu,
unind lumea lor cu lumea noastră.

Un cântec asimetric va acoperi catastrofele și urmele vrăbiilor pe nori.
Mierea se va prelinge pe sticla cerului, sunt o mie de farfurii albe, goale,
pregătite pentru anii de singurătate.

O foame va înnebuni oamenii rătăciți din războaie, care nu mai încap în parcul central,

primăvara îți arde mâinile și memoria cu aerul ei înviat...

Adolescenți

Au rămas câteva poeme de la facerea lumii,
cuvinte vechi din care se iveau ochi străini,

sensuri noi pentru îndrăgostiți în luna septembrie.

Risipiți prin cetăți străine, pe bulevarde în asfaltul căroră se mai percepe sângele accidentaților, e o viteză în lume încât lumea se deformează,
ca un plămân de sportiv.

Privește spre țintă, atent, să fugi și să fugi până ieși din această zi...

Fără aripi, fără aripi!
Doar gravitația fluturându-ți părul pe frunte și ideile...

Poetul și zeul în sala de dans

Nu te înțelege nimeni, dar sunt curioși,
vor dansa până când se vor înșuruba în tavan.

Sunt lacrimile zeului sau poetul este lichid, are mâinile umede,
poetul îi curge printre degete...

Vechi fotografiile în care am captat fericirea în sala de dans și ei dansau pe podeaua umedă,
atinsă de lacrimile celor care nu au mai putut dansa...

Dansatorii puteau aluneca în afara memoriei absențelor...

CONSTANTIN STANCU

→ Valer Gligan - 85

- Se mai găsesc încă lucruri, istorii nespuse despre lumea Apusenilor?→

- După opinia mea, deși s-a scris mult despre Țara Moșilor, s-a scris cam din afara datelor ei psihice și sufletești. Puțini sunt cei care au scris cu simțire, cu har, care au cunoscut cu adevărat Țara Moșilor, firea oamenilor săi pe cât de ascunsă, pe atât de adâncă și aspră. S-a scris numai despre sărăcie, de piatră și de lemn, dar mai există și un tezaur sufletesc care se cere a fi explorat.

- Ce scriitori credeți că v-au influențat scrisul?

- Am citit mulți scriitori, mai cu seamă pe cei de extracție rurală, cum sunt Agârbiceanu, Ciura, Slavici, Sadoveanu, Geo Bogza, Liviu Rebreanu. Hogaș, Pavel Dan, Lăncrănjan etc. Nu cred că m-a influențat niciunul sau poate nu-mi dau eu seama. Cât privește lexicul pe care îl folosesc, acesta are o culoare locală, arhaică și l-am desprins

de la mama mea, de la sătenii din Sălciua care vorbeau și vorbesc o limbă dulce, plină de mlădieri, o limbă parfumată. Nu-mi pasă c-o să zică criticii că sunt un scriitor de provincie, eu folosesc limba și graiul părinților, a moșilor și strămoșilor mei.

- Pe care dintre cele peste 30 de cărți le iubiți cel mai mult?

- Pe toate aș îndrăzni să spun că le iubesc, dar cel mai mult și mai mult le iubesc pe cele pe care încă nu le-am scris. Și totuși mă mândresc cu multe din cărțile mele, cum ar fi *Chemarea Muntelui*, *Tainele Arieșului*, *Pe Valea Arieșului*, *Îmi pare rău să mă despart de voi*, *Pe cărările copilăriei*, *Ispita*, *Bătrâni*, *Întoarcerea*, *Dragoste supremă*, *Teodorii*, *Cu fruntea sus*, *Lacrimi de piatră*, *Tainele munților* și numeroase cărți de reportaje.

Apriga dorință a lui Valer Gligan a fost aceea de a reuși să vadă cum se reflectă într-un bob de rouă toată splendoarea universului moșesc, de la firul de iarbă până la ultima stea. Putem afirma fără tăgadă că dl Valer Gligan a

reușit să dea la iveală o seamă de cărți despre dureri și înăbușiri, despre lacrimi, muncă, zdroabă, vrednicie, dragoste, lupta neobosită de a storce pământului roadele trebuincioase traiului cotidian.

A scris aceste cărți de-a lungul a peste treizeci și cinci de ani, cu devoțiune și tristețe, cu melancolie, cu nostalgie, cu voluptate dar și cu zâmbetul ce se instalează în om după ce traversează eșecurile, înfrângerile, dezamăgirile; le-a scris cu dragoste, cu speranță și tot ce mai încap în spiritul unui om dăruit creației.

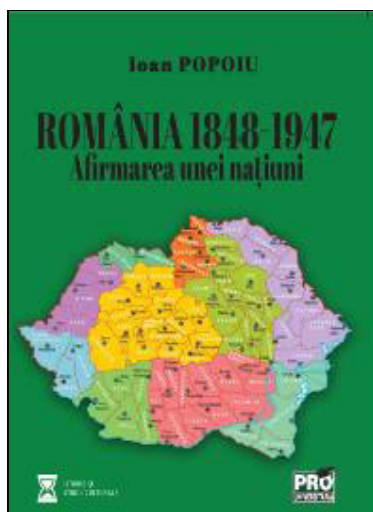
Valer Gligan lasă prin tot ceea ce a scris și va mai scrie încă o adevărată comoară, o mare zestre urmașilor săi, tuturor celor care vor ține tovărășie falnicelor coline de pământ și de piatră, de cetină, izvoare și soare cald, prietenos. Nu întâmplător scriitorul Gligan a găsit să numească comuna sa natală – Sălciua, „Bărăganul Munților Apuseni”.

La Mulți Ani, domnule Valer Gligan!

România 1848-1947

Afirmarea unei națiuni

Istoria, ca știință ce studiază dezvoltarea complexă a unei țări, a unui popor sau a diverselor aspecte sociale, economice, culturale în evoluția unei societăți umane, este preocuparea de bază a multor savanți/intelectuali cărora le place să pună la dispoziția publicului cititor lucrări de valoare și de mare interes despre trecutul sau prezentul propriei țări și nu numai. Între aceste ipostaze se înscrie și omul de știință Ioan Popoiu (profesor în teologie, licențiat în teologia ortodoxă pastorală - Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, dar și cu studii universitare în domeniul istoriei și filozofiei - Universitatea „Al. Ioan Cuza” din Iași, scriitor, cercetător și istoric literar, poet, publicist, editor, redactor șef al revistei de cultură „Ofranda Literară” din București), care cu multă satisfacție și talent scriitoricesc continuu pune în lumină opere literare prețioase și de o importanță aparte pentru patrimoniul național român, acestea fiind în același timp bunuri spirituale și culturale pentru ființa umană. Absorbit de gânduri frumoase și intuiție intelectuală, de această dată scriitorul și istoricul Ioan Popoiu ne propune spre lectură o nouă lucrare foarte originală despre istoria neamului românesc, intitulată „ROMÂNIA 1848-1947 - Afirmarea unei națiuni”, cu un cuprins de 613 pagini (Editura PRO Universitaria, București, 2022). În contextul dat este cazul de menționat că Domnia sa de-a lungul timpului a reușit să construiască opere istorice cu totul deosebite, printre acestea regăsindu-se monografiile: - „Românii în mileniul migrațiilor (275-1247)”, Colecția Historia Magistra Vitae, Ed. Junimea, 2015, pagini 510, lucrare formată din zece capitole și structurată în trei părți: I (275-602), II (602-970), III (970-1247), suplimentar e suprapus un capitol ce transgresează cronologic perioada abordată și cuprinde intervalul de timp 1247-1359, de la Diploma ioaniților la întemeierea Moldovei, sunt prezente ansamblu de problematice din perioada primului mileniu al istoriei românești, întemeierea statală marcând încununarea luptei îndelungate pentru dăinuire a românilor în spațiul de la Dunăre și Carpați; - „Statele medievale

românești (1386-1714)”, Colecția Historia Magistra Vitae, Editura Junimea, 2016, pagini 696, lucrare despre evoluția statalității române în Evul de Mijloc; - „Statele din sud-estul Europei (1804-1999). Ediția a II-a revăzută și adăugită”, Editura Pro Universitaria, Colecția Istorie și Studii Culturale, 2017, lucrare despre istoria politica din Sud-Estul Europei, accentul fiind pus pe primatul politicului în derularea evenimentelor din perioada anilor 1804-1999; - „Întemeierea României (1859-1918)”, Ed. Pro Universitaria, Colecția Istorie și Studii Culturale, 2018, scriere care zugrăvește etapele istorice și idealul politic national al daco-romanismului; dar și multe alte lucrări literare de proză și poezie. Respectivul sunt lucrări inedite și de mare pondere pentru cultura națională română, creații literare cu caracter istoric ce prezintă existența evolutivă a societății românești din diverse timpuri, dar și despre procesul cronologic al altor popoare din Estul Europei. Așa fiind, creația literară realizată de Ioan Popoiu se identifică prin conceptul cunoașterii despre lume și existența ei – Domnia sa având studii temeinice în domeniul filosofiei, dar și a istoriei, disciplină care cercetează dezvoltarea și procesul evolutiv al unei sau mai multor societăți/popoare de-a lungul timpului – scrierile corespunzătoare conținând evenimente și fapte concrete ce se încadrează în științele istorice.

Revenind la monografia în cauză „ROMÂNIA 1848-1947 - Afirmarea unei națiuni” vom specifica faptul că autorul se expune într-un mod foarte preocupat și cu o mare atenție față de toate evenimentele istorice ce au avut

loc în cadrul României între anii 1848-1947, concomitent fiind radiografiat destinul istoric al românilor atât din cadrul țării, cât și din afara ei. Descrierile sunt argumentate din punct de vedere științific, cuprinzând aspectele sociale, politice, economice și culturale ale ținutului român din perioada susmenționată. Prin intermediul discursului literar-istoric Ioan Popoiu găsește răspunsuri concrete la cele mai importante subiecte pe care dorește să le investigheze. Aceasta presupune o muncă enormă prin arhivele statului, instituții de istorie unde se regăsesc documentele necesare, studiile analitice și științifice corespunzătoare privind evoluția statului român din diverse etape ale timpului. Astfel, în calitate de istoric, de această dată savantul Ioan Popoiu oferă publicului cititor o lucrare de valoare prin intermediul căruia înregistrează, în mod prioritar, segmentul identitar despre unitatea de neam, aspect ce reprezintă modul cum a decurs proiectul Unirii din 1918 la care au participat mari personalități ale națiunii române din acea perioadă. Deci, cum se pronunță autorul: „Dedic această carte marelui eveniment din acest an, CENTENARUL ÎNCORONĂRII (Alba Iulia, 15 octombrie 1922), act istoric și simbolic, ce consacra înfăptuirea României Mari, prin realizarea Marii Uniri din 1918, marele vis care încununa opera înaintașilor noștri!”.

Monografia „ROMÂNIA 1848-1947 - Afirmarea unei națiuni”, cu o denumire nespus de reușită, deține o structură consistentă care posedă capacitatea de a-și menține într-o formă apreciabilă și frumoasă totalitatea notelor esențiale ale noțiunilor înscrise. Urmând principiul teoriei științifice, Ioan Popoiu abordează cu multă grijă procesele istorice care s-au perindat în timp în cadrul Țării Românești cu începere din anii 1848. În acest mod autorul prezintă evenimentele sociale ce au avut loc în mediul respectiv, concomitent investigând întâmplările cu efecte stabile și instabile în evoluția vieții românești, dar și despre fenomenele ce au cauzat acumulări cantitative treptate care, la rândul lor, au condus la schimbări radicale, nemijlocit la nașterea/formarea statului român (1859-1866), în cele din urmă, la obținerea unei României Independente - războiul →

GALINA MARTEA

ruso-turc și Principatului României din anii 1877–1878 (așa cum se exprimă creatorul acestei opere literare) și, bineînțeles, descrieri despre toate procesele ce au urmat până în anii 1947. Întreaga diversitate a evenimentelor istorice sunt înglobate în douăsprezece capitole, treizeci și șase de subcapitole, note și, firește, bibliografia necesară. Așa cum se cunoaște din literatura de specialitate, Revoluția Română cu începere din 1848 a fost parte a *revoluției europene din același an*, dar și *expresie a procesului de afirmare a națiunii române și a conștiinței naționale române*. Conform acestui temei firesc, istoricul-scriitorul Ioan Popoiu a formulat titlul manuscrisului în cauză cu o denumire foarte adecvată ce corespunde și este în concordanță desăvârșită cu intenția de a relata explicit acțiunile istorice din timp, evident și dorința de a dedica această carte marelui eveniment din acest an – *Centenarul Încoronării (Alba Iulia, 15 octombrie 1922)*.

Precum s-a menționat, monografia e compusă din douăsprezece capitole și treizeci și șase de subcapitole, cu-prinsul înghemănând succesiunea completă a evenimentelor istorice dintre anii 1848-1947, inclusiv acțiunile și schimbările ce s-au produs în această perioadă de timp în politică internă și externă, viața administrativ-legislativă, economică și culturală din Țara Românească. Despre „Principatele Române din prima jumătate a secolului al XIX-lea” Ioan Popoiu relatează întâmplările în capitolul I, urmând cu subcapitole despre „Revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821”, „Mișcarea pentru unitate națională” – formularea conclusivă din partea autorului având următoarea explicație: „*La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea, odată cu cristalizarea conștiinței naționale, se poate vorbi de încheierea națiunii române, în spațiul etnic și cultural al vechii Dacii. În aceeași vreme, a fost declanșată lupta de emancipare națională, avându-și originile în conflictul dintre domnia fanariotă și boierimea pământeană*”. Însă în capitolul II scriitorul vorbește despre „Unirea principatelor române”, consecutiv istorisind evenimentele încordate despre Războiul Crimeii, Congresul de la Paris (1856), Mișcarea națională

pentru Unirea Principatelor (1856-1858), Adunările ad-hoc (1857), Convenția de la Paris (1858), „Replica naționalistă: dubla alegere”, cât și alte subiecte. O diviziune de o însemnătate aparte este prezentă în capitolul III în care este redată panorama de ansamblu consacrată „Nașterii statului român (1859-1866), nemijlocit cu subcapitolele „Recunoașterea dublei alegeri”, „Desăvârșirea unirii”, „Marile reforme”, „Abdicarea”, respectivele completând integral obiectul de studiu despre formarea statalității românești. De asemenea, lucruri destul de interesante le regăsim și în capitolul patru al monografiei unde se profilează noțiunea de „România Independentă”, iar explicațiile subiectului propriu-zis se desfășoară în diviziunile „11 februarie 1866 – o „revoluție națională”; „10 mai 1866 – un prinț străin”, „Constituția din 1866”, „Viața politică (1866-1876)”, „România și Criza Orientală (1875-1878)”, „10 mai 1877 – Proclamarea independenței României”, „Războiul de neatârnamare (1877-1878)”, „Plevna”, „San Stefano”, „Congresul de la Berlin”. Cât despre viața politică de după anul 1878, afacerile politice externe dintre anii 1878-1914, despre România și Tripla Alianță constituită în urma tratatului din 7 octombrie 1879 dintre Germania și Austro-Ungaria, dar și despre războaiele balcanice care au început la 17/30 octombrie 1912, chestiunile respective sunt integrate în capitolul cinci care se întitulează „România între anii 1878-1914”.

Discursul analitic al scriitorului Ioan Popoiu traversează prin evenimente istorice de mare însemnătate pentru națiunea română, tematicile abordate reflectând o realitate de o sonoritate intensă trecută prin timp. Este vorba despre „România din provinciile istorice subjugate (1848-1914)” - Transilvania, Bucovina, Basarabia (capitolul VI); corespunzător despre „Unirea Basarabiei cu România” (capitolul VIII), „Unirea Bucovinei cu România” (capitolul IX), „Unirea Transilvaniei cu România” (capitolul X). Deci, Marea Unire, care s-a realizat în 1918, a fost un eveniment de importanță vitală pentru poporul român de pretutindeni. Firește este pus în discuție și materia despre „Războiul pentru întregirea neamului

(1916-1919)”, inclusiv despre „Anii neutralității (1914-1916)” și „România în război” (capitolul VII). Încheierea monografiei marchează perioada dintre anii 1918-1940, diviziunea cu numărul XI întitulându-se „România în perioada interbelică”, precum și anii 1940-1947 incluși în capitolul XII sub titulatura „Sfârșitul României” – un final ce constituie finalizarea respectivei lucrări, dar în același timp și cu un deznodământ care te predispune la o cugetare adâncă privind denumirea acestui paragraf.

Ceea ce a scris Ioan Popoiu în paginile acestei monografii sunt lucruri monumentale în domeniul istoric, înregistrările fiind o bogăție inestimabilă pentru cultura și literatura română. Prin urmare, manuscrisul de față poate servi ca obiect de studiu al istoriei în instituțiile de învățământ din România și, evident, din toate ținuturile românești de pe mapamond. Drept vorbind, aceasta este o carte despre Istoria Românilor, nemijlocit despre evoluția Țării Românești dintr-o anumită perioadă de timp. Ca obiect de studiu din științele umanistice, *istoria* este cea învățatură care te dispune/ invită/ provoacă să-ți cunoști cu adevărat trecutul și prezentul propriei țări, dar și despre procesul evolutiv prin care se dezvoltă lumea din acest univers.

De specificat, Ioan Popoiu este înzestrat cu un har divin foarte prețios - vocația scriitoricească, care se manifestă prin prezența unei personalități cu intelect distinct, temelia construcției având suportul studiilor filozofice în domeniul teologiei și istoriei, precum și prin studii ce tratează probleme ale vieții social-umane. Este o onoare de a prezenta personalitatea Domniei sale - Ioan Popoiu întruchipând în același timp identitatea *marelui Om* de cultură spirituală și de teolog creștin în slujba neamului românesc. Domnia sa a îmbrățișat cu mult succes arta literaturii, deci arta scrisului, ideea imaginației și vibrația sufletului fiind redată prin versul liric, proză, eseu de analiză, articole de istorie, sociologie și nu numai. Prin armonia acestor argumente se regăsește spiritul intelectual al scriitorului, istoricului și filozofului, al unui om de cultură și artă, al unui om ce este merit să fie un slujitor al cultului creștin ortodox.

Un luptător de mare clasă:

Dumitru Pădeanu (1939 - 2022)

Dumitru Pădeanu (Corneliu Florea - pseudonimul literar) nu a avut o adresă precisă în Bistrița-Năsăud, unde s-a retras după patru decenii petrecute în Canada, țara de adopție, unde se strămutase în timpul dictaturii comuniste. La Bistrița a locuit la „Casa cu flori”, cum și-a botezat cu simț poetic locul lui românesc sub stele. După ce a practicat ani buni o transhumanță originală, îngropându-se iarna în zăpezile preeriei canadiene, iar primăvara luând dumul țării, de un timp s-a retras la draga lui *Casă cu flori* să scrie, să observe lumea românească, să-și revadă prieteni buni și să colinde prin locuri minunate, dar vitregite sub „dictatura originală” a politicienilor postdecembriști.

La *Casa cu flori* s-a stins la 2 aprilie a. c. Corneliu Florea, care a lăsat o impresie neștearsă în inimile celor ce au avut fericirea să-l cunoască nu doar din scris, dar și personal. Ne-am întâlnit în jurul revistei *Curentul internațional*, editată cu sacrificii de Ștefan Străjeri în Sterling Heights, Michigan. Dumitru Pădeanu a fost unul dintre cei mai entuziaști colaboratori și sprijinitori ai publicației. Acum însă m-a copleșit o adâncă durere, înțelegând că domnul Pădeanu nu mai este de găsit nici la Winnipeg în preeria canadiană, nici la Bistrița. Când un om este atât de viu, atât de lipit de sufletul țării sale, atât de necruțător cu cei care au rănit-o de moarte după 1989 cu greu te poți împăca cu gândul trecerii lui în lumea umbrelor.

Dumitru Pădeanu a absolvit Medicina la Cluj-Napoca, a practicat-o în Țara Maramureșului, la Bistrița și în Canada. Ar fi putut să se rezume la profesia lui plină de răspundere, dar energia lui debordantă a depășit fruntariile profesiei sale, dublând-o cu o serioasă activitate literară, asemenea altor medici familiari cu muzele ca Victor Papiian sau Vasile Voiculescu. Scrisul va fi fost pentru Corneliu Florea un mod de a da glas dorului de țară, va fi avut o funcție compensatoare, dar, fără îndoială că s-a născut din civismul său ardent, din sentimentul de datorie față de realitățile românești, pe care le-a

urmărit de la distanță sau de aproape cu acea implicare specifică scriitorilor transilvăneni, care de la Octavian Goga încoace se consideră „o trâmbiță de alarmă” a suferinței populare.

Bănățean prin mamă și oltean prin tată, scriitorul Corneliu Florea s-a impus prin robustul său spirit polemic care vizează falsificarea istoriei după 1990, prostituarea intelectuală a scribilor care compun „după urechea grefată la Bruxelles”, atenți la corectitudinea politică și nu la autenticele valori naționale. *Un pușcaș numit Breban* și *Alexopatul rățacitor* din volumul *Vara pisicilor negre* (ed. Aletheia, 2015) sunt modele ale genului. Patosul său acuzator lovește în punctele nevralgice ale democrației „de salvare națională”, aluzie la FSN-ul scornit de Ion Iliescu spre folosul eșalonului doi, nu al întregii națiuni. Spiritul mordant al scriitorului de sorgine oltenească găsește tonul șfichiuitor pentru a circumscrie neregula. Deplânge, de pildă, decimarea zestrei forestiere sub privirea placidă a președintelui țării, admonestându-ne că am desconsiderat relația ancestrală a „codrului, frate cu românul”, dar nu-i nimic, observă autorul sarcastic că „*Avem scut antirachetă, stăm la umbra lui*”. (*Vara pisicilor negre*, p. 12).

Corneliu Florea a prețuit timpul, l-a folosit cu o mare dăruire pentru semenii săi, lăsând în urma lui mai mult de cincisprezece cărți de memorialistică, pamflete, reflecții, comentarii la problemele arzătoare ale României. Cărțile lui sunt strigăte de durere ale unui intelectual lucid, ale unui patriot nedezmințit, ale unei conștiințe oneste și neînfricate, oripilate de dezmațul elitelor politice antrenate într-un proces de trădare a

interesului național în toate domeniile societății românești.

De o curiozitate neostoită, scriitorul a întreprins numeroase călătorii pe meridianele globului, în America de Nord și Europa îndeosebi, admirând cu un ochi format la lectura clasicilor frumusețea și ingeniozitatea altor popoare. Se întorcea mereu cu bucurie la vatra românească. Cartea *Fierăria lui Staricu* (ed. Aletheia, 2018) cu caracter autobiografic stă mărturie de credință în valorile familiei, ale istoriei și ale neamului. Neamul Pădenilor originar din Padea, strămutat în Bârza este evocat într-o cronică de familie scrisă cu duișie, umor și multă iubire, cu insistență pe trăirile morale date ca exemplu în lumea noastră decadentă și confuză. Deși trecuseră atâtea dureri peste ei, era după Primul Război Mondial, țărani din Bârza nu-și pierd nădejdea de mai bine și continuă perseverent să meștească la treburile zilnice și să dezbătă evenimentele politice după mintea lor „*simplă, dar cinstită și de nenumărate ori erau mai corecți și drepți decât cei mari, puternici și avuți*”. (p. 134). Dragostea lor de viață și optimismul nu pot fi înfrânate de nici o opreliște. Plăcerea taifasului pe prispă, care la Bârza se cheamă *a avea o taină*, cu conversația care se ncheagă din nimic, dar înflorește cu panseuri istețe și spirit zeflemitor de cea mai veritabilă marcă este o trăsătură dominantă a vieții lor. Din această plăcere se încheagă filosofia lor existențială înfiptă în practica zilnică, în acea antecică legătură cu pământul. Călător împătimit, cunoscător și al altor civilizații, Corneliu Florea îi contemplează pe oltenii săi dintr-o perspectivă amplă, care conferă temei judecăților sale de valoare, justificând solidaritatea sa cu acel *spiritus locci*, cu un mod de viață bogat prin căldura inimii și sinceritatea gândului, într-un cuvânt prin omenie: „*Omenia, mi-am adus aminte de omenia țărănească, cel mai mare dar dumnezeiesc al lor*”.

Și acum Dumitru Pădeanu, alias Corneliu Florea s-a întors la străbunii săi pe care i-a înveșnicit în rânduri memorabile. Țărâna s-a întors în țărână, dar spiritul celui pe care îl jelim a biruit prin scris.

Delray Beach, 6 aprilie 2022

SILVIA URDEA

Îoan al Banatului „Sărutați și nu judecați!”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în general, începeți predicile prin a adresa un cuvânt de binecuvântare, precum este și următorul: „*Binecuvântat să fie Dumnezeu care ne-a învrednicit și astăzi să venim să gustăm din harul iubirii Sale. Harul lui Dumnezeu se împărtășește prin rugăciune, prin cuvânt și prin sfințele Taine. Să vedem ce le-a spus, într-o zi, Mântuitorul ucenicilor Săi și celor care îl ascultau, pe care îi învăța cum să călătorească spre Patria de Sus, spre Cer.*”

Îps. Ioan: Sfântul Apostol și Evanghelist Luca a auzit cuvintele parabolei despre care vreți să vorbim astăzi și le-a lăsat așternute pe un pergament, iar după două mii de ani au ajuns și la noi.

L.C.: E vorba despre parabola rânduită de Biserica a se citi în Duminica a doua din perioada Triodului (Luca 15, 11-32). Aceasta spune că un tată avea doi fii. Cel mic a venit la el și i-a cerut partea de avere. Tatăl i-a dat averea convenită. Fiul a plecat într-o țară îndepărtată unde a trăit în dezmierdări. Dar a venit o cumplită foamete în țara aceea, încât fiul nu mai avea ce să mănânce. Venindu-și în fire, a spus: „*Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foamete!*” Hotărât, s-a întors la tatăl său. Încă în depărtare fiind, tatăl l-a văzut cum venea și a fugit către el „*a căzut pe grumazul lui și l-a sărutat*”. Fiul i-a spus: „*Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău*” Tatăl nu s-a supărat, ci a poruncit să i se aducă „*haina lui cea dintâi*”, să i se aducă încălțăminte și să i se pună „*inel în mâna lui*.” Mai mult, a poruncit să se taie vițelul cel gras și mâncând, s-au veselit.

Fiul cel mare se întoarce de la munca țarinei și tare s-a întristat auzind despre ce este vorba. Nu vrea să participe la petrecere și îi reproșează tatălui că, deși i-a slujit mulți ani, lui niciodată nu i-a dat nici măcar un ied, ca să se veselească cu prietenii lui. Tatăl i-a spus că trebuia să se bucure și să se veselească, căci fratele său mort a fost și a înviat, pierdut a fost și s-a aflat.

Îps. Ioan: Așa este această pildă a *Întoarcerii Fiului risipitor*. Să zicem și noi: *Tată, am greșit la Cer și înaintea Ta*. Aceste cuvinte ar trebui să fie mereu pe buzele noastre, căci mereu greșim înaintea Puterilor Cerești și înaintea semenilor noștri. Iată, spune Hristos această parabolă, cum a spus-o mai înainte pe aceea cu vameșul și fariseul, luate din lume, pe înțelesul poporului. Iată că și în vremea aceea erau fii care-și cereau partea de avere, de pământ și plecau în țări îndepărtate, cheltuindu-și, întru desfătări, în plăcerile lumii, averea părinților. Vedem din contextul parabolei că tatăl, părintele acestui tânăr, nu a stat pasiv acasă, n-a zis: *i-am dat partea de avere, de-acum este major, să se descurce în lume cum o vrea el*. Din nefericire, mai sunt și astăzi părinți care, după ce își cresc copiii, pleacă, zboară și nu se mai gândesc la ei. Tatăl din evanghelie se poartă altfel. Sfântul Luca relatează foarte precis cuvintele Mântuitorului: că l-a văzut „*în depărtare*”. Ce înseamnă aceste cuvinte? Că l-a văzut pe fiul său când, încă, era în depărtare. Înseamnă că bietul părinte mereu-mereu era la poarta casei și privea în zare dacă nu cumva fiul său se va întoarce. Nu și-a pierdut niciodată nădejdea că fiul său se va întoarce. S-a rugat mereu lui Dumnezeu pentru fiul său. Și, iată, când ajung rugăciunile părinților la Dumnezeu, să știți că, oricât de departe ar avea un fiu, Dumnezeu îl va întoarce la pieptul și la inima părinților.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, înțeleg că niciodată nu trebuie să ne pierdem speranța. Chiar citeam undeva că speranța este cea mai măreață calitate umană. E necesar să ne rugăm și să credem că fiii și fiicele noastre vor merge pe calea cea bună, pe drumul cel bun, pe cărarea Raiului.

Îps. Ioan: Nu vă pierdeți nădejdea în tineri, chiar dacă, acum, vedem că unul dintre ei, pleacă într-o parte sau alta, aveți nădejde că se vor întoarce, așa cum se întorc, în fiecare

primăvară, rândunicile la cuiburile lor de sub streșinile caselor noastre părintești.

Astăzi, Hristos, poate, ar spune în alt fel parabola aceasta. Poate ar spune așa: într-o zi, un tată și-a lăsat soția și copiii și a plecat într-o țară depărtată. A trecut timpul și nu le-a trimis nicio bucată de pâine. Avem asemenea situații, din nefericire. Dar mai există și o altă părăsire a familiei: privești o familie, vezi că toți sunt în aceeași casă; ziua lucrează și se întorc în fiecare seară acasă. Stau la aceeași masă, însă fiecare pleacă în lume: își scoate din buzunar telefonul și pleacă pe calea internetului. Prin urmare, îi vezi pe toți acasă, însă, toți pleacă într-o parte sau alta a lumii. Așa că vei vedea casa pustie.

Feriți-vă și nu vă pustiiți casele cu telefonul și cu internetul! Să le folosiți în relațiile interumane, în relațiile de serviciu, unde această tehnică este foarte bună, totuși, nu vă lăsați duși de ele, ca să nu vă pustiiți casa și familia.

Uniți-vă când sunteți acasă! Așteptați-vă unul pe altul și cădeți pe grumazul soției când vine obosită de la serviciu! Cădeți pe grumazul soțului când vine obosit acasă de la serviciu! Cădeți pe grumazul fiilor și fiicelor dumneavoastră și le sărutați! Auziți! Tatăl acesta din parabolă, spune Sfântul Apostol Luca, a căzut pe grumazul fiului și l-a sărutat.

Dați-vă unul altuia dulcea sărutare părintească! Este semnul profund al iubirii și al afecțiunii pe care o aveți unul față de celălalt. Cădeți pe grumazul semenilor dumneavoastră care sunt în suferință, în boli și în necazuri, cădeți pe grumazul lor și sărutați-i. Sărutați și nu judecați! Nu judecați!

Dacă a venit soțul / fiul, rănit de păcate și de fărădelegi, și a deschis ușa, sărută-l și nu-l judeca! Roagă-te pentru el că a greșit. Spune-i lui Dumnezeu: Doamne, soțul meu a greșit la Cer și înaintea Ta, iartă-l! Soțul să spună: Doamne, soția mea a greșit la Cer și înaintea Ta, iart-o! Și sărut-o să fiți iarăși ce v-a legat Dumnezeu prin taina cununiei.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, într-un cuvânt de învățătură la această pericopă evanghelică, ați vorbit despre un al treilea fiu. Vă rog să reluați acea idee. →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Amvon

Într-o lume zbuciumată

Undeva, într-un sat, slujea un preot care obișnuia să rămână în biserică câteva ceasuri să pomenească pomelnice după Liturghie. Un tânăr care lucra la poliție îl oprea de fiecare dată și îl puneă să sufle în fiolă.

– Opriți, părinte! Iar ați băut azi? Suflați aici!

– Domnule Ofițer, m-ați oprit de câteva zile încontinuu... Puteți să-mi spuneți ce aveți cu mine?

– Da. Cred că stai în biserică și bei, nu te rogi. Ești un mincinos, ca toți popii! Tot te prind eu! Proștiți oamenii...

– Bine, spuse preotul. Ține minte, tinere! Dacă eu mai suflu astăzi, mâine nu vei mai sufla tu!

– Mă ameninți? Suflă, popă, suflă!

După ce a suflat părintele și iar nu a ieșit nimic la fiolă, nervii tânărului erau la maxim. A doua zi dimineață, o femeie a intrat în biserică și spuse:

– Părinte, părinte! Vreau să vorbesc ceva cu dumneavoastră.

– Da. Spuneți!

– Părinte, soțul meu, agentul de poliție, care vă puneă fiola, nu mai poate respira și dorește să veniți la el.

Zis și făcut. Preotul merse la casa bolnavului și constată că tânărul

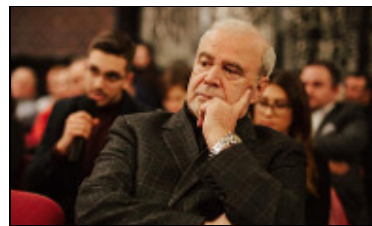
polișt nu mai putea respira deloc... Atunci preotul îl întrebă ce a făcut de a ajuns așa, însă el îl privea speriat pe preot. Nu putea inspira și expira bine. Scrise pe o foaie un cuvânt: „Iartă-mă, părinte!”

În acel moment, preotul luă epitrahilul și citi rugăciuni pentru sănătate, apoi îl mărturisă, făcând și rugăciunea de dezlegare. Îl împărtăși cu Sfintele Taine și îi lăsă o carte de rugăciuni. Însă tânărul polișt dădea afirmativ din capul său, căci în rest nu putea vorbi absolut deloc. Preotul ceru o lumânare și-i spuse:

– Vezi această lumânare? Te rog să faci această rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, iartă-mă!” Apoi să stingi lumânarea suflând.

Încet și cu răbdare, bolnavul a început să spună rugăciunea, apoi aprindea lumânarea, se ruga și sufla din nou. Făcea zilnic acest efort de multe ori... A durat mai bine de trei luni, apoi a reușit să sufle din nou foarte tare și a resimțit în suflet o mare bucurie. A strigat pe soția lui și a rugat-o să cheme preotul la el. A mers soția și a chemat preotul care a și venit imediat.

– Părinte, părinte, am început din nou să am putere și să răsuflu, spuse tânărul. Am vindecat plămâni.

– Nu, nu ai vindecat plămâni, ci sufletul. Te rog, când te faci bine, să vii la biserică să vorbim.

După câteva zile, tânărul polișt intră în biserică smerit și spuse: „Iisuse, iartă-mă! Iisuse, iartă-mă!”

Iară și iară rostea această rugăciune. După ce se vindecă de această neputință, luă calea Bisericii. Devenise paracliser în biserică satului și, după el, veniră și familia și mulți prieteni care înainte râdeau de preot prin glumele pe care le spunea tânărul agent. Dacă stătea lângă el, îl auzai rar și constant respirând și șoptind: „Iisuse, iartă-mă! Iisuse, iartă-mă!”

Nu a mai durat mult timp și fostul agent a avut un mare necaz. Soția lui a murit într-un accident rutier. Copii nu aveau. În urma acestei dureroase situații, tânărul a luat blagoslovenie de la duhovnicul său și a plecat pentru totdeauna în Muntele Athos la liniște. (Ioan Bârgăoanu)

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

Convorbiri duhovnicești

→ **İps. Ioan:** Sfântul Evanghelist Luca vorbește doar despre cei doi fii ai aceluia părinte. Însă, răsfoind sulul evangheliei sau pergamentul pe care a scris Sfântul Luca, acolo, pe dosul pergamentului, scria și despre al treilea fiu. Acela eram eu, care nu rămăsesem nici în casă cu tatăl, nici risipit și întors din lume, ci despre mine scria Sfântul Luca că pe al treilea fiu îl mai așteaptă și astăzi Tatăl. Nu m-am întors. Iată: unul a rămas acasă, unul a plecat cu averea și s-a întors, iar eu am plecat de acasă, fără nicio parte din averea părintească și încă nu m-am întors. Hristos a spus: *Eu sunt Calea, Adevărul și Viața!* (Ioan 14, 6). N-am aflat nici Calea, n-am aflat nici Adevărul, n-am aflat nici Viața.

Tânărul din Evanghelie și-a cheltuit averea moștenită de la tatăl său, eu, neavând avere când am plecat din casa părintească, eu mi-am cheltuit Viața. *Mi-am cheltuit Viața!* Oare care dintre noi se află într-o situație mai delicată: cel care a

cheltuit un ban de la părinți sau cel care și-a cheltuit viața în zadar? Citiți, vă rog, pe dosul paginii de pergament a evangheliei Sfântului Luca să vedeți dacă nu cumva numele vreunuia dintre frațiile voastre, cititorii, este scris acolo că încă nu s-a întors. Citiți și veți vedea că primul nume este cel care încă nu s-a întors la Tatăl. Acolo, veți vedea numele meu. Rugați-vă pentru mine să găsesc Calea, Adevărul și Viața! Mă rog și eu bunului Dumnezeu să-L găsiți pe Hristos, care este Calea, Adevărul și Viața.

L.C.: Știm, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, că sunteți un trăitor autentic al credinței, de aceea înțelegem smerenia prezentă și în predicile Înaltpreasfințitei Voastre. Vă rog să continuați.

İps. Ioan: Risipindu-ne mereu, mereu viața, ajungem într-un moment al trecerii noastre când simțim că totul e pierdut. Ne-am pierdut Viața și atunci îi cerem lui Dumnezeu: Doamne, mai dă-mi o zi! N-ați văzut atâția oameni bolnavi și necăjiți, la sfârșitul vieții lor, și, seara, când se apropie

întunericul, zic: Doamne, mai dă-mi o zi să văd și mâine răsăritul soarelui! Iată, Dumnezeu ne-a dat mulți ani și, în ultima clipă a vieții, mai cerem o clipă, o zi. Și ce face Dumnezeu? Care e răspunsul lui Dumnezeu? Atunci când noi, pe patul suferinței, simțim că suntem gata de plecare, îi mai cerem o zi și cum răspunde Dumnezeu? Nu ne dă o zi, ci ne dă viața veșnică, pe care unii o doresc și alții n-o doresc. Sunt oameni care nu doresc viață veșnică și sunt atâția oameni care doresc și primesc cu bucurie viața cea veșnică. Cred că știți cine sunt aceia care nu doresc să aibă o viață veșnică. Binecuvântat să fie Dumnezeu că cei care citiți aceste pagini alergați, în această viață, să vă întâlniți cu Hristos și să vă dea, a doua oară, în dar de data aceasta, nu o viață de 70-80 de ani, cum spune psaltistul, ci o viață veșnică.

Să vă învrednicească Dumnezeu pe toți de bucuria vieții celei veșnice, alături de Prea Sfânta Treime Dumnezeu, de Maica Domnului și de toți sfinții Lui!

Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului

– 140 de ani de la nașterea sa

Biserica Ortodoxă Română și în special cea din Ardeal, a fost dominată în perioada dintre cele două războaie mondiale de figura reprezentativă a Mitropolitului Nicolae Bălan, personalitate marcantă a Ortodoxiei românești. Născut într-o familie de preoți în părțile Bistriței (la 27 aprilie 1882), a studiat la Gimnaziul grăniceresc din Năsăud, după aceea la Facultatea de Teologie din Cernăuți, unde a obținut doctoratul, făcând apoi studii de specializare la Breslau. În perioada 1905-1920 a fost profesor de Dogmatică, Apologetică și Morală la Institutul Teologic din Sibiu. În anul 1907, a pus bazele <<Revistei Teologice>> din Sibiu, prima publicație bisericească transilvăneană de înalt nivel teologic.

A fost unul din marii luptători pentru înfăptuirea unității noastre naționale. În toamna lui 1918, Consiliul Național Român din Transilvania l-a trimis la Iași, ca să ia legătura cu cărmuitorii politici ai României de atunci. De la Iași, a trimis o scrisoare lui Vasile Goldiș, cu îndemnul de a convoca o mare adunare națională a tuturor românilor, care să proclame unirea Transilvaniei cu România. După tunderea în monahism la mănăstirea Hodoș-Bodrog, în Duminica Rusaliilor (mai 1920) a fost hirotonit arhieru și înscăunat în catedrala mitropolitană din Sibiu. La scurt timp, a fost ales membru de onoare al Academiei Române.

Mitropolitul Nicolae Bălan a deschis o epocă nouă în istoria Bisericii ardelene, prin fapte și realizări care amintesc de marele său înaintaș Andrei Șaguna. La temelie legii și a Statutului de organizare din 1925 a stat spiritul mitropolitului Nicolae Bălan, care a izbutit să extindă organizarea șaguniană asupra întregii Biserici Ortodoxe din România. Prin clasicele sale discursuri rostite în Senatul țării, mitropolitul Bălan a apărat cu demnitate autonomia Bisericii. A militat în toată viața pentru refacerea unității noastre bisericești fie în scris, fie prin cuvânt.

Dar marea operă a mitropolitului Nicolae Bălan a fost cea culturală. În timpul păstoririi sale,

s-au tipărit peste două sute de lucrări, din toate ramurile teologiei, fie de profesorii Academiei Teologice <<Andreiane>> sau de la alte Academii, fie de unii preoți. Vechiul Institut Teologic din Sibiu a fost ridicat la rangul de Academie (1921), cu patru ani de studii, obținând, după lungi stăruințe din partea mitropolitului Nicolae, dreptul de a conferi licența în teologie (1943). Pentru pregătirea viitorilor ierarhi, profesori de teologie, consilieri etc., a trimis mulți tineri la studii teologice, fie în țară, fie peste hotare. Din pleiada tinerilor formați sub îndrumarea sa, menționăm pe: mitropolitul Nicolae Colan, profesorii: Dumitru Stăniloae, Nicolae Neaga, Liviu Stan, Grigorie Marcu, Teodor Bodogae, mitropolitul Nicolae Mladin și numeroși alții. O grijă deosebită a arătat și preoțimii. Sub raportul ctitoriilor, trebuie să ne rețină atenția refacerea din temelii a mănăstirii brâncovenești de la Sâmbăta de Sus, din daniile clerului și credincioșilor din Arhiepiscopie, dar și din alte părți ale țării. A ridicat de asemenea un cămin și un schit în stațiunea Păltiniș. A participat la mai multe întruniri și congrese intercreștine în afara hotarelor țării.

A murit la 6 august 1955, fiind îngropat în biserica mănăstirii Sâmbăta de Sus. Așadar, prin vasta sa activitate, mitropolitul Nicolae Bălan a înscris una dintre cele mai luminoase pagini din istoria Bisericii românești, el însuși înscriindu-se în pleiada iluștrilor ierarhi pe care i-a avut Biserica Ortodoxă Română de-a lungul timpului.

FLORIN BENGHEAN

Dăruirea ieromonahului Maxim

„Haideți să fim cu toții ucenici la școala lui Dumnezeu!”

Întotdeauna mă mângâie gândul că am reușit să mă apropii de esența trăirilor prilejuite de călătoria prin paginile unei cărți. Satisfacția mea a fost maximă la lectura volumului *Evanghelie și actualitate - meditații în timpuri pandemice*, scris de pr. dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, volum apărut cu binecuvântarea Preasfințitului Ioan Casian, Episcopul Ortodox Român al Canadei, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2022.

Pe ieromonahul pr. dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu l-am cunoscut în urmă cu mai mulți ani, la un eveniment al *Asociațiunii Astra, Despărțământul „Mihail Kogălniceanu”* din Iași. Pe atunci era student la Teologie, dar împreună cu profesoara lui din anii de gimnaziu, Ana Filip (fie-i veșnică amintirea!), reprezenta *Despărțământul Astra* din localitatea natală, Salva din minunatul ținut al Năsăudului. Intuiția de atunci mi s-a confirmat. Din felul cum vorbea, cum se comporta cu ceilalți participanți la manifestarea culturală astristă, vedeam deschiderea inimii acestui tânăr spre spiritualitate, spre cele duhovnicești. Trecând timpul, pe parcursul anilor, am auzit de rezultatele excepționale pe care le-a obținut în cadrul celor două facultăți absolvite (*Teologie și Istorie*) la prestigioasa *Universitate „Babeș-Bolyai”* din Cluj-Napoca, apoi de doctoratele susținute la Cluj-Napoca, valoros centru științific al țării, dar și la importante universități din afara României, ceea ce demonstrează calitatea, seriozitatea și valoarea pregătirii acestui tânăr, mai ales astăzi, când la noi, doctoratele sunt complet devalorizate. Am ajuns, de câteva ori, în posesia mai multor volume scrise și tipărite de ieromonahul Maxim (Iuliu-Marius) Morariu. Toate dovedesc extraordinara capacitate și dăruirea cercetătorului pasionat de studiu. Exemplificăm doar prin bibliografiile impresionante anexate volumelor tipărite. Bogata activitate științifică de cercetare este vizibilă chiar dacă citești în fugă curriculum vitae al tânărului preot. →

LUMINIȚA CORNEA

Ieromonahul Maxim Morariu a slujit în cadrul Bisericii Ortodoxe Române în sfintele lăcașuri organizate în comunitățile românești din Italia și, în prezent, în Canada. Revenim la volumul amintit *Evanghelie și actualitate - meditații în timpuri pandemice*, care este rezultatul unui proiect duhovnicesc îngrijit de pr. dr. Maxim (Iuliu-Marius) Morariu, membru al *Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor*, cuprinzând predici și meditații susținute la *Radio Renașterea* (Cluj-Napoca) și *Radio Someș* (Bistrița) pe întreg parcursul activității pastorale și comunitare din perioada anilor pandemici 2020-2021.

Obiectivele *Academiei Elitelor, Modelelor și Valorilor* sunt de mare actualitate, deoarece vizează modele de valori, caracter, existență, activitate, demne de urmat de către tinerele generații. Foarte interesante sunt modelele despre cum să ne regăsim și cum să ne dezvoltăm fiecare propria identitate și drum în viață; datorită acestora învățăm să trăim frumos, cinstit și în armonie cu ceilalți membri ai comunității, de asemenea să arătăm dragoste, admirație și respect față de natura înconjurătoare. Totul este înălțător. În același timp, este binefăcător pentru noi toți care căutăm drumul ce „urcă spre înălțimi”.

În prefața volumului cu titlul *Crâmpie de asceză literară și spirituală a condeiului și minții de inspirație biblică*, Prea Sfințitul Părinte Episcop Ioan Casian, salutând cartea Părintelui Protosinghel Maxim Morariu, afirmă următoarele: „*Meditația și înțelegerea sensurilor textelor propuse sunt căi de comuniune cu Dumnezeu care conduc pe cel care se apleacă asupra lor spre o mai adâncă comuniune și cunoaștere a lui Dumnezeu și spre o mai mare și adecvată transfigurare interioară a sinelui propriu spre comuniunea cu El, cu cei care le vor citi și întreolaltă.*”

În Cuvântul autorului, Părintele Maxim Morariu insistă asupra faptului că pandemia cu întregul ei context ne-a învățat că „*întâlnirea cu sinele poate fi una dureroasă*” pentru cei nepregătiți, pentru cei care s-au ferit a se găsi pe sine, insistând asupra faptului că meditația este necesară, deoarece a te gândi intens la ceva înseamnă „*a pătrunde în profunzimea*

lucrurilor”. Argumentația continuă, autorul întrebându-se retoric: „*la ce poate omul medita mai intens dacă nu la sensurile Scripturii?*” Un fir roșu al volumului este îndemnul de a citi *Cartea Sfântă*.

Meditațiile Părintelui Maxim oferă o altfel de cheie de lectură asupra multor texte din *Noul Testament*, prin prisma lecturii Cuvioșiei sale, dorind permanent să-și vorbească sieși și să înțeleagă Cuvântul lui Dumnezeu. Mai mult, trezește curiozitatea și dorința cititorilor de a descoperi noi sensuri. Structurarea meditațiilor în scurte capitole cu titluri atractive / incitante evită plictiseala, trezind interesul, iar cuvintele de încheiere, la fiecare meditație, cuprind o exclamație ori o interogație retorică și apelativul „*Îndrăzniți!*”, sporind dorința celui vizat de a citi întreg Cuvântul lui Dumnezeu, adică *Sfânta Scriptură*.

Toate meditațiile se citesc cu o extraordinară ușurință, cum se spune popular, cu sufletul la gură. Interesul se datorează conținutului prezentat clar pe înțelesul tuturor cu ajutorul unor sugestive imagini artistice, cu referiri la noi, cei de astăzi, dar și cu îndemnul de a îndrăzni să citim sfintele texte. Astfel în meditația *Adevărata hrană*, autorul afirmă, la final, concluzia și îndemnul de a cerceta Sfintele Scripturi: „*Domnul nu ne vrea flămânzi. Dimpotrivă, precum a promis femeii samarince, ne oferă apa vie și hrana care ne va permite să nu mai flămânzim niciodată. Îndrăzniți!*”

Meditația *Lunaticul, demonii și tămăduirea* are structura: *Aspecte introductive, O, neam necredincios și îndărătnic!, Demonii certați, În loc de concluzii*, iar în final, după afirmația dezvoltată că „*Locașul Domnului e sălașul copiilor*”, citim îndemnul: „*Așadar, cu sinceritatea inimii copilului să ne mărturisim lui Iisus fricile și durerile și să-L facem părtaș bucuriilor noastre, căci, de bună seamă, nu vom regreta. Nu mă credeți? Încercați!*”

Alte asemenea îndemnuri: „*Pe El îl descoperim întâi și-ntâi în aproapele, fie el prieten sau dușman. Îndrăzniți!*” (meditația: *Iubirea cea fără de opreliști*), sau „*să-I încredințăm Lui nu doar păcatele și fărâdelegile, ci și durerile. Știe El cum să ne-aline. Și ne-ascultă ca un părinte răbdător. Iar apoi ne-nvăluie*

în dragoste și mângâiere. Îndrăzniți!” (*Fiul și mama văduvă*).

Întreg volumul ne-a mers la inimă. Cunoscând textul evanghelic, am apreciat, poate, cel mai mult fiecare final al fiecărei meditații. Astfel în „*Risipa*” *omenească și cea divină*, autorul afirmă hotărât că Dumnezeu „*Ne respectă libertatea și atunci când nu știm să fructificăm darurile, ne lasă să gustăm și din roșcovele porcilor. Spurcatele plante, bogate în zaharuri ne deshidratează sufletele și ne amplifică nesațul. Iar setea ne-o putem ostoi doar printr-o caldă îmbrățișare. Dar ca s-o primim, trebuie să părăsim „străinătățile” în care ne-a purtat păcatul și să ne-ndreptăm spre casă. Spre Biserică, căci da, ea este casa Lui. Și-a noastră! Îndrăzniți.*”

În meditația „*Finicul*” *de pe cale și cel din sufletele noastre*, referindu-se la mulțimea care L-a întâmpinat pe Hristos, la Florii, autorul menționează: „*Cu ce suntem noi diferiți față de acea mulțime pestriță, la care ne place adesea să ne uităm cu superioritate? Greu de zis. Să ne cercetăm așadar inimile cu atenție. Și să nu uităm un lucru. Așa cum i-a iertat pe ei, Fiul lui David ne iartă și pe noi. Trebuie doar să I-o cerem. Îndrăzniți!*”

Multe, multe texte putem oferi spre exemplificarea bogăției informației teologice și a măiestriei artistice, a harului dat de Dumnezeu ucenicului său – facem referire la cuvintele Prea Sfințitului Episcop Ioan Casian: „*A medita asupra Sfintei Scripturi înseamnă a te face ucenic la școala lui Dumnezeu.*”

Încheiem, totuși, cu un alt îndemn al Părintelui Maxim, care ni se pare deosebit de semnificativ: „*În deșertul acestei lumi, Hristos așterne în drumul nostru urme însângerate. Din găurile lăsate de piroanele cuielor curge încă sângele Învierii! El vine ca o mărturie menită să ne arate că suntem pe drumul cel bun. Să le urmărim cu credincioșie și vom ajunge la destinație fără nicio îndoială. Îndrăzniți!*” (*Crucea și urmarea*).

Prin urmare: Haideți să fim cu toții ucenici la școala lui Dumnezeu!

Vă îndemnăm să urmăriți cuprinsul volumului care, în mod sigur, vă va stimula la lectură. Mulțumim, Părinte! Doamne, ajută!

Hristos - învierea noastră

În apropierea slăvitului praznic al Învierii Domnului predomină o liniște neasemuită, însoțită de aceeași mireasmă unică, covârșitoare, neîntâlnită în alte momente de peste an. Parfumul Învierii emană din sufletele creștine. Are în compoziția lui credința, nădejdea și dragostea și se pulverizează în lume prin bucuria că viața învinge moartea, că întunericul nu a putut cuprinde Lumina, că jertfa supremă a Fiului lui Dumnezeu întrupat a deschis porțile Raiului și, astfel, avem unde să ne strângem adevărata comoară, imposibil de jefuit, nesupusă schimbărilor sau devalorizărilor specifice lumii pământești.

În lumea noastră, inundată de rău și indiferență, aprinsă de mânia războaielor, tăcută în momentele decisive schimbărilor benefice și vocală în preajma celor mai aprige conflicte, creștinismul cheamă prin specificul său mărturisitor, viu și autentic la consacrarea tuturor în iubirea dăruitoare, altruistă și restauratoare, pentru care Hristos a urmat drumul crucii și a răstignit pe Golgota, în agonia paroxistică, atinsă odată și pentru totdeauna, păcate întregii umanități căzute.

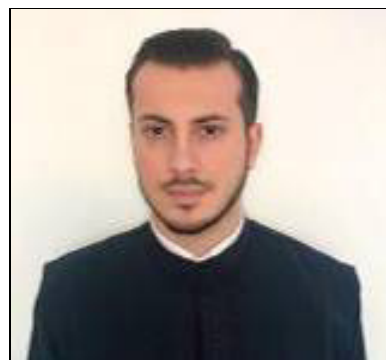
Slujbele mărețe din această perioadă au puterea de a pătrunde fiecare suflet, fiecare inimă rănită, fiecare adânc care a îngropat bucuria perenă de a fi în lumina vieții transfigurate, revigorantă și pașnică, și de a simți lucrarea luminii necuprinse de întuneric, din mormântul care dăruiește viață celor ce cred și aduc roadele unificatoare ale credinței.

„Acum toate s-au umplut de lumină, și cerul și pământul și cele dedesubt”, aceste frumoase cuvinte din Canonul pascal transmit, într-o formă atât de limpede, ceea ce s-a petrecut cu întreaga creație odată cu Învierea Domnului. Lumina Mântuitorului inundă, umple toate cele supuse păcatului, stricăciunii și morții. Lumina Învierii lui Hristos e lumina care nu apune, pe care nimeni și nimic nu o poate ascunde, diminuea sau învalui. În ea se vede biruința iubirii lui Dumnezeu pentru noi, cei „vânduți sub păcat”.

Îmbrățișarea pe care Hristos Domnul o dă pe cruce întregii umanități

căzute devine permanentă prin Învierea Sa. Lumina Învierii e pururea prezentă în ființa noastră, în profunzimea și mișcarea sufletului omenesc spre Dumnezeu. El deschide calea spre înviere fiecăruia dintre noi, având parte de El în Împărăția Tatălui Cerească dacă urmăm lumina Lui care aprinde sufletele și le călăuzește spre semnificația reală a vieții acesteia efemere ca pregătire pentru cea viitoare.

Relația cu Hristos cel Înviat trebuie să pornească de la porunca primară, cuprinzătoare a legăturii dintre Hristos și lume și dintre lume și Hristos: „să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu pe voi” (Ioan 15, 12). Iubirea, grija și binele pentru celălalt desăvârșește comuniunea ca manifestare a cunoașterii, înțelegerii și participării la trăirea semenilor. Hristos ne-a iubit până la sfârșit, în batjocura cu tăcere îndurată, în toată agonia pătimirilor, până în ceasul în care își în-

credințează duhul în mâinile Tatălui. Nu-l putem primi pe Hristos – Lumina lumii, dacă nu ne vom primi unii pe alții în iubire, cu iertare pentru greșelile felurite. Însoțirea sufletelor celorlalți sporește lumina din noi care se naște din Lumina veșnicei iubiri. Strălucim doar în comuniunea credinței și în curajul mărturisirii ei, nu în mândria superiorității iluzorii, aducătoare de izolare, frică, superficialitate, ostilitate, invidie și nerozie.

Hristos îi unește în El pe toți, răscumpărați cu sânge Său, ca realizare a celei de-a doua unități, după cea adamică înșelată de mărire și pierdută din mândrie, însă spre deosebire de aceea, unitatea în „noul Adam” e renăscută în Dumnezeu spre înduhovnicire printr-o taină minunată, chenoza Fiului Său, deșertarea Sa de sine, smerenia fiind singura cale de a fi toți laolaltă, uniți în unicitatea noastră și vii în Hristos, urmându-i: „Întruparea Logosului divin în persoana lui Iisus Hristos e apariția noului om duhovnicesc, al celui de-al doilea Adam. Așa cum primul Adam, cel natural, nu trebuie înțeles numai o persoană individuală între altele, ci o persoană atotunitivă, care include în sine întreaga umanitate naturală, tot așa și al doilea Adam nu este numai această ființă individuală, ci în același timp și una universală, cuprinzând în sine întreaga umanitate duhovnicească renăscută. În sfera existenței divine veșnice, Hristos e centrul duhovnicesc al organismului universal.” (Vladimir Soloviov).

Biserica slavei lui Hristos așteaptă sufletele tuturor credincioșilor în comuniunea rugăciunii și în dragostea revărsată prin harul Duhului Sfânt în toate mlădițele care renasc, se întrețin și se înmiresmează cu participarea concretă la „sărbătoarea sărbătorilor”.

Pr. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

ÎN DIMINEAȚA ÎNVIERII

**Aveți poruncă să înfloriți,
Voi, pomi, în Raiul meu sădiți.
Pe crengi de vânt tremurătoare,
Vă prindeți mari cununi de floare.**

**Din mici potire ca de nea,
Așteaptă gazelle să bea,
Nectar și rouă înstelată,
Mireasmă dulce, precurată.**

**Un future trimis anume
Va duce vestea voastră-n lume,
Precum că astăzi, de Înviere,
Grădina-i toată-nvăpăiere.**

**Purtând pe sus o vie apă,
Încât și morții cei din groapă
Se miră auzind sunând,
Cântări și clopote bătând.**

Aprilie 2022

IGNATIE GRECU

Seninul cerului - Odihna Sinelei

„Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns.../ Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns”.

(Mihai Eminescu – Scrisoarea I)

Când îndreptăm ochii către înaltul cerului simțim brusc o stare de beatitudine. Odată cu lumina ochilor se înalță către tăria cerului și mintea noastră care se desparte de erorile simțurilor și astfel reușește „să intre în sine, ca să-și afle pacea și liniștea” (Sf. Isaac Sirul, Filocalia 10, p. 171).

Însă marea minune e că și sinele meu (al nostru) e fără margini. „Pentru că sinele este Împărăția lui Dumnezeu dinlăuntrul nostru”, - învață sfântul Nicolae Velimirovici, în Proloagele de la Ohrida. Aici se odihnește misterul omului. Pentru că persoana umană are sădită în minte puterea de a reflecta ca într-o oglindă Împărăția lui Dumnezeu din interiorul acesteia. Și Împărăția lui Dumnezeu sunt cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, pe care le-a primit și Dreptul Avraam la Stejarul Mamvri.

Tragedia noastră e că mai toată vremea suntem afară din noi înșine. Mintea vagabondează purtată în toate direcțiile de tirania irațională a simțurilor. Numai noaptea, în timpul somnului, revine acasă, dar și atunci este prinsă de vise și scoasă din sine.

Și ne dăm seama de această împrăștiere când încercăm să lucrăm rugăciunea minții. Pentru că rostind Numele Domnului, mintea nu mai poate da înapoi și își oprește gândirea aducându-și aminte unde îi este locul.

Și locul ei e în lăuntru inimii spirituale, acolo unde e Seninul cerului care e numit și Împărăția lui Dumnezeu. Această temă am găsit-o rezumată într-un cuvânt al mucenicului Valeriu Gafencu despre mistică: „...căci prin ea [mistică] creștinul intră în comuniune cu Hristos, printr-un proces treptat de curățire și desăvârșire. Se pornește de la întoarcerea omului în sine însuși spre a-L căuta pe Hristos și se ajunge la unirea cu Dumnezeu prin dragoste.” Ioan Ianoș, *Întoarcerea la Hristos*, Editura Bonifaciu, București, 2012, p. 486.

Culoarea cerului senin e cea mai apropiată de esența luminii dumnezeiești, după învățătura Sfinților Părinți ai Ortodoxiei. Sfântul Nil zice: „Dacă ar voi cineva să vadă starea minții, să se golească pe sine de toate înțelesurile și atunci o va vedea

asemănătoare safirului sau culorii cerești.” Și iarăși: „starea minții este înălțime inteligibilă (gândită), asemănătoare culorii cerești peste care, în vremea rugăciunii, se arată lumina Sfintei Treimi”.

Iar părintele Dumitru Stăniloae aprofundează în traducerea sa în limba română cum că: „Mintea e vârful cel mai înalt al ființei omenești. Peste ea lucește în vremea rugăciunii lumina Sfintei Treimi, căci aceasta e o luminare a dragostei reciproce dintre persoanele dumnezeiești comunicată și celui ce se roagă, aprins și el de iubirea Sfintei Treimi și de lumina Ei, care descoperă tot sensul existenței.”

Iar Sfântul Isaac Sirul zice: „Când mintea se dezbracă de omul cel vechi și se îmbracă în cel nou, al harului (Col. 3, 9), va vedea curăția sa asemănătoare culorii cerești; ea a fost numită de bătrânii fiilor lui Israel loc al lui Dumnezeu, când El s-a arătat lor „în munte” (Ieșire 24, 10). Iar Moise în Ieșirea găsește inspirat de Duhului Sfânt: “Și au văzut locul unde stătea Dumnezeu lui Israel; sub picioarele Lui era ceva, ce semăna cu un lucru de safir, curat și limpede ca seninul cerului” (Ieșirea 24, 10).

Copil fiind, îmi amintesc cu o vie duioșie de pacea absolută pe care o încercam, îndeosebi vara, - când cerul era limpede și senin. Liniștea aceea paradisiacă nu poate fi receptată decât de mintea copiilor care „vede” ce e nevăzut în seninul cerului, adică Împărăția lui Dumnezeu, care e prezentă în chip tainic în sufletele creștinilor. În acest sens ne-a salvat pe noi Ortodoxia, dăruindu-ne prin Botez Împărăția lui Dumnezeu. Avem Seninul Cerului în inimă și, în chip neverosimil, stăm înțepeniți în stări depresive pentru că nu citim și nu vrem să descoperim această fericire inefabilă, care ne eliberează din temnița dimensiunilor. Irosim timp prețios, orbii de lumina artificială a himerelor, refuzând să curățim cugetul prin rugăciune și astfel să fim apți a primi slava de la Dumnezeu.

De aceea țaranul evlavios și creștin are nădejdea drept temelie neclintită, pentru că...din țarină sau de pe coamele munților se unește cu seninul cerului care îi dăruie pacea și liniștea.

Doresc să spun că nu pot primi liniștea din înaltul cerului dacă nu cobor mintea în propriul meu sine. Și mă refer la un sine curățat, iluminat

cu ideal neclintit către desăvârșire.

Însă, în zadar mă frământ să zugrăvesc ce e lumina din suflet, fiindcă simt că nu voi izbuti, de aceea cer ajutorul lui Eminescu, care prin două versuri exprimă genial lumina adevărului: „Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns... / Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns”.

În termeni filocalici sinele nostru nu este neapărat în inima fizică (de carne), ci mai degrabă în inima spirituală, într-un loc nedefinit și nevăzut, care poate fi foarte bine asemănat cu seninul cerului.

Pentru că sfinții care ne-au dăruit învățătura filocalică au intuit simbolic prin trăire duhovnicească că în timpul rugăciunii lui Iisus... omul se desprinde de toată materialitatea lumii și de influența demonică.

„Aceasta e tocmai ceea ce zice simbolic acel mare lucrător și dascăl al rugăciunii minții, Grigorie al Tesalonicului: <Când unimea minții se face întreită, rămânând unime, atunci se unește cu întreita unime cea dumnezeiește stăpânitoare și se așează mai presus de trup, lume și țiitorul lumii>. Omul e făcut după chipul lui Dumnezeu, căci are minte, graiu și duh dătător de viață trupului adică firească voință și dragoste. Deoarece Dumnezeu este și Trei și Unul, după chipul Lui și omul se cade a fi trei și unul pentru a se asemăna cu întâiul chip și deci pentru a se uni cu El.

Această asemănare și unire cu Dumnezeu nu se poate face decât prin rugăciunea minții.

Deci, când mintea ia seama la cuvântul ei lăuntric și tainic din inimă și aceasta zice: <Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu miluiește-mă>, atunci vine și duhul cu toată căldura și voința, se așează, la rostirea acestei rugăciuni, încât toate trei aceste puteri devin una deși rămân trei. Omul se face trei deși rămâne unul” (Sfântul Nicodim Aghioritul, *Războiul nevăzut*, Editura Bunavestire, Bacău, p. 141).

VALERIU TĂNASĂ

Starea prozei

ACTORUL ȘI VÂRCOLACII

În anii '80, Victor a difuzat manifeste anticomuniste în unele blocuri din cartierele bucureștene. El a fost prins și arestat, iar la proces, a primit o condamnare de cincisprezece ani. Sub presiunea Occidentului, care i-a mediat cazul în ziare și pe posturile de radio, a fost eliberat înainte de termen, dar ceilalți colegi de celulă au mai rămas în închisoare, să-și ispășească pedepsele. În final, unii s-au prăpădit, dar alții au fost grațiați. Câțiva au emigrat forțați de Securitate.

Curajoșii ca Victor au continuat să difuzeze manifeste, dar mulți au abandonat lupta, la gândul că i-ar fi așteptat din nou *restrictiva, mobra și măgăoaia*, instrumentele groaznice de tortură cu care au avut de-a face. Când a aflat că foștii săi colegi de celulă de la Aiud au fost grațiați, Victor s-a gândit să-i viziteze. A început cu ardeleni și s-a urcat în autoturismul său cumpărat din primele salarii de inginer, la care contribuieră în mare parte și părinții lui și a plecat.

Ajunghând în satul lui Istvan, el a aflat că se însurase cu Ilonka, o unguroaică frumoasă și bună gospodină, care i-a tratat cu pită și slană, un gulaș ca la mama lui și cu nelipsita palincă. La masă, Victor l-a întrebat ce mai face Marta, care fusese arestată, după ce difuzase manifeste împreună cu Istvan și cu fratele său. El i-a spus că au fost eliberați înaintea fratelui său, care mai avea de ispășit încă doi ani.

Când l-a vizitat în închisoare, ea a avut neplăcuta surpriză să nu fie primită la vorbitor, sub pretext că nu erau rude. Atunci, a avut curajul să-l ceară în căsătorie în prezența directorului și a gardienilor, întâmplare fără precedent la Aiud, iar Victor a rămas uimit de curajul său. După aceea cei doi și-au amintit mai multe întâmplări din celulă și au râs că săreau din patul de sus, să nu-i surprindă gardianul dormind și, uneori, nimereau în capul celui din patul de jos.

S-au amuzat de gardianul căruia deținuții de drept comun pedepsii de el pe nedrept i-au pus un sac în cap și l-au bătut măr și au râs copios de panica stărnită la evadarea unui monitor de schi din Brașov, care le-a dat de furcă gardienilor până să-l găsească. După aceea, Victor și-a amintit cum râdeau cu lacrimi la bancurile și șopârlele spuse de un actor din Târgu-Mureș și l-a întrebat ce mai știa despre el. Istvan a vărsat un strop de palincă, așa cum se

face în amintirea celor dispăruți și a lăcrimat în colțul ochilor.

Apoi, i-a spus că l-au ucis vârcolacii în pădurea de la marginea orașului, dar Victor s-a mirat, fiindcă nu credea în aceste fapte imaginare. Prietenul său l-a încredințat că o va face după ce îi va povesti întâmplarea. Spera că glumește, știindu-l pe actor cât era de voinic, încât s-ar fi putut lua la trântă și cu dracu', darămite cu ei, însă prietenul său începuse deja să-i povestească:

–Totul s-a întâmplat în pădurea de la marginea orașului Târgu Mureș.

–Păi ce căuta el în pădure? l-a întrerupt Victor

–Întreabă-mă să te întreb. Pădurea e atât de deasă, încât nici pădurarii încercați nu se încumetă să se afunde în ea, i-a răspuns Istvan.

– Atunci, de ce s-a avântat? s-a arătat mirat mai tare Victor.

Și-l amintea pe actor. Era un om înalt, drept ca bradul, frumos și sobru, dar, pe cât de sobru era, pe atât îi ieșeau din gură poantele și *șopârlele*. În închisoare, juca șah să nu se plictisească și, între reprize, arunca poantele. Era un bun actor de dramă, dar și de comedie și, dacă deschidea gura, nu te mai oprea din râs, încât mult timp le-a ridicat moralul celor din celulă. Și-a amintit că avea un fiu, pe care îl vedea destul de rar că, se despărțise de soție și îi fusese încredințat ei prin divorț. Îi plătea pensie alimentară, dar cam atât.

El nu se omorâse cu vizitele, dar nici acesta nu prea îi călca pragul. Devenind matur, l-a căutat o dată la teatru, după spectacol, când l-a invitat la restaurant. Până la urmă, l-a lăsat tot pe tatăl lui să plătească, pretextând că-și uitase acasă portmoneul. L-a tapat de

bani, dar actorul i-a dat fără să crâcnească. La plecare, însă nu s-a abținut să remarce în stilul său mucalit: *N-am niciun dubiu, băiete. Ești fiul meu!* iar el a râs, dar după un timp, a plecat, fără să-l mai caute vreodată. Poate că își satisfăcuse curiozitatea de a-l cunoaște.

–Îți mai amintești întâmplarea? l-a întrebat Victor pe prietenul său

–Da, cel puțin, nu l-a turnat ca fiul lui Nicolae, șarpele veninos crescut la sân, a zis Istvan

–Era ca Pavlik Morozov, pionierul sovietic, turnătorul tatălui său, i-a amintit Victor.

–Păi, el i-a fost exemplu, a remarcat Istvan.

–Voia să-și salveze pielea, că furase benzină de la stat. De aceea și-a turnat tatăl.

Victor și-a amintit că actorul fusese închis degeaba. El și prietenul său difuzaseră manifeste, dar acesta nu făcuse altceva decât să vorbească ce nu trebuia la o coadă la carne. Poate că și pe alții i-a luat gura pe dinainte în public și au spus vorbe necugetate contra regimului, dar n-au avut ghinion, să fie auziți de cine nu trebuia, iar apoi, arestați și condamnați.

*

În anii '80, când se trecuse la *alimentația științifică rațională*, oamenii nu mai găseau de mâncare. Actorul se afla la o coadă, unde se bănuia că se va distribui carne. Nu se știa când, dar lumea își închipuia că mașina va veni spre dimineață. De multe ori, însă informația se dovedea falsă. Alteori, marfa se termina chiar înaintea lor și stăteau la coadă fără folos. Asta era viața în comunism! Oamenii se așezau la rând de cu seara, să fie siguri că vor putea cumpăra măcar un pachet de carne, să nu plece cu mâinile goale.

Se făceau liste peste liste. Unii se repezeau acasă, pentru a-și supraveghea copiii încuiați în apartament. După ce se întorceau, aveau ghinionul să fie șterși de pe listă, pentru că nu mai erau recunoscuți. De aici se încingeau discuții interminabile și certurile degenerau în ieșiri violente, fatale uneori, celor suferinzi sau bătrânilor numiți în răs *șoimii piețelor*.

Victor a fost întrerupt din gândurile sale de Istvan, care a continuat să povestească întâmplarea de atunci, de când l-au arestat pe actor. El i-a spus că era într-o zi de luni și, fiind relache la teatru, actorul a pofțit la o friptură, că la restaurant nu mai găsea decât pește congelat. S-a așezat la →

LACRAMIOARA STOENESCU

rând ca toată lumea, sperând să nu fie recunoscut, dar apoi, trezindu-se pe scenă, a recurs iar la *șopârle*.

Se vede, însă că *Asociația Ochiul și Timpanul* se afla la datorie. Când le-a atras atenția oamenilor că vina o purtau doar ei, că nu *țipau*, n-a mai apucat să continue. Doi băieți cu ochii albaștri l-au și înhățat de braț și l-au dus numai ei știa unde. Mulți presupuneau că doar îl vor speria și apoi, îi vor da drumul, însă nu a fost așa. Oamenii vedeau că, din când în când, cineva dispărea de la coadă. Vecinii constatau și ei lipsa lui de acasă, dar nu aveau curaj să întrebe și unde l-au dus.

Poate doar prietenii apropiați știau că fusese închis la Jilava sau la Aiud. După ce l-au arestat pe actor, un timp, nimeni n-a mai scos o vorbă. Unii au plecat de teamă, dar când le-a mai trecut spaima, cei rămași au început să pălăvrăgească. Unii au zis că bine i-au făcut, că prea era slobod la gură. Un cetățean l-a crezut provocator, iar altul a spus că era mai bine că l-au luat că, altfel, le-ar fi umflat capul cu ineptiile lui.

Până la urmă, cineva și-a amintit că era actor la Teatrul de Stat din Târgu Mureș, dar a adăugat: *Așa i-a trebuit! De ce nu și-a ținut gura, doar nu era la teatru, ci un biet spectator*. O doamnă mai de la mahala, s-a trezit vorbind: *Lasă că acum, o să-l aplaude gardienii*. E drept, că l-au dus la Rahova și apoi l-au judecat la tribunal. Pentru câteva vorbe spuse unde nu trebuia, actorul a primit cinci ani, cea mai mică pedeapsă.

Victor l-a întrebat când a fost eliberat și a aflat că a părăsit închisoarea cu ocazia ultimului decret de grațiere. După aceea el nu a mai avut dreptul să fie primit la teatru, fiind considerat un pericol social. Le era teamă că ar fi putut iar să spună *șopârle*. L-au trimis la munca de jos, la salubritate, unde putea zice câte bancuri voia și lua în tarbacă pe securiști, deși printre muncitorii de acolo erau desigur și turnători

–Și cum a sfârșit? s-a arătat curios Victor.

–Păi doar ți-am mai spus. I-au făcut de petrecanie vârcolacii, a continuat prietenul său.

–Hai, fii serios și lasă gluma, i-a zis el, făcând pe supăratul.

Dar Istvan o ținea langa cu vârcolacii lui. Deși își imagina cine erau aceștia, ar fi dorit să-i povestească totul, fără parabole și metafore, fără folclor. Prietenul său i-a spus că lumea vorbea multe prin oraș, dar că el nu credea o iotă din zvonurile care circulau și lăsa să se creadă că, din cauza

singurătății, actorul ar fi căzut pradă depresiei și că și-ar fi pus capăt zilelor. Unii spuneau că s-ar fi dus în pădure și că acolo s-ar fi spânzurat, dar alții bănuiau că n-ar fi făcut-o el.

Ei credeau că mai întâi, fusese ucis și de-abia apoi, atârnat în ștreang. Asta i se părea și lui Victor o variantă plauzibilă. Istvan povestea că pădurea aceea părea misterioasă și imprevizibilă, fiind deasă ca o perie, încât era incredibil ca cineva să se fi încumetat să se afunde în ea. Nici cei mai temerari salvamontiști nu ar fi putut s-o străbată, ci doar o echipă de comando dotată cu echipamentul necesar.

Un pădurar, care își făcuse în acea seară rondul de noapte, l-a găsit pe actor atârnat de un copac, legându-se ca o frunză în bătaia vântului. Pe bolta cerului senin apăruse luna plină, care arunca o văpaie stranie, încât peisajul halucinant și sinistru devenise lugubru și întreaga pădure părea vrăjită. Până și moartea stătea sub semnul acelei vrăji puse la cale de vârcolacii care stăpâneau totul cu puterea lor malefică.

Când l-au găsit pe actor, nu s-a făcut vâlvă. Nu se voia să se descopere cine l-a ucis și l-a atârnat în ștreang de creanga copacului. Orice medic legist ar fi putut constata asta, dar nimeni nu avea interes. Cui prodest? Atunci, s-a profitat de faptul că nu avea cine să-i reclame moartea. Părinții îi erau la cimitir și soție nu mai avea. Fiul său, se pare că, neavând ce moșteni, nici n-a fost interesat să-l vadă. S-a constatat doar decesul și cu asta basta. Nu se știe dacă l-a condus cineva la groapă.

Poate că primăria a avut grijă ca rămășițele lui pământești să fie înhumate într-un cimitir, lângă gard, locul sinucigașilor, cum a fost considerat și el. Gura lumii spunea că vârcolacii din pădure făcuseră mai multe victime și că nu era exclus să fie și actorul una dintre ele. S-a bârfit cât s-a bârfit pe ascuns și în șoaptă, de teama vârcolacilor, dar nu prea mult. Cu timpul, fapta s-a uitat. În vremea aceea, frica domnea peste orașe și sate, iar locuitorii lor își păzeau bine pielea, să nu pățească ceva. Nimeni nu se puteau pune cu vârcolacii.

Un timp, Victor s-a gândit la soarta tristă a bietului actor. I se părea mult mai demn să se fi stins din viață în închisoare, în mijlocul celor care, din spirit de solidaritate, încercau să-i ajute pe bolnavi și chemau gardianul să-i ducă la infirmerie ori la spital, să-i salveze, deși uneori era în zadar. Așa se sfârșiseră Ilie și Dragoș, dar și alții. Actorului, însă i-a fost scris să-și găsească liniștea în libertate. El s-a

sfârșit *la mijloc de codru des*, sub pomul de care a fost atârnat de vârcolaci.

Foștii lui colegi de celulă n-au crezut nicio clipă ca actorul să-și fi pus capăt zilelor. El nu era depresiv, nici laș și nu era prea interiorizat. Cu verva și cu umorul său debordant, n-ar fi apelat la un asemenea gest. În închisoare avea haz și veșnic venea cu o poantă în vârful limbii. *Era exclus ca el, un om care făcea atâtea glume și ne ridica moralul să fi suferit o depresie. Cum să-l crezi atât de laș, încât să nu poată înfrunta viața cu rigorile ei, s-a gândit Victor, după care a zis:*

–Eu nu-l pot bănui de depresie, deoarece nu-i pot asocia figurii sale niciun moment de tristețe. Nu cred că s-ar fi schimbat în libertate, încât să ajungă la un gest atât de disperat.

–Să-l fi deprimat lipsa scenei, a scândurii, cum zic actorii? Viața dură de la salubritate, și gândul că nu va mai interpreta niciodată rolurile dragi lui? Nici eu nu-l pot crede atât de demoralizat, ca să-și curme viața, i-a răspuns Istvan.

–Și de ce a recurs la pădure? Acasă ar fi fost mult mai comod s-o faci, s-a mirat Victor.

–Ai dreptate. De ce să se complice? Poate doar să nu fie găsit, încercă Istvan să-i explice.

–El a vrut sau vârcolacii? l-a întrebat Victor, acceptând, în sfârșit, legenda vârcolacilor.

Era o dilemă care i-a frământat întreaga noapte și din care n-au putut ieși. În închisoare, actorul le vorbea adesea cu patos despre rolurile lui din piesele lui Cehov, Strindberg, Brecht, Ibsen, Shakespeare, Moliere sau Eugen Ionesco și din comediiile lui Goldoni ori Caragiale. Ar fi dorit să se afirme și ca regizor. *Dorința aceasta nerealizată să-l fi făcut depresiv? Era idealul mult visat. Sau l-a doborât viața anostă de la salubritate, doar ajunsese un ratat, se gândi Victor.*

–O fi vrut să-și însceneze o ieșire fastuoasă din viață, o dramă cu final apoteotic, cum ne vorbea despre *Pădurea spânzuraților*, pe care ar fi vrut s-o regizeze, i-a spus el prietenului său.→

Starea prozei

ZÂNĂ

Civilizația modernă a adus omului condiții de viață mult superioare celor care ar fi putut fi sperate dacă, în urmă cu câteva secole, cineva ar fi încercat să-și imagineze viitorul. Există o singură categorie de cetățeni care consideră că faptele lor ating perfecțiunea, în rest fiecare, pentru sine și de multe ori și pentru alții, recunoaște că s-ar fi putut și mai bine. Așa că și lumea modernă are, sub masca perfecțiunii, suficiente dovezi de imperfecțiune. Adică motoarele fac zgomot, combustibilii produc fum, există mirosuri, noxe și multe altele, în aceste condiții au apărut cărcotași de incontestabilă vocație, care pe lângă panegirismul pe care îl cultivă cu mare talent, au și abilitatea de a găsi oricând și oriunde motive de acuzație pentru ceea ce se află în jurul lor. Fără a gândi suficient și a înțelege că drumul de la grotă la clădirile dotate cu utilități este, de fapt și de fapt, o dovadă a progresului, contemporanii, unii mai vocal, alții mai discret, își imaginează că o mare fericire îi așteaptă acolo, în sălbăticia pădurilor, cât de benefică le-ar fi vecinătatea animalelor sălbatice; desigur, lupul de la televizor nu mușcă, iar despre șarpe nici nu mai vorbim. Există oameni ai vorbelor și oameni ai faptelor, de la unii rămâne numele care se pierde cel mult odată cu moartea, dar și oameni ai faptelor, care își creează un renume, acesta durează mai mult, în cazuri rarissime chiar dăinuie. O formă de fapt este să lași lumea să viseze la liniș-

tea din sânul naturii și tu chiar să te retragi acolo pentru a o savura pe deplin.

Cu materialele de construcție existente pe piață nu este nici greu, nici prea complicat să construiești un adăpost pentru o persoană, desigur se întâmpină dificultăți mari cu transportul, acestea fiind direct proporționale cu distanța de la spațiul comercial și până la limita pustietății, dar o dată le duci și apoi boierești toată viața. Plăcile între care e pune izolația termică, dacă sunt bine fixate cu piese metalice, chiar oferă siguranță în cazul unei vizite a fiarelor din vecinătate. Lampa cu petrol asigură suficientă lumină, dacă ne gândim la perioada ei de glorie, musai trebuie să recunoaștem că în acele condiții de iluminat, s-au scris cărți adevărate, cărți care își conduc cititorul într-o lume a ideilor și care nu au nimic comun cu maculatura în care se compilează bancuri răsuflăte și se încheie apoteotic cu violuri, nici cu teratologia lirică din versurile poezilor care dacă nu s-ar premia între ei ar avea mai puține motive pentru stima de sine. Așa că și iluminatul pe timp de noapte este rezolvat.

În momentul în care omul era ocupat să se bucure cât mai deplin de

beneficiile izolării de lumea rea și zgomotoasă, pe ușă a intrat o zână. Nu putea fi altcineva, era exact așa cum și-o imaginase cândva stimulat de imaginea etichetei de pe un flacon de parfum, era înaltă, cu o rochie lungă albă, cu decolteu suficient de amplu pentru a expune feminitatea, dar suficient de discret pentru a nu da dovadă de lipsă de bun simț, talia marcată de un cordon din același fel de material ca și rochia și care, strâns exact cât trebuie, scoate în evidență alte calități feminine, fața aproape eclipsată de un val de bucle castanii, apoi pantofii albi și umbreleța de dantelă completau aspectul fizic al zânei intrate pe ușă, așa, pur și simplu.

– Ce minuni vrei să fac?

– Eu nu am nevoie de nimic, am fost educat că acela care are pământ puțin, trebuie să aibă și pretenții puține.

– Totuși ...

– Locuiesc singur și uneori mă cuprind fel de fel de doruri.

– Măi omule, ești nebun? Vrei să mă culc cu tine? Trupul meu este de natură divină.

– Atunci nu vreau nimic, du-te și există-ți sfințenia în mediul celor care te merită.

Potera pornită de la spitalul aflat la marginea localității își încheiase misiunea, recuperase pacienta fugită și se pregătea să o ducă la locul ei, venise și doctorul, șoferul pornise motorul, gata.

Dar în poienița ocupată cu căsuța înșinguratului plutea în aer o întrebare:

– Știți voi unde e locul ei?

IOAN MUGUREL SASU

ACTORUL ȘI VÂRCOLACII

–Oare crezi ce spui? l-a întreat Istvan.

–Nu prea, dar încerc să caut ceva, o cauză care să-l fi făcut să clacheze, a recunoscut Victor.

Deși s-au străduit, celor doi le-a fost greu să creadă că un om de talia actorului ar fi putut gândi astfel. Un optimist n-ar claca niciodată. El emana prin toți porii optimism și nu avea stofă de pesimist. Până la miezul nopții, cei doi foști colegi de celulă au stat de vorbă în fața aceluiași pahar de pălincă descântat și a tot felul de bunătați pregătite de Ilonka.

În noaptea aceea grea și încărcată de enigme, încercând să elucideze dilema morții actorului, ei nu au găsit nicio explicație plauzibilă, care să le confirme că el ar fi fost sinucigaș. În final, au

deliberat: *În niciun caz, actorul nu ar fi recurs la un asemenea gest. Numai vârcolacii cu ochii albaștri l-au „sinucis” și l-au atârnat în ștreang. Actorul nu ar fi făcut asta niciodată. Cu optimismul său, le-ar fi răs în nas vârcolacilor și chiar doamnei cu coasa.*

A doua zi după prânz, când aburii alcoolului s-au împrăștiat, Victor a plecat pe la alți prieteni din Ardeal, unde a fost primit cu aceeași ospitalitate. Au rememorat întâmplări de la Aiud, în care gardienii veneau cu pași de pisică să-i prindă că stăteau nereglementar în pat, în loc să fie pe băncuță să facă *fund de maimuță*, dar și altele mai puțin hazlii. Când și-au amintit de moartea actorului, au fost unanim de acord că el nu s-a sinucis, ci a fost spânzurat de vârcolaci.

Trebuia să fie un exemplu ce ar fi putut să le taie avântul curajoșilor a celor ani, care ar mai fi îndrăznit să se

Eugen Petri, The Presa cash-ului

împotrivescă sistemului. După ce și-a vizitat toți foștii colegi de celulă de la Aiud, Victor și-a luat rămas bun de la gazdele primitoare și a luat drumul spre casă, unde îl așteptau ai săi, dar și următorii, de care nu a scăpat decât după '90.

Blocnotes

„Întâmplarea că ești”, domnule Nichita...

„Întâmplarea că ești”, domnule Nichita, a făcut „minunea că sunt”, domnule Stănescu, purtătorul minuscul de memorie (unul dintre purtătorii de memorie) ale minunatelor zile de la Ploiești unde, între 29-31 martie 2022, a avut lor a XXXII-a ediție a „Festivalului Internațional de Poezie NICHITA STĂNESCU.

A fost ca un Crăciun în plină primăvară, între două linii de front, linia Covidului și linia Războiului din Ucraina, care dintr-odată au uitat de carnagiu și și-au dat mâna, inventând un armistițiu de pace, sub faldurile poeziei și al unui poet care cu mâinile goale a săpat profunzimi în întuneric, destructurând materia, dându-i un înțeles de nematerie, „mult mai înalt și mult mai curând”.

Ne-am adunat, domnule Nichita Stănescu, fiindcă pentru noi, chiar la 39 de ani de la plecarea dvs. în „Foaie verde de albastru...”, sunteți, precum a fost și pentru dumneavoastră Eminescu, adică, „...om viu, viu, pipăibil cu mâna”, având „piele îmbrăcată în ștofă” și că ați fi putut sta „la masă la noi, la masa cinei celei de taină”. Desigur, neuitând acest lucru, dar uitând că (a)ți trăit „înaintea noastră”, precum ne-ați implorat!

Pentru cei care mai credem „în dulcea inutilitate”, poezia, rămâneți incurabilul de poezie care a făcut din aceasta centrul de greutate al Universului metafizic, poezie pe care „azi o vedem, și nu e”, cum spunea marele Eminescu.

Am fost la Ploiești, incorpore, poeți și nepoeți să vă sărbătorim nemărginirea cu cununi de lauri făcute din tragedii antice. De ziua dvs. v-am adus melci codobelci pe care să-i înhămați la vechi monede grecești și călare pe câte-o efigie să vă transportați „În dulcele stil clasic” în dvs. înșivă, nededulcindu-vă nici de versul alb, vers pe care numai dvs. l-ai știut să-l struniți cu adevărat. Am venit să vă spunem că vă iubim și că ne e dor de dumneavoastră „ca unui zid de o fereastră”, precum spunea poetul Nicolae Dabija.

Așadar, sub organizarea impecabilă a d-lui Constatin Stere, directorul Direcției Județene pentru Cultură a Județului Prahova, care astfel „și-a sărit umbra”, memoria celui mai

trimbulind dintre trimbulinzi a îmbrăcat haine de sărbătoare: expozeuri și evocări IN MEMORIAM, inclusiv la școala unde a a învățat poetul între 1948-1952, adică actualul Colegiu I.L.Cargiale; lansări de reviste cu poetul necuvintelor în prim plan, dar și în al doilea și al treilea, de fapt în toate planurile; vizite și recitări la Casa Memorială a poetului; întâlniri cu publicul la Biblioteca Județeană; lansări de cărți la Muzeul Județean de Artă; cuvântări și depuneri de flori pe ritm de fanfară la bustul poetului din Parcul Central; recitaluri oficiale și neoficiale din lirica celei care a avut altfel „O viziune a sentimentelor”; expoziții individuale și de grup de pictură, la sediul UAP ; teatru teatru adevărat, pentru oameni mari, la Teatrul de Păpuși și tot acolo o expoziție de acuarele etc. au fost tot atâtea momente circumscrise evenimentului.

Desigur, Festivalul a avut și câștigătorii ei: poetul Adrian Popescu de la Cluj-Napoca, Premiul „Opera Omnia” și poetul Daniel Corbu de la Iași, Marele Premiu al Festivalului, fiecare având spiciul de mulțumire, cu particularitățile fiecăruia. Beneficiile financiare ale acestora au fost din partea Consiliului Județean Prahova și din partea Primăriei Municipiului Ploiești, care și-au trimis reprezentanții în ziua premierii. Maestrul de ceremonii a fost d-l Constantin Stere, care și-a găsit „cuvintele potrivite” în cel mai pur stil arghezian.

Am fost la Ploiești, însoțindu-l pe prietenul meu, poetul Nicolae Băciuț, cel care a fost câștigătorul Marelui Premiu al Festivalului Internațional de Poezie „Nichita Stănescu” într-unul din anii anteriori. Și anul acesta, ca și în alți ani, Nicolae Băciuț a avut un cuvând de spus în desemnarea

câștigătorilor, contribuind și cu un „Laudatio” pentru poetul Adrian Popescu.

De altfel, Nicolae Băciuț a avut cele mai profunde și atractive evocări Nichita Stănescu, din întreg festivalul, povestind cu har amintirea întâlnirilor lor, recitând cu pasiune și talent poeme întregi din lirica acestuia. În generozitatea-i binecunoscută acesta a dăruit tuturor celor prezenți în zilele festivalului suplimentul revistei „Vatra veche” dedicat în întregime lui Nichita Stănescu (având 84 de pg. format A4, alb-negru și color), realizat în întregime prin strădaniile sale editoriale și financiare.

L-am evocat și eu pe Nichita Stănescu la manifestarea de la Biblioteca Județeană, cu mici amintiri personale, cu ocazia întâlnirii fulgerătoare avute cu acesta, în 1978, la primul Colocviu Național de Poezie, care a avut local Iași. Nici poemele proprii dedicate acestuia nu au lipsit de la întâlnirea cu publicul ploieștian.

Apoi, la bustul poetului din Parcul Central din Ploiești, tot în fața unui numeros public, l-am evocat din nou prin vers propriu.

Așadar:

Nichita Stănescu și Revoluția Română!

Revoluția Română a murit,
Fiindcă a murit motto-ul ei,
Precum motto-ul lui Nichita,
„A murit Enkidu,
prietenul cu care vânam lei”.

„Clar-ul de inimă” a fost faultat,
„În dulcele stil clasic”, românesc,
Lovitura de la „11 elegii” a ratat
„Sensul iubirii”, cel strămoșesc.

S-au dat la rindea uzine și fabrici
Ca „Opere imperfecte”,
totuși o entitate cu nimb,
„Un pământ numit România”
Cere „Dreptul la timp”.

„Roșu-vertical” a fost dat jos./
Cu jertfă, de pe port-drapel,
„O viziune a sentimentelor”
A pus varza de Bruxelles.

„Tristețea mea aude nenăscuții câini
Pe nenăscuții oameni cum îl latră”,
„Epica Magna” sunt „Necuvintele”
Din Revoluția adevărată!

RĂZVAN DUCAN

Ploieștiul lui Caragiale și Nichita

Nu-mi închipui Ploieștiul fără Caragiale și Nichita,
Cum nu-mi închipui Caragiale și Nichita fără Ploiești,
Fiindcă n-aș mai putea ca la Ploiești s-o-ntorc,
Adică, „minunea că sunt”, „întâmplarea că ești”.

O localitate cu două ștampile pentru aceeași Primărie,
„Una foarte de sus, aproape ruptă” de stele,
Și o alta în gară la Ploiești, cu Mofturi, vânzând mastică din clondir și bere.

E geografia unde cuvintele cu duh s-au întâlnit cu „Necuvintele” cu har,
Unde „O noapte furtunoasă” a fost falimentul,
în „ambițul” de crâșmar.

Ploieștiul n-ar mai fi fost „republica de la Ploiești”,
Fără „D'ale carnavalului” și "Roșu vertical",
fără Caragiale și Nichita Stănescu,
„scârța, scârța pe hârtie” pentru aval.

Fără să știm suntem cu toții ploieșteni și nichitanieni și caragialiști,
„Un pământ numit România”,
Cu trambulzi ingenui și știriști.

Așadar, în aceeași teacă două săbii,
Ascuțite fiecare după fire,
Una răsând de metehnele levantine,
Iar alta badijonând suflete suferinde de uimire.

23 martie 2022

Haimanale, domnule, Haimanale

Caragiale o întorcea ca la Ploiești,
Haimanale, domnule, Haimanale,
Un merçi, domnule și un danke,
Cu o lume parcă din insectare.

Nichita Hristea Stănescu la Ploiești,
Se dedulcea de lumea lui Caragiale,
Cu hrana consistentă a metafizicii
Și sarea-n bucate a necuvintelor sale.

Ploieștiul o întorcea á la Caragiale,
Apoi á la Nichita și prin alte vești,
Despre cum să te București la Ploiești,
Intrînd în propria carte de povești.

Haimanale, domnule, Haimanale,
Niște Hopa-Mitica, domnule, Hopa-Mitica,
Unul plimbându-și cadavrul o săptămână prin țară,

Iar altul vorbind cu plopul Gică.

24 martie 2022

Merg pe bulevard la Ploiești

Merg pe bulevard la Ploiești,
Cu gândul că s-ar putea să dau nas în nas
cu Caragiale,
Și întâlnirea să fie, rerum rarem,
„O făclie de Paște”, în zi de aflare.

Merg pe bulevard la Ploiești,
Cu gândul că s-ar putea să dau nas în nas
cu Nichita Stănescu,
Ce mi-ar da „O viziune a sentimentelor”,
că sunt din stirpea lui ”escu”.

Ca un copil a plâns Caragiale,
La aflarea veștii că a murit
cel care nu credea că va muri vreodată,
De aceea la Ploiești iau ceafa groasă a acestuia
și o fac uitată.

Merg pe bulevard la Ploiești
Și mi-am amintit de Nichita,
Și îndemnrurile lui îngerești,
De reîntoarcere la Eminescu,
Ca viitorul al poeziei românești.

Îmi place Ploieștiul prin ”nu știu ce și prin nu știu cum”,
prin nenăscuții câini cum pe nenăscuții oameni cum îi latră,
sau poate cum se latră reciproc un antum și-un postum.

Așadar,
M-au ploieștit la Ploiești,
Nichita Stănescu și I.L.Caragiale,
Cu care nu am dat nas în nas,
Dând nas în nas, în schimb,
cu propria-mi transfigurare.

*Ploiești, 31 martie 2022, ora 17, 30,
poem scris pe stradă*

M-am îndrăgostit de Ploiești

M-am îndrăgostit de Ploiești
Și de aceea cer certificat de bună aflare,
M-am îndrăgostit ca un ocnaș de celulă,
Ce vrea să dedice ode zăbrelelor sale.

Mi s-a vârat Ploieștiul pe sub piele,
Cu tot cu visceralele lui de petrol,
Care umblă la suprafață în două picioare,
Și caută cifrei octanice carburator.

Am început să-l simt ca un localnic,
și de aceea m-am dus după fentă,
în numele lui Nichita pe care nenărcuții

câini îl latra,
încă de pe când era în placentă.

Mă simt în Ploiești ca un domn Goe,
Fără mamița în firescul diurn,
De aceea aș vrea să-i pun în încălțările sale,
Gem, la plecare, sau poate magiun.

Pe alocuri mă opresc și urc pe el,
Fiindcă umblu cu un podium în spinare,
Mă încoronez și mă desîncoronez singur,
Și-mi fac lauri din însingurare.

31 martie 2022, poem scris pe stradă

LÂNGĂ UN N MARE DE TIPAR - lui Nichita Stănescu

Stau ca un n mic de mână,
Lângă un N mare de tipar,
Și curtez florica ceaștii,
Ca alba ce caută nectar.

Din scrierea cu sine însuși
A crescut metafizica vie,
Și miroase florica lui,
A parfum de hemografie.

Îmbătat de N mare de tipar,
Prind curaj de n mic de mână,
Unde alcoolul Necuvintelor,
Șapte cărări îmi împreună.

4 aprilie 2022

NINI ȘI NINA

Nina, Nina, mă jucam în copilărie,
Ca sirena miliției făcând,
Nini, Nini, acum la maturitate,
Alintul din copilărie invocând.

Poate că și Nini, Nini, în copilărie striga
Nina, Nina,
Și fugea în curtea casei părintești,
Să nu-l aresteze mașina.

Erau ombilical
în lumina ce se curba,
De când nenăscuta Nina, Nina a mașinii miliției,
Pe nenăscutul Nini, Nini îl tulbura.

Merg pe bulevard la Ploiești
Și îmi pare că Nini, Nini,
Mașina poliției sună acum,
De parcă niște nenăscuți nichitastănescieni,
Nina, Nina,
Așteaptă arestul postum.

4 aprilie 2022

RĂZVAN DUCAN

Rainer Maria Rilke

Întâia elegie duineză (1912)

Cine, dac-aș urla, m-ar auzi din al îngerilor
rând? și, chiar și-atunci, dacă m-ar lua
vreunul, brusc, la inima-i: m-aș spulbera de-a lui
puternică ființă. Căci frumosul nu-i
altceva decât al teribilului început, pe care-l tot răbdăm
și-l preaslăvim, fiindcă nu se-ndură
să ne prăpădească. Teribil e-un fiecă
înger.
Și astfel mă supun și-nghit chemarea
întunecatului suspin. Ah, de cine izbutim
s-avem noi trebuință? De îngeri, nu, de oameni, nu,
iar dibacele necuvântătoare pricepeja
că nu suntem cu-adevărat acasă
în lumea tălmăcită. Ne mai rămâne poate
vreun pom pe povârniș pe care, zi de zi,
să-l reîntălmim; ne mai rămâne aleea zilei de ieri
și ciunța fidelitate a unei obișnuințe
căreia-i plăcu la noi și rămase-aici, nemaiplecând.
O, și noaptea, noaptea, când al nemărginirii vânt
mistuie-ne chipurile-, cui nu i-ar rămâne ea, râvnita,
dulce-amăgitoarea, care fiecărei inimi
credincioasă-i stă-nainte. Este ea'amorezilor mai blândă?
Ah, ei unul altuia-și pitesc ursita doar.
N-o știi tu încă? Din brațe-aruncă-ți golul
în ale răsufării noastre goluri; poate zburătoarele
sint aerul extinsc-un mai lăuntric zbor.

Da, de tine trebuință primăverile aveau. Se-ndârjeau unele
astre simțirea să-ți pătrundă. Ți se-nălța
un val în ceasurile-apuse, sau,
căci treceaipe sub fereastra larg deschisă,
ți se jertfea o scripcă. Fu totu-o-nscărcinare.
O-ndeplineai tu însă? Nu erai tu încă
furat de așteptare, de parcă totu-ți făgăduise
câte-o ibovnică?(Unde-ai vrea s-o-adăpostești
când marilestrăine gânduri la tine
vin și pleacă și stau adesea peste noapte.)
Te-nvăluie însă dorul, tu-i cântăpe-amorezi; departe
de-a se-ndestula de veșnicie-i ilustra lor simțire.
Acelor, pizmă aproape le porți, alungați pe care
Îi vedeai cu-atât de mult mai dragi ca dezmiertății. Începe
totdeauna de la capăt slava de nesăvârșit;
cugetă: învins nu se lasă eroul, chiar prăbușirea nu-i fu
decât un subterfugiu, de a fi: cea din urmă-i înviere.
Dar natura secătuită-i reia pe amorezi
în sine, de parcă n-ar exista de două ori puterile
spre-a săvârși aceasta. Cugetat-ai destul asupra
Gasperei Stampa, că orișicare fată,
căreia-i scâpă iubitul, aidoma acestei
ibovnice simte: c-aș fi și eu ca ea?
N-ar trebui aceste străvechi suferințe, -n sfârșit,
mai rodnice-a ne deveni? Nu-i oare timpul, ca iubitori
să ne descătușăm de iubiți și cutremurați să-i învingem:
cum a arcului coardă săgeata o-nfrânge, cu saltu'mpreună
mai mult decât însăși spre-a fi. Căci statornicie nu e
niciunde.

Glasuri, glasuri. Ascultă, tu inimă-a mea, cum numai
preasfinții-ascultau: căci marele strigăt
îi înălța din țărână; ei însă îngenuncheau,
imposibili, mai departe, nebăgând de seamă:
Așa ascultau. Nu, n-ai îndura dumnezeiescul
glas, de departe. Ascultă tu însă suflarea,
neîntrerupta vestire ce se clădește din liniști.
Ea se avântă din fiecă tânără moarte spre tine.
Orișunde-ai fost intrat, nu îți vorbi în biserici
din Roma și Neapole-n liniște-ursita-i?
Ori te fascina vreo sublimă inscripție,
precum de curând stela din Santa Maria Formosa.
Ce vor de la mine? tiptil ar trebui să-nlătur
înfățișarea injustiției, ce stânjenește-un pic
câteodată pura unduire a sufletelor lor.

Negreșit, e bizar ca pământul nelocuit să rămână,
deprinsese-aproape învățuri să nu le mai practici,
rozelor și-altor amăgitoare treburi omeneasca
viitorului însemnătate să nu le-o mai dai,
ceea ce-n veșnic prea temătoarele mâini tu ai fost,
să nu mai fii, și chiar propriul tău nume
ca pe o veche, stricată păpușă să-l uiți.
Bizar, năzuințele nemandorite s-ajungă. Bizar,
să vezi cum toate ce se-ntrețeseau, se flutură-n
aer pribege. Și moartea-i trudită
și plină de-aduceri-aminte, încât încetișor
se simte-un strop de veșnicie.—Însă viii săvârșesc
cu toții aceeași greșală, că prea-ncrezători eidisting.
Îngerii (spune-se) c-adesiori n-ar ști, dacă pleacă-ntre
vii sau morți. Curgerea eternă duce
cu sine vârstele toate prin ambele lumi,
în ambele-eclipsându-le.
De noi nu mai au trebuință, -n final, devreme plecații,
blând se dezbară de lume și omul, precum desânul
blând al mamei te dezveți. Dar noi, care-avem trebuință
de-atât de mari enigme, noi, căroră suferința
ades zămislește-ne-avântul de suflet - : putea-vom noi fi
fără de ei?
Van este mitul că-n doliul lui Linos,
dârză muzica-ntăiesearbăda-mpietrire-o străbātu,
încât numai în spațiul înspăimântat, ce-un june aproape
ceresc
brusc pe vecie-l lăsase, golul în fiecă
undă intră, ce azi ne uimește și-alintă și-ajută.

În românește de RAUL-ANDREI SABĂU

MARGARET ATWOOD – cochetării psihosomatice feminine

În numărul 4/2021 al revistei *Vatra Veche*, am abordat tema aspectelor psiho-somatice în traiectoria narativă a protagonistelor scriitoarei britanice Margaret Drabble.

Articolul de față vine oarecum în continuarea celui anterior, abordând în schimb ecuația traumă emoțională – patologie corporală feminină, din perspectiva autoarei contemporane canadiene Margaret Atwood. Scriitoare ce a demonstrat mereu o finețe deosebită în pătrunderea psihicului feminin, Atwood lasă de înțeles că este pe deplin conștientă de legătura inestructibilă dintre corporalitatea feminină și palmaresul emoțional al protagonistelor romanelor și nuvelor sale.

Un posibil caz de somatizare a unor traume conjugale ar fi cel al mamei personajului feminin principal, în romanul *Alias Grace*, al lui Margaret Atwood. Acest personaj feminin secundar, anume mama lui Grace, moare pe un vapor, cel mai probabil de o tumoare uterină, așa cum presupune medicul vasului, în lipsa unor tehnologii medicale avansate, inexistente la vremea aceea.

Tabloul clinic al simptomelor includ o durere violentă de cap, febră, precum și o umflătură extrem de dureroasă în zona uterului. Inițial, Grace o cheamă pe doamna Phelan, o moașă cu experiență, pentru a o consulta pe mama ei. Se bănuiește existența unei sarcini, care, la fel de bine, poate fi una extrauterină. Corelarea bolii ginecologice, cauzatoare de moarte, cu tabloul frustrărilor afectiv-emoționale ale mamei este un posibil punct de plecare în demersul psiho-somatic. Personajul în cauză are o familie numeroasă, compusă din mulți copii, dar și un soț violent, incapabil să asigure un trai decent pentru familia sa, motiv pentru care toți emigrează în Canada, cu acest vapor.

De altfel, Grace bănuiește că suferința fizică a mamei provine din existența unei sarcini, care, pentru Grace, se traduce printr-o gură în plus de hrănit. Violența domestică, sărăcia și incertitudinea zilei de mâine reverberază în subconștientul mamei

lui Grace. În ipoteza unei sarcini extrauterine, se poate insinua respingerea, la nivel inconștient, de către corpul mamei, a unei noi vieți. Pacienta resimte instinctiv povara sărăciei care face inoportună apariția unui nou copil în familie. În cazul unei sarcini extrauterine, atât mama cât și embrionul nou format devin prizonieri ai unei sumbre fatalități biologice. Oul fecundat rămâne în trompe, acolo unde a avut loc fecundația, el nereușind să migreze spre uter, în vederea implantării. Cu toate acestea, el se dezvoltă în continuare, ducând la spargerea trompei uterine, cauzând astfel decesul mamei, dar și al viitorului copil. Se resimte așadar o corespondență simbolică între prizonieratul biologic al extrauterinei și cel socio-economic al dificultăților de supraviețuire, întâmpinate de familiile numeroase. Similar, o eventuală tumoră uterină sau chist, insinuate de medic, duc la ideea acumulării și materializării, în plan corporal, a nefericirii conjugale și a traumelor psihice cauzate de violența domestică.

Componenta psihosomatică devine mult mai explicită în nuvela "Hairball", din volumul *Wilderness Tips*, al lui Margaret Atwood. Kat este o tânără ce lucrează pentru o revistă, angajată fiind de către Gerald, cu care Kat va avea o relație amoroasă. Însă Gerald este căsătorit cu o altă femeie, are familie și copii. Pentru el, Kat nu reprezintă decât o relație pasageră. În schimb, tânăra pune suflet în această relație, doar pentru a afla cu stupoare, spre sfârșitul nuvelei, că Gerald urmează

să o concedieze. Înainte ca acest lucru să se întâmple, cititorul află că personajul feminin fusese de curând operat de un chist ovarian destul de mare. Kat ajunge să păstreze acest chist extirpat într-un recipient, acasă. Chistul devine un personaj în sine, copilul nenăscut al lui Kat, cu care aceasta vorbește, povestește, căruia îi spune tot ce are pe suflet. Îi dă chiar și un nume, ce coincide cu titlul nuvelei, "Hairball". Cititorul află ulterior că tânăra făcuse două avorturi, înainte de extirparea chistului. Devine așadar evidentă investirea chistului cu o viață proprie, de sine stătătoare, față de care Kat nutrește sentimentele maternel transferate de la cei doi copii avortați. Kat vorbește cu tumora din recipient ca și cum aceasta ar fi vie și ar avea suflet. Mai mult, chistul ovarian prezintă componente anatomice ale dezvoltării fetale intrauterine: păr, unghii, fragmente de oase, dinți.

Kat tânjește obsesiv după o familie cu Gerald, lucru care o face să își dorească să joace ea însăși rolul mamei din fotografia lui Gerald împreună cu soția și copiii, fotografie la care Kat privește cu adâncă tristețe. Ea simte că viața ei este goală, în absența unui soț și a unor copii.

După ce Gerald încheie relația amoroasă cu Kat și o concediază pe aceasta, ea îl împachetează pe Hairball într-o cutie elegantă de ciocolată și îl trimite familiei lui Gerald, mai exact soției acestuia, Cheryl, care tocmai se pregătește să dea o petrecere de seară. Gestul lui Kat devine astfel un act nebusc de răzbunare, ce atestă în continuare disperarea și frustrarea tinerei femei, care duce o viață singuratică, în lipsa unei familii. Chistul ovarian, căruia Kat obișnuia să-i vorbească până acum, ajunge ca o sinistă surpriză, în fața oaspeților soției lui Gerald, în căminul fericit al acestuia: „It will tell the truth, to whoever asks. It's right that Gerald should have it; after all, it's his child too”⁴ (Atwood, 56). Kat, așadar, nu doar că nutrește sentimente maternel față de Hairball, dar îl investește și pe Gerald cu paternitatea acestei bizare întruchipări fizice a colapsului ei emoțional. →

Drd. IULIA ROȘU

⁴ Va grăi adevărul, oricui îl va cere. Se cuvine ca Gerald să îl aibă; la urma urmelor, este și copilul lui (trad.)

O copilărie nefericită, marcată de pedepse absurde și abuzive din partea bunicii, precum și de abandonul tatălui, pare a fi tradusă, în limbaj psihosomatic, printr-un cancer de sân, în romanul cu titlul sugestiv *Bodily Harm*, al lui Margaret Atwood, publicat în 1981.

Rennie, personajul principal feminin, luptă cu acest tip de cancer, care pare a avea rădăcini în traumele copilăriei sale. Prezenței paterne i se atribuie abandonul, tatăl lui Rennie fuge cu o altă femeie, vizitând familia foarte rar. În schimb, Rennie este crescută de mama și bunica ei. Mai ales cea din urmă îi impune nepoatei sale un cod de moralitate mult prea strict, norme de comportament care o împiedică pe fetiță să se exprime liber și să aibă o copilărie fericită.

În micul oraș provincial Griswold, sunt importante păstrarea aparențelor și a unei moralități mult prea rigide. Imaginea bunicii severe domină întregul peisaj al copilăriei lui Rennie. Bunica o pedepsește pentru orice mică greșeală sau pentru simplul fapt că plânge, închizând-o într-o pivniță întunecoasă, rece și înfricoșătoare, de care copila își va aduce mereu aminte cu frică și teroare. Izolării forțate în întuneric i se adaugă prezența unor viețuitoare nespecificate, ce obișnuiau să se urce pe trupul lui Rennie, provocându-i acesteia repulsie amestecată cu teamă.

Invazia corporală a viețuitoarelor ce provoacă repulsie este traumatizantă la nivel psihic, metamorfozându-se mai târziu, în viața adultă, prin cancer de sân. Rennie este pe deplin conștientă de relația dintre componenta psihică și cea corporală. Ea presupune că tumora canceroasă de care suferă ar putea fi o manifestare fizică a ceea ce ea nu poate să exprime liber.

Rennie se îndrăgostește de Daniel, medicul ce îi operează cancerul, într-o simbolică recunoaștere subconștientă a relației dintre corp și discursul afectiv-emoțional. Însuși Daniel admite faptul că cele două aspecte ale ființei umane, cel trupesc și cel sufletesc, comunică unul cu celălalt: „The mind isn't separate from the body; emotions trigger chemical reactions and vice versa”⁵ (Atwood, *Bodily Harm*, 82).

⁵ Mentea nu este separată de corp; emoțiile generează reacții chimice și vice versa (trad.)

Tumora ginecologică malignă nu ocolește personajele secundare feminine ale lui Margaret Atwood nici în romanul său *The Blind Assassin*, publicat în 2000. Bunica Adelia, a lui Irene Chase, este tot o femeie rece și severă, care își ascunde sentimentele.

Ca tânără fată, familia îi aranjează Adelinei Montfort o căsătorie încheiată exclusiv din rațiuni financiare. Cenzurarea sentimentelor practică de Adelia duce mai târziu la decesul acesteia cauzat de un cancer de natură ginecologică. Pentru nepoata sa, Irene Chase, imaginea Adelinei Montfort este învăluită într-o aură de mister romantic. Irene își închipuie tinerețea bunicii sale ca fiind marcată de întâlniri secrete cu un iubit misterios, în grădina conacului Avilion, proprietatea bogatului soț al Adelinei. Cu toate acestea, cea din urmă nu încalcă niciodată principiile morale ale căsniciei de conveniență cu bunicul lui Irene, dându-i totodată soțului său trei fii, cărora le oferă o educație aleasă și costisitoare, în același timp.

Locul preferat al Adelinei Montfort rămâne totuși grădina conacului Avilion, prin care își face plimbările zilnice, la care nu renunță nici chiar atunci când stadiul terminal al bolii sale îi impune administrarea de morfină. Gestul său de a nu se lăsa doborâtă de boală, ieșind totuși zilnic la plimbare prin grădină, îmbrăcată elegant, rezumă o atitudine de o viață.

În cazul Zeniei, personajul feminin enigmatic din romanul *The*

Eugen Petri, Scara îngerilor

Robber Bride, al lui Margaret Atwood, publicat în 1993, tumora ginecologică se mulează pe un trecut traumatic și o posibilă afecțiune psihică. Zenia este genul de femeie fatală, ce atrage și domină emoțional pe reprezentanții sexului opus, mai ales pe partenerii celor trei prietene ale ei. Farmecului fizic al protagonistei i se adaugă o inteligență folosită în scopuri diabolice. Viclenia ei merge până în mână cu mitomania și dedublarea, duse până la extrem în momentul înscenării propriei morți, într-un atac terorist.

Zenia făurește în permanență minciuni și povești ireale despre ea însăși, pe care le spune prietenelor ei, pentru a le atrage pe acestea în adevărate capcane psihologice. Acest monstru afectiv-emoțional pretinde că este bolnavă de cancer în fază terminală, pentru a inspira milă și compasiune din partea prietenei ei, Charis, care o găzduiește și încearcă să o trateze cu hrană naturală. În schimb, Zenia îi va fura credulei Charis partenerul. Dar și soțul lui Roz cade în mrejele Zeniei, curmându-și propria viață atunci când aceasta îl părăsește. Cu toate acestea, Zenia este și un pericol pentru ea însăși. Așazisa ei viclenie ajunge să frizeze patologicul, adânc înrădăcinat în traumele unei copilării profund nefericite, în timpul căreia mama Zeniei obișnuia să o constrângă pe fiica ei să întrețină raporturi intime cu diverși bărbați, pentru bani. Abuzurile sexuale din vremea copilăriei răvășesc psihicul Zeniei, afișând deopotrivă și revanșa somatică, atunci când cititorul află, spre sfârșitul romanului, că personajul moare de cancer ovarian. Propria minciună despre boala incurabilă se întoarce împotriva Zeniei, corpul ei ajungând să creadă și el povestea despre cancer pe care protagonista i-o spune lui Charis.

Din punct de vedere hormonal, excesul de estrogen, tradus în frumusețea și capacitatea de seducție ale Zeniei, se dovedește într-un final, cauzator de cancer de natură ginecologică. Din perspectivă psihosomatică, trecutul marcat de traume și abuzuri sexuale se răzbună, la nivel corporal, prin tumora ovariană ce îi aduce Zeniei sfârșitul.

Insinuarea psihosomatică devine evidentă și în nuvela „Betty”, a lui Margaret Atwood, nuvelă inclusă →

în volumul *Dancing Girls*. Betty, protagonista nuvelei, își transformă suferința emoțională în manifestarea corporală a unei tumori pe creier, responsabilă în final de moartea personajului.

La început, Betty se prezintă ca o femeie căsătorită absolut obișnuită, cu o viață fericită de familie. Ea adoră să gătească, să pregătească diverse specialități de patiserie la cuptor, atât pentru soțul ei, cât și pentru prietenele ei vecine. Deodată, ea nu mai este aceeași. Începe să se izoleze în bucătăria sa, evitând oamenii. Suferă o gravă cădere nervoasă, atunci când soțul o părăsește pentru altă femeie. Puțin câte puțin, sănătatea ei mentală se deteriorează. Corpul său preia suferința emoțională, convertind trauma afectivă într-o tumoră pe creier în fază terminală.

După divorțul de soțul ei, Betty pare să nu își mai revină din dezamăgirea provocată de acesta. Se angajează, câștigă un salariu bun, își schimbă locuința, poartă haine elegante, se întâlnește cu prietenii. Cu toate acestea, uneori, aparențele pe care încearcă să le păstreze sunt trădate de râsul ei violent, isteric, aproape patologic, dar potențial eliberator al suferinței emoționale. Aceste sporadice izbucniri sinistre în răs semnaleză dificultățile pe care Betty le întâmpină în a traversa tristul episod marital. Ea îi ține pe ceilalți bărbați la distanță, își construiește propriul univers protector, în care se izolează de lume. Debutul de răs violent evoluează ulterior spre crize de isterie față de cunoscuți. La telefon, o acuză țipând, pe fosta ei prietenă și vecină, de uzurparea căsniciei ei. La două luni de la acest ultim episod, Betty se stinge din viață, din cauza unei tumori pe creier.

Citorul poate insinua o oarecare asociere onomastică între numele lui Betty și cel al Berthei Mason, femeia nebună din podul castelului lui Rochester, din celebrul roman Victorian *Jane Eyre*, al lui Charlotte Brontë, personaj devenit prototip al dezechilibrului afectiv-emoțional feminin. Similitudinea onomastică dintre cele două personaje feminine poate fi dublată de similitudinea comportamentală, marcată de același răs lugubru, sinistru, eliberator al unor tensiuni interioare reprimite.

Pentru naratorul poveștii lui Atwood, Betty devine un simbol al sufletului feminin misterios, al reprimărilor emoționale transformate în boală fizică terminală. Atwood ajunge chiar să generalizeze cazul particular al lui Betty, asimilându-l unui prototip al femeii care își deghizează trauma emoțională în manifestări somatice.

Tot de o tumoră pe creier moare și un personaj secundar din binecunoscutul roman *Surfacing*, al lui Atwood. Este vorba despre mama personajului principal feminin, care, în urma decesului tragic al băiețelului său, dezvoltă manifestări subtile ale unei depresii nervoase, ce culminează cu tumoră fatală pe creier. Mama protagonistei romanului obișnuia să colecționeze o diversitate de obiecte casnice, pe care le credea utile în cazul unei depresii economice, depresiune ce face aluzia subtilă către depresia nervoasă instalată în urma tragicului înec al fiului: „My mother was a saver: rubber bands, string, safety pins, jam jars, for her Depression never ended”⁶ (Atwood, *Surfacing*, 55-56).

Mania de a colecționa mici obiecte casnice este o posibilă formă de bulimie sufletească, o tendință de a compensa, la nivel afectiv-emoțional, golul imens provocat de moartea copilului. La o mai îndrăzneală analiză psihanalitică, ceea ce mama colecționa ar putea duce cu gândul la disperarea subconștientă de a nu pierde copilașul. Uterul fiind sălașul primordial al băiețelului pierdut, obiectele colecționate pot insinua aluzia la o procedură obstetricală cunoscută, și anume cerclajul. Prin cerclaj uterin, se împiedică pierderea unei sarcini, în cazul existenței unui asemenea risc. Procedura implică legarea colului uterin, pentru ca acesta să nu se mai scurteze și să se deschidă, provocând avortul spontan sau nașterea prematură. Toate obiectele menționate în colecția mamei, ne duc cu gândul la o simbolică a instrumentelor folosite pentru a sigila colul uterin: benzi de cauciuc, ață, ace de siguranță. Cât despre borcănașele pentru gem, acestea sunt un simbol cu atât mai

⁶ Mama era o economă: strângea benzi de cauciuc, ațe, ace de siguranță, borcane pentru gem, pentru că Depresia ei nu se termina niciodată. (trad.)

evident al uterului păstrător al fructului prețios, obiect al iubirii materne.

Fie că este vorba despre patologii specifice aparatului reproducător feminin, fie despre tumori localizate în alte părți ale corpului, exemplele de somatizări ale unor traume afectiv-emoționale reprimite de către personajele lui Atwood, conturează și întăresc ideea că peisajul psihic feminin își revărsă influența și asupra corporalității feminine.

Bibliografie

Bibliografie primară:

- Atwood, Margaret. *Alias Grace*. Virago Press, 2009.
---. "Betty." *Dancing Girls*. Vintage, 1996, pp. 32-50.
---. *Bodily Harm*. Vintage, 2007.
---. "Hairball." *Wilderness Tips*. Virago Press, 2010, pp. 37-57.
---. *Surfacing*. Virago Press, 1979.
---. *The Blind Assassin*. Virago Press, 2009.
---. *The Robber Bride*. Bloomsbury, 1993.

Bibliografie secundară:

- Askevold, Finn. "Social Class and Psychosomatic Illness." *Psychotherapy and Psychosomatics*, vol. 38, no. 1/4, 1982, pp. 256-259. JSTOR, www.jstor.org/stable/45115811. Accessed 22 Jan. 2021.
Cykman, Avital G. "The Body of Hurt in Margaret Atwood's Novel 'Bodily Harm'." *Ilha do Desterro*, vol. 68, no. 2, 2015, pp. 57-66. www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S217580262015000200057&Ing=en&nrm=iso. ISSN 2175-8026. <https://doi.org/10.5007/2175-8026.2015v68n2p57>. Accessed 22 Jan. 2021.
Evans, Peter. "Mind and Body: from Anecdote to Evidence." *RSA Journal*, vol. 141, no. 5436, 1993, pp. 127-141. JSTOR, www.jstor.org/stable/41378220. Accessed 22 Jan. 2021.
Lal, Mira. *Clinical Psychosomatic Obstetrics and Gynaecology: A Patient-centred Biopsychosocial Practice*. Oxford University Press, 2017.
Levitan, Harold. "Dreams Which Culminate in Migraine Headaches." *Psychotherapy and Psychosomatics*, vol. 41, no. 4, 1984, pp. 161-166. JSTOR, www.jstor.org/stable/45115422. Accessed 22 Jan. 2021.
Ramos, Denise Gimenez. *The Psyche of the Body: A Jungian Approach to Psychosomatics*. Routledge, 2014.
Serna, Juan Moisés de la. *Psychosomatic Disorders II*. www.babelcube.com, 2018.
Shapira, Yael. "Hairball Speaks: Margaret Atwood and the Narrative Legacy of the Female Grotesque." *Narrative*, vol. 18, no. 1, 2010, pp. 51-72. JSTOR, www.jstor.org/stable/25609384. Accessed 11 Jan. 2021.
Stotland, Nada L., and Donna E. Stewart. *Psychological Aspects of Women's Health Care: The Interface between Psychiatry and Obstetrics and Gynaecology*. American Psychiatric Press, 2001.

Biblioteca Babel

Gérard Philipe, o sută de ani deja...

(evocare)

Ar fi împlinit anul acesta centenarul, dacă boala, nemiloasă, nu i-ar fi frânt, pe neașteptate, firul vieții, la 37 de ani. G. Philipe, actor francez complex, de o largă popularitate, s-a născut la Cannes, în 1922, el persistând în memoria tuturor drept eternul june prim - dat fiind că, de îmbătrânit, n-a mai apucat - cu al său timbru și surâs greu de uitat vreodată, mai ales în rolul care avea să-l consacre definitiv drept vedetă, cel al Cidului, interpretat cu un elan și cu o naturalețe atât de convingătoare, încât autorul piesei, însuși Corneille, n-ar fi putut visa pe cineva mai potrivit pentru acest personaj, jocul său stârnind admirația tuturor spectatorilor peste tot, în lume.

Tocmai se întorsese de la Londra unde se duse cu tot dinadinsul să-l vadă jucând pe Laurence Olivier. Atins de o formă gravă a unui cancer de ficat, s-a stins brusc, la apropierea iernii, în plină tinerețe, ajuns pe piscul carierei sale, iar consternarea la aflarea acelei vești a fost imensă, generală, pentru că se păstrase cu strictete secretul stării sale. Jean Vilar (autor și regizor francez, întemeietor al Festivalului de Teatru de la Avignon, director al Teatrului Național Popular), care în acea zi repeta o piesă cu actorii T.N.P.-ului, a cărui glorie o asigurase tocmai Gérard Philipe, stăpânindu-și cu greu emoția, anunța astfel sfârșitul aceluia care de cincisprezece ani era considerat drept prințul fermecător al teatrului și ecranului: „Copiii mei, strângeți-vă toți lângă mine, am o veste îngrozitoare să vă dau: Gérard al nostru nu mai este. A cerut să fie îngropat în costumul său de Cid.” În cinematografele în care se proiecta filmul „Legături primejdioase”, ultima sa apariție cinematografică, lumina s-a stins, iar voci, la microfon, au repetat, de câteva ori la rând: „În această dimineață, a murit Gérard Philipe.” Sub ploaie, în fața imobilului din strada Tournon, unde Gérard, în ținuta sa de grande de Spania, precum un stâlp de catedrală, „dorme” pe un divan albastru, dar și în fața T.N.P., pe terasa Palatului Chaillot, erau îngrămădite flori și

jerbe, în special trandafiri purpurii, semn de tandrețe, de simpatie, de compasiune. Mama actorului, căreia, cu afecțiune, el îi spunea Minou, doamna Philip - căci el adăugase un „e” numelui său de scenă - adusese pe lume o ființă de excepție, în care semănase un grăunte de miracol, apoi crescuse un adolescent fremătător și sfâșiat, al cărui destin ea îl intuise și înțelesese. Momentul era teribil de dureros, dar ea avea să se întărească și să-l depășească cu demnitate, supraviețuind prin însuși cultul pentru al său fiu și învățând să se desprindă, puțin câte puțin, de ceea ce reprezentase însăși rațiunea, fericirea sa de a trăi. „În primele luni după decesul fiului meu, toți veneau să-mi pună întrebări, iar eu eram distrusă de durere. Prima pomenire, la un an de la dispariție, a fost un coșmar, îmi era cumplit de greu să fac față acelor mărturii de simpatie care presupuneau o politețe inevitabilă. Celor care-l linguseau pe actor nu știam ce să le răspund; dacă era vorba de Gérard al meu, cel intim, constatam cât de rău îl cunoșteau! Nimic nu era mai groaznic decât să-i aud laudându-l ca actor, drept un camarad de scenă de neuitat, ce păcat! Era vorba despre fiul meu pierdut, sufeream ca mamă, iar ei evocau, pentru mine, un străin. Acum m-am mai liniștit, am înțeles că această dragoste pe care publicul continuă să i-o poarte are ceva sincer și emoționant, de adevăr profund. Mișcătoare mi se par acum și mesajele în amintire care sosesc atât de des, chiar dacă, uneori, ele sunt inspirate de bârfe mincinoase, ridicole sau jignitoare... Ce nu s-a inventat pentru a înduioșa oamenii?!... Ceea ce îmi doresc este să trăiesc fără tortură zadarnică, păstrându-l ca pe o lumină interioară...”, declara, cu o caldă înțelegere umană, unui jurnalist, mama lui. Vorbind despre fiul său ca om, ea subliniază că Gérard nu suporta să vadă pe cineva suferind,

aspect ce îl chinuia pe el însuși. Bunătatea inepeizabilă i se reflecta în privire, avea niște ochi extraordinar de expresivi, de calzi. Era întotdeauna naturaleța încarnată, cu o ușoară și plăcută sfidare obraznică, clocotitoare de viață. Dacă succesul, entuziasmul pe care îl stârnea după orice spectacol de teatru se datora implicării sale în profesia pe care și-o alesese potrivit inimii sale și căreia i se consacra în întregime, ca fond, el era o ființă fragilă, se simțea că nu va rezista până la capăt, mai ales prin faptul că nu lăsa nici cel mai mic detaliu la voia întâmplării. Extenuat ziua în turnee sau de repetiții, apărea seara, în fața a două mii de persoane, strălucitor de „sănătate”. Era o sârbătoare să-l vezi. Nu se plângea niciodată de oboseală în demersurile sale pe calea spre atingerea perfecțiunii, crezând cu hotărâre în invulnerabilitatea, în steaua sa. Cei care își amintesc a-l fi văzut în roluri mari, precum Caligula, Ruy Blas, Cidul, regăsesc senzația unei călătorii în compania unei ființe excepționale, a cărei vioiciune de spirit și bucurie de a trăi dădeau impresia permanentă că scapără, că arde de atâta energie. Cine îl vedea o dată în Lorenzaccio, din drama lui Musset, sau în „Prințul de Homburg” (de Heinrich von Kleist), nu-i putea rezista: acest tragedian cu acel ceva poetic și fermecător în atitudine, ar fi putut oricând deveni și actor boulevardier. Jacques Deval (dramaturg și scenarist francez, care a avut-o pe Elvira Popescu în rolul principal al uneia dintre cele mai cunoscute dintre piesele sale, iar în alta, pe Vivien Leigh), declara: „A jucat atât de bine în adaptarea *K.M.X.Labrador* (după Mark Reed), încât aș fi vrut să joace în toate piesele mele”. Într-o zi din 1959, la Saint-Tropez, mama sa a avut un presentiment misterios și teribil atunci când, în față, i-a apărut brusc, proiecția fiului înconjura de raze, atât de aeriană, de fermecătoare și de pură, încât îi venea să țipe: știam că fiul meu avea secretul copilăriei veșnice, dar nu știam că fiul meu va deveni înger”... Fratele său, Jean, povestea despre Gérard că a avut foarte devreme o înclinație irezistibilă spre deghizări, mimă, bufonerie familiară și gentilă. Îi plăcea să apară în misterioase înveșmântări caraghioase, inventate de imaginația sa fertilă. →

CRISTINA-RODICA MAZĂLU

din hârtii multicolore, haine vechi tăiate, flori, frunze smulse din grădina. Chiar înainte ca el să-și dea seama că teatrul îl atrăgea în mod irezistibil, putea fi auzit recitând lungi tirade din „Cidul”, învățate la liceul din Grasse. René Clair îl caracteriza astfel: „Nu era numai un minunat actor, ci și un prieten de o calitate rară, fin, sensibil, ciudat când o voia.” Mama lui s-a consolatat mult timp atingând șiragul de mătâni cu boabe mari, pe care i-l adusese fiul său la întoarcere din turneul făcut în Mexic. Atingerea aceluia obiect sfințit îi insufla, în mod tainic, o nouă încredere în viață. Dacă ai vrea să-i cântărești cariera, ai afla cu uimire că, în atât de puțin timp, a reușit să joace în treizeci de filme, să facă roluri mari în cincisprezece piese, înregistrări și turnee în Polonia, la New York sau în Mexic etc., iar la întoarcere, cu aceeași prospețime, să povestească copiilor sau să le citească din „Micul Prinț” al lui Saint-Exupéry. Alături de alte stele ale ecranului, cu un destin aparte, precum James Dean, Marilyn Monroe sau Gary Cooper, el rămâne undeva în amintirea iubitorilor de ecran cu acel surâs unic, complice parcă cu poezia interioară a spectatorului deschis celei de-a șaptea arte. În deplasările, proiectele și chiar câteva eșecuri („Till l’Espiegle”, mai puțin aplaudat în raport cu așteptarea), nu și-a pierdut niciodată încrederea sau spontaneitatea. Explica el însuși: „Asta mi se trage de la popor, de la spectatori. Fără un contact permanent cu ei, nu sunt nimic, nu pot să fac nimic.” Lăsa totuși o distanță enigmatic de precisă între el și public, în sensul că nu era loc de familiaritate, cu atât mai puțin de vulgarități, ceea ce i-a asigurat un soi de aură. Cocheta parcă cu viața, cu tandrețe și vigilență, căci părea a o întreba din când în când, în secret: „Dar tu, viață, ce zici, și tu mă iubești?” Și cum viața nu părea a face nazuri, el avea încredere în viață... Actrița Geneviève Page, partenera sa în „Marianne”, care îl știa pe dinafară, îl caracteriza astfel: „Pentru oricine, avea un singur sfat: Fiți sincer/î în toate!” Se pare că mai avea un dar: acela că reușea să facă ca aureola să se rostogolească înainte-i, ca un covor... Adolescent încă, jucase rolul îngerului în „Sodoma și Gomora”, a lui Giraudoux. „Doar el,

singur el, putea să facă ca acest personaj de teatru să fie credibil”, afirma Edwige Feuillère, marea actriță. Totuși, cele mai hotărâtoare momente cu privire la predestinarea sa în artă, tot mama avea să le evoce. Doamna Philip(e), mama lui G., moștenise de la una dintre bunici, de origine cehă, aptitudini de prezicătoare. Marc Allégret, realizatorul „Lacului cu doamne”, având încredere în darul ei de vizionară, venise să îi ceară sfat într-o privință, iar aceasta, intuind din capul locului talentul fiului său, l-a rugat să îl asculte recitând pe Gérard, într-o scenă dintr-o piesă de Jacques Deval, iar Allégret a acceptat. Curând, Gérard avea să facă parte dintr-un grup vesel și amestecat de actori, pe atunci, încă începători (Danièle Delorme, Gisèle Pascal, Colette Richard, Dynam sub protecția lui Claude Dauphin. Jucau pe Coasta de Azur, începuturile propriu-zise fiind asigurate de piesa „O fată mare, atât de simplă”, de Roussin, având o primă parteneră prestigioasă, Madeleine Robinson. Cu rolul din acea piesă a făcut publicul, inclusiv pe mama sa, să plângă. Alain Resnais, el însuși, îl apreciază, odată cu publicul, drept remarcabil. Și a pășit cu dreptul în cariera de actor: aventura începuse. Se vorbea despre o invulnerabilitate de arhanghel. Era devorat de flacăra scenei, avea nevoie de teatru ca de un izvor la care să-și potolească setea, nefericirea sa cea

mai mare începând în momentul în care cortina trebuia să cadă. Gérard avea să recunoască marele merit al mamei sale: „Mamă, îți mulțumesc că m-ai crescut cum ai făcut-o. Fără tine, fără sămânța de miracol pe care mi-ai dăruit-o, n-aș avea astăzi toată această fericire”... De această împlinire, așa cum este ea comentată până la ultimele sale clipe, de soția, Nicole - căreia îi spunea Anne - factor de echilibru în viața sa, în cartea „Viața nu-i decât un suspin”, nu-i fusese dat să se bucure până la capăt. Paginile finale, în care se relatează ultimul stadiu al bolii, când slăbise atât de mult încât verigheta îi cădea de pe deget, sunt impresionante. În tot lungul carierei, lui G. Philippe, omagiile nu i-au lipsit. De la Cocteau la Sartre, de la Camus la Vittorio Gassman. De la al doilea film al său, „Țară fără stele”, s-a descoperit că acest adolescent mlădios și firav aducea, pe ecran, o prezență nouă, specială, iar după ieșirea filmului lui Autant-Lara, „Le diable au corps”, un nou idol, mai tainic, mai puțin descifrabil decât alții, era născut. Gérard Philippe nu ne-a părăsit definitiv, el rămâne ca o prezență quasi vie prin înregistrările, filmele, cărțile pe care le-a inspirat, pentru a le face să retrăiască pentru noi. Majoritatea filmelor pe care le-a turnat au fost donate cinematocilor. Mulți dintre cei care nu l-au cunoscut în viață, avizi să-i audă încă vocea, îi cumpărau discurile care continuau să fie cele mai apreciate ale genului. Săli exclusiviste sau de cartier au revăzut ani de-a rândul, în toată lumea, neobosit, filme precum „Idiotul”, „Fanfan la Tulipe”, „Orgolioșii”, „Frumoasele nopți”, „Pot-Bouille”, „Roșu și Negru” etc. În inima tinerilor care îl descoperă, nici chiar James Dean - cel care a făcut, la rândul său, vogă - nu îl egalează. Dintre regizorii care l-au ales, poate că René Clair a fost cel care înțelegea cel mai bine fina fantezie interpretativă a lui Gérard. Anii au trecut. Mama, rudele, copiii, precum toți cei care l-au iubit știu că viața unui mare actor depășește cadrul, durata terestră care i-au fost fixate, el păstrând darul prezenței continue.

(Evocare făcută pe baza articolelor, a interviurilor, a cronicilor apărute cândva, în presă, precum și a filmelor văzute.)

Eugen Petri, Snopul

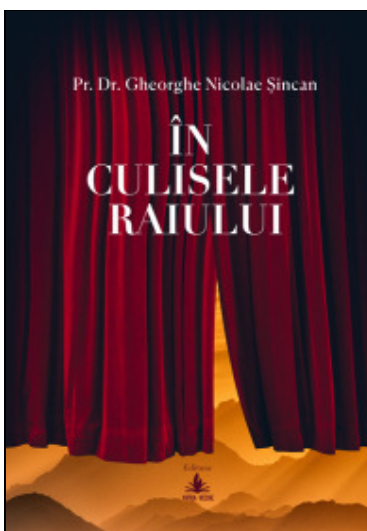
ANIVERSĂRI **VREDNIC ESTE!**

După ce a fost „Pelerin spre Înaltul cer”, după ce ne-a dezvăluit ce e în „Tinda Raiului”, după ce a deschis „Ferestre către cer și lume”, după ce ne-a făcut mărturisiri despre cum „Rugăciunea atinge veșnicia”, despre cum e „Când fânțarul devine armăsar”, ori când se face „Risipă între vreme și veșnicie”, după ce ne-a arătat „Ale lumii două fețe”, după atâta risipă de pilde, povestiri duhovnicești, meditații, omilii, aduceri aminte, părintele dr. Gheorghe Nicolae Șincan, apelând la același arsenal retoric, ne introduce și „În culisele Raiului”, unde, minune, nu există nimic care să facă vreo deosebire de ceea ce se petrece în Rai!

În culisele Raiului sunt aceleași așteptări și aceleași trăiri prin care ne proiectăm mântuirea, prin desăvârșire pământească, trăită în credință.

Până la urmă, de ce nu ar fi trecerea prin lumea un fel de „culise al Raiului”, în care fiecare încearcă să intre în armonie cu sine și cu Dumnezeu?

Autorul ne avertizează, oricum, chiar din primele pagini ale noii sale cărți, că „În Rai miroase a dragoste”, că „Grea este iarna, dar atât de dulce Raiul”, și că „La capătul drumului este Raiul”.

Și ne invită, printr-o povestioară, să luăm aminte la „Călătoria spre regăsire”, cea în care, copilul abandonat de părinți, atunci când îl cunoaște pe Dumnezeu, dorește să-și caute părinții care l-au abandonat, nu pentru a le cere socoteală, ci pentru că, spune el, „L-am găsit pe Dumnezeu. Am găsit viața veșnică. Și vreau ca și ei să îl cunoască. Vreau ca și ei să fie cu mine în veșnicie”.

Pentru că părintele Gheorghe Nicolae Șincan L-a găsit pe Dumnezeu, a găsit viața veșnică, el dorește ca și semenii să-i să îl cunoască, și ei să cunoască veșnicia, cea care începe „la capătul drumului”.

Pentru a atinge veșnicia însă, preotul, prin harul primit de la Dumnezeu, simte nevoia nu doar să le arate semenilor drumul adevărat și drept, ci și cum să-l parcurgă pe acesta, pentru că „Dumnezeu va aduce toată fapta la judecată”. „În nevoia de Dumnezeu”, părintele ne îndeamnă să ne întrebăm mereu „Tu știi ce-i lipsește sufletului tău?”, pentru ca răspunsurile să aducă „lumina care ne-nlumină”.

Ca în aproape toate cărțile sale, și în aceasta părintele Șincan e preocupat să dea cuvânt de învățătură pentru toate vârstele și pentru cele mai diverse împrejurări, „vămi” de trecut, „praguri” de urcat sau de coborât, pentru că, „Privind prin ochii credinței”, „Omul se vindecă cu iertare, cu dragoste, cu mângâiere”.

Poveștile repovestite de părintele Șincan nu se doresc imperative ori tipare de viață, ci sugestii din care fiecare își poate extrage ceea ce i se potrivește într-un moment sau altul, într-o situație sau alta.

În felul acesta, părintele Gheorghe Nicolae Șincan își substanțializează „cartea sa de învățătură”, care înseamnă trăiri de o viață într-un rotund binecuvântat (70 de ani), care includ și două decenii de trudă editorială pentru a spori un tezaur spiritual, pentru care merită toată lauda noastră.

Vrednic este? Vrednic este!

NICOLAE BĂCIUȚ

LA GRANIȚA ANILOR

La ceas aniversar (70 de ani), mă alătur celor care-l cunosc mult mai bine decât mine pe Firiță Carp, dintr-un sentiment de solidaritate de breaslă, înainte de toate, ca să-l asigur de prietenia mea discretă, dar cu nimic mai prejos decât a celor cu care s-a însoțit la drum lung.

Firiță Carp face parte din categoria celor care mi-au plăcut la prima vedere, fără a ști prea multe despre el și fără a ne gratula toată ziua.

O simplă privire, cu un semn de binețe, a avut de fiecare dată greutatea unei legături vechi, statornice.

În armata de jurnaliști cu care m-am întâlnit odată ce m-am alăturat lui Doru Dinu Glăvan pentru a ridica prestigiul UZP-ului, l-am simțit mai mult decât un ziarist, ba am

identificat firele (*firițele*) care ne sunt comune și care ne leagă – e și scriitor, e și editor, e și jurnalist, e neostoit și neobosit în toate demersurile sale.

Discret, modest, firesc, calm, cald, Firiță Carp îți dă încredere, siguranță.

I-am rămas dator, mi-a rămas dator în a ne consolida ceea ce ne unește.

N-am ajuns încă în Raiul pe care și l-a proiectat departe de lumea dezlănțuită, dar nu indiferent la ceea ce se întâmplă cu noi, ba parcă mai profund, mai rațional în privirea de la distanță, detașată de pârjolul senzaționalului.

Cu alte cuvinte, Firiță Carp îmbătrânește frumos, rămânând tânăr în simțire și gândire.

Ceea ce îl pune alături de cei „condamnați” să trăiască mult, ca să poată face bine știuților și neștiuților care-i sunt aproape ca om și aproape de cuvintele sale mărturisitoare și mântuitoare.

NICOLAE BĂCIUȚ

PROTOCOALELE DE LA TORONTO

(VI)

Continuăm cu citatele din **documentul organizației 6.6.6.**: „PANEM ET CIRCENSE”:

«Pentru atingerea acestui obiectiv, este neapărat necesar să se poată **infiltra mijloacele de informare** (radioul, **televiziunea**, ziarele), **mediile de modă** și de **cultură, domeniile muzicii noi**, prin intermediul cărora vom influența, cu siguranță, toate păturile societăților occidentale (*n.n.*: în 1967 era vorba doar de Occident, dar după acest experiment s-a extins totul la toate țările).

Astfel, ținând sub umbrela sințurilor **tineretului**, adulții de mâine, vom avea în consecință cale liberă pentru a **infiltra și a transforma** în profunzime, fără a da naștere la neliniști, **politica, sistemul legal și ÎNVĂȚĂMÂNTUL**; ceea ce ne va permite să **modificăm** în profunzime **cursul, orientarea viitoare a societății vizate** de „PLANUL” nostru».

«Populațiile, după cum știm, **nu au memorie istorică**. Repetă la nesfârșit greșelile trecutului, fără să-și dea seama că tocmai aceste erori le-au condus părinții, înaintea lor, spre aceleași scadențe pe care le vor trăi sub o formă agravată înainte de sfârșitul secolului nostru.

Observați, de exemplu, prin ce au trecut bunicii lor la începutul acestui secol, grație muncii înverșunate a predecesorilor noștri. După ce au cunoscut, fără limite, liberalizarea moravurilor, abolirea moralei și, cu alte cuvinte, rătăcirile spiritului, au cunoscut „**CRIZA ECONOMICĂ**”, iar **apoi RĂZBOIUL**.

În prezent, copiii și nepoții lor **se îndreaptă spre un deznodământ asemănător, dar și mai grav**, căci de astă dată **finalul ne va permite în sfârșit să ne punem pe picioare „NOUA ORDINE MONDIALĂ”**, fără ca nici unul dintre ei să-și dea seama, fiind mult prea preocupați cu toții de a-și satisface în proporție exagerată necesitățile senzuale cele mai primare».

Intercalăm, din nou, citate și din documentul **AURORA ROȘIE**, (198):

«24. Ultimele „**etape**” se raportează la „**Faza OMEGA**”

începută cu experiențele efectuate la începutul anilor 1970. Ele cuprind **punerea în aplicare, la scară mondială, a „ARMELOR ELECTROMAGNETICE”**.

„**SCHIMBĂRILE CLIMATERICE**” vor antrena **distrugea recoltelor** – și, în aceste condiții, compromiterea terenurilor agricole; **denaturarea, prin mijloace artificiale, A PRODUSELOR ALIMENTARE DE CONSUM CURENT**; intoxicarea naturii printr-o exploatare exagerată și lipsa de discernământ și **utilizarea masivă a produselor chimice în agricultură**; toate acestea, Fraților, **vor duce la ruina sigură a industriilor alimentare din Națiunile-State**.

Viitorul „**CONTROLULUI ASUPRA POPULAȚIILOR**” din aceste State trece **obligatoriu prin controlul absolut**, de către noi, **asupra producției alimentare la scară mondială** și prin acapararea controlului asupra principalelor „**Rute alimentare**” ale planetei.

Pentru a realiza aceste deziderate, este necesar să se întrebuițeze **electromagneticul**, printre altele, **SPRE A DESTABILIZA CLIMA CELOR MAI PRODUCTIVE STATE PE PLAN AGRICOL**.

În privința intoxicării naturii, ea va fi cu atât mai accelerată, cu cât escaladarea ratei demografice o va forța fără restricții».

25. «Utilizarea **electromagneticului** pentru provocarea „**CUTREMURELOR DE PĂMÂNT**” în cele mai importante regiuni industriale din națiunile-state va contribui la accelerarea „**PRĂBUȘIRII ECONOMICE**” a celor mai amenințătoare state la adresa noastră, amplificând de asemenea obligația de a **institui NOUA ORDINE MONDIALĂ impusă de noi**».

26. «**CINE VA PUTEA SĂ NE BĂNUIASCĂ? Cine va putea să aibă vreoa suspiciune cu privire la mijloacele folosite?**

Aceia care vor îndrăzni să se ridice împotriva noastră, difuzând informații privitoare la existența și la conținutul „conspirației” noastre, vor deveni suspecți în ochii autorităților și ai populațiilor din națiunile lor. Grație dezinformării, minciunii, ipocriziei și individualismului pe care le vom fi creat în sânul populațiilor națiunilor-stat, omul va fi devenit un

dușman al omului. Astfel, acești „**indivizi independenți**”, care sunt cu atât mai periculoși pentru noi tocmai din cauza „**libertății**” lor, vor fi considerați de ceilalți ca fiind inamici, nu eliberatori».

«Sclavia copiilor, jefuirea bogățiilor din Lumea a Treia, șomajul, propaganda pentru libertatea drogurilor, abrutizarea tineretului națiunilor, ideologia „**respectului față de libertățile individuale**” difuzată în sânul Bisericilor iudeo-creștine și în interiorul națiunilor-state, obscurantismul considerat ca bază a mândriei, conflictele interetnice și ultima noastră realizare „**RESTRICȚIILE BUGETARE**”, toate acestea ne permit în sfârșit să asistăm la împlinirea ancestrală a „**visului**” nostru, **instaurarea „NOII ORDINI MONDIALE**”».

SFÂRȘITUL Documentului organizației 6.6.6., datat în ultima parte a lunii iunie, 1985

Iată ce scrie un francmason, punând în ghilimele faptul că **Dumnezeu-Tatăl a creat LUMINA**:

«În textele antice se poate într-adevăr citi că Dumnezeu a fost întâiul mason, pentru că el este cel ce **a „fabricat” lumina**. Nu i-a rămas decât să-l aleagă pe primul Mare Maestru în persoana **Sfântului Arhanghel Mihail**. În acest context, Adam este considerat primul „inițiat”».⁷

Prof. EUGEN MERA

⁷NATHALIE PACOUT, **FRANCMASONERIA. Inițiere**, Traducere de Liviu Moldovan, Editura Teora, București, 1998, p.10.

Povești despre compozitori

GRIGORAȘ DINICU

(3 apr. 1889 – 28 mar. 1949)

Cititorii care urmăresc rubrica de față știu: un adevărat iubitor al muzicii ascultă cu aceeași plăcere - chiar pasiune aș spune - orice muzică de bună calitate, fie ea clasică, de jazz, populară sau de operă.

M-am oprit astăzi la un reputat virtuos violonist și compozitor, **Grigoraș Dinicu**, lăutar român de etnie romă. Celebra lui *Hora Staccato*, pe care o ascult cu mare bucurie la radio, ea fiind transmisă des în Canada, m-a fascinat dintotdeauna. Melodia a avut un efect asemănător asupra cunoscutului violonist american **Jascha Heifetz** (1901-1987) și acesta a editat partitura pentru a fi interpretată și de alți violoniști. Dar cine ar fi putut-o cânta la fel de bine ca autorul însuși? Și totuși, există o înregistrare din 1938 cu piesa adaptată și denumită *Hora Dinicu-Heifetz* a lui **Yascha Heifetz** acompaniat la pian de **Emanuel Bay**.

În plus, se pare că **Yascha Heifetz** a afirmat că **Grigoraș Dinicu** ar fi fost cel mai mare violonist pe care l-a auzit el vreodată. Nu e de mirare acest fapt, mai ales că mulți mari violoniști ca **Yehudi Menuhin**, sau **Itzhak Perlman**, aveau o mare plăcere să asculte și chiar să cânte cu lăutari. Celebrul violonist franco-italian **Stéphane Grappelli**, interpret de muzică de jazz, a fost un mare admirator al lui **Dinicu** și al felului în care el interpreta muzica lăutărească.

Este interesant - și poate mai puțin cunoscut - faptul că bunicul lui **Grigoraș Dinicu**, **Angheluș Dinicu**, este cel care a compus - pentru nai - cunoscuta melodie *Ciocârlia*, inspirat de celebra melodie de mare circulație din repertoriul lăutarilor din Ungaria, Polonia și a altor țări din Peninsula balcanică. **Grigoraș** a fost cel care a adaptat-o pentru vioară. Melodia a fost folosită de **George Enescu** în *Rapsodia I-a*.

Grigoraș Dinicu s-a născut la 3 aprilie 1889, în cartierul *Scaune* al lăutarilor bucureșteni și a trăit de mic copil în atmosfera muzicii populare. Tatăl său, **Ionică Dinu**, era un muzicant foarte cunoscut, care cântase în Franța și Rusia, coleg de taraf cu vestitul **Sava Pădureanu**, fost lăutar al țarului Rusiei. Mama sa era fiica lui **Angheluș Dinicu**, celebru naist din acea vreme, și soră a lui **Dimitrie Dinicu**, care, după ce studiase violoncelul la Viena, a devenit prim-violoncelist al Orchestrei filarmonice din București și profesor la Conservator. Fotografia din Salonul reginei **Elisabeta** a României îl reprezintă pe acesta cântând alături de **George Enescu**.

Dupa câteva luni de la nașterea lui **Grigoraș**, tatăl său a plecat împreună cu **Angheluș Dinicu** la *Expoziția Universală de la Paris*, cu ocazia inaugurării *Turnului Eiffel*, unde i-au cucerit cu interpretările lor pe toți vizitatorii expoziției.

Tatăl lui, fiind ocupat, l-a dat pe băiat în grija lui **moș Zamfir**, un lăutar bătrân care l-a învățat să cânte *Doina haiducului*, *Lume, lume, soro lume*, *Arde foc la București* și altele.

A studiat la Conservator vioara cu profesorul **Dumitru Georgescu - Kiriac**, apoi a continuat studiile în 1902, cu renumitul pedagog **Carl Flesh**. La examenul de absolvire, a interpretat la Ateneu Concertul nr. 1 pentru vioară și orchestră de **Paganini**, pentru care i s-a acordat Premiul I. Printre „bisurile” executate, a strecurat și compoziția proprie *Hora staccato*, care i-a adus nemurirea. Alte compoziții de mare succes ale lui au fost *Hora Mărțișorului*, *Ceasornicul* și *Căruța poștei ș.a.*

Pentru merite muzicale deosebite, lui **Grigoraș Dinicu** i s-a oferit de către Conservatorul din Viena o bursă de studii, dar, din cauza etniei romă, nu i s-a permis să plece, fapt care l-a afectat puternic pe muzician. Poate că de aceea, în 1930, **Grigoraș Dinicu** s-a implicat într-o mișcare politică a romilor, când a fost numit

președintele de onoare al Uniunii Generale a Romilor din România.

După absolvirea Conservatorului, a fost violonist în Orchestra Ministerului Instrucțiunii Publice, dar a cântat și ca solist. Apoi, timp de 40 de ani, între 1906 și 1946, el a dirijat concerte de muzică populară în țară și peste hotare.

Numeroasele sale turnee în străinătate ca solist și dirijor l-au confirmat pe scena internațională. În afară de concerte, **Grigoraș Dinicu** a fost prezent cu muzica sa în cluburi de noapte, hoteluri, restaurante și cafenele din București sau din orașele Europei de Vest. A dat concerte la *Londra, Monte Carlo, Paris, New York*, etc.

A fost solist pe scenele lumii în compoziții ale marilor clasici: **Bach, Beethoven, Mendelssohn, Schubert, Brahms, Max Bruch, Wieniawski**. Împreună cu alți mari violoniști, a interpretat, sub bagheta lui **George Georgescu** și **Ionel Perlea** dublul concert pentru două vioară și pian de **Bach**.

A fost admirat de **Maria Tănase**, cu care a fost în turnee, și, în Statele Unite, de celebra **Marlene Dietrich**, iar în restaurantele din București era iubit de figuri remarcabile ale culturii din acea vreme, ca **George Enescu, Victor Eftimiu, Tony Bulandra, I. Al. Brătescu-Voinești, Ionel Perlea**.

În majoritate, compozițiile lui muzicale sunt pentru vioară și pian, dar faimoasa *Hora Staccato* a avut aceeași soartă ca și alte piese celebre, care au fost transpuse în numeroase aranjamente. *Hora* lui **Dinicu** există în variante fie pentru trompetă și pian, fie pentru vioară și orchestră, sau chiar într-un aranjament pentru mandolină rusească.

S-a stins din viață la București, la numai 60 de ani. Dar muzica lui a rămas nemuritoare și are astăzi aceeași prospețime și vigoare ca atunci când a fost scrisă, cu un secol în urmă.

VERONICA PAVEL LERNER

Plastica

EUGEN PETRI

Artistul plastic Eugen Petri este originar din Sibiu, dar Bucureștiul a fost orașul care l-a desăvârșit ca artist; este absolvent al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” București, (actualmente Universitatea Națională de Arte), promoția 1989.

Eugen Petri e membru al Uniunii Artistilor Plastici din România din 1991; membru al Societății Regale Britanice a Sculptorilor, din februarie 2007; membru al Asociației 6 Dorobanți București, din 2009; membru fondator al Asociației 24 PH ARTE – Ploiești, din 2016; membru al Asociației Jazz Forum `03; membru în Consiliul de coordonare ISSA (International Sculpture Simposiums Alliance), din 2017.

Încă de mic școlar, scopul fiecărei zile era să mai facă câteva desene, să încerce a creiona ceva nou. Tot ce era în viața lui, în mintea lui, se transpunea pe hârtie în linii, contururi, umbre. Mai târziu, tot ca școlar, a întâlnit la Palatul Copiilor din Sibiu pe mentorul care i-a direcționat definitiv talentul și dorința de creație înspre sculptură: profesorul Kurtfritz Handel

Ca artist plastic, și-a început activitatea chiar înainte de a păși pe treptele facultății. Freământul artistic al tânărului Petri s-a concretizat în câteva lucrări propuse și acceptate de conducerea Întreprinderii 13 Decembrie din Sibiu, „Tăbăcarul” și „Prietenie”.

Admiterea la facultate a fost o mare provocare; în perioada de dinainte de 1989, în România erau 3 centre universitare cu facultăți de arte plastice, secția sculptură, cu câte 4-5 locuri fiecare. Bătălia a fost crâncenă, reușita a fost o mare victorie, la București.

Ca student, conștient de timpul scurt care i-a mai rămas pentru creație artistică de forță, a fost conștiincios, aplicat, beneficiind de profesori de prim renume: Răzvan Theodorescu, Dan Grigorescu, Alexandru Deacu, Marin Iliescu, Corina Popa. Studiul academic s-a îmbinat perfect cu lucrul aplicat, studenții acelei perioade participând în fiecare vară la taberele de creație (sculptură monumentală) la Simeria, Tușnad, Pârâul Rece, Slănic Moldova, cât și la saloanele expoziționale din București.

Finalizarea studiilor academice a coincis cu deschiderea granițelor României, moment deosebit de benefic, mai ales pentru artiștii tineri, care aveau dorința de a-și depăși limitele fizice și creative. Suflul nou pe care îl aducea Estul într-un Occident îmbăcșit a fost o cucerire pentru estici și o undă de prospețime pentru vestici. Inițial, Eugen Petri, și-a cucerit un bun renume în nordul Europei cu lucrări de sculptură mică. În același timp, mai mult din joacă, a început să modeleze portrete în lut și ghips, ulterior fiind foarte solicitat. Succesul nu a întârziat să apară. Un important critic din Suedia, ...apreciindu-i expresivitatea portretelor.

Consider că apogeul acestei perioade a fost ciclul „Jazz – Suflul și formă”, lucrări de sculptură mică, care etalează o suită de sculpturi în bronz, toate redând instrumentiști și momente magice ale unor imaginare concertate de jazz. Eugen Petri, desigur, un fan al jazzului, nu recurge la abstractizări, la stilizări și abrevieri ale formei, ci adoptă o manieră figurativă, cu detalieri duse până la redarea atentă a unor fizionomii ale personajelor și insistând mai ales pe surprinderea gesturilor specifice ale „jazz-man-ului”, care sugerează atât forța muzicii, cât și fervoarea interpretului copleșit el însuși de intensitatea afectivă a propriului melos.

Eugen Petri, Brațul pământului

În 2008, a fost câștigătorul unei burse a Royal British Society of Sculptors, ce a constat într-o rezidență de 3 luni în Pietrasanta, Italia, și care a adus un plus de măiestrie în meșteșugul lucrului în piatră. Rezidența a fost finalizată cu o expoziție de mare succes în Londra, la Galeriile RBSS.

Din 2010, a început o altă etapă definitorie în activitatea sa artistică: arta monumentală la nivel internațional, trăită la intensitate maximă. Aceasta, pot spune că a fost cea mai fecundă perioadă din viața artistică a sculptorului. EP a fost mesagerul artei românești în cele mai îndepărtate colțuri ale planetei, a înnobilit cu lucrările sale parcuri, instituții, alei, spații expoziționale din: China, Coreea, Egipt, Malaezia, Israel, Rusia, Argentina, Costa Rica, Statele Unite și multe țări din Europa. Este organizatorul a 10 ediții ale simpozioanelor de sculptură din Caransebeș; coordonator al Simpozionului Internațional de Sculptură -Bușteni 2016; consultant tehnic și artistic al Simpozionului Internațional „Nică Petre” Brăila-2015; coordonator și organizator al Simpozionului Internațional de sculptură Rawabi - Palestina - 2014; coordonator al Simpozionului Internațional de Sculptură Ploiești din 2018 și 2019.

La cei 64 de ani, Eugen Petri este un artist consacrat în țară și în străinătate, având în palmares expoziții personale vernisate în România (București, Ploiești, Sibiu, Brașov, Arad), în Regatul Unit (Londra) dar și în diverse orașe din Danemarca, Suedia, Italia, Germania, Elveția, →

GABRIELA PETRI

Literatură și film

Spălarea pantofilor în chiuvetă

Suntem în Cehoslovacia anului 1980. Țară totalitară. Doi tineri (Michal și Juraj) ajung la seminarul din Bratislava. Atmosferă angoasantă. Vorbim despre filmul lui Ivan Ostrochovsky din 2020, adică *Servants/Stužobníci/Séminaristes*.

Filmat în alb-negru, potențează astfel efectul de autenticitate, stabilindu-se ca un film de epocă *noir*. O temă incendiară (colaborarea preoților cu regimul totalitar) i-a determinat pe spectatorii francezi să dea năvală în sălile de cinema, doar că mulți au părăsit sala, adică cei ce doreau explicitări și nu o privire axată pe o estetică adesea opacă, ermetică.

Ce are original acest film? O unitate ineluctabilă între imagine și coloana sonoră. Un fragmentarism filmic

sugestiv, cu elipse bine stăpânite. Un cinema expresionist și *horreur* în același timp, trimitând spre Pawlikowski (*Ida, Cold War*), dar și spre Bresson. Biserica are două soluții: să accepte regimul comunist sau să refuze compromisul, retrăgându-se în clandestinitate. Regizorul a declarat : „vreau să înțeleagă publicul ce ușor poți ajunge pe partea greșită a istoriei”.

Un rol important e deținut de actorul român Vlad Ivanov (Dr.Ivan), care a învățat slovacă pentru acest film. Ivan e securistul malefic, ofițer al poliției politice, cu alură libidinoasă și gesturi rafinate, care – în intimitate – se ocupă obsesiv de boala lui de piele. Excelente filmările verticale, chipurile obnubilite de sticle și perdele, atmosfera apăsătoare. Verificarea mașinilor de scris, cantina sobră, greva foamei,

spaima rece, colaborarea cu Europa Liberă – totul într-o enunțare eliptică, austeră. Tânărului seminarist i se pune hârtia în față: „Semnează!” A fi informator sau a pieri sub faldurile unei istorii toxice.

Nu pot uita spălarea pantofilor în chiuvetă. Cine? Ivan, cu o meticulozitate rituală, ca și cum astfel și-ar anula orice vină. De parcă așa ușor ai șterge cu buretele crimele contra umanității.

ALEXANDRU JURCAN

EUGEN PETRI

→Israel, S.U.A. Pe lângă artă monumentală, grafică, busturi ale unor personalități (Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Nicolae Iorga, Grigore Vieru...), a plămădit mai multe monumente ale eroilor și pe Calea Sacră din Caransebeș, mai multe fântâni sculptate, decorative.

A proiectat și creat un „Arc al Spiritualității”, (după Arcul de Triumf din București, ca dimensiune, este al doilea „arc” din România) și o lucrare monumentală, de excepție, „Rugă”.

Pentru prodigioasa sa activitate, Eugen Petri a fost răsplătit în **1999**, cu Premiul „Artists Choice Woodcarving Competition”, Breckenridge Colorado – SUA; în **2002**, cu Premiul special al Fundației „Mihai Viteazul”, Brebu – România; în **2004**, cu Medalia de argint –Fundația „Der Dreiter Strasse” Hamburg – Germania; în **2008**, cu Bursa Brian Mercer Trust UK- în Pietrasanta Italia, septembrie – decembrie 2008, iar în **2010**, cu Marele Premiu „Constantin Brâncuși” pentru Sculptură – NiramArt-Madrid Spania.

Este demn de subliniat activitatea sa de dascăl la catedră, din 1993 la Colegiul de Artă, „Carmen Sylva” din Ploiești. Multe generații de elevi s-au perindat prin atelierul de sculptură-modelaj al lui Eugen Petri (zis și „Petrițel”). Profesorul Eugen Petri

este profesorul care a dăruit din învățătura și educația sa, tot ce a avut mai bun. Este dascălul care i-a îndemnat pe elevii săi să pășească cu curaj în viață, care știe să țină „plasa de siguranță” - pentru tânărul neexperimentat în ascensiunea în viață- suficient de jos încât elevul să învețe ce înseamnă căderea și că aceasta poate produce suferință și frustrare, dar suficient de sus încât aceasta să nu lase urme de neșters. Scopul ultim al dascălului este ca elevul său să poată urca, în cele din urmă, muntele vieții singur, fără nicio

Eugen Petri, Presa lumii

Eugen Petri, Icar

structură de siguranță.

Același pasiune în profesia de dascăl a avut-o și pentru studenții de la Al Quds University și Bart College din Palestina, în perioada 2012-2013.

Pentru aportul său la creșterea prestigiului municipiului Caransebeș, pentru munca depusă la înnobilarea orașului, pentru talentul și serviciile deosebite aduse de acesta localității, autoritatea locală i-a acordat sculptorului Eugen Petri, titlul de cetățean de onoare.

În acest început de secol XXI, pe care îl pot defini până acum ca fiind secolul comercialului, Eugen Petri și-a găsit treapta pentru a păși în celebritate.

CATRENE EPIGRAM(AT)ICE

Aproape ca-n „Miorița”

...Iar velicorusul
Și cu bielorusul,
Pe-un „Suhoi” călare,
Cu „Armada” tare,
Mări, se vorbiră
Și se sfătuiră
Pe l'-apus de soare
Ca să mi-l omoare
Pe cel malorus,
Că-i mai nesupus,
Că prea multe are
Arme în dotare,
Tutori mai dotați,
Sfetnici mai versați,
Că e mai bogat,
Da-ncăpățânat,
Mult prea sfidător
Înălțimii lor.

Ordin al comandantului supreme

Să nu miște nime-n stroi.
Scos din cap invazie.
Nu există nici război.
Pur și simplu - razie.

„Pacificatorul” e întâmpinat cu flori?

În alte vremi cu slănă și palincă
Primit, pilit, culcat chiar și-n alcov.
Azi nu sfeclomicină și budincă
L-așteaptă, ci ... cocktailul Molotov.

Cine trage-n propriul popor?

Dacă tot pretinde țarul
Că nu-s două, e-un popor,
Cum, atunci, ca mercenarul,
Îi face chica topor?

Daruri suspecte

În Donbas provocatorii trag:
Dau semnale-avidelor „katiuși”.
Témeți-vă, fraților, de ruși,
Chiar și-atunci când spun că se retrag.

Lup în piele de oaie (în recunoscutele de Moscova RPD și RPL)

Militare trimit trupe,
Camuflându-și carapacea:
Ele nu vin să ocupe,
Ele vin s-aducă ... pacea!

Război în toată regula

Dacă pân' și marea Chină

Recunoaște că-i război,
Cum să spună-o pațachină
Că-i un simplu „*mordobóy*”??

**Mordobóy* (rus.) - cuvânt compus din „*mórda*” - mutră; bot; rât și „*boy*” - bătălie; luptă; război. Literalmente: „dat-la-bot”; încăierare, bătaie cu pumni.

Când urlă tunurile

Crainici răsturnând cu carul
Uscățeli ce-ntrec măsura.
Trageți, fraților, fermoarul,
Când o ia-nainte gura!

Patriotism și iepurărie

Vin rutenii duși departe
Țara să-și salveze-n bloc,
Numai noi - la pașapoarte,
Iepuri s-o luăm din loc.

Fug din calea hunilor

Alertați de care trompă,
Au golit brusc bancomatul,
Motorina de la pompă
Și-au fugit ... să-și cate natul?

Manifestare diabolică

Copii bolnavi în stadiu terminal,
În ger cumplit, scandează pro ucideri...
Ce fel de crebrel de criminal
O fi autorul mârșavei desfideri?!

Generozitatea autoprocamațiilor pacificatori

Asigurăm exodul de civili
Și nu le limităm periusfa.
Noi nú le súntem fraților ostili
Dacă refugiul lor e ... spre Rusía.
Demult e timpul

Scoși din funcții generalii?

N-au învins-o, Ucraina?
Când retrageți toți vandalii
Și vă recunoașteți vina?

La vama Siret

Ajutăm cei smulși din cuibul lor,
Dar, în primul rând, conducătorii:
Pineți-le iute un covor
Să nu-și murdărească pantofiorii.

Gest părintesc față de copiii refugiați

Copii mânăniți: nu-i tata să-i mângâie...
Că-s la Siret, Suceava, Iași sau Huși,
De vreun pojar de-a vă feri sau râie,
Să-i mângâiați, fărtați, dar ... cu mânuși.

Lupte interne

Cu-alimente expirate
S-or da lupte-ncrâncenate
Nu-n retretă sau atac,
Ci la tine în stomac.

Drama refugiaților

Oamenii fug de război,
Iar la vămi câte-un gunoi
Smulge ultima kopiykă
De pe tată, mamă, fiică.

Atenționare refugiatelor

Controlați-vă giranții,
Clare minți, ucrainence,
Nu vă ducă traficanții
Pe coclauri nadolence.

Stare de urgență

Toți țeparii cu galoane,
Traficanții de persoane,
Pentru faptele penale,
Dați - când - Curții marțiale?

Începutul și sfârșitul

Ne intrase-n oase frigul
Când s-a declanșat blitzkrieg-ul,
Doar că cei ce l-au născut
Au sfârșit cam trist: kaput!

Efectul nocebo

Bombe curg de pe ecran:
Blitzkrieg, șoc, desant, răcan...
Câtă teamă-ți bagă-n pori,
Zilnic mori de mii de ori.

NICOLAE MĂRCĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA APRILIE

APRILIE I

Frumoasă lună, în schimbare,
Cu ceață, nori sau cer curat,
M-a dus ca șeful în eroare
Cu diploma-i de doctorat!

APRILIE II

Din trimestru-i lună nouă
Plină ochi de păcăleală,
Dar va trece ca o rouă,
Mai să vină mai cu fală!

AJUTOR ÎNTRE VECINE

Spre voi eu pot sări pârleazul,
Ai soț frumos și nu-i om rău,
Aș duce, dragă, de-o fi cazul,
Și-o sarcină în locul tău!

OMUL PLUS

Se laudă, pe unde poate,
Că e un om și jumătate,
La muncă spun, și n-o să-l iert:
Nu face nici cam cât un sfert!

IDILĂ URBANĂ MARGINALIZATĂ

Când pe cer sunt mii de stele
În oraș e des cântată,
Printre alte vechi manele:
„Fusta și centura lată”!

SFAT PĂRINTESC

Citește, nu e balivernă,
Și dormi cu cărțile sub pernă,
De n-ai să-nveți, în viitor,
Ajungi, băiete,... senator!

UNUI DON JUAN TOMNATIC

Ochii-ți fug, precum ai spus,
Însă nu e cum vrem noi,
Ci-i cum spune *Cel de Sus*
Ori vecina de la doi!

PROTECȚIE CONJUGALĂ

Bărbatul ei fiind extrem de dur,
În zori de zi o bate-anticipat,
Chiar dacă nu-i găsește vreun cusur,
Dar seara-i obosit și turmentat!

PREZENTARE (în amfibrah)

În urbea cu bune și rele,
Trăiește poetul, iubește,
Dar strânge din dinți și măsele,
Că n-are și tot ce-i lipsește!

UNUI POLITICIAN

Unii spun, le dau dreptate,
Că-i un om și jumătate:
Omul este în concediu,
Jumătatea... nu-i la sediu!

Eugen Petri, Colivia muzicii

ISPAS (fabulă-sonet)

De Înălțarea Domnului, se spune,
Că au și caii Paștele atunci
De-aceea n-o să-i întâlnim prin lunci
La muncă puși, ci-s liberi prin pășune.

Un armăsar ce-i priceput la punct
Ca un boxer, dorind a se expune,
Porni-n galop spre iepe prin comune
Ce nu erau în hamuri la bihunci.

Măgarul a ținut și el să meargă
Pe lângă amarez spre zarea largă
Și observând alese tinerele

Nătângul s-a și repezit la ele
Cu-a lui grimasă și-a stricat tot rostul.
MORALA-i: nu plecați la drum cu
prostul!

E PRIMĂVARĂ

A dat iar zarzărul în floare,
Caisul, vișinul fălos,
Aleargă mieii pe cărare
Și iezii, însă ce folos.

Fetițe cu fustițe scurte
Se-agită-n grupul zgomotos,
E larmă în întreaga curte,
Doar zâmbete, dar ce folos.

Adie-un vânt de primăvară,
E soarele mai radios,
Ies și bătrânii pe afară,
Încrezători, dar ce folos.

În Postul Mare-s credincioșii
Pătrunși de-un sentiment pios,
Părinții-și pomenesc strămoșii,
Pomană fac, dar ce folos.

Dar ce folos și cui îi pasă
De cel uitat de Dumnezeu,
Atunci când singur stai în casă
Și-n tine te închizi mereu.

VASILE LARCO

De la un clasic citire

VAREL CICEU
(1936-2014)

Ginerele și soacra

În relații și cuvânt
Se deschide, clar, un hâu:
Soacrei i se face rău,
Ginerele-i face vânt.

Deratizare la bloc

În horă s-au înlănțuit,
Bătând vartos din tocuri,
Că toți gândacii au fugit,
Buluc la alte blocuri.

Dezmințire

Zicala „dinte pentru dinte”,
Valabilă atâția ani,

Acum dentistul o dezmințe:
El scoate dinte pentru bani.

Fără concediu medical

A fost cu totu-accidental,
Pe când s-a-mbolnăvit frumoasa,
Că n-a pornit înspre spital
Și o luă la sănătoasa.

Doamna și metoda de slăbire

Să scape de obezitate
A călărit un roib, vartos;
Ea n-a scăpat de greutate,
Dar calul piele e și os.

Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Numărul curent al revistei „Vatra veche” iese într-o perioadă de tulburare pentru societatea românească, dar și pentru diaspora noastră, o vreme care testează cumplit tot ce mulți au luat ca fiind „de-a gata” – libertatea și pacea, vitale inclusiv pentru cultură. Condușă de scriitorul și jurnalistul Nicolae Băciuț, membru al Consiliului Director al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, publicația vibrează alături de reperatele contemporaneității fără să omită nicio clipă nucleul care a consacrat-o: legătura spirituală dintre azi și rădăcinile de ieri. „Dar românii, când a venit urgia, grozăvia unei invazii demente, au trecut peste toate acestea. Dovadă este măreția gesturilor pe care le fac în permanență pentru cei care și-au părăsit îngroziți totul, neputincioși în fața unei agresiuni iraționale, generatoare de suferință pe termen lung. Au ieșit la iveală în astfel de circumstanțe, trăsăturile cele mai nobile care ne definesc pe noi, ca români și buni creștini. Nu știu cum a fost în 1968, când rușii și celelalte țări membre ale Tratatului de la Varșovia au ocupat Cehoslovacia, când românii a fost gazde bune pentru cehi și slovaci. Acum, însă, sub ochii noștri se petrec lucruri de mare înălțare sufletească, gesturi emoționante până la lacrimi”, scrie Nicolae Băciuț în editorialul intitulat „Leccióni istoriei”. Toată încercătura culturală, cu accente distincte ale spiritualității românești, se derulează apoi pagină cu pagină, coagulată în jurul unor mari idei sau mari personalități. Nu lipsesc din conținutul densei reviste materiale despre Brâncuși, Caragiale sau Camil Petrescu, poezia sau notele polemice din segmentul „Puncte de vedere”, recenziile, notele critice, interviul sau reportajul, în ansamblu elementele constitutive ale unei publicații care pare să acopere tot spectrul publicisticii culturale. Simbolic „înfașurată” în lucrările plastice în linii aspre semnate de Suzana Fântânariu, expuse la Institutul Cultural Român de la Paris, revista „Vatra veche” nr. 3/2022 este,

din nou, ca de obicei, cultură asumată, plină, cu sens și direcție și o dată în plus fidelă mesajului pregnant pe care îl transmite cu fiecare apariție.

Roxana Istudor

Acum vreo cinci șase luni mi-a trimis poetul și editorul Nicolae Băciuț câteva întrebări dar mi-am dat seama că nu sunt în stare să răspund. Era o frumoasă și colegială provocare la autobiografie, la rememorare dar nu mă simțeam în stare.

Cu toate acestea, pe la început de februarie mi-am luat inima în dinți făcând față la primele trei întrebări. Era înainte de război și parcă asta se simte din vorbele mele.

De știți dumneavoastră câte zile, inima îmi este neagră și parcă toată acea iluzie a literaturii, a binelui prin lectură, e zduncinată de o realitate groaznică. Adorm cu greu și când mă trezesc parcă nu îmi vine să cred că suntem în același coșmar. Amintirea copilăriei și preadolescenței mele din acest început de interviu, mă tulbură. Cineva zicea despre nostalgie că este „naïve utopie du passé”

Cleopatra Lorințiu

Vă salut, domnule Nicolae Băciuț, din Cetatea Domneștiului de Muscel, după o perioadă lungă de tăcere. Am fost „ocupat” cu o operație grea, dar am revenit printre supraviețuitori și sunt în refacere „activă”. Iată motivul din cauza căruia nu v-am scris să vă mulțumesc pentru poemele publicate în excelenta dvs. revistă de cultură. Citesc lună de lună, cu mare plăcere, revista VATRA VECHE și mă umplu de spiritualitate și frumos de fire românească. O publicație reprezentativă pentru România Tainică. Mă

bucură faptul că o asemenea revistă există în cultura românească și apreciez în mod deosebit efortul dvs. de a păstra ca puncte de reper a articolelor publicate valorile reprezentative ale culturii românești, promovând, totodată, noi creatori de literatură cu aplecare către autenticul spiritualității românești (a celei clasice, originale, dar și a celei cu tendințe moderniste contemporane). Consider un privilegiu publicarea poemelor mele în revista VATRA VECHE și vă mulțumesc.

O plecăciune domnească și o fărâma de suflet românesc din Cetatea de saună a Domneștiului Basarab,

prof. dr. George Baciu

P.S. Și fiindcă e luna Martie, câteva gânduri despre femeie!

Mulțumesc, neobosite și inepuizabile Maestru, pentru regalul Nichita și pentru încă un număr de marcă al VV!

Stimate maestre Nicolae Băciuț, vă mulțumesc și felicitări, am primit minunata revistă *Vatra veche*, aferentă lunii anterioare, este împodobită cu de toate pentru toți, fiind pe deplin convins că:

Toți cititorii-așteaptă-acum
Cu drag s-apară, că-i pe drum,
Revista pe-nfloritul plai,
Ce aferentă-a lunii mai!

Vasile Larco

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Chiar acum am primit nr. 23 al revistei. M-am regăsit și vă mulțumesc pentru promovare constantă. Mă grăbesc să vă trimit buchețelul de catrene pentru nr. 4/2022, nu înainte de a vă felicita pentru proaspătul număr, pe care îl citesc cu deosebită plăcere și pentru care vă admir de fiecare dată.

Vă doresc sănătate, inspirație și pace.
Cu salutări prietenești,

N.M.

Dragi prieteni,
Vă mulțumesc mult pentru faptul că vă gândiți mereu la mine și-mi trimiteți reviste „calde” de acasă. Revista „Vatra veche” este pentru mine un reper cultural și o răsfoiesc cu plăcere în fiecare lună. Am fost bucuroasă să primesc vești și de pe crenelurile vechii cetăți a Sighișoarei. Cum de altfel, îmi e drag să urmăresc pe Facebook sumedenia →

de activități pe care le organizați pe meleagurile transilvane și o admir pe doamna Dinuca Burian care cu mult entuziasm însuflețește viața culturală din Sărmașu.

Am remarcat preocuparea pe care „Vatra veche” o are pentru toți românii din țară, dar și din diasporă.

Domnul Nicolae Băciuț m-a impresionat cu analiza sistematică pe care o face despre exil (ba chiar, a exilului din exil), dar bineînțeles și a realizărilor literare ale exilului.

Cum spuneam și cu ocazia anchetei pe care domnia sa a realizat-o acum câțiva ani, cei care au ajuns într-o țară străină, când aveau mai mult de 20 de ani, păstrează în inimă și minte limba maternă, cultura, obiceiurile, concepțiile de viață ale țării de origine.

Pe 21 februarie a fost sărbătorită Ziua Internațională a Limbii Materne. Asta mi-a amintit de Emil Cioran care a spus : „On n’habite pas un pays, on habite une langue. La patrie c’est cela et rien d’autre.” Are perfectă dreptate. „Nu locuim o țară, ci o limbă. Asta e patria și nimic altceva.”

În vremurile tulburi pe care le trăim acum, mi se pare important să ne gândim la cei pe care istoria i-a exilat prin forță : românii din Bucovina și din Moldova de Est.

Am o mare admirație pentru acești eroi care știu să cinstească așa de frumos cântecele strămoșilor lor și să-și apere identitatea română în condiții de prigoană. Cred că veți fi de acord cu mine privind înregistrarea : „La românii de pe valea Siretului. (Concert la Ropcea) ». Se poate vedea pe Youtube la adresa: <https://www.youtube.com/watch?v=-J4qz0bBiKU> E o înregistrare care aproape m-a făcut să plâng. O serbare românească din satul Ropcea, nu departe de frontiera României. Unul din organizatori este bucovineanul de mare cultură Dragoș Olaru, alias Doru Ropceanu pe Facebook (căci el este din satul Ropcea, nu departe de frontiera României) cu care am avut ocazia să vorbesc la telefon. Domnul Olaru evocă într-o povestire „Zestrea” evenimente dramatice; povestirea e **scrisă cu sânge**, nu cu cerneală !

Vizionând această înregistrare, mi-am amintit și de cartea Aniței Nandris-Cudla (bucovineană de lângă Cernăuți) "20 de ani în Siberia" și m-am cutremurat de cumplitul ei destin. De altfel, destin comun cu a zecilor de mii de bucovineni și basa-

rabeni trimiși în Siberia de către Stalin. Mare voință a avut Anița ca să scape din iadul siberian și mare talent literar a avut ca să ne povestească cu atâta har teribilul ei surghiun ! A fost un Soljenițin român ! Recomand această carte tuturor românilor.

Îi admir pe bucovineni. Am auzit și de mănăstirea Bănceni unde părintele Stareț Mihail Jar a făcut un mare orfelinat pentru copiii handicapați. Acolo cred ca ar fi necesare ajutoare.

Să încercăm să fim alături de românii din Ucraina, măcar cu gândul dacă nu se poate altfel ! Ne gândim cu îngrijorare și la moldoveni ! Speram ca în scurtă vreme să se întoarcă acasă, măcar ei, dar orizontul pare a fi tare încețoșat.

În aceste momente dramatice în care am impresia că istoria se rescrie, mie mi-e teamă. Identitățile naționale rezistă cu greu în fața tancurilor.

Cu multă prețuire,

Simina Lazăr

Între darurile primăverii: revista domniei voastre. Mulțumesc cu tot respectul. Atașez un text de proză.

Am început să înțeleg că există bucurie și atunci când vârsta nu se mai măsoară în primăveri.

Cu stimă

Ioan Mugurel Sasu

Mulțumesc din tot sufletul, domnule Băciuț. Este o revistă strong. Felicitări!

Cu prețuire, al dvs.,

Nicolae Suci

Felicitări pentru numărul primăvăritic al revistei și pentru continuarea tradiției SUPLIMENTELOR!

Mulțumesc frumos pentru pdf-uri.

Cu stimă,

R.L.

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, Am primit atât „Vatra veche”, nr. 3-2022, cât și Suplimentul Nichita Stănescu, în format pdf, pentru care vă felicit și vă mulțumesc.

În ambele sunt foarte multe lucruri de citit și este foarte interesant pentru mine să le primesc.

Cu deosebită prețuire,

Stan V. Cristea

Distinse domnule Băciuț,

Vă mulțumesc, încă o dată, cu recunoștință pentru „Vatra veche” nr 3, ac, dar o imensă bucurie mi-ați făcut primind și suplimentul la „Vatra veche” dedicat lui Nichita Stănescu.

Mi-ați încărcat sufletul de bucurie. O mare sărbătoare a spiritului, un dar de mare preț!

Îndelungat în zile să fiți, să țineți flacăra vie!

Elisabeta Furtună

Vă mulțumesc! Felicitări pentru ceea ce faceți! Multă sănătate!

Teo Cabel

Mulțumesc, domnule Băciuț,

Am primit în format pdf revista și țin să vă felicit pentru bogăția materialelor publicate în nr 3/Martie 2022, dar îndeosebi să-i mulțumesc din suflet domnului Nicolae Băciuț pentru frumoasa surpriză făcută mie, publicându-mi cronica la cartea lui Ovidiu Dunăreanu. În al doilea rând, surpriza a fost și mai mare și bucuria mea nețărmurită, găsind în paginile revistei și cronica domnului Corneliu Vasile la romanul meu *Enigmatica Ema*.

La cei 70 de ani pe care îi voi împlini curând (5 aprilie), pentru deosebita onoare de a fi publicat de d-voastră, recunoștința mea este nemărginită.

PS. Mai ales, că azi am și primit un telefon de la scriitorul dobrogean Ovidiu Dunăreanu, încântat de surpriza de a-și vedea comentată cartea, în revista *Vatra veche*, cu câteva detalii spuse de dumnealui la telefon, despre truda/munca și dăruirea cu toată inima, la această revistă, a prietenului său Nicolae Băciuț.

Salutări și colectivului de redacție *Vatra veche*. Cu drag!

Tudor Cicu

Am primit (chiar de ziua mea din mărtisor) excelenta revistă VV, răsfoită cu interes și pe care o voi aprofunda cu plăcere, ca întotdeauna. Am primit și superbul supliment Nichita și regret (din nou) că n-am contribuit cu obolul meu la realizarea omagiului pentru „Îngerul Blond!" Felicitări și succese depline.

Nicolae Rotaru

Am primit, stimate domnule Băciuț și vă mulțumesc pentru frumoasele daruri!

Vavila Popovici

Mulțumiri pentru revistă. Iarși un număr excepțional. Felicitări!

Mircea M. Pop

Mulțumim frumos pentru bogatul mal acestei rezistente reviste.

Cu prețuire,

N. Suci

Niciodată nu am așteptat cu atâta nerăbdare o revistă... Mulțumesc frumos! Trimit curând și textul despre care vorbeam, cam o pagină... Am văzut anunțul despre Festivalul „Ana Blandiana”. Succes! Cu recunoștință mare,

Anica Facina

Mulțumesc! Întotdeauna este o lectură atrăgătoare.

Irina Goanță

Vii și, prin aport fotografic, cu atât mai sugestiv-prezente, paginile dedicate lui Nichita Stănescu.

O unică aducere-aminte.

Vă mulțumesc, Doamne Nicolae Băciuț,

Doina Curticăpeanu

Excelență, vii mulțumiri și calde felicitări pentru noul număr al publicației *Vatra veche*, care este mereu nouă și se recomandă ca o adevărată enciclopedie. Mult succes în continuare.

Valeriu Tudor

Vă mulțumesc pentru amabilitatea dvs. Salutări din Sacramento, California ,USA,

Viorel Nicula

Mulțumesc și felicitări stimate maestre și drag prieten, Nicolae Băciuț! Am primit aceste două reviste, le voi citi cu mare plăcere! Cu stimă,

Vasile Larco

Am primit, mulțumesc frumos și felicitări pentru idee și realizare de excepție! Nichita, merită!...

Dumitru Hurubă

Mult stimate doamne Nicolae Băciuț, bună ziua.

Vă mulțumesc pentru Suplimentul Nichita Stănescu, am citit aproape toate materialele. Când am dat de *Laudatio* pe care Domnia Voastră ați binevoit a-l publica, m-am zguduit, nu mă așteptam. Vă mulțumesc cu respect și cu drag pentru că mi-ați dat prilejul de a retrăi emoțiile de atunci. Vă urez sănătate și bucurii în ale creației. Cu respect și cu drag,

Aliona Grati

Mii de mulțumiri!
Felicitări!

Ioan-Aurel Pop

Felicitări pentru acest omagiu grandios în care ați adus la aceeași masă autori de toate vârstele, din diferite zone ale țării, și nu numai. Vă mulțumesc din suflet pentru publicarea modestului meu acrostih scris marelui Nichita. Aprecieri și Felicitări tuturor. Merită citit! Veți afla povești emoționante despre marele poet Nichita Stănescu.

Mihaela Aionesei

Mulțumim frumos! Felicitări pentru bogatele și valoroasele numere!

Ana Ardeleanu

Fascinați cititorii cu aceste reviste foarte bogate în materiale, cu autori de marcă din lumea literelor, lumea culturii românești.

Mult succes în continuare!

Maclil

Dragă doamne Băciuț,

Vă mulțumesc pentru reviste, poate mult prea rar față de cât ar trebui, dar timpul bate din picior, ca un cal năvălaș din copită, și mi-e greu să țin pasul cu el. Ca întotdeauna, pe dumneavoastră vă admir pentru puterea de muncă și tragerea de inimă cu care lucrați. Vă doresc mult bine și multă sănătate!

Cu prețuire,

Doina Cherecheș

Doamne Nicolae Băciuț,

Vă trimit câteva note literare la o carte de eseuri. Sper să sune bine. Mulțumesc pentru revistă, am dat un semn pe blog. Un număr reușit, dens, cu teme actuale și penetrante. Succes în toate!

C. Stancu

Dragă Doamne Băciuț,

În acest sfârșit de săptămână am avut timp liber și am revăzut traducerea în limba chineză a poeziei *Numele zilei*. Cred că am găsit cheia potrivită.

Vă rog să o anulați (delete) pe cea veche și să o rețineți pe aceasta, anexată aici, vă mulțumesc. Prețuirea lui

C. Lupeanu

P.S. Vă mulțumesc pentru toate numerele revistei pe care mi le trimiteți și pentru suplimentul recent. Am scris și eu o poezie închinată poetului Nichita Stănescu, deși eu, ca oltean, pe Marin Sorescu îl socotesc Zeul Muzelor. Dacă o găsesc, am să v-o trimit, spre lectură.

Stimate D-le Nicolae Băciuț
Vă mulțumesc pentru Revista Vatra veche și Suplimentul Nichita Stănescu.

Cu deosebit respect și sincera prețuire pentru activitatea Dvs. publicistică atât de intensă, atât de reprezentativă în plan spiritual.

Vă doresc multă sănătate și o primăvară liniștită în pace și cu satisfacții deosebite.

Profesor Gh. Bucur

Bună ziua, doamne redactor-șef Nicolae BĂCIUȚ!

Vă mulțumesc mult pentru acest frumos număr de revistă și, mai ales, pentru minunatul Supliment Nichita Stănescu! N-am cuvinte... Sunteți extraordinar! Da, un admirabil și neobosit om de cultură, cu o prodigioasă activitate! De-a lungul timpului, ați demonstrat cu prisosință acest lucru... Opera dumneavoastră este grăitoare. Iar acum, m-ați impresionat cu bogatul și valorosul Supliment Nichita Stănescu, unul de excepție, veritabilă „Ediție de colecție”! Felicitări și, încă o dată, mulțumiri! Cum aș putea intra în posesia, tipărită, a suplimentului?

O seară bună, pe măsura așteptărilor dumneavoastră! S-auzim de bine! Doamne-ajută!

Cu aleasă prețuire,

Marin Ștefan

Bună ziua, am primit prin bunăvoința Domnului Redactor-Șef Nicolae Băciuț revista *Vatra veche* și supliment „Nichita”.

Vi le trimit atasat, considerându-le far luminos, drapel și totodată semințe pe ogorul de limbă, cultură, credință și simțire românească.

Cu drag,

Ioan Paul Mărginean

P.S. 1) La pag. 78 din revista V.V puteți lectura poezii ale prietenului nostru, pe care majoritatea îl cunoașteți personal, moșul NNH

2) Mulți dintre dvs., pe care îi cunosc, ar putea cred să devină colaboratori ai acestei reviste-miracol-„Vatra veche”. Îndrăzniți ! Ori cum e o cinste să-i fim cititori

Mulțumesc, domnul Băciuț, Sunt realmente impresionată de cantitatea și calitatea muncii depuse pentru a asigura apariția revistei și a onora poetul.

Numai bine,

Tea(mcn)

Mii de mulțumiri, domnule Nicolae Băciuț, redevabil cărțurar, scriitor.

Gheorghe Brăescu
(Director fondator), Asociația
Teatrului Folcloric din România și
Republica Moldova

Mulțumesc! Ediții minunate.
Sănătate și inspirație.
Cu prețuire

Ognean Stamboliev,
PEN - Bulgaria

Dragă Nicule, mulțumiri și felicitări pentru numărul consacrat marelui Nichita Stănescu, care era și un bun prieten al beiușeanului meu Gheorghe Pituț, care mi-a publicat din piesele mele de teatru în almanahul *Viața Românească* înainte de 1989. Pentru prietenia dintre Nichita și Pituț și pentru prietenia între Băciuț și Balaci, pentru amintirile din studenție, pentru originile tale, îți trimit piesă FLUIERUL DE OȚEL, din care a putea să publici un fragment într/unul din numerele viitoare.

Îți doresc sănătate și bucurii, putere de muncă întru slujirea culturii românești !

Pascu Balaci

Vă mulțumim! Bunul Dumnezeu să Va răsplătească trudă și râvna! Spor și ajutor!

Mănăstirea Sucevița

Sehr geehrter Herr Băciuț,
Vielen Dank für die Zeitschrift.
Ich freue mich aufs Lesen.
Eine schöne Zeit, liebe Grüße

Elisabeth Anton

Am primit revista și suplimentul și m-am bucurat enorm pentru frumusețea lor și, îndeosebi, pentru numărul omagial Nichita Stănescu. Aș fi onorată dacă în următorul număr ar apărea și proza mea pe care v-am trimis-o „Actorul și vârcolacii”. Ea face parte dintr-un volum de proze scurte care va apărea în curând la Editura Școala Ardeleană din Cluj. Cu deosebită prețuire,

Lăcrămioara Stoenescu

Cu mulțumiri și cu biecurvântare. Post cu folos duhovnicesc!

+Serafim

Mulțumesc, Nicule. Am trimis-o și prietenilor mei. Spor în toate!

Liviu Boar

Vă mulțumesc mult pentru ultimul număr trimis!

Excelenta ediția de colecție!
Felicitări!

Multă sănătate să aveți!

Cu respect,

Andra Dumitrescu

Poa' să ningă, poa' sa plouă,

Vatra veche-i mereu nouă.

Azi ne fu trimisă nouă

Nu doar una - azi sunt două.

Marian Ilie

Mulțumesc pentru revistă!

Salutări din Istanbul!

Corina Costea

Mulțumesc mult pentru bogăția de frumos, izgonitoare de întuneric al oricărei nopți!

Firiță Carp

Mulțumesc. Urmăresc cu interes fiecare număr, mai ales articolele scrise de membrii USR Brașov din care fac și eu parte. Aștept în continuare acordul dv. pentru publicarea în Revista *Vatra veche* a eseului meu „Baudelaire și florile lui amare”. Am deja mai multe eseuri din aceeași serie pe care o voi grupa în ciclul „Paris, între real și vis”.

Numai bine,

Cu stimă,

Alex Măroiu

Binevenit suplimentul despre poet!
Mulțumiri, salutări!

A.S.

Emoționante rândurile despre scriitorii români din Cernăuți.

Ioan Dănilă

Fă tu ceva să-i vină mîntea la cap lui Putin. Cum se aude și cum au fost previziunile sfinților monahi, războiul mondial bate la ușă.

Doamne, ferește-ne pe toți și adu pacea pe pământ!!!

Urează-i soției tale cel mai bun gând de la mine. O sărut cu dor. Pe tine, nu, că ești zgârcit la scris... Parcă n-ai fi poet! Scrie și tu mai mult.

Și... cu toate acestea, îmbrățișări mii la amândoi.

Claudia Voiculescu

Multe și calde mulțumiri!

Josif Herlo,

A. I. CUZA - Gesellschaft für Literatur,
Musik und Kunst e. V.
Heidelberg

Mulțumim! Felicitări pentru conținutul acestui număr, interesant și divers. În atașament aveți și noul număr al revistei noastre „Arena literară”.

Lectură plăcută,

N.Roșu

Descărcată, răsfoită - deocamdată. O minune! Dimineața cu Nichita!

Mulțumiri!

Viață lungă, revistei! În pace, și soare și speranță!

Cu stimă,

Ileana Popescu Bâldea

Mulțumesc și felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit recentul număr, frumos îngrijit, al revistei *Vatra veche*! Despre următoarea apariție anticipez, putând spune că:

Dragii noștri cititori

Totul este pregătit,

Încărcată-i cu splendori

Numai bune de citit!

Vasile Larco

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru aceste două numere ale revistei „Vatra veche” pe care mi le-ați trimis. Excelent numărul dedicat marelui Nichita Stănescu, însă iată, sugestive (și dureroase totodată!) fotografiile realizate în ani diferiți la mormântul poetului. Tot mai puțini dintre confrăți prezenți, dintre cititori nu mai vorbesc. Cine știe, poate să „țină în viață amintirea”, dacă se poate spune așa, acel concurs de poezie care-i poartă numele. Păcat că nu se apropie mai mulți cititori de opera lui, nu încercă să scoată din vers sămburele filozofiei și miezul curat al limbii române.

Încă o dată mii de mulțumiri, o zi bună de-aici, de la poalele Tâmppei.

Nicolette Orghidan

Mulțumiri noi! Să fiți curtat de toate bucuriile lumii!

Ion Fercu

Gratitudine! Încă o BUNĂVESTIRE!
Felicitări pentru continuitatea Festivalului „Ana BLANDIANA”, la Brăila!

**Echipa editura JUNIMEA
și revista SCRIPTOR (L.V.)**

Stimate domnule N. Băciuț,

Vă mulțumesc călduros și rămâneți constant în aprecierile mele.

Elena Buică

Mulțumiri!

Stimate Domnule Băciuț,
V-am ascultat cu admirație prezenta-
rea făcută la Cenaclu pe Zoom.

Mulțumesc pentru noile numere ale
revistei. Excelent suplimentul închi-
nat lui Nichita Stănescu. Felicitări
pentru înalta ținută a revistei și con-
ținutul mereu interesant, revista pen-
tru care depuneți atât de mult efort.

Am observat cu tristețe că nu mai îmi
publicați articolele. Poate aveți prea
multe colaborări, poate nu va place
ceea ce scriu. Oricum va mai trimit
un articol. Poate îi găsiți loc.

Cu stimă,

Horia Ion Groza

Mulțumim frumos! Sunteți minunați!

Fundația Școala Brâncovenească

Stimate Domnule Băciuț,

Mulțam. Salutări din Bavaria. Vă con-
tactez după întoarcerea mea la Viena.
Cele bune, al dv.,

Hans Dama

Am primit cu mare prețuire revista
dv. și am apreciat existența ei
glorioasă în aceste vremuri de
cumlite frământări politice și de
sănătate pentru globul nostru cel de
tină... M-au încântat în special
articolele despre Eminescu și
Veronica, eu cred luna ianuarie o lună
eminesciană pentru cultura română!
În 2012, editam Antologia Liricii
Române în limba tătară și versurile
clasice din Glossă îmi sună mereu în
inimă atât în română, limba mea de
cultură cât și în tătară, limba mea
maternă: Dacă Eminescu a scris
„Vreme trece, vreme vine” eu am
tradus: „Zaman kete, kele zaman/ Eski
er şey canı bolğan/ Nedır yaman,
nedır yaqşı/ Soray tur sen, kor esapnı/
Qorqmay otur ve ümitsız/Çünkü
dalğa geşe sessız./ Calbarsalar,
şaqırsalar,/Otur uzaq, yalan bonlar”.

Guner Akmolla

Retrimis mesajul pentru că, în graba
mare, îmi scăpase din enumerare toc-
mai Iașul, unde am fost împreună. (L-
am pus acum în roșu, vedeți mai jos!)
De fapt, în momentele astea
dramatice din est, mă obsedează
Moldova de dincolo de Prut și
Chișinăul. Am scris chiar un mic text
despre aniversarea unirii din 27
martie 1918. Vi-l trimit alăturat; dacă
doriți îl puteți publica. E bine să
popularizăm astfel de evenimente.
Cu prețuire,

Simina

Bună ziua, domnule Băciuț! Îmi face
o deosebită plăcere să constat că
Revista „Vatra veche”, pe care cu
onoare o conduceți, este într-o
permanentă competiție cu ea însăși,
de la număr la număr. Este și cazul
numărului pe luna martie 2022, care
se remarcă printr-o mare varietate
tematică: informații deosebite despre
viața și activitatea unor personalități
românești și străine, critică și istorie
literară, proză, poezie, viață spiritua-
lă, filosofie, istorie, muzică, divertis-
ment etc. Felicitări, domnule Băciuț!

Ghiță Nazare, Galați

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru
acest nou număr al revistei „Vatra
veche” pe care mi l-ați trimis. F. f
interesant și acest număr, abia aștept
să-l citesc pe-ndelete. Mii de
mulțumiri, să aveți pe mai departe
sănătate și putere de muncă pentru a
edita această frumoasă revistă.

Nicolette Orghidan

Multe mulțumiri,

**Ioan John Gionea
Melbourne, Australia**

Mulțumesc, Nicolae Băciuț. Și acest
număr al revistei duminică e la
înălțime.

Mi-a plăcut mult dialogul cu Dinu
Săraru, am postat pe FB un fragment.
Mulțumesc

Ioan Groșescu

Eugen Petri, Profet

Vă adresez mulțumiri pentru
trimiterea revistei pe care o socot ca
una din cele mai consistente
publicații de cultură din România.

Întrunind condee avizate și pline de
informații, revista „Vatra veche”
atrage pe români.

Felicitări sincere ! Vă urez spor și
rezistență publicistică în contextul
mizerabil în care ne aflăm azi ca stat
non-financiar și condus cu „înaltă
competență, pas cu pas”.

Cu deosebită considerație,

Radu Homescu

Stimate domnule Băciuț,

Am primit revista „Vatra veche” în
format pdf și m-am bucurat ca de
fiecare dată !

Mulțumesc tare mult !

Revista este una dintre cele mai bune
publicații de la noi din țară !

Felicitări pentru munca depusă !

Ați publicat articolul despre pictorul
Arnold Krasznez și trei lucrări ale
sale.

Vă rog să-mi puneți deoparte cinci
reviste cu numărul din februarie anul
curent.

Ilustrați un număr al revistei cu
materialele rămase de la acest
pictor?

De asemenea vă rog să publicați și
cele cinci cronici despre „Doar trei
cuvinte”.

Atunci să trimiteți toate revistele
prietenului meu, prin „Fan Curier”
așa cum ați procedat anterior.
Mulțumesc tare mult !

Aștept vești bune, să fim și să
rămânem sănătoși !

Mulțumesc pentru tot ajutorul dat !

Cu prietenie,

A.Gyuris

Mulțumesc din suflet.

Multă sănătate și putere de muncă.

E formidabil ceea ce faci!

Doamne ajută!

Tot binele din lume îți doresc!

Cu tot dragul,

Mircea I. Bătrânu

Bună ziua,

Mulțumesc pentru revistă. Va aduc
recunoștința pentru această publicație
valoroasă.

Vă prețuiesc cu plecăciune,

**Prof. Elena Butunoi
C.N."I.L.Caragiale", Ploiești**

Mulțumesc!

Felicitări pentru densitate și
diversitate!

Firiță Carp

Panoramic cultural 2021

Festivalul Internațional de Poezie „Nichita Stănescu”

Ediția a XXXII-a, 2022

Ploiești, Monumentul „Nichita Stănescu”

Bibliotecă Județeană „Nicolae Iorga”

Colegiul Național „Ion Luca Caragiale”

Teatrul „Imaginario”

Muzeul ASTRA (Dumbrava Sibiului),
dezbateri „Codul Patrimoniului”

Ciocănești (Suceava), Simpozion
„Patrimoniul vernacular”

Târgu-Mureș, o nouă librărie
HERTZOG - pasaj MALL

Sighișoara, manifestare cultural-religioasă
„În lumina Învierii”

OCHIUL CICLOPULUI

Eugen Petri, Contrabasul mergător

PAJ ÎNTRE POEȚI

intru în scenă
decor de cuvinte
rolul meu e mut
aduc o tavă
îngenunchez în fața poezilor

întind fiecăruia tava
și aștept
poeții îmi aruncă
prisosul de cuvinte
din poezia lor
firimituri de lumină
pe tavă
ies din scenă

duc în culise resturile
în tăcere
mă pregătesc
pentru următoarea intrare
paj între poeți
VERONICA PAVEL LERNER

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean,
Sorina Bloj, A.I. Brumar, Aurel Buzinc, Geo
Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc,
Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Justin-Florin
Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan
Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea
Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie
Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei
Fischhof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel
Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin
Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean
Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2022 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com;
yatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

2044-0952